

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Κώστας Μόσχος Μαριέττα Κανδυλάκη Μιχάλης Τόμπλερ

Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Κώστας Μόσχος , <i>Μουσικολόγος</i> Μαριέττα Κανδυλάκη , <i>Μουσικοπαιδαγωγός</i> Μιχάλης Τόμπλερ , <i>Μουσικοπαιδαγωγός</i>
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Σωτήριος Δαλιάνης , <i>Εκπαιδευτικός</i> Αικατερίνη Αντωνίου , <i>Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης</i> Στυλιανή Γεωργουλή , <i>Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Μυρτώ Βείκου , <i>Φιλολόγος</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Γεώργιος Σιγάλας , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Αθανάσιος Παπαζαρής , <i>Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Στεργιανή Αθανασιάδου , <i>Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης</i>
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Αλέξης Κυριτσόπουλος , <i>Ζωγράφος</i>
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Κώστας Μόσχος Μαριέττα Κανδυλάκη Μιχάλης Τόμπλερ

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ **Ινστιτούτο Έρευνας
Μουσικής & Ακουστικής**

Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων

Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ	
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΘΕΤΩΝ	20
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΣΤΙΧΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ	21
ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ	23
ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	24
ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ ΚΑΙ ΜΙΟΥΖΙΚΑΛ	24
ΕΠΙΠΕΔΑ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ	24
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΧΟΡΩΔΙΑ	25
ΠΕΡΙΟΧΩΝ	25
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΔΗΜΟΤΙΚΑ	27
1 Πιρπιρούνα (Θράκη).....	29
2 Σήμερα μάγοι έρχονται (Κέρκυρα).....	30
3 Πάλιν ακούσεται' άρχοντες (Δωδεκάνησα - Αστυπάλαια)	31
4 Ανοίξετε την πόρτα σας (Κρήτη).....	32
5 Σήμερα τα Φώτα και οι φωτισμοί (Ικαρία - Φούρνοι)	33
6 Τούτες οι μέρες τό 'χουνε (Κυκλάδες - Νάξος)	34
7 Καλόγηρος δουλειά δεν έχει (Θράκη).....	36
8 Ντιρλαντά (Δωδεκανήσου - Κάλυμνος).....	37
9 Πότε θα κάνει ζαστεριά (Κρήτη).....	39
10 Ως πότε παλικάρια (Θούριος του Ρήγα Φεραίου)	41
11 Εδώ διαβαίνει ο Λάζαρος (Επάνησα - Λευκάδα).....	43
12 Ανάμεσα τρεις θάλασσες (Θεσσαλία - Πήλιο)	44
13 Φέτο το καλοκαιράκι (Λέσβος)	46
14 Κανελόριζα (Μικράς Ασίας)	47
15 Πουκάτω στην τριανταφυλλιάν (Κύπρος)	48
16 Σού 'πα μάνα (Πελοπόννησος).....	49
17 Απάνω στην τριανταφυλλιιά (Μακεδονία - Χαλκιδική)	50

18 Δε σε θέλω πια (Μικρά Ασία)	51
19 Σε καινούρια βάρκα μπήκα (Προποντίδα)	52
20 Καροσιέρης (Κωνσταντινούπολη)	53
21 Θάλασσ' απ' όλα τα νερά (Κυκλάδες)	55
22 Γιάννη μου το μαντήλι σου (Ήπειρος)	57
23 Της Άρτας το γιοφύρι (Σκιάθος)	58
24 Ας έμουν παλικάρι δώδεκα χρονών (Πόντος)	59

ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ - ΛΑΪΚΑ.....61

25 Ο θερμαστής (Γ. Μπάτης).....	62
26 Στου Λινάρδου την ταβέρνα (Π. Τούντας).....	63
27 Μ' έχεις μαγεμένο (Δ. Γκόγκος)	65
28 Στης Αλβανίας τα βουνά (Α. Χατζηχρήστος).....	66
29 Ο Ζέπος ή Ψαροπούλα (Γ. Παπαϊωάννου).....	67
30 Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι (Α. Καλδάρας).....	68
31 Πάλιωσε το σακάκι μου (Β. Τσιτσάνης)	70
32 Καροτσέρι τράβα (Α. Χατζηχρήστος).....	71
33 Και ο μήνας έχει εννιά (Μ. Σουγιούλ / Γ. Τζαβέλλας)	72
34 Τα ματόκλαδά σου λάμπουν (Μ. Βαμβακάρης).....	74
35 Ο μαθητής (Γ. Ζαμπέτας / Χ. Βασιλειάδης).....	75

ΚΑΝΤΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΕΛΑΦΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ77

36 Γιαλό - γιαλό (επανησιακή καντάδα)	78
37 Απόψε την κιθάρα μου (επανησιακή καντάδα).....	80
38 Στης Πλάκας τις ανηφοριές (αθηναϊκή καντάδα)	81
39 Πάμε σαν άλλοτε (Κ. Γιαννίδης / Α. Σακελλάριος, Χ. Γιαννακόπουλος).....	83
40 Για μια κιθαρίτσα (Α. Σπάτης / Γ. Οικονομίδης).....	85

ΝΕΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ86

41 Άσμα Ασμάτων (Μ. Θεοδωράκης / Ι. Καμπανέλλης).....	88
42 Να διώξω τα σύννεφα (Η. Παπακώστα / Α. Δασκαλόπουλος).....	90
43 Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη (Δ. Σαββόπουλος).....	92

44 Τα ηφαίστεια (Μ. Θεοδωράκης / Α. Κάλβος).....	93
45 Δέκα παλικάρια (Μ. Λοΐζος / Λ. Παπαδόπουλος)	95
46 Μέσ' του Βοσπόρου τα στενά (Α. Καλδάρας / Πυθαγόρας).....	97
47 Ομπρός βοηθάτε να σηκώσουμε τον ήλιο (Μ. Θεοδωράκης / Α. Σικελιανός).....	98
48 Τα ελληνόπουλα (Ε. Καραϊνδρου / Κ. Μύρης)	100
49 Τσάμικος (Μ. Χατζιδάκις / Ν. Γκάτσος).....	101
50 Άκρα του τάφου σιωπή (Γ. Μαρκόπουλος / Δ. Σολωμός).....	102
51 Προς νέο συνθέτη (Λ. Κηληδόνης).....	104
52 Ρόζα Ροζαλία ή το ροζ χρώμα (Λ. Πλάτωνος / Μ. Κριεζή).....	105
53 Έλα απόψε στου Θωμά (Στ. Ξαρχάκος / Κ. Φέρρης).....	107
54 Ήταν τέσσερα παιδιά (Μ. Χατζιδάκις / Ν. Γκάτσος)	108
55 Το φλασάκι (Λ. Μαχαιρίτσας / Σ. Μπουλάς)	110
56 Ταραντέλα (Δ. Τσακνής).....	112
57 Τα λαϊκά (Σ. Κραουνάκης / Λ. Νικολακοπούλου)	114
58 Πότε Βούδας πότε Κούδας (Π. Βαγιόπουλος / Μ. Ρασούλης)	116
59 Μ' αρέσει να μη λέω πολλά (Υπόγεια Ρεύματα)	118
60 Το μηδέν (Θ. Μικρούτσικος / Λ. Λαζόπουλος)	119
61 Βραχυκύκλωμα (Β. Γερμανός)	121
62 Ιερά οδός (Ν. Ξυδάκης / Θ. Γκόνης).....	123
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ	125
63 Το Τρισάγιον της Θείας Λειτουργίας (Άγιος ο Θεός)	128
64 Ύμνος της Θεοτόκου (Την τιμιωτέραν των Χερουβίμ)	130
65 Κοντάκιον των Χριστουγέννων (Η Παρθένος σήμερον)	132
66 Απολυτίκιον του Ευαγγελισμού (Σήμερον της σωτηρίας).....	134
67 Κάθισμα Θεοτοκίον (Την ωραιότητα της παρθενίας σου).....	136
68 Τροπάριον του Νυμφίου (Ιδού ο Νυμφίος έρχεται)	138
69 Στιχηρόν του Πάσχα (Πάσχα ιερόν).....	140
ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ	142
70 Ύμνος στον Ήλιο (Μεσομήδης).....	143
71 Ύμνος στη Νέμεση (Μεσομήδης)	144

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	145
72 The hart he loves the high wood (Μεγάλη Βρετανία).....	146
73 La Biondina (Ιταλία).....	147
74 Καληνύφτα (Κάτω Ιταλία - Ελληνόφωνα χωριά).....	149
75 Les mensonges (Γαλλία).....	151
76 Πολυφωνικό τραγούδι (Καμερούν).....	152
77 Παιχνιδοτραγούδο (Ακτή Ελεφαντοστού).....	153
78 Η βροχή πλησιάζει (Αγυβ Ογαδά - Κένυα).....	154
79 Φωνητικό παιχνίδι (Καναδάς - Εσκιμώοι Ινουίτ).....	155
80 Go down, Moses (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής).....	156
81 Μικρή Μορένα (Χιλή).....	157
82 Τα άνθη του τσαγιού (Δυτική Κίνα).....	159
83 Νανούρισμα (Νότια Ινδία).....	160
84 Η λυγερή (Αραβία).....	161
85 Waltzing Matilda (Αυστραλία).....	162
ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΔΗΜΟΦΙΛΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	164
86 Summertime (G. Gershwin / D. Heyward).....	166
87 At the hop (A. Singer / J. Medora / D. White).....	167
88 Blowin' in the wind (B. Dylan).....	169
89 Take five (P. Desmond).....	171
90 A hard day's night (J. Lennon / P. McCartney).....	172
91 Imagine (J. Lennon).....	173
92 As tears go by (M. Jagger / K. Richards / A. L. Oldham).....	175
93 Another brick in the wall (R. Waters).....	177
94 Walking on the moon (Sting).....	178
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΛΟΓΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ	180
95 Summer is icumen in - Ήρθε το καλοκαιράκι (Ανωνύμου).....	181
96 Viva la musica (M. Praetorius).....	182
97 Jubilate Deo (W. A. Mozart).....	183
98 An die Freude - Ωδή στη χαρά (L. van Beethoven / Fr.von Schiller).....	184
99 Toreador (G. Bizet / H. Meilhac & L. Halévy).....	185
100 L' omnibus automobile (E. Satie / V. Hyspa).....	186

101 Νέο Ουγγρικό Παραδοσιακό Τραγούδι (B. Bartok)	188
102 Ce qu'il a, le chat (I. Stravinsky)	191
103 Alabama song (K. Weill / B. Brecht)	192
105 Mesostics re Merce Cunningham (J. Cage)	195
105 Ορέστεια (Γ. Ξενάκης / Αισχύλος)	197
106 Μωρή κοντούλα λειμονιά (Ήπειρος – Μτγρ. Γ. Ιωαννίδη)	199
107 Ολυμπιακός Ύμνος (Σ. Σαμάρας / Κ. Παλαμάς)	201
Εθνικός Ύμνος (Ν. Μάντζαρος / Δ. Σολωμός)	204
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ	206
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	212
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ	217

Πρόλογος

Αναλάβαμε την ευθύνη της συγγραφής του Μουσικού Ανθολογίου Γυμνασίου το φθινόπωρο του 2003. Το βιβλίο που δημιουργήθηκε ανταποκρίνεται στις υποδείξεις των επιστημών της παιδαγωγικής και της μουσικολογίας, αφού περιέχει επίλεκτα κομμάτια από την ελληνική μουσική από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας, παραδοσιακά τραγούδια από την Ελλάδα αλλά και όλο τον κόσμο, νεότερα ελληνικά τραγούδια, αποσπάσματα από έργα της λόγιας δυτικής μουσικής και διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια προερχόμενα από διαφορετικές τάσεις και μουσικά ρεύματα.

Το ανθολόγιο αυτό απευθύνεται σ' όλους τους εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας και έχει ως στόχο να αποτελέσει ένα διαρκές βοήθημα για τη σχολική πράξη τόσο στο μάθημα της μουσικής, όσο και στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία ως υποστηρικτικό υλικό στο πλαίσιο μιας συνολικής και πολύπλευρης καλλιέργειας των μαθητών. Βοηθά επίσης τους εκπαιδευτικούς να έχουν συγκεντρωμένα πολλά κομμάτια ελληνικού και διεθνούς ρεπερτορίου, να τα συνδυάζουν με τις διάφορες εκπαιδευτικές θεματολογίες και να εμπλουτίζουν έτσι τη διδασκαλία τους.

Η έρευνα για τον εντοπισμό και την επιλογή του υλικού αυτού ήταν διαδικασία επίπονη αλλά εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, αφού απαίτησε πολύωρες «καταδύσεις» σε μουσικά αρχεία και μουσικές βιβλιοθήκες. Επιπλέον, έρευνα χρειάστηκε για την ανεύρεση των στοιχείων που συνοδεύουν κάθε κομμάτι και που κάνουν τη διδασκαλία κάθε τραγουδιού πιο ενδιαφέρουσα και γλαφυρή, όπως επίσης και για τις δισκογραφικές παραπομπές που μπορούν να χρησιμεύσουν ως επιπλέον πηγές άντλησης νέου υλικού.

Οι παρτιτούρες, άλλες κατασκευασμένες εξ αρχής από τους μουσικολόγους Σάκη Λαίο και Γιάννη Αρβανίτη και άλλες προερχόμενες από έγκυρες εκδόσεις, εφοδιάστηκαν με επιπλέον στοιχεία όπως η δομή του κομματιού, η συνοδεία ενώ πλαισιώνονται με άλλες πληροφορίες όπως διαθεματικές έννοιες, επίπεδο δυσκολίας, ιστορικά στοιχεία και επιμέρους δραστηριότητες που συνοδεύουν κάθε τραγούδι.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναγνωρίσουμε τη συμμετοχή της μουσικοπαιδαγωγού Νάνσης Τουμπακάρη στην όλη προσπάθεια, η συμβολή της οποίας ήταν ιδιαίτερα καθοριστική στην συγγραφή του βιβλίου αυτού.

Οι συγγραφείς
Κώστας Μόσχος
Μαριέττα Κανδυλάκη
Μιχάλης Τόμπλερ

Εισαγωγή

1. Γενικά

Το τραγούδι, πέρα από μια ευχάριστη δραστηριότητα, είναι ένα μέσο φωνητικής, εκτελεστικής και μουσικής καλλιέργειας καθώς και γνωριμίας με τους μουσικούς πολιτισμούς από διάφορα μέρη και διάφορες εποχές. Είναι επίσης ένα μέσο επαφής με την ποίηση και παράλληλα, μέσα από τις διάφορες θεματολογίες των τραγουδιών, εξαίρετο εργαλείο διαθεματικής προσέγγισης. Η εκμάθηση τραγουδιών μπορεί να προσφέρει επίσης στα παιδιά γνωριμία μ' ένα πλούσιο ρεπερτόριο από διάφορα μουσικά είδη, το οποίο θα μπορούν να απολαμβάνουν και ως ενήλικες.

2. Περιεχόμενα ανθολογίου - κριτήρια επιλογής

Το ανθολόγιο, ακολουθώντας τις γενικές και ειδικές προδιαγραφές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αποτελείται από ένα σύνολο επιλεκτου ρεπερτορίου από διάφορα είδη μουσικής, τόσο του μουσικού πολιτισμού της πατρίδας μας, όσο και μουσικών πολιτισμών και ρευμάτων από άλλα μέρη του κόσμου. Περιλαμβάνει κομμάτια από την ελληνική μουσική παράδοση, ρεμπέτικα, λαϊκά και νεότερα δημοφιλή ελληνικά τραγούδια, παραδοσιακά τραγούδια από άλλες χώρες, τραγούδια από τη λόγια μουσική της Ελλάδας και του Δυτικού πολιτισμού, δημοφιλή τραγούδια από τον παγκόσμιο πολιτισμό. Κριτήρια επιλογής είναι α) η υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου, β) η ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών, γ) η αντιπροσωπευτικότητά τους ως δειγμάτων διαφόρων μουσικών πολιτισμών, δ) η κάλυψη διαφόρων θεματολογιών και ε) η προέλευση των τραγουδιών από ένα ρεπερτόριο το οποίο θα μπορούν να απολαμβάνουν τα παιδιά και μελλοντικά ως ενήλικες.

3. Μορφή παρουσίασης

Τα τραγούδια παρουσιάζονται ως εξής: μετά τον τίτλο αναφέρονται οι συντελεστές του τραγουδιού με πρώτο το όνομα του συνθέτη της μουσικής και δεύτερο το όνομα του ποιητή ή του στιχουργού. Στη συνέχεια βρίσκεται το μουσικό κείμενο με τους στίχους της πρώτης στροφής. Με φθόγγους μικρότερου μεγέθους σημειώνονται οι οργανικές εισαγωγές οι δεύτερες φωνές και τα μελίσματα. Στα ξενόγλωσσα τραγούδια παρατίθενται οι πρωτότυποι στίχοι ή / και μεταφράσεις. Στις γλώσσες που δεν χρησιμοποιούν λατινικό αλφάβητο, οι στίχοι σημειώνονται φωνητικά με σχετικό υπόμνημα.

3.1 Τονικότητα

Σε πολλά τραγούδια χρησιμοποιήθηκε η τονικότητα του πρωτοτύπου. Συχνά, ωστόσο, έγινε μεταφορά σε τονικότητες πιο απλές και πιο κοντά στην έκταση της εφηβικής φωνής.

3.2 Πολυφωνία

Όπου είναι δυνατή μία απλή πολυφωνική εκτέλεση (πρίμο - σεκόντο, μπάσο, ισοκράτης), καταγράφονται μαζί με την μελωδία και οι υπόλοιπες φωνές για λόγους σαφήνειας σημειώνονται με φθόγγους μικρότερου μεγέθους.

3.3 Συνοδεία

Στα κομμάτια που μπορούν να συνοδευτούν με κάποιο πολυφωνικό όργανο (πίانو - αρμόνιο, κιθάρα, ακορντεόν) για λόγους οικονομίας χώρου, εκτός εξαιρέσεων, σημειώνονται μόνο οι συγχορδίες με τυποποιημένη σημειογραφία, όπου:

A = Λα, B = Σι, C = Ντο, D = Ρε, E = Μι, F = Φα, G = Σολ,

m = ελάσσων π.χ. Cm = Ντο ελάσσων, dim τρίφωνη ελαττωμένη π.χ. Cdim = Ντο - Μι - Σολ, aug = αυξημένη π.χ. C_{aug} = Ντο - Μι - Σολ, 7 με μικρή έβδομη π.χ. C7 = Ντο - Μι - Σολ - Σι, maj7 με μεγάλη έβδομη π.χ. C_{maj7} = Ντο - Μι - Σολ - Σι, 6 με μεγάλη έκτη π.χ. C6 = ντο - μι - σολ - λα, 6 με μικρή έκτη π.χ. C6 = ντο - μι - σολ - λαb, sus4 με την τέταρτη αλλά χωρίς την τρίτη π.χ. C_{sus4} = ντο - φα - σολ, /δηλώνει τη νότα του μπάσου όταν είναι διαφορετική από τη θεμέλιο π.χ. C / G = Ντο μείζων με σολ στο μπάσο. Π. χ.

Σε μερικά παραδοσιακά τραγούδια πάνω από το πεντάγραμμο χρησιμοποιούνται τα ντο, ρε, μι κ.ο.κ. τα οποία δεν δηλώνουν τη συγχορδία αλλά είναι ένδειξη της βάσης του τετραχόρδου και μπορεί να βοηθήσει τη συνοδεία του τραγουδιού με ισοκράτη ή με λαούτο.

Είναι αυτονόητο ότι η συνοδεία με βάση τις συγχορδίες ακολουθεί το ρυθμικό σχήμα του τραγουδιού. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι εκτέλεσης της συγχορδίας.

Ενδεικτικά:

3.4 Δομή

Η δομή του τραγουδιού σημειώνεται πάνω στην παρτιτούρα με κεφαλαία γράμματα της αλφαβήτου σε πλαίσιο έτσι ώστε να είναι δυνατή η μουσική παρατήρηση. Π.χ. όταν το τραγούδι αποτελείται από δύο ή περισσότερες διαφορετικές μελωδίες σημειώνεται με Α, Β, Γ κ.λπ. Σε περίπτωση που μια μελωδία παραλλάσσεται, χρησιμοποιείται το Α, Α', Α'' κ.λπ. ενώ, όταν το τραγούδι αποτελείται από ομοιογενές μουσικό υλικό, οι φράσεις που το απαρτίζουν σημειώνονται με Α1, Α2, Α3, κ.λπ.

3.5 Συμπληρωματικά στοιχεία

Με στόχο να γίνει η διδασκαλία πληρέστερη, κάθε τραγούδι συνοδεύεται με πρόσθετα στοιχεία τα οποία αντιστοιχούνται σε σύμβολα ως εξής:

- **α)** βαθμός δυσκολίας: χρησιμοποιείται με αστεράκια κλίμακα 1-5, όπου ψηλότερος βαθμός σημαίνει αυξημένη δυσκολία
- **β)** πληροφοριακά στοιχεία για το τραγούδι, όπως την ιστορία του, το ρυθμό του, την περίσταση που εκτελείται κ.ο.κ.
- **γ)** διαθεματικές έννοιες, όπως αυτές ορίζονται από το Δ.Ε.Π.Σ.
- **δ)** προτάσεις ειδικών δραστηριοτήτων με βάση το συγκεκριμένο τραγούδι
- **ε)** ενδεικτική δισκογραφία και βιβλιογραφία

Το ανθολόγιο συνοδεύεται από σειρά CD στα οποία περιέχονται επιλεγμένες για την πιστότητα του ύφους εκτελέσεις των τραγουδιών.

4. Οδηγίες για τη διδασκαλία των τραγουδιών

Ο εκπαιδευτικός καλό θα ήταν να προσέξει τα παρακάτω σημεία:

- Η χρήση του ηχητικού υλικού διευκολύνει τη διδασκαλία του τραγουδιού. Πολλά τραγούδια δύσκολα στη μουσική ανάγνωση, μπορούν να τραγουδηθούν εύκολα μέσω της ακρόασης.
- Το ηχητικό υλικό βοηθά επίσης τα παιδιά να γίνουν αποδέκτες, πέραν της μελωδίας, και του έργου στην ολότητά του, δηλαδή: του μουσικού και εκτελεστικού ύφους, των στολιδιών και ποικιλιμάτων, της ενορχήστρωσης και της ρυθμικής αγωγής και γενικά όλων αυτών των στοιχείων του πρωτοτύπου που δεν είναι δυνατό να σημειωθούν στην παρτιτούρα.
- Το ίδιο υλικό μπορεί ν' αποτελέσει έναυσμα για ενεργητική ακρόαση και υποστήριξη της διαθεματικής διδασκαλίας διαφόρων ενοτήτων.

- Οι παρτιτούρες απευθύνονται κυρίως στον εκπαιδευτικό. Μπορούν όμως να χρησιμοποιηθούν και από τους μαθητές ως εργαλείο υποβοήθησης της ενεργητικής ακρόασης (παρατήρηση μορφής, μελωδικής κίνησης, γλώσσας κ.λπ.). Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να βγει το μουσικό κείμενο φωτοτυπία σε μεγέθυνση επαρκή ώστε να διαβάζεται άνετα από τους μαθητές.
- Οι προτεινόμενες δραστηριότητες στοχεύουν στην υποστήριξη της διδασκαλίας κάθε τραγουδιού, χωρίς όμως να αποτελούν και το μοναδικό τρόπο προσέγγισης. Οι καλύτερες δραστηριότητες είναι εκείνες που προκύπτουν μέσα από τη συνεργασία με τα παιδιά.
- Τα συνοδευτικά στοιχεία μπορούν να αποτελέσουν το έναυσμα για περαιτέρω έρευνα είτε από τον εκπαιδευτικό είτε από τους μαθητές.

5. Δραστηριότητες

Στα περισσότερα τραγούδια, αν όχι σε όλα, μπορούν να συνδυαστούν με δραστηριότητες που θα βοηθήσουν την αισθητική πλευρά της ερμηνείας τους, την ευφάνταστη παρουσίαση και την πολύπλευρη απόδοσή τους. Ταυτόχρονα, οι δραστηριότητες αυτές θα δώσουν μία διάσταση ευχάριστη και δημιουργική σ' αυτή τη διαδικασία.

Άλλα παιχνίδια και δραστηριότητες, πάλι, θα βοηθήσουν στη γνωριμία, την εξάσκηση και την απόλαυση του ρυθμού, της δομής, των στίχων και της μελωδίας ενός τραγουδιού.

Παραθέτουμε εδώ γενικές δραστηριότητες και παιχνίδια που μπορούν να εφαρμοστούν στα περισσότερα τραγούδια. Σε ορισμένα τραγούδια, πέραν των γενικών παρατίθενται και συμπληρωματικές δραστηριότητες.

Δραστηριότητες μουσικής εκτέλεσης

- E-1. Διάλογος: μεταξύ σολίστα και ομάδας ή δύο υπο - ομάδων π.χ ένα παιδί ή ο δάσκαλος ή μια ομάδα τραγουδά ένα στίχο και απαντά η υπόλοιπη τάξη π.χ. στο τραγούδι “Ω ντριλντά ντριλνταντά”.
- E-2. Πολυφωνία: όπου ενδείκνυται, μια ομάδα παιδιών τραγουδά ισοκράτη ή δεύτερη φωνή π.χ. βυζαντινούς ύμνους ή στο τραγούδι “Γιαλό - γιαλό”.
- E-3. Ρυθμική συνοδεία: ρυθμικά όργανα ακολουθούν το ρυθμό του κομματιού (ρυθμός λόγου και μελωδίας, επαναλαμβανόμενοι ρυθμικοί σχηματισμοί). Οι ρυθμικές αυτές δραστηριότητες μπορούν να γίνουν με ήχους που μπορούν να παραχθούν από το σώμα, από αντικείμενα ή από ρυθμικά όργανα.
- E-4. Μελωδική - αρμονική συνοδεία: εφόσον υπάρχει δυνατότητα, μελωδικά όργανα ακολουθούν τη μελωδία του κομματιού παίζοντας και παραλλαγές της ή τον ισοκράτη ή τη δεύτερη φωνή, είτε συνοδεύουν αρμονικά με αναλυμένες συγχορδίες όπως περιγράφηκε στην παράγραφο E-3.
- E-5. Φωνητικά - οργανικά μέρη: τα όργανα παίζουν τα οργανικά περάσματα π.χ. “Τί 'θελα και σ' αγαπούσα” στα στροφικά επαναλαμβανόμενα τραγούδια κάθε στροφή επαναλαμβάνεται μια φορά από τα όργανα και μια από τις φωνές π.χ. στο τραγούδι “Κανελόριζα”.

- E-6. Μαέστρος - εκφραστικότητα: ένα παιδί αναλαμβάνει το ρόλο του μαέστρου οδηγώντας την τάξη σε αλλαγές δυναμικής και ρυθμικής αγωγής, σύμφωνα με τη δομή του κομματιού.
- E-7. Στιλιστική απόδοση: ακούγοντας την πρωτότυπη ηχογράφιση τα παιδιά παρατηρούν τις στιλιστικές ιδιαιτερότητες του τραγουδιού (στολίδια, ηχόχρωμα φωνής κ.ο.κ.) και τις εντάσσουν στην εκτέλεσή τους.

Δημιουργικές δραστηριότητες

- Δ-1. Ενορχήστρωση: με τα διαθέσιμα όργανα της τάξης τα παιδιά αποδίδουν τα λόγια του τραγουδιού π.χ. στο τραγούδι “Καλόγηρος δουλειά δεν έχει” αποδίδουν το “τάμπουρ τούμπουρ λε λε λε” των στίχων του τραγουδιού με όργανα ή παράγουν αντίστοιχους ήχους. Με γραφική παρτιτούρα στον πίνακα κατασκευάζουν ένα ενορχηστρωτικό σενάριο και το ακολουθούν.
- Δ-2. Αυτοσχεδιασμός: τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν ελεύθερα πάνω στη μελωδία ή το ρυθμό του τραγουδιού, ενώ μπορούν να συνεχίσουν τον αυτοσχεδιασμό και μετά το τέλος του τραγουδιού.
- Δ-3. Δημιουργία παράλληλης μελωδίας π.χ. στα πεντατονικά ηπειρώτικα ή μελωδικής γραμμής μπάσου.
- Δ-4. Δημιουργία φωνητικών σχημάτων με βάση το ρυθμικό σχήμα, την αναλυμένη συνοδεία του κομματιού ή τη φωνητική μίμηση των μουσικών οργάνων που περιλαμβάνονται στην ενορχήστρωση.
- Δ-5. Δημιουργία νέων στίχων: τα παιδιά επεκτείνουν το κομμάτι με λόγια δικά τους π.χ. στο “Ω ντιρλαντά ντιρλανταντά”. Δημιουργούν νέα λόγια πάνω στη μελωδία με δικό τους θέμα. Αποδίδουν τα ξενόγλωσσα τραγούδια με ελληνικούς στίχους τους οποίους προσαρμόζουν στη μελωδία.
- Δ-6. Απόδοση σε διαφορετικά μουσικά στίλ: τα παιδιά πειραματίζονται στην απόδοση ενός κομματιού σε ένα διαφορετικό στίλ π.χ. ενός ρεμπέτικου ως ράπ. Πειραματίζονται με την τροποποίηση του ρυθμού π.χ. ο ρυθμός του τραγουδιού “Στου Λινάρδου την ταβέρνα” από 2/4 μετατρέπεται σε 3/4, παρατηρώντας τη διαφορετική αίσθηση που δίνει το κομμάτι έτσι.
- Δ-7. Δημιουργία νέας μελωδίας: πάνω στους στίχους του τραγουδιού τα παιδιά επινοούν μια νέα μελωδία.

Πολιτιστικές δραστηριότητες

Οι παρακάτω δραστηριότητες μπορούν να προετοιμάζονται όχι μόνον από τον/την εκπαιδευτικό αλλά και από ομάδες παιδιών υπό μορφή εργασίας και να παρουσιάζονται στην τάξη.

- Π-1. Σύνδεση των τραγουδιών με τον εθνικό κύκλο (κάλαντα, εορτές κ.ο.κ.)
- Π-2. Σύνδεση των περιεχομένων των στίχων με ιστορικά, κοινωνικά ή άλλα πολιτιστικά στοιχεία π.χ. τραγούδια της ξενιτιάς, νανουρίσματα, τραγούδια εργασίας.
- Π-3. Σύγκριση των διαφορετικών μουσικών ιδιωμάτων π.χ. παραδοσιακού - ρεμπέτικου - ελαφρού τραγουδιού, των τοπικών μουσικών γλωσσών π.χ. ηπειρώτικης - νησιώτικης κ.ο.κ.
- Π-4. Συλλογή και παρουσίαση στοιχείων που χαρακτηρίζουν ένα μουσικό ιδίωμα ή στίλ (όπως για παράδειγμα τυπικά μουσικά όργανα, κοινωνικές ομάδες, γεωγραφικές περιοχές, χώροι και τρόποι εκτέλεσης κ.ο.κ.)

Π-5. Σύγκριση του τρόπου απόδοσης του ίδιου εννοιολογικού θέματος σε διάφορα στίλ π.χ. σε κάλαντα από διαφορετικούς τόπους.

Σύνδεση με άλλες τέχνες

T-1. Χορός: τα παιδιά χορεύουν το χορό που αντιστοιχεί στο τραγούδι.

T-2. Κίνηση: δημιουργούν κινητικό σενάριο με βάση το ρυθμό, τη μελωδία, το κείμενο και τη δομή του τραγουδιού και το εκτελούν στην τάξη.

T-3. Παντομίμα και δραματοποίηση: αποδίδουν τα λόγια του τραγουδιού ως μικρό δράμα στην τάξη, είτε μόνο με παντομίμα είτε με δραματοποιημένους μουσικούς διαλόγους. Σε μια δραματοποίηση ενός μύθου ή παραμυθιού εντάσσουν και προσαρμόζουν τραγούδια που έχουν μάθει.

T-4. Εικαστικά: αποδίδουν εικαστικά το περιεχόμενο των στίχων και την αίσθηση που τους αποπνέει το τραγούδι. Άλλοτε αποδίδουν γραφικά το τραγούδι κάνοντας αντιστοιχήσεις: ηχοχρώματα με χρώματα, αξίες με σημεία, ρυθμικά σχήματα ή μοτίβα με εικαστικά σχήματα κ.ο.κ.

T-5. Οπτικοακουστικά: δημιουργούν ένα απλό οπτικοακουστικό σενάριο με βάση το τραγούδι, τραβούν φωτογραφίες (ή βίντεο) που σχετίζονται με το θέμα του τραγουδιού και τα παρουσιάζουν στην τάξη παράλληλα με την εκτέλεσή του.

Κλείνοντας θεωρούμε σκόπιμο να τονίσουμε ότι:

α) η διδασκαλία των τραγουδιών μπορεί να γίνει όχι μόνο από τον εκπαιδευτικό ειδικότητας αλλά από κάθε εκπαιδευτικό

β) το τραγούδι στο σχολείο αφορά όλα τα παιδιά και όχι μόνο τα “καλλίφωνα” και

γ) κριτήριο αξιολόγησης δεν πρέπει να αποτελεί η καλή φωνή αλλά η προσπάθεια και η διάθεση συμμετοχής.

Οδηγός συμβόλων

βαθμός δυσκολίας

πληροφορικά στοιχεία για το τραγούδι

διαθεματικές έννοιες

προτάσεις ειδικών δραστηριοτήτων

ενδεικτική δισκογραφία και βιβλιογραφία

Κατάλογοι

Αλφαβητικός κατάλογος συνθέτων

Βαγιόπουλος, Πέτρος (Σοφάδες Καρδίτσας 1949)	116
Βαμβακάρης, Μάρκος (Σύρος 1905 - Αθήνα 1972)	74
Bartok, Béla (Ουγγαρία 1881 - 1945)	188
Beethoven, Ludwig van (Γερμανία 1770 - 1827)	184
Bizet, Georges (Γαλλία 1838 - 1875)	185
Γερμανός, Βαγγέλης (Πειραιάς 1950)	121
Γιαννίδης, Κώστας (Σμύρνη 1903 - Αθήνα 1984)	83
Γκόγκος, Δημήτρης ή Μπαγιαντέρας (Πειραιάς 1903 - Αθήνα 1985)	65
Cage, John (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής 1912 - 1992)	195
Desmond, Paul (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής 1924 - 1977)	171
Dylan, Bob (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής 1941)	169
Ζαμπέτας, Γιώργος (Αθήνα 1925 - Αθήνα 1993)	75
Gershwin, George (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής 1898 - 1937)	166
Jagger, Mick (Μεγάλη Βρετανία 1943)	175
Θεοδωράκης, Μίκης (Χίος 1925)	88, 93, 98
Καλδάρας, Απόστολος (Τρίκαλα 1922-Αθήνα 1990)	68, 97
Καραϊνδρου, Ελένη (Τυχείο Δωρίδας 1941)	100
Κηλαηδόνης, Λουκιανός (Αθήνα 1934)	104
Κραουνάκης, Σταμάτης (Αθήνα 1955)	114
Λοΐζος, Μάνος (Αλεξάνδρεια 1947 - Μόσχα 1982)	95
Lennon, John (Μεγάλη Βρετανία 1940 - 1980)	172, 173
Μάντζαρης, Νικόλαος (Κέρκυρα 1795 - Κέρκυρα 1872)	204
Μαρκόπουλος, Γιάννης (Ηράκλειο Κρήτης 1939)	102
Μαχαιρίτσας, Λαυρέντης (Βόλος 1956)	110
McCartney, Paul (Μεγάλη Βρετανία 1942)	172
Μεσομήδης (Κρήτη 2ος αιώνας μ.Χ.)	143, 144
Μικρούτσικος, Θάνος (Πάτρα 1947)	119
Mozart, Wolfgang Amadeus (Αυστρία 1756 - 1791)	183
Μπάπης, Γιώργος (Μέθανα 1885 ή 1889 - Πειραιάς 1967)	62

Ξαρχάκος, Σταύρος (Αθήνα 1939).....	107
Ξενάκης, Γιάννης (Βραΐλα 1922 - Παρίσι 2001)	197
Ξυδάκης, Νίκος (Κάιρο 1952)	123
Παπαϊωάννου, Γιάννης (Κίος Μικράς Ασίας 1913 - Αθήνα 1972)	67
Παπακώστα, Ηλέκτρα (Αθήνα).....	90
Πλάτωνος, Λένα (Ηράκλειο Κρήτης 1951)	105
Praetorius, Michael (Γερμανία 1571 - 1621)	182
Richards, Keith (Μεγάλη Βρετανία 1943).....	175
Σαββόπουλος, Διονύσης (Θεσσαλονίκη 1944)	92
Σαμάρας, Σπύρος (Κέρκυρα 1863 - Αθήνα 1917)	201
Σουγιούλ, Μιχάλης (Αϊδίνι 1906 - Αθήνα 1958).....	72
Σπάθης, Αλέκος (Έδεσσα 1915 - Αθήνα 1970).....	85
Satie, Erik (Γαλλία 1866 - 1925)	186
Singer, Arthur (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής)	167
Sting (Μεγάλη Βρετανία 1951).....	178
Stravinsky, Igor (Ρωσία 1882 - 1971).....	191
Τούντας, Παναγιώτης (Σμύρνη 1884 - Αθήνα 1942).....	63
Τσακνής, Διονύσης (Καρδίτσα 1954).....	112
Τσιτσάνης, Βασίλης (Τρίκαλα 1915 - Λονδίνο 1984).....	70
Waters, Roger (Μεγάλη Βρετανία 1943)	177
Weill, Kurt (Γερμανία 1900 - 1950).....	192
Χατζηχρήστος, Απόστολος (Σμύρνη 1903 - Αθήνα 1959)	71
Χατζιδάκις, Μάνος (Ξάνθη 1925 - Αθήνα 1994)	101, 108

Αλφαβητικός κατάλογος στιχουργών και ποιητών

Αισχύλος	197
Βαμβακάρης, Μάρκος.....	74
Βασιλειάδης, Χαράλαμπος	75
Brecht, Bertolt	192
Γερμανός, Βαγγέλης	121
Γιαννακόπουλος, Χρήστος	83

Γκάτσος, Νίκος.....	101, 108
Γκόγκος, Δημήτρης ή Μπαγιαντέρας.....	65
Γκόνης, Θοδωρής	123
Δασκαλόπουλος, Άκος	90
Dylan, Bob	169
Halévy, Ludovic	185
Heyward, Dubose	166
Hyspa, Vincent	186
Jagger, Mick	175
Κάλβος, Ανδρέας.....	93
Καλδάρης, Απόστολος	68
Καμπανέλλης, Ιάκωβος	88
Κηληδόνης, Λουκιανός	104
Κριεζή, Μαριαννίνα	105
Λαζόπουλος, Λάκης.....	119
Lennon, John	172, 173
Μύρης, Κώστας	100
Μπάτης, Γιώργος	62
Μπουλάς, Σάκης	110
McCartney, Paul.....	172
Meilhac, Henri	185
Νικολακοπούλου, Λίνα	114
Οικονομίδης, Γιώργος.....	85
Παλαμάς, Κωστής.....	201
Παπαδούκας, Παναγιώτης.....	95
Παπαϊωάννου, Γιάννης	67
Πυθαγόρας	97
Ρασούλης, Μανόλης	135
Σαββόπουλος, Διονύσης	116
Σικελιανός, Άγγελος	98
Σολωμός, Διονύσιος	102, 204
Schiller, Friedrich von	184

Sting.....	178
Τζαβέλλας, Γιώργος	72
Τούντας, Παναγιώτης	63
Τσακνής, Διονύσης	112
Τσιτσάνης, Βασίλης	70
Φέρρης, Κώστας	107
Waters, Roger	177
Χατζηχρήστος, Απόστολος	71

Θεματολογικός κατάλογος

Αγάπη	46, 47, 51, 65, 74, 83, 90, 118, 149, 157, 161, 185, 188, 199
Βροχή	29, 154
Γάμος.....	48, 49, 50
Γεφύρια	58
Ειρήνη	169, 173
Εκπαίδευση	75, 104, 108, 177
Επαγγέλματα	37, 53, 52, 63, 67, 71, 104, 185
Ζώα - πουλιά - ψάρια	46, 50, 146, 188, 191
Ήλιος.....	143
Θάλασσα.....	44, 55, 67
Θρησκευτικοί ύμνοι.....	128, 130, 132, 134, 136, 138, 140
Μεταφορικά μέσα	52, 53, 62, 71, 186
Μουσική – Μουσικά όργανα.....	80, 85, 101, 107, 182
Νανουρίσματα.....	160
Ξενιτιά	55, 57
Ονόματα.....	43, 57, 63, 67, 92, 95, 97, 105, 107, 108, 116, 156, 157
Παιχνίδια	153, 155
Παναγία	130, 134, 136
Σατιρικά.....	36, 37, 63, 75, 104, 116, 121, 151, 186, 191
Τόποι.....	58, 66, 81, 97, 108, 123, 192
Ύμνοι.....	128, 130, 132, 134, 136, 138, 140, 143, 144
Φυτά	47, 48, 50, 159, 199

Κύκλος του χρόνου

Φθινόπωρο	27
Μικρασιατική καταστροφή	97
28η Οκτωβρίου	39, 66, 88, 100
17 Νοέμβρη.....	93, 98, 100, 169, 173
Χριστούγεννα.....	30, 132
Πρωτοχρονιά - Αγίου Βασιλείου	31, 32
Φώτα	33
Αποκριά	34, 36
Άνοιξη	37, 123
25η Μαρτίου.....	41, 92, 95, 101, 102, 108, 134
Λαζάρου.....	43
Πάσχα.....	138, 140
Άλωση Πόλης.....	44
Καλοκαίρι.....	46, 164, 181

Κατάλογος τραγουδιών από θεατρικές παραστάσεις, κινηματογραφικές ταινίες και μιούζικαλ

75, 107, 112, 119, 166, 186, 192, 197

Επίπεδα δυσκολίας

* 29, 31, 32, 33, 36, 37, 43, 57, 118, 121, 128, 132, 149

** 39, 41, 42, 47, 48, 49, 52, 58, 66, 74, 80, 90, 92, 95, 104, 110, 112, 130, 134, 138, 151, 155, 161, 177, 178, 182, 183, 184, 191

*** 34, 46, 50, 51, 55, 62, 63, 67, 68, 70, 71, 72, 78, 88, 100, 101, 102, 107, 108, 114, 136, 146, 147, 152, 154, 156, 157, 162, 169, 172, 173, 175, 186, 195, 197

**** 30, 44, 53, 75, 81, 83, 85, 93, 97, 98, 105, 116, 123, 140, 143, 144, 153, 159, 167, 181, 185, 188, 199, 204

***** 59, 65, 119, 160, 166, 171, 192, 201

Κατάλογος τραγουδιών για χορωδία με 2, 3 ή 4 φωνές

70, 72, 75, 78, 80, 85, 93, 97, 98, 101, 112, 146, 147, 152, 153, 154, 156, 167, 172, 181, 182, 183, 192, 197, 199, 201, 204

Κατάλογος περιοχών

Ακτή Ελεφαντοστού	153
Αραβία	161
Αστυπάλαια	31
Αυστραλία	162
Γαλλία	151
Δυτική Κίνα	159
Επάνησα - Λευκάδα	43
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	156
Ήπειρος	57, 199
Θεσσαλία - Πήλιο	44
Θράκη	29, 36
Ικαρία - Φούρνοι	33
Ιταλία	147
Κάλυμνος	37
Καμερούν	152
Καναδάς - Εσκιμώοι Ινουίτ	155
Κάτω Ιταλία - Ελληνόφωνα χωριά	149
Κένυα	154
Κέρκυρα	30
Κρήνη	32, 39
Κυκλάδες	55
Κυκλάδες - Νάξος	34
Κύπρος	48
Κωνσταντινούπολη	53
Λέσβος	46
Μακεδονία - Χαλκιδική	50

Μεγάλη Βρετανία.....	146
Μικρά Ασία.....	47, 51
Νότια Ινδία.....	160
Πελοπόννησος.....	49
Πόντος.....	59
Προποντίδα.....	52
Σκιάθος.....	58
Χιλή.....	157

Παραδοσιακά τραγούδια της Ελλάδας

(Δημοτικά)

Με τον όρο «παραδοσιακά τραγούδια», προσδιορίζονται τα τραγούδια που ο αρχικός τους δημιουργός είναι άγνωστος, διαμορφώθηκαν με τη συμβολή πολλών διαφορετικών ανθρώπων και που, περνώντας από το φίλτρο του χρόνου, διασώθηκαν μέσα από την παράδοση μέχρι τις μέρες μας.

Σε παλαιότερες εποχές, όταν κάποιος λαϊκός μουσικός ή ποιητής έφτιαχνε ένα τραγούδι, αυτό μεταδίδονταν από στόμα σε στόμα. Καθένας όμως το τραγουδούσε με όλες τις μετατροπές και προσθήκες στη μελωδία ή στο στίχο που του υπαγόρευε η αυτοσχεδιαστική του ικανότητα και η ευαισθησία του. Η διαδικασία συχνά διαρκούσε πάρα πολλά χρόνια, με αποτέλεσμα το τραγούδι να μετατρέπεται πλέον σε συνδημιουργία ενός ολόκληρου λαού και όχι ενός μόνο ανθρώπου.

Τα παραδοσιακά τραγούδια ανάλογα με το περιεχόμενο του ποιητικού τους κειμένου χωρίζονται σε κατηγορίες όπως: νανουρίσματα, παραλογές, της ξενιτιάς, κάλαντα, αποκριάτικα κ.ά.

Τα ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια έχουν ρίζες που μπορεί να ξεκινούν από πολύ παλιά. Για κάποια απ' αυτά που τραγουδιούνται σήμερα, έχουμε ενδείξεις ότι υπήρχαν παρόμοια στην αρχαιότητα και στο Βυζάντιο π.χ. τα κάλαντα, ενώ η πλειονότητά τους έχει δημιουργηθεί την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ορισμένα π.χ. το “Καροτσέρη τράβα” δημιουργήθηκαν τον 19ο αιώνα αλλά μεταφέρονται από γενιά σε γενιά όπως και τα άλλα παραδοσιακά. Παραδοσιακά τραγούδια συνέχισαν να δημιουργούνται για πολλά χρόνια, όπως κρητικά ριζίτικα τραγούδια που αναφέρονται στη γερμανική κατοχή. Πολλά τραγούδια συνδέονται και με χορό.

Κάλαντα

Στα κάλαντα ανιχνεύονται αναλογίες με τα τραγούδια του αγερμού που συνηθίζονταν πριν από πολλές γιορτές στην αρχαία Ελλάδα (αγερμός: χρηματικός έρανος, συναγερμός, αγείρω: συλλέγω επαίων ή εραυιζόμενος). Τα τραγούδια αυτά λέγονταν, όπως και σήμερα, από σπίτι σε σπίτι με αντίτιμο φιλέματα δηλαδή τρόφιμα ή χρήματα. Η λέξη “κάλαντα” προέκυψε από το λατινικό καλαντάρι ή καλεντάρι που σημαίνει ημερολόγιο.

Τα κάλαντα έχουν ευχετικό, αφηγηματικό και διδακτικό χαρακτήρα. Σε κάθε γιορτή, αναγγέλλουν και εξιστορούν το σχετικό μύθο του κύκλου της ζωής και του χρόνου. Τραγουδιούνται τις παραμονές μεγάλων εορτών από παιδιά ή και ενήλικες με οργανική συνοδεία ή συνοδεία από ηχητικά αντικείμενα όπως κουδούνια, τρίγωνα, μασιές κ.ά. που, σύμφωνα με τη λαϊκή δοξασία, ο ήχος τους απέτρεπε το κακό. Κάλαντα έχουμε τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά, αλλά και των Φώτων, του Λαζάρου, την 1η Μαρτίου (χελιδονίσματα) κ.λπ.

Τραγούδια της ξενιτιάς

Από την αρχαία εποχή η μετανάστευση αποτελεί κεντρικό φαινόμενο στη ζωή των Ελλήνων. Σ' όλες τις περιόδους της ιστορίας τους οι Έλληνες μετοικούν για οικονομικούς κυρίως λόγους. Τραγούδια της ξενιτιάς έχουμε απ' όλες σχεδόν τις περιοχές, αφού ολόκληρη η Ελλάδα βίωσε στο έπακρο το φαινόμενο

αυτό. Συνήθεις προορισμοί για τους ξενιτεμένους, κυρίως κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, είναι τα αστικά κέντρα της Ανατολικής Μεσογείου, των Βαλκανίων και της Κεντρικής Ευρώπης. Η μετανάστευση γινόταν από τη θάλασσα με καράβια και από τη στεριά με καραβάνια. Η δυσκολία των μετακινήσεων καθιστούσε την επιστροφή του ξενιτεμένου εντελώς απίθανη, έτσι οι συγγενείς που απέμεναν πίσω (μάνα, πατέρας, αδέλφια κ.ά.) τον θεωρούσαν ουσιαστικά πεθαμένο, ενώ ονόμαζαν τον ξενιτεμό “ζωντανό θάνατο”. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην Ήπειρο βάζανε στο τραπέζι ποτήρι για τον μετανάστη πάνω από το οποίο στην αρχή του γλεντιού έπαιζαν οργανικά μοιρολόγια.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα από χώρα αναχώρησης έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών. Έτσι μας δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουμε από κοντά τον αγώνα που δίνουν οι ξενιτεμένοι για να επιβιώσουν μακριά από την πατρίδα τους.

Πιρπιρούνα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΘΡΑΚΗΣ

A $\text{♩} = 170$
 ρε ντο ντο ρε ρε ντο ντο ρε
 Πιρ - πι - ρού - να περ - πά - τεί του... Θι - ό πα - ρα - κα - λεί

B
 ντο ντο ρε ντο ντο ρε
 του Θι - ό πα - ρα - κα - λεί Βρέ - ξι Κύρ - γιε μια βρου - χή

μια βρουχή καλή βρουχή,
 να βραχούν οι τσιούμπανοι,
 τσιούμπανοι, γιαλάδαροι*,
 μι τα πρόβατά τ'ς μαζί
 κι μι τα γιαλάδια τους
 κι μι τα βουβάλια τους.

Βρέξι, Κύργιε, δυο νιρά
 να καρπίσουν τα σπαρτά,
 νά 'χουμε τρανή σοδειά.
 ν-Όσις τρύπις στο δυρμόν*,
 τόσις θημουινές στ' αλών',
 ν-όσα φύλλα στα κλαδιά,
 τόσο βιός στ' αφεντικά.

Καλή σοδειά!
 και καλό μπερεκέτ*!

Γιαλάδαροι: οι βοσκοί αγελάδων
Δυρμόνι: το κόσκινο για το σπάρι
Μπερεκέτι: αφθονία, τύχη, πλούτος

*

Το τραγούδι συνόδευε ένα πανελλήνιο και πανάρχαιο έθιμο για την περίοδο της αναβροχιάς. Το έθιμο σε διάφορες εκδοχές απαντάται και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας καθώς και σε άλλους λαούς. Η διαδικασία είχε ως εξής: στις αρχές του φθινοπώρου, αν δεν είχε βρέξει καθόλου, απελπισμένος ο κόσμος έφτιαχνε μια πιρπιρούνα. Έπαιρναν ένα ορφανό κοριτσάκι και το τύλιγαν ολόκληρο με φύλλα και κλαδιά ώσπου να γίνει καταπράσινο. Τό 'βγαζαν στο δρόμο πολλά κορίτσια μαζί και τραγουδώντας την πιρπιρούνα το γύριζαν από πόρτα σε πόρτα. Η νοικοκυρά κατάβρεχε συμβολικά το παιδί που κουνιόταν για να πέσει το νερό στη γη· να το δει ο Θεός και να βρέξει κι αυτός. Τέλος φίλευε φαγώσιμα δηλαδή αυγά, τυρί, αλεύρι κ.ά.

Μεταβολή, Σύστημα

Π1, Ε3, Τ3, Π2, Τ2, Ε7, Π4, Π3

- 1) Βρείτε παρόμοια τραγούδια - δρώμενα για την επίκληση της βροχής σε άλλους πολιτισμούς π.χ. στους Ινδιάνους της Βόρειας Αμερικής, στους Αβορίγινες της Αυστραλίας, στους Κούρδους και αλλού.
- 2) Αναπαραστήστε το έθιμο της πιρπιρούνας ως δρώμενο στην τάξη.

Τραγούδια και σκοποί της Θράκης, Ελληνική παραδοσιακή μουσική 4, Αηδονίδης Χρόνης κ.ά., επιμέλεια: Διονυσόπουλος Νίκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 7 - 8, 1994

Σήμερα μάγοι έρχονται ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

♩ = 100

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves. The first two staves are the vocal line, and the last two are the piano accompaniment. The score includes a solo section (A Σόλο) and a chorus section (A' Χορωδία). The lyrics are in Greek and describe the arrival of magicians in the town of Kerkira.

Σή - με - ρο - οι Μά - γοι έρ - χο - νται στη χώ - ρα του Η - ρώ - δη
 και ο Η - ρώ - δης τα - ρα - χθεις, έ - γι - νε θη - ρι - ώ - δης

Σή - με - ρο - οι Μά - γοι έρ - χο - νται στη χώ - ρα του Η - ρώ - δη ρώ - δη
 και ο Η - ρώ - δης τα - ρα - χθεις, έ - γι - νε θη - ρι - ώ - δης

Da Capo

Κράζει τους μάγους και ρωτά: “Μάγοι πού θε να πάτε;”
 “Εις Βηθλεέμ το σπήλαιον, την πόλιν την αγίαν
 που εκει γεννάει το Χριστό η Δέσποινα Μαρία”.

Χριστουγεννιάτικα κάλαντα από την Κέρκυρα.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π1, Π2, Ε1, Ε7, Ε2, Ε4, Ε6, Δ1, Π4, Π3, Τ4, Π5

Η παραδοσιακή μουσική των Ιονίων νήσων έχει δεχθεί επιρροές από την Ιταλική μουσική. Ακούστε άριες από την Ιταλική όπερα και συζητήστε για τις ομοιότητες και διαφορές που παρατηρείτε.

Κάλαντα Δωδεκαήμερου, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Κωνσταντίνος Γιώργος - Ταμπούρης Πέτρος - Μητροπάνος Χρυσόστομος, Υπουργείο Πολιτισμού - Στέγη Καλών Τεχνών και Γραμμάτων, Αρχείο Ελληνικής Μουσικής, 001

Πάλιν ακούσεται ἄρχοντες

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ / ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ

♩=120

A C G7 C **B** C F C G7 C

Πά-λιν α - κού - σε - τ' ἄρ - χο - ντες πᾶ - λι, πᾶ - λι - να σας εἰ - πώ - μεν,
 ὁ - τι και αὐ - ρι - ον ε - στίς α - νά, α - νά - γκη να χα - ρώ - μεν

και να πανηγυρίσωμεν περι- περιτομήν Κυρίου,
 και εορτήν χαρμόσουνον Μεγα- Μεγάλου Βασιλείου.

Ανοίξατέ μας ἄρχοντες δια να μας δεχθείτε
 και τα ξενιτεμένα σας ευχόμεσθε να δείτε,
 γλυκιά φωνή να έχετε μέσα στον νέο χρόνο,
 να τον δεχθείτε σπίτι σας χωρίς καημό και πόνο.

Αν έχεις κόρη ὄμορφη, βάλε τη να κεράσει,
 να της φχιστούμε με καλό να ζήσει, να γεράσει.

*

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα από την Αστυπάλαια των Δωδεκανήσων.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π1, Π2, Ε3, Ε6, Π3, Π4, Ε7, Τ4

- 1) Συγκρίνετε τα κάλαντα της Αστυπάλαιας με άλλα από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας.
- 2) Παρατηρήστε και σχολιάστε τη γλώσσα του κειμένου.
- 3) Παρατηρήστε και σχολιάστε τις εναλλαγές ρυθμού και τη μελωδική κατάληξη της φράσης.
- 4) Κατασκευάστε αντίστοιχα ρυθμικά σχήματα και μελωδίες.

Ελληνικά κάλαντα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαρίου Δόμνα, EMI, 056-70139, 1974

Ανοίξετε την πόρτα σας ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΡΗΤΗΣ

♩=114

A1 ρε ντο ρε ρε ντο ρε **A2** σολ ρε φα ντο

A - νοί - ξε - ξε - την πόρ - τα - σας τα κά - λα - ντα να - πού - με
και βά - λε - τε και μια ρα - κή για να σας ευ - χη - θού - με

Ταχιά-ταχιά 'ν' αρχιμηγιά, πρώτη γιορτή του χρόνου,
αρχή που βγήκεν ο Χριστός, στη γης να περπατήξει,
και βγήκε και καιρέτηξε ούλους τσι ζευγολάτες*
κι ο πρώτος που καιρέτηξε ήταν Άγιος Βασιλῆς.

“Καλώς τα πας, Βασίλειε, καλό ζευγάρι* έχεις”.
“Καλά το λες, αφέντη μου, καλόν κι ευλογημένον.
Η χάρη σου το βλόγησε με το δεξί τζη χέρι,
με το δεξί, με το ζερβί*, με το μαλαματένιο**”.

Πες μας, να ζεις, Βασίλειε πόσα μουζούρια σπέρνεις;
“Σπέρνω σταράκι δώδεκα, κριθάρι δεκαπέντε,
ταγή και ρόβη δεκοκτώ κι από νωρίς στο στάβλο”.

“Φέρε καρύδια, κάστανα, πανιέρια μοσχοκάρυα
και φέρε και γλυκό κρασί να πιουν τα παλικάρια”.

Κι από τη μαύρη όρνιθα κανένα αυγουλάκι,
κι αν είν' κι από τη γαλανή, ας είν' και ζευγαράκι.
Κι από το λαδοπίθαρο καμιά οκά* λαδάκι,
κι αν είν' και περισσότερο, κρατούμε εμείς τ' ασκάκι*.
Τέσσερα-πέντε γράμματα που τα 'χ' η περισσότερα,
ανοίξετε την πόρτα σας να πούμε καλησπέρα.

Ασκάκι: μικρό ασκί, δηλαδή δερμάτινος σάκος για την αποθήκευση υγρών

Ζερβί: αριστερό

Ζευγάρι: τα δυο βόδια που χρησιμοποιούνται για το όργωμα

Ζευγολάτης: γεωργός

Μαλαματένιο: χρυσό

Μουζούρια: μονάδα μέτρησης εδάφους αντιστοιχεί σε δυο στρέμματα

Οκά: μονάδα μέτρησης βάρους, παλαιότερων εποχών

*

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα από την Κρήτη.

Άτομο - Σύνολο, Πολιτισμός, Σύστημα

Π1, Π2, Π4, Π3, Ε3, Ε4, Ε6, Τ4

- 1) Συζητήστε τα εννοιολογικά στοιχεία που είναι χαρακτηριστικά της εποχής και του τόπου (ρακί, λάδι, ζευγολάτες κ.λπ.) καθώς και τις πληροφορίες που προκύπτουν για τις γεωργικές εργασίες.
- 2) Συγκρίνετε τα ελληνικά κάλαντα με κάλαντα από άλλα μέρη του κόσμου.

Ελληνικά κάλαντα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, EMI, 056-70139, 1974

Σήμερα τα φώτα και οι φωτισμοί

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΙΚΑΡΙΑΣ / ΦΟΥΡΝΟΙ

$\text{♩} = 117$

A

Ισοκράτημα σε C (Ντο)

Σή-με-ρα τα φώ-τα και οι φω-τι-σμοί
 ε-ο-ρήτῃ με-γά-λη και οι α-για-σμοί.
 [3η 4η επαναληψη μόνο τα όργανα]

A' **A''**

Κά- τώ-στον ί-ορ- δά- νη τον πο-τα-μό κά-θε-τῆ κυ-ρά- μας η Πα-να-για

A'' **A''**

με τα θυ-μια-τού- ρια στα δά-κτυ-λα **A** - γιε μου Γιάν-νη και βα-πτι-στή
 και τον **A** - η- Γιάν-νη πα-ρα-κα-λεί βά-πτι-σε τον γιο- μου μα-να-γε-νή.
 Πώς θε να βα-πτι- σω Θε-ού παι-δί
 σύ-ρι-ο θ'α-νέ- βω στους ου-ρα-νούς

A'' **A''**

να κα-τα-πα-τή- σω τα εί-δω-λα "Και θε να κα-τέ- βω στον πο-τα-μό
 να κα-τα-θυ-μιά- σω τους ου-ρα-νούς δι-α να βα-πτι- σω σε, το Χρι-στό"

A

Ου-ρα-νός ε-σά-χι-σθη, Ιη-σούς Χρι-στός βα-πτι-σθη.

*

Κάλαντα των Φώτων από τους Φούρνους της Ικαρίας.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Πολιτισμός

Π1, Π2, Π3, Π4, Δ7, Δ3, Ε3, Ε6

1) Συγκρίνετε το τραγούδι αυτό με άλλα κάλαντα Φώτων.

2) Κατασκευάστε πάνω σε άλλα κείμενα απλές μελωδίες χρησιμοποιώντας μόνο τους φθόγγους που υπάρχουν στο τραγούδι.

Ελληνικά κάλαντα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαρίου Δόμνα, EMI, 056-70139, 1974

Τούτες οι μέρες το 'χουνε ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ / ΝΑΞΟΣ

-200
 D D D D (G) G D A⁷ D A D D
 A D D D G D A⁷ D A D D
 Τού-τες οι μέ-ρες, τό 'χου-νε τού-τες οι εβ-δο-μά-δες
 για να χα-ρεύ-ουν τα παι-διά να χαι-ρο-ντ'οι μα-νά-δες
 D D D D G G D A⁷ D A Em B
 Δώσ' - τε
 D A D G D A D G D A
 του χο-ρού να πά-ει, τού-τη η γης που την πα-τού-με ό-λοι μέ-σα θε να
 γής θα μας ε-φά-ει, τού-τη η
 D G D A = Em G D D D
 1. 3. 2. 4.
 μπου-με

Χορέψετε, χορέψετε, τα νιάτα να χαρείτε,
 γιατί σε τούτο το ντουιά δε θα τα ξαναβρείτε.
 Τούτη η γης με τα χορτάρια τρώει νιες και παλικάρια.
 Τούτη η γης με τα λουλούδια τρώει νιους και κοπελούδια.

Χαρείτε νιοί, χαρείτε νιές, χαρείτε παλικάρια,
 κι εγώ του χάρου του 'βαλα σίδερα στα ποδάρια.
 Δώστε του χορού να πάει, τούτη η γης θα μας εφάει.
 Τούτ' η γης που την πατούμε, όλοι μέσα θε να μπούμε.

Χορέψετε, χορέψετε, παπούτσια μη λυπάστε,
 μα 'κείνα ξεκουράζονται τη νύχτα που κοιμάστε.
 Βάρ'τε τη με το ποδάρι, τούτη η γης θα μας εφάει.
 Τούτη η γης θα μας εφάει, βάρ'τε τη με το ποδάρι

Πρόκειται για αποκριάτικο πηδηχτό χορό από τη Νάξο. Η αποκριά, από τα αρχαία χρόνια, αποτελεί για τον ελλαδικό χώρο κορυφαία γιορτή χαράς και ανανέωσης. Περιλαμβάνει όλες εκείνες τις συμβολικές πράξεις και τελετουργίες με τις οποίες γίνεται η μετάβαση από το "χειμώνα - θάνατο" στην "άνοιξη - ζωή". Στο ποιητικό κείμενο του συγκεκριμένου τραγουδιού συνυπάρχουν με μοναδικό τρόπο η χαρά και ο διονυσιασμός του γλεντιού με το "ξόρκισμα" του θανάτου.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π1, Π2, Π3, Π4, Ε3, Τ1, Δ5, Τ4, Τ2, Ε4

Σε διάφορα μέρη της Ελλάδας υπάρχουν αποκριτικά έθιμα που έχουν έντονο το στοιχείο του ήχου π.χ. οι “γέροι και κορέλες” της Σκύρου, οι “γιανίτσαροι και μπούλες” της Νάουσας κ.ά. Ερευνήστε και βρείτε στοιχεία για αυτά.

Τα αποκριτικά, Τραγούδια στον κύκλο του χρόνου, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου, 3, 1994

Καλόγηρος δουλειά δεν έχει ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΘΡΑΚΗΣ

Musical score for the song "Καλόγηρος δουλειά δεν έχει" (Cantor has no work). The score is in 4/4 time with a tempo of 112. It features a key signature of one sharp (F#) and includes various chords (D, A7, Em, G) and musical notations such as first and second endings, and a "D.C al Fine" instruction.

Λά - γη - ρος δου - λειά δεν έχ' τά - μπουρτού - μπουρ - λε - λε - λε κα - λά - γη - ρος δου - λειά δεν έχ' του
 τά - μπουρ κι του του μπουρ και
 τι δου - λειά να κά - μει (του) τά - μπουρτού - μπουρ λε λε τά - μπουρ κι του του μπουρ.

Ολημερίς πελέκαγε
 αδράχτια και ροκούλες
 κι στου παζάρ' κατέβινα
 να πάει να τις πουλήσει.

Τ' αδράχτια πέντε πούλαγε
 κι δέκα τις ροκούλες
 κι με τα γρόσια* πο' τπριν
 σικέρια* αγοράζει.

Γρόσι: το τούρκικο νόμισμα

Σικέρια: οι καραμέλες

Πρόκειται για σκωπτικό χορευτικό τραγούδι από τη Θράκη. Τραγουδιόταν τις απόκριες ή και τις Κυριακές το απόγευμα, όταν γινόταν χορός στις γειτονιές. Τα επαναλαμβανόμενα άνευ νοήματος "τάμπουρ, τούμπουρ" θα μπορούσαν να εκληφθούν ως ηχοποιητές λέξεις που μιμούνται τον ήχο που κάνουν τα νταουλόξυλα δηλαδή ο κόπανος και η βίτσα πάνω στο νταούλι.

Αλληλεπίδραση, Μεταβολή

Π1, Π2, Δ4, Ε3, Τ1, Δ2, Ε5, Ε6, Τ4, Π4, Π3

Αποδώστε ηχητικά με όργανα το λεκτικό σχήμα "τάμπουρ τούμπουρ λελελε...". Φτιάξτε και άλλα ηχοποιητά γλωσσικά σχήματα που να ταιριάζουν στο τραγούδι.

Τραγούδια και σκοποί της Θράκης, Ελληνική παραδοσιακή μουσική 4, Αηδονίδης Χρόνης κ.ά., επιμέλεια: Διονυσόπουλος Νίκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 7 - 8, 1994

Ντιρλαντά

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ / ΣΦΟΥΓΓΑΡΑΔΙΚΟ

♩=118

G [A1] G Solo

Ω ντι-ρα-ντα ντιρ - λα-ντα-ντά ντα ντα ντιρ - λα-ντα-ντά Ω ντιρ-λα-νταντιρ-

[A2] (D) Am

λα-ντα-ντά ντα ντα ντιρ - λα-ντα-ντά ω ντιρ-λα-ντα και τέ - ζα μια ντα νταντιρ

[A1] G [A3] G

λα-ντα-ντά βρε για την τούρ-κά τη ρω-μιά ντα ντα ντιρ - λα-ντα-ντά ω ντιρ-λα-ντα ντιρ-

Em [A4] Em Em

λα - ντα-ντά ντα ντα ντιρ - λα-ντα-ντά ω ντιρ-λα-ντα κου - νέ - λα μου ντα ντα ντιρ-

[A5] G

λα - ντα - ντά Ω ντιρ - λα - ντά ντιρ - λα - ντα - ντά ντα ντα ντιρ - λα - ντα - ντά Βρε

[A1] βρε, και κουνελομάνα μου,
 [A2] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά,
 [A1] βρε, η κουνέλα και η βιόλα
 [A1] βρε, φάγαν τα ψωμιά μας όλα.
 [A3] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά
 [A4] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά
 [A5] βρε, του παπά μας το γαδούρι

[A1] βρε, έβγαλε κακό στη μούρη,
 [A2] ω, ντιρλαντά, ντιρλανταντά
 [A1] βρε, και τα δόντια του περόνια*,
 [A1] βρε, δεν τα τρώει τα μακαρόνια
 [A3] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά,
 [A4] βρε, δεν την τρώει τη μυζήθρα
 [A4] βρε, που την έχει μες την τρύπα,
 [A5] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά

[A1] βρε, κι είναι σαν να πάω μπροστά,
 [A2] να βρω τον κόμπο, το κοπάλι*
 [A1] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά
 [A3] βρήκα τον Κίτσο το Γιωργάλη
 [A4] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά
 [A5] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά

[A1] αφότου βγήκε ο ντιρλαντάς,
 [A1] βρε, μες τις ρίζες της συκιάς
 [A2] Ω, ντιρλαντά, ντιρλανταντά,
 [A1] όλοι μαζί τον ντιρλαντά
 [A3] Ω! ντιρλαντά, ντιρλανταντά,
 [A4] είμαστε όλοι λεβεντιά
 [A5] Ω! ντα, ντα, ντα, ντιρλανταντά,

[A1] ντιρλανταντά, ντιρλανταντά...

Περόνια: καρφιά, καρφίτσες

Κομπάλι: πρόκειται για παρατσούκλι κάποιου ναυτικού

*

Τραγουδί της δουλειάς από την Κάλυμνο των Δωδεκανήσων. Ανήκει σ' ένα είδος ρυθμικών, εργατικών τραγουδιών που υποστήριζαν χειρωνακτικές εργασίες. Βοηθούσαν το σώμα να μπει σε ένα ρυθμό, ενώ παράλληλα ψυχαγωγούσαν. Το Ντιρλαντά τραγουδιόταν στα σφουγγαράδικα καΐκια την ώρα της δουλειάς, αλλά φαίνεται πως έδινε ρυθμό και στο τράβηγμα των κουπιών.

Οι σφουγγαράδες αναχωρούσαν κατά το τέλος Μαρτίου συνήθως για τις ακτές της Βόρειας Αφρικής. Το ταξίδι τους διαρκούσε από έξι έως επτά μήνες. Ζούσαν μέσα στο σκάφος βουτώντας όλη τη μέρα σε τριάντα, σαράντα ακόμα και σε πενήντα μέτρα βάθος για το ψάρεμα των σφουγγαριών. Η εργασία τους ήταν εξαιρετικά επικίνδυνη. Κινδύνευαν είτε από την ασθένεια των δυτών, είτε να φαγωθούν από σκυλόψαρο, γεγονός αρκετά συνηθισμένο.

Το Ντιρλαντά είναι “τσιμάρισμα”, δηλαδή τραγουδά ένας ενώ οι υπόλοιποι επαναλαμβάνουν μια συγκεκριμένη φράση, στην προκειμένη περίπτωση το “ω ντιρλαντά ντιρλαντα ντα”. Η μελωδία φαίνεται να σχετίζεται με ανάλογες της Βόρειας Αφρικής με την οποία οι Καλύμνιοι είχαν σχέσεις λόγω της σφουγγαράδικης δραστηριότητας του νησιού.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία

Τ1, Π4, Π3, Δ5, Π2, Ε3, Ε6, Ε1, Δ6, Δ4

- 1) Συζητήστε και ερευνήστε σχετικά με τους Καλύμνιους σφουγγαράδες.
- 2) Αυτοσχεδιάστε δικά σας λόγια και ταιριάξτε τα στη μελωδία του συγκεκριμένου τραγουδιού.
- 3) Συγκρίνετε το τραγούδι με τραγούδια από την Ελλάδα και από άλλες χώρες π.χ. της Αμερικής ή της Αφρικής που χρησιμοποιούν κι αυτά το σχήμα των ερωταποκρίσεων.

Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας / Νο2, Σαμίου Δόμνα κ.ά., επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Polygram, 532851 - 2, 1996

Πότε θα κάνει ξαστεριά

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΡΗΤΗΣ

$\text{♩} = 100$

Πό - τες θα
πά - ρω

κα, πό - τες θα κά - νει ξα - στε - ριά. εχ πό - τες θα φλε -
το. να πά - ρω το. νιου - φέ - κι μου εχ την ό - μορ - φη

- βα - ρί - σει πό - τες θα. φλε - βα - ρί - σει να πά - ρω
πα - τρώ - να την ό - μορ - φη πα - τρώ - να. να κα - τε

το. να πά - ρω το. νιου - φέ - κι μου
βώ. να κα - τε - βώ. στον Ο - μα - λό

Να..

Να κατεβώ στον Ομαλό*,
ε, στη στράτα των Μουσούρω*
να κάμω μάνες δίχως γιους.

Να κάμω μάνες δίχως γιους,
ε, γυναίκες δίχως άντρες
πότε θα κάμει ξαστεριά.

Μουσούρω: πρόκειται για το Δήμο Μουσούρων, χωριό κοντά στον Ομαλό

Ομαλός: το οροπέδιο του Ομαλού, στο νομό Χανίων

Πατρόνα: τύπος ντουφεκιού

**

Πρόκειται για παραδοσιακό τραγούδι από την Κρήτη. Ανήκει στην κατηγορία των ριζιτικών. Τα ριζιτικά είναι τραγούδια της τάβλας, λέγονται δηλαδή γύρω από το τραπέζι. Τραγουδιούνται αποκλειστικά από άντρες, χωρίς τη συνοδεία μουσικού οργάνου. Αρκετά ριζιτικά με έντονο το ακριτικό στοιχείο είναι εξαιρετικά παλιά και προέρχονται από τους Βυζαντινούς χρόνους. Ορισμένα ανάγονται στην εποχή της Ενετοκρατίας, άλλα στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, αλλά υπάρχουν και αρκετά νεότερα που αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα ακόμα και του 20ού αιώνα όπως η Γερμανική κατοχή.

Μεταβολή, Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Π1, Ε3, Π4, Π3, Ε4, Ε6, Ε7

1) Το τραγούδι ξεκινά με ένα διάστημα 4ης προς τα πάνω. Βρείτε και άλλα τραγούδια που να ξεκινούν έτσι.

2) Ερευνήστε ποια όργανα χαρακτηρίζουν την κρητική παραδοσιακή μουσική και το ρόλο που παίζει το καθένα (μελωδία, συνοδεία κ.λπ.).

Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας / Νο3, Σαμίου Δόμνα κ.ά., επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Polygram, 532852 - 2, 1996

Ως πότε παλικάρια ΡΗΓΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ

Ως
 πότε παλικάρια να ζώμεν στα στενά, μο-
 -νάχοι σάλιο-νά-ρια, στες ρά-χες, στα βου-νά, Σπη-
 λιές να κα-τοι-κού-μεν, να βλέ-πω-μεν κλα-διά, να
 λιο 'ναι μι-ας ώ-ρας, ε-λεύ-θε-ρη ζω-ή, πα-
 φεύ-γω-μ' απ' τον κό-σμο για την πι-κρή σκλα-βιά,
 ρά-σα-ρά-ντα χρό-νων σκλα-βιά και φυ-λα-κή.

Τι σ' ωφελεί αν ζήσεις και είσαι στη σκλαβιά,
 στοχάσου πως σε ψένουν κάθ' ώραν στη φωτιά.
 Βεζίρης*, δραγουμάνος*, αφέντης κι αν σταθείς,
 ο τύραννος αδικώς σε κάμει να χαθείς.

Κάλλιο 'ναι μίας ώρας...

Σουλιώτες και Μανιάτες, λιοντάρια ξακουστά,
 ως πότε στες σπηλιές σας κοιμάστε ασφαλιστά;
 Μαυροβουνιού καπλάνια* κι Ολύμπου σταυραετοί
 κι Αγράφων τα ξεφτέρια γενείτε μια ψυχή.

Κάλλιο 'ναι μίας ώρας...

Βεζίρης: ανώτατος λειτουργός της παλαιάς Οθωμανικής αυτοκρατορίας

Δραγουμάνος: ανώτατος υπάλληλος της παλαιάς Οθωμανικής αυτοκρατορίας που γνώριζε γλώσσες, ο διερμηνέας

Καπλάνι (τουρκ. Kaplan): τίγρης, μψ. γενναίος, αήπητος

**

Πρόκειται για το γνωστότερο επαναστατικό ποίημα του Ρήγγα Φεραίου. Αποτελέσει σημαντικό “όχημα” διάδοσης των ιδεών του τόσο στην Ευρώπη όσο και στον ελλαδικό χώρο. Ο ίδιος ο Ρήγας, με κάθε ευκαιρία, όταν βρισκόταν ανάμεσα σε ομοϊδέατες του, εξέθετε με θέρμη τις ιδέες του και τραγουδούσε μαζί τους το “Θούριο” και άλλα επαναστατικά τραγούδια, εμπυκλώνοντας και οδηγώντας τους με τον τρόπο αυτό προς το ξέσπασμα της επανάστασης.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Μεταβολή

Π2, Π1, Ε6, Δ1, Ε7, Π4

Συζητήστε για την εποχή που γράφτηκε το ποίημα και το σκοπό που εξυπηρετούσε.

Εθνικά ιστορικά τραγούδια, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Καρράς Σίμων, Σύλλογος προς διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής, 131, 1994

Εδώ διαβαίνει ο Λάζαρος

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΕΠΤΑΝΗΣΩΝ / ΛΕΥΚΑΔΑ

$\text{♩} = 80$

A ρε ρε ντο ρε **B** ντο ντο ντο ρε

Ε - δῶ - δια - βαι - νει - ο Λά - ζα - ρος με δῶ - δε - κα Α - πτο - στό - λους
 και πᾶ - λι ξα - να - γύ - ρι - σε με δε - κα - τρεις Αγ - γέ - λους

Ότε περάσει και διαβεί πηγάδια θεμελιώνει
 πηγάδια, πετροπήγαδα κι αυλές μαρμαρωμένες.
 Τα κεραμίδια χάλκινα κι οι ρέλες* ατσάλινες

Ότε περάσει και διαβεί πηγάδια θεμελιώνει
 πηγάδια, πετροπήγαδα κι αυλές μαρμαρωμένες.
 Τα κεραμίδια χάλκινα κι οι ρέλες* ατσάλινες
 και τα πορτοπαράθυρα σφικτά μανταλωμένα
 και τα βαρέλια αραδαριά* και τα σκαριά ατσάλινες.

Τώρα είπαμε και του σπιτιού, ας πούμε και τ' αφέντη:
 "Αφέντη μου πεντάφεντε, πέντε φορές αφέντη,
 πέντε φορές αφέντεψες κι ακόμη αφέντης είσαι.
 Αφέντη καβαλίκεψε σ' ασέλιγο* μουλάρι
 που 'χει ένα αστέρι στην κορφή κι αστέρι
 στα καπούλια
 κι ανάμεσα απ' τα φρούδια του ο ήλιος βασιλεύει".

Τώρα είπαμε τ' αφέντη μας, ας πούμε και τη
 κυράς μας:

"Κυρά χρυσή, κυρά αργυρή, κυρά μαλαματένια*,
 κυρά μου τα παιδάκια σου τα μοσοχαναθραμμένα
 για λούζε τα, χτένιζε τα και στο σχολειό στέλνε τα,
 να τα βαρεί ο δάσκαλος με μια χρυσή βεργούλα,
 να τα βαρεί η δασκάλισσα, με δυο κλωνάρια μόσχο.
 Δως μας κυρά τα δεκαοκτώ να πάμε και παρέκει,
 να μη μας φάει ο σκύλος σας κι έχουμε κι άλλο
 ντέρτι".

Σ' αυτό το σπίτι το ψηλό πέτρα να μη ραγίσει
 κι ο νοικοκύρης του σπιτιού χίλια χρόνια να ζήσει,
 να ζήσει χρόνους εκατό και να τους διαπεράσει
 κι από τους εκατό κι εκεί να ασπρίσει, να γεράσει,
 να ασπρίσει σαν το πρόβατο, σαν τ' άγριο
 περιστέρι,
 να περπατεί, να χαιρέται χειμώνα καλοκαίρι.
 Χρόνια Πολλά!

Αραδαριά: στη σειρά

Ασέλιγο: χωρίς σέλα, ξεσέλωτο

Μαλαματένια: χρυσή

Ρέλα: το λούκι που βρίσκεται κάτω από τα κεραμίδια και συλλέγει τα νερά της βροχής

*

Κάλαντα του Λαζάρου από τη Λευκάδα των Επτανήσων.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα

Π1, Π2, Π3, Π4, Δ3, Ε3, Ε6, Τ4, Δ5

1) Κατασκευάστε μια άλλη μελωδία πάνω στο ρυθμικό σχήμα του τραγουδιού.

2) Ερευνήστε για κάλαντα του Λαζάρου και από άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Ελληνικά κάλαντα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, EMI, 056-70139, 1974

Ανάμεσα τρεις θάλασσες ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ / ΠΗΛΙΟ

♩ = 180

ρϵ ρϵ ρϵ

ρϵ ρϵ ντο ρϵ

Α - νά - με - σα α - νά - τρεις θά - λασ - σες, τρια -

ρϵ ντο ρϵ

- ντά - φυλ - λά - α - νά - κι - μ' - κόκ - κι - νο,

ρϵ ντο ρϵ

Α -

ρϵ ρϵ ρϵ ρϵ ρϵ ρϵ

νά - με - σα τρεις θά - λασ - σες κα - ρά - βι κιν - δυ -

ρϵ ρϵ ρϵ(σολ) ρϵ(ντο) ρϵ

νεύ - ει κά - ρά - βι κιν - δυ - νεύ - ει

Με τ' άργα-να-να κινδύνευε, με τον αέρα σειόνταν
 και με τα χα-να-λκοτύμπανα, μαζεύονται αντρειωμένες.
 Μαζεύονταν -να- συνάζονταν, 'κκλησιά θέλουν να στήσουν,
 να στήσουν τη-νη-ν Αγιά Σοφιά, το Μέγα Μαναστήρι.
 Τα περιστε-νε-ρια κουβαλούν, τα χελιδόνια χτίζουν
 και οι άγγελιοι α-να-π' τους ουρανούς, βάζουν τα κεραμίδια.

Σ' αυτό το τραγούδι από το Πήλιο της Θεσσαλίας εναλλάσσονται οι ρυθμοί των 7/8 και των 4/4. Το τραγούδι διηγείται με ποιητικό και παραστατικό τρόπο το χτίσιμο του ναού της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη. Οι συμβολισμοί των λόγων “Τα περιστερία κουβαλούν, τα χελιδόνια χτίζουν” τονίζουν τη δυσκολία της επιτυχίας ενός τεχνολογικού και καλλιτεχνικού επιτεύγματος όπως η δημιουργία μιας εκκλησίας του διαμετρήματος της Αγίας Σοφίας.

Ομοιότητα - Διαφορά, Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Τ1, Π2, Π1, Τ4, Ε3, Ε6

Στο τραγούδι αυτό συνυπάρχουν οι ρυθμοί των 7/8 και των 4/4. Κάντε κάτι ανάλογο συνδυάζοντας δυο άλλους ρυθμούς π.χ. τα 2/4 με τα 9/8. Προσπαθήστε να δημιουργήσετε ένα καινούριο τραγούδι, βάζοντας λόγια και μελωδία δικής σας έμπνευσης στους ρυθμούς σας.

Η Περπερούνα και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά, Σαμίου Δόμνα κ.ά., επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Lyra, 88505, 1998

Φέτο το καλοκαιράκι

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΛΕΣΒΟΥ

$\text{♩} = 135$

Em Em B Em Em Em B Em **Fine**

A Em Em B Em B B B Em B B B Em

Φέ-το το κα - λό - και-ρά-κι, φέ-το το κα - λό - και - ρά-κι

B Em Em B Em Em Em B Em

ά-ντε,φέ-το το κα - λο-και - ρά - κι κυ-νη - γού-σα 'να που - λά - κι.

Em Em B Em Em B Em **Da Capo**

Κυνηγούσα, λαχταρούσα να το πιάσω δεν μπορούσα
άντε, κι έσπησα τα ξόβεργά μου κι ήρθε το πουλί
κοντά μου.

Από την πολλή χαρά μου ήθελα για να πετάξω
άντε, ήθελα για να πετάξω και στους ουρανούς να
φτάσω.

Και στους ουρανούς να φτάσω, άγγελο να κατεβίσω
άντε, άγγελο να κατεβίσω και τη θάλασσα να
αδειάσω.

Και τη θάλασσα να αδειάσω, να την κάνω περιβόλι
άντε, να φυτέψω λεμονίτσες, όμορφες τριανταφυλ-
λίτσες.

Τη Δευτέρα τις φυτεύω και την Τρίτη τις κλαδεύω
άντε, την Τετάρτη βγάζουν φύλλα και την Πέμπτη
κάνουν μήλα.

Την Παρασκευή το βράδυ ήρθε κλέφτης να τα πάρει
άντε, κλέφτη μου μη κλέφτεις μήλα, μη κορφολογάς
τα φύλλα.

Τα 'χει αφέντης μετρημένα, πέντε-πέντε κι ένα-ένα
άντε, πέντε-πέντε κι ένα-ένα στο τεφτέρι του
γραμμένα.

Πρόκειται για τραγούδι της αγάπης από τη Λέσβο. Τα λόγια του τραγουδιού δεν εκφράζουν τίποτα
ευθέως. Αντίθετα, είναι γεμάτα ερωτικούς συμβολισμούς μυητικούς για το “κυνήγι” της αγάπης: τέτοιος
είναι το πουλάκι που συμβολίζει την αγαπημένη, αντικείμενο του πόθου του παλικαριού που εδώ έχει
το ρόλο του “αφηγητή”.

Ομοιότητα - Διαφορά, Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π1, Π3, Π4, Π2, Τ1

Συζητήστε πιθανές ομοιότητες του τραγουδιού με τα ρεμπέτικα τραγούδια.

Κανελόριζα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μου-
σικής Δόμνα Σαμίου, 4, 1995

Κανελόριζα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

♩=108

1. 2. 1. 2. A

Κά - τω

στο για-λό, κά-τωστο πε - ρι - για - λι
 α - γα-πώ, ξαν-θή και μαυ - ρο - μά - τα

B Fine

μι/σολ ρε ρε μι μι/σολ ρε ρε μι

κά - ρην α, κό-ρην α - γα-πώ, κό - ρην α, κό-ρην α - γα-πώ
 δώ - δε-κα, δώ-δε - κα χρο νώ, δώ - δε-κα, δώ-δε - κα χρο-νώ.

μι ρε ρε μι μι ρε ρε μι

Κό - ρην...

Δώδεκα χρονώ, π' ο ήλιος δεν την είδε
 παρά η μα - παρά η μάνα της.
 Παρά η μάνα της κανέλα τη φωνάζει
 κανελό - κανελόριζα.

Κανελόριζα και άνθη της κανέλας
 φούντα της- φούντα της μηλιάς.
 Φούντα της μηλιάς, τα μήλα φορτωμένα
 τ' άκουσα - τ' άκουσα κι εγώ.

Τ' άκουσα κι εγώ, πάω να κόψω μήλα,
 μήλα δε - μήλα δεν ηύρα.
 Μήλα δεν ηύρα, μον' τον καημό που πήρα,
 πέφτω σ' α - πέφτω σ' αρρωσιά.

Πέφτω σ' αρρωσιά, σε κίνδυνο μεγάλο,
 φέρτε το - φέρτε το γιατρό.

**

Πρόκειται για ερωτικό τραγούδι των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Τα παράλια της Μικράς Ασίας και ιδιαίτερα η Σμύρνη γνώρισαν σημαντική μουσική ανάπτυξη η οποία ανακόπηκε το 1922 εξαιτίας της Μικρασιατικής καταστροφής. Εκτός από τη Μικρά Ασία, τραγουδιέται σχεδόν όμοια και στη Θράκη, ενώ μια άλλη εκδοχή του συναντάμε στην Κρήτη.

Επικοινωνία, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π3, Ε3, Ε6, Ε1

- 1) Παρατηρήστε την εναλλαγή του μέτρου από τα 7/8 στα 9/8. Δείτε πως ακολουθεί το ρυθμό του λόγου.
- 2) Αποδώστε κινητικά το τραγούδι λαμβάνοντας υπ' όψιν την εναλλαγή των 7/8 και 9/8.

Κανελόριζα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου, 4, 1995

Πουκάτω στην τριανταφυλλιάν

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΥΠΡΟΥ

♩=58

Που - κά - τω στην, που - κά - τω στην τρια - ντά - φυλ - λιάν
 μια πέρ - τι - κα, μια πέρ - τι - κα 'χη - σεν φου - λιάν.

Μπαί - νει τζαι βκαίν - νει τζαι γεν - νά ππα - σαλ - λο - τ - τι - κα αβ - κά

Επταν. Χορωδία

Τζαι λάμνει τα φτερούδκια της
 τζαι τα γαλατερούδκια της
 τζαι πέφτουν τα τριαντάφυλλα
 τζαι τ' άσπρα εξηντάφυλλα.

Τζ' οι λυερές τα πιάννουσιν
 στον κόρφον τους τα βάλλουσιν
 τζι αννούουσιν περπατησιάν
 τζαι παίρνουν τα στην νεκκλη-
 σιάν.

Πρώτα ραντίζουν τους Αγιούς
 τζ' ύστερα τους πνευματικούς
 τζ' ύστερα νύφην τζαι γαμπρόν
 τζαι πεθθεράν τζαι πεθθερόν.

**

Πρόκειται για πολύ παλιό τραγούδι του γάμου από την Κύπρο. Τα λόγια του μιλούν για την πέρδικα, σύμβολο γονιμότητας, μητρικής αγάπης και καλής τύχης. Σύμφωνα με τη λαϊκή φαντασία η πέρδικα, τινάζοντας τα φτερά της, σκορπίζει τα ροδοπέταλα που στη συνέχεια οι κοπέλες μαζεύουν για να κάνουν το απόσταγμα για το έθιμο του ραντίσματος.

Η διαδικασία του εθίμου που περιγράφεται ακριβέστατα στο ποιητικό κείμενο του τραγουδιού, γινόταν ως εξής: Το νέο ζευγάρι ραντίζονταν όταν έμπαινε στην εκκλησία. Κατά τη διάρκεια του μυστηρίου, κάποια στιγμή, ραίνονταν κατά σειρά οι εικόνες, οι παπάδες, η νύφη και ο γαμπρός και τέλος οι συμπαέροι. Οι νεόνυμφοι ραντίζονταν για τελευταία φορά βγαίνοντας από το ναό.

Το τραγούδι συναντάται σε διάφορες παραλλαγές, σε αρκετές περιοχές του ελλαδικού χώρου όπως στη Ρόδο, στη Μακεδονία και αλλού.

Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π2, Π3, Π4, Ε7, Τ4

1) Βρείτε και άλλες εκδοχές του τραγουδιού και ακούστε τες στην τάξη.

2) Βρείτε και παρουσιάστε στους συμμαθητές σας παραδοσιακά τραγούδια του γάμου από τον τόπο σας.

Τα Παραλιμνίτικα 2, Δημοτικά τραγούδια της Κύπρου, Κυριακού Πελαγία - Μουσικό σχήμα Μεσόγειος, Δήμος Παραλιμνίου, 97820, 1997

Σού 'πα μάνα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

♩=114

A $\text{\$}$
 ντο ρε ντο ρε ντο φα ντο ρε
 Σού 'πα μά - να, κα - λέ μά - να, σου 'πα μά - να, πά - ντρε - ψέ - με.

B
 φα ντα σαλ ρε ντο σολ ντα ρε
 σου 'πα μά - να, πά - ντρε - ψέ - με, σπι - το νοί - κό - κύ - ρε - ψέ - με. $\text{\$}$

Γέρον άντρα, καλέ μάνα, γέρον άντρα μη μου δώσεις,
 γέρον άντρα μη μου δώσεις γιατί θα το μετανιώσεις.

Γιατί ο γέρος, καλέ μάνα, γιατί ο γέρος τα 'ξετάζει,
 γιατί ο γέρος τα 'ξετάζει, στο φιλό τα λογαριάζει.

**

Πρόκειται για ερωτικό τραγούδι από την Πελοπόννησο με πανελλήνια διάδοση. Εντάσσεται στη θεματική “των αταίριαστων ζευγαριών”. Έχει κανονιστικό χαρακτήρα υπό την έννοια της εφαρμογής του κανόνα που στην προκειμένη περίπτωση είναι η κοινωνική αποκατάσταση μέσω του γάμου. Παραπέμπει έμμεσα στα ήθη του παλιού καιρού, όταν η “τύχη” κάθε νέας ήταν αρμοδιότητα των γονέων ή των συγγενών. Εκείνοι αποφάσιζαν ποιον θα παντρευτεί, συχνά υπηρετώντας με τον τρόπο αυτό σκοπιμότητες και επιλογές που δεν συνέπιπταν κατ' ανάγκη με τις δικές της.

Επικοινωνία, Μεταβολή

E3, Π3, Π4, Τ1, E7, E4, Π2

1) Παρατηρήστε και παίξτε τις εναλλαγές της ρυθμικής αγωγής μεταξύ του A και του B.

2) Παρατηρήστε τη μελωδική ακολουθία στην αρχή του B “σου 'πα μάνα, πάντρεψέ με” και βρείτε παραδείγματα από άλλα είδη μουσικής π.χ. εποχής Μπαρόκ ή Κλασικής, που χρησιμοποιούν παρόμοια τεχνική για την κατασκευή μελωδίας.

3) Χορέψτε τον τσακώνικο χορό που συνοδεύει το τραγούδι. Παρατηρήστε το “κουσό” ως φιγούρα του χορού και δείτε πως αυτό εντάσσεται μέσα στο μέτρο των 5/8.

Τραγούδια και σκοποί απ' όλη την Ελλάδα, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Polygram, 526920-2, 1995

Απάνω στην τριανταφυλλιά ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ / ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

$\text{♩} = 65$

A1 μι ρε μι
A2 σολ ρε ρε(λα) μι **A3** σολ ρε ρε(λα) μι

Α - π ά - ν ω σ τ η ς — μ α ύ - ρ α - μ ο υ μ ά - τ ι α,
 Χ ή - ζ ε ι ν η π έ - μ α ύ - ρ α - μ ο υ μ ά - τ ι α,
 Κ α ι σ ι έ - τ α ι η ς — μ α ύ - ρ α - μ ο υ μ ά - τ ι α,

α - π ά - ν ω σ τ η ν — τ ρ ι α - ν τ ά - φ υ λ - λ ι ά χ ή - ζ ε ι ν η π έ ρ - δ ι - κ α φ ω - λ ι ά
 χ ή - ζ ε ι ν η π έ ρ - δ ι - κ α φ ω - λ ι ά σ υ - μ π α ι - ν ο - β γ α ί - ν ο υ ν τ α - π ο υ - λ ι ά
 κ α ι σ ι έ - τ α ι η ς — τ ρ ι - ν τ ά - φ υ λ - λ ι ά μ έ - σ α σ τ η ς ν ύ - φ η ς τ η ν π ό - δ ι ά

1. και π έ - φ τ ο υ ν τ α τ ρ ι α - ν τ ά - φ υ λ - λ α μ έ - σ α σ τ η ς ν ύ - φ η ς τ η ν π ό - δ ι ά
 2.

A2 σολ ρε ρε(λα) μι **A3** σολ ρε ρε(λα) μι
 και π έ - φ τ ο υ ν τ α τ ρ ι α - ν τ ά - φ υ λ - λ α μ έ - σ α σ τ η ς ν ύ - φ η ς τ η ν π ό - δ ι ά

Συμπαινοβγαίνω: μπαينوβγαίνω μαζί με άλλους

Πρόκειται για τραγούδι της αγάπης από τη Χαλκιδική της Μακεδονίας. Τα λόγια του αναφέρονται στην αγάπη και τον έρωτα με συμβολισμούς δανεισμένους από τα φυτά και τα ζώα. Η πέρδικα και τα πουλιά της συμβολίζουν τη γονιμότητα ενώ η τριανταφυλλιά την ομορφιά και τη χαρά. Όλα αυτά πέφτοντας “στης νύφης την ποδιά” μεταφέρουν στη νεαρή κοπέλα τη γονιμότητα, τη χαρά, την ευτυχία. Χορεύεται ως συρτός χορός με σταυρωτά τα χέρια, γνωστός με το όνομα «τρανταφ’λιά». Σε διάφορες εκδοχές απαντάται και σε άλλα μέρη της Ελλάδας.

Ομοιότητα - Διαφορά, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

T1, Π2, E3, Π4

- 1) Συγκρίνετε το τραγούδι με την κυπριακή εκδοχή του, “Πουκάτω στην τριανταφυλλιά”, που περιέχεται στο Ανθολόγιο. Βρείτε τα κοινά και τα διαφορετικά.
- 2) Ερευνήστε την παραδοσιακή μουσική της Μακεδονίας, δίνοντας έμφαση στα όργανα που την χαρακτηρίζουν.

Τραγούδια και σκοποί της Μακεδονίας, Ελληνική παραδοσιακή μουσική 3, Καραθανάση Ξανθίππη, επιμέλεια: Διονυσόπουλος Νίκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 4-5, 1992

Δε σε θέλω πια

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

$\text{♩} = 100$

Εm B7 Em Em B7 Em Em Em A Em
 Fine

Απ' τα πολ-
 Τα σω - θι-
 λά που μού'χεις κα-μω - μέ - να δε σε θέ-λω πιά δε σε θέ-λω πια
 κά μου τά 'χεις μου-ρι - σμέ - να δε σε θέ-λω πια δε σε θέ-λω πια

B7 E B7 E A m E' m'
 Δεν μ'α - ρέ - σουν πλέ-ον τα γι - νά - τια τσι - ζω και γε - λώ,
 δεν πο - νώ για τα γλυ-κά σου μά - τια

Da Capo
 Em B7 Em B7 Em
 κι άλ-λην α - γα - πτώ μά - θετο άλ-λη μια πώς δε σε θέ - λω πια

Τι μου μηνάς πως δεν μπορείς
 να ζήσεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.
 Με φοβερίζεις πως θα αυτο-
 κτονήσεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.

Αλλού να βρεις τα νάζια σου
 να κάνεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.
 Το ίδιο τό 'χω αν ζεις κι αν
 αποθάνεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.

Γιατί περνάς κι όλο λες με
 θέλεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.
 Τι μου μηνάς και γράμματα
 μου στέλνεις,
 δε σε θέλω πια, δε σε θέλω πια.

Το τραγούδι αυτό είναι αντιπροσωπευτικό του Συμρναϊκού μουσικού ύφους. Η Σύμρνη γνώρισε μεγάλη οικονομική, πολιτιστική και μουσική ανάπτυξη. Ήταν, ίσως, το πρώτο μεγάλο αστικό κέντρο της Ανατολής με εμφανή δυτικά χαρακτηριστικά. Το γεγονός αυτό είχε άμεσο αντίκτυπο στο μουσικό ύφος που διαμορφώθηκε και το οποίο ισορροπούσε αριστοτεχνικά ανάμεσα στις μουσικές επιρροές τόσο της δύσης όσο και της ανατολής. Τραγούδια όπως αυτό που παρατίθεται εκτελούνταν συνήθως από εστουδιαντίνες (μικρά οργανικά και φωνητικά σύνολα στα οποία κυριαρχούσαν το μαντολίνο και η κιθάρα).

Επικοινωνία, Μεταβολή

T1, Π4, Π3, Ε3, Ε5, Ε6

1) Συζητήστε για τις ηχογραφήσεις της εποχής με τη χρήση φωνογράφου και για όλη την εξέλιξη της τεχνολογίας, από την εποχή του κεριού ως τη σημερινή εποχή της ψηφιοποίησης και του λείζερ.

2) Συγκρίνετε το τραγούδι με ρεμπέτικα τραγούδια.

Ανάμνηση Σύμρνης vol.4, Ελλάδας Αρχαίον, διάφοροι καλλιτέχνες, Ελλάδας Αρχαίον, επιμέλεια: Ταμπούρης Πέτρος, FM Records, 630

Σε καινούρια βάρκα μπήκα ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑΣ

$\text{♩} = 188$

The musical score consists of three staves. The first staff is a treble clef with a common time signature (C) and a tempo marking of 188. It features a melody with a 3-measure first ending and a 4-measure second ending. The second staff is a vocal line with lyrics in Greek and chord symbols (A, C, G, F, G, C). It includes a 'Επαν. χορωδία' (Chorus repeat) marking. The third staff is a piano accompaniment with lyrics and chord symbols (C, F, C, G, C, G, C). It also includes a 'Επαν. χορωδία' marking.

Βρίσκω ναύτες παλικάρια που ψαρεύανε για ψάρια.
 “Έχετε ψαράδες ψάρια, για να φαν τα παλικάρια;”
 “Έχουμε παστά και κλώρια και πεντ’ έξι οκάδες χώρια”.

**

Πρόκειται για τραγούδι από την Προποντίδα, χαρακτηριστικό του μουσικού ύφους της περιοχής. Τα παράλια της Προποντίδας, Θρακικά και Μικρασιατικά, ανέπτυξαν μουσική και χορό που προσιδιάζει περισσότερο στο νησιωτικό παρά στο στεριανό ύφος. Σπουδαία επιρροή στη μουσική ζωή του τόπου άσκησε επίσης η κοντινή Κωνσταντινούπολη, το μεγάλο αυτό αστικό κέντρο που επί σειρά αιώνων υπήρξε πνευματική εστία και πυρήνας γέννησης νέων ιδεών.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία

Τ1, Π3, Π4, Π5, Ε3, Ε6, Ε4

- 1) Συγκρίνετε το μουσικό ύφος του τραγουδιού με το μουσικό ιδίωμα των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Βρείτε ομοιότητες και διαφορές.
- 2) Αποδώστε κινητικά το τραγούδι, πιθανόν σχετίζοντας την κίνησή σας με τις κινήσεις που εκτελούν οι ψαράδες κατά τη διάρκεια της εργασίας τους.

Τραγούδια Κωνσταντινουπόλεως και Προποντίδας, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Καρράς Σίμων, Σύλλογος προς διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής, 118, 1978

Καροτσιέρης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

♩=170 Ισοκράτημα: Φα

A
Κα - ρο - τσιέ - ρη τρά - βα να πά - με στα Τα - ταύ - λα

A'
Να μας πας και να μας φέ - ρεις πό - σα τά - λα - ρα γυ - ρεύ - εις,
επαν. τα όργανα

"Να σας πάω και να σας φέ - ρω δέ - κα τά - λα - ρα γυ - ρεύ - ω."
επαν. τα όργανα

B τρόπος: F Ludian 7/8
Ω! τρά - βα, κα - ρο - τσι - έρη, γλή - γο - ρις να πά - με!

τρά - βα, τρά - βα, γλή - γο - ρις να πά - με!

1, 3 | 2 | 4

Καροτσιέρη, τράβα ίσια, να μας πας για τα Πατήσια.
Καροτσιέρη, τράβα ίσια, να μας πας για τα Πατήσια.
Ω, τράβα, καρτσιέρη, γλήγορις να πάμε,
τράβα, τράβα, γλήγορις να πάμε!

Καροτσιέρη, να δυο λίρες για τις βόλτες που μας πήες.
Καροτσιέρη, να δυο λίρες για τις βόλτες που μας πήες.
Ω, τράβα, καρτσιέρη, γλήγορις να πάμε,
τράβα, τράβα, γλήγορις να πάμε!

Πρόκειται για πολύ γνωστό τραγούδι που εμφανίζεται στα τέλη του 19ου αιώνα και που σε διάφορες μορφές και διασκευές φτάνει μέχρι τις μέρες μας. Βασίζεται σε μια παραδοσιακή μελωδία που εντοπίζεται στην Εγγύς Ανατολή και θεωρείται ταυτόχρονα εβραϊκή και αρμενική. Η πιο πιθανή προέλευση, λόγω του ρυθμού της, εντοπίζεται στην Κωνσταντινούπολη των παλαιότερων χρόνων. Από εκεί διαδόθηκε σε όλη την επικράτεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και διεθνοποιήθηκε. Στα λόγια του τραγουδιού γίνεται αναφορά στα Ταταύλα που είναι συνοικία της Κωνσταντινούπολης. Ωστόσο, φαίνεται πως μέσα από τη διαδικασία του αυτοσχεδιασμού προστέθηκαν κατά καιρούς πολλά δίστιχα, δείγμα των οποίων είναι και αυτό στο οποίο γίνεται αναφορά στα Πατήσια, συνοικία της Αθήνας αυτή τη φορά.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Ε3, Ε4, Ε6, Δ3, Τ2, Τ4

1) Στα λόγια του τραγουδιού αναφέρονται τα Ταταύλα που είναι γειτονιά της Κωνσταντινούπολης και τα Πατήσια που είναι γειτονιά της Αθήνας. Αυτοσχεδιάστε και άλλες στροφές στο τραγούδι που να αναφέρονται σε γειτονιές της πόλης σας.

2) Βρείτε και ακούστε το μουσικό θέμα του Καραγκιόζη αλλά και τραγούδια του κωνσταντινουπολίτη συνθέτη Παναγιώτη Τούντα π.χ. “Στου Λινάρδου την ταβέρνα” που περιέχεται στο Ανθολόγιο. Συζητήστε για το μουσικό τους ύφος και συγκρίνετέ τα με τον “Καροτσέρη”.

3) Προσπαθήστε να δημιουργήσετε δικές σας μελωδίες, στο μουσικό ύφος της Κωνσταντινούπολης.

Αντώνης Νταλγκάς II, Τραγουδιστές του ρεμπέτικου, Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας, Νταλγκάς Αντώνης, επιμέλεια: Κουνάδης Παναγιώτης, Minos - EMI, 835565, 1996

Θάλασ' απ' όλα τα νερά

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

♩ = 166

The musical score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of several systems of music with lyrics in Greek. The score includes various musical notations such as chords (A, A7, Am, D, G, Gm), dynamics (tr), and performance instructions like 'Fine' and 'Παίζεται μόνο στην 1η και 3η στροφή.' (Plays only in the 1st and 3rd stanzas).

Θά - λασ - σ' α - πό, θά - λασ - σ' α - π' ό - λα τα νε - ρά

λάσ - σ' α - π' ό - λα τα νε - ρά και τα πα - τά - μια πί - νεις κι α - νε - να δεν α -
πό τα πα - λι - κά - ρια - μας κα -

φή - νεις

Έ - για μό - λα, έ - για λέ - σα, αχ, βρε θά - λασ - σα μπα - μπέ - σα
αχ, βρε θά - λασ - σα μπα - μπέ - σα, έ - για μό - λα, έ - για λέ - σα

Παίζεται μόνο στην 1η και 3η στροφή.

Ανάθεμά σε θάλασσα, τι σου κω καμωμένα
και μου κρατάς τ' αγόρι μου τόσο καιρό στα ξένα;
Θάλασσα βαρεί την άμμο, σ' αγαπώ μα τι να κάνω;

Θάλασσα που 'σαι αγνάντια μου, και ξέρεις τον καημό μου
φέρε μ' από την ξενιτιά τον αγαπητικό μου.
Θάλασσα, βαρεί το κύμα, σ' αγαπώ δεν είναι κρίμα;

Ω, θάλασσά μου ουρασιά, και κύμα μου γαλάζιο
φέρε μου την αγάπη μου να μην αναστενάζω.
Έγια μόλα, έγια λέσα, αχ βρε θάλασσα μπαμπέσα*.

Μπαμπέσα: ύπουλη

Χαρακτηριστικό τραγούδι της Ξενιτιάς από τις Κυκλάδες.

Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Δ3, Ε3, Τ1, Π3, Π2, Π4, Τ4

Παρατηρήστε ότι τα δύο πρώτα μέτρα του Β αποτελούν μελωδική ακολουθία. Συνεχίστε το σχήμα φτιάχνοντας και άλλα μέτρα. Βρείτε κι άλλες μελωδίες που να είναι φτιαγμένες μ' αυτή την τεχνική.

Τραγούδια της Ξενιτιάς, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα - Λιάβας Λάμπρος, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου, 91154-5, 1989

Γιάννη μου το μαντήλι σου

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΗΠΕΙΡΟΥ

Παραδοσιακό Ηπείρου

$\text{♩} = 120$

Εναλλακτική εισαγωγή, χρησιμοποιείται στις επόμενες στροφές

A Em Em Em G(ρε) Em x3
 Γιάν - νη μου το Γιάν - νη μου το, ά - ντε!
 Γιάν - νη μου το μα - ντή - λι σου, ε - λα!

Την τρίτη φορά επαναλαμβάνουν τα όργανα, και με το γύρισμα οδηγούν στο B

B G G D Em Em ρε μι
 Τι τό'χεις λε - ρω - μέ - να βρε Γιάν - νη Γιαν - νά - κη μου ε - λα.
 τι τό'χεις λε - ρω - μέ - να βρε πα - λι - κα - ρά - κι μου

Da Capo

Το λέρωσε η ξενιτιά, τα έρημα τα ξένα
 βρε μανούλα μου, κάψαν την καρδούλα μου.
 Πέντε ποτάμια το 'πλυναν κι έβαψαν και τα πέντε,
 βρε Γιάννο, Γιαννάκη μου, βρε παλικαράκι μου.
 Κι έβαψαν και τη θάλασσα με όλα τα καράβια,
 βρε Γιαννο - Γιαννάκη μου, βρε παλικαράκι μου.

*

Πρόκειται για πασίγνωστο τραγούδι της ξενιτιάς από την Ήπειρο. Τα λόγια του περιέχουν υπερβολές, χαρακτηριστικές του πόνου που προξενεί ο ξενιτεμός σ' αυτούς που φεύγουν αλλά και σ' αυτούς που μένουν πίσω.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E7, E2, E3, Π3, Π4, E4, T1

1) Ακούστε παραδοσιακή μουσική και από άλλα μέρη του κόσμου π.χ. τη Σκωτία, την Ιρλανδία, την Ινδία που χρησιμοποιεί ισοκράτες.

2) Το τραγούδι είναι γραμμένο σε πεντατονική κλίμακα. Βρείτε την και αυτοσχεδιάστε μελωδίες πάνω σ' αυτήν.

Τραγούδια της ξενιτιάς, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα - Λιάβας Λάμπρος, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου, 91154-5, 1989

Της Άρτας το γιοφύρι ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΣΚΙΑΘΟΥ

$\text{♩} = 68$ **A1**

Solo Σα - ρά - ντα πέ, σα - ρά - ντα πέ, σα - ρά - ντα πέ - ντε, μά - στο - ραι Σα
Tutti ρά - ντα πέ, σα - ρά - ντα πέ, σα - ρά - ντα πέ - ντε, μά - στο - ραι

A2

ΚΙ Ε ξή - ντα μα - θη - τά - δες έ - λα το που - λί μου έ - λα
 ΚΙ Ε - ξή - ντα μα - θη - τά - δες μα - σχο - κάρ - φια και κα - νέ - λα

Γιοφύριν εστεριώνανε στις Άρτας το ποτάμι.
 Ολημερίς εκτίζανε, το βράδυ γκρεμιζόταν.
 Πουλάκι πήγε κι έκατσε δεξιά από την καμάρα.
 Δεν κελαηδούσε σαν πουλί, ανθρώπινα μιλούσε:
 “Αν δε στοιχειώσετ’ άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει”.

**

Πρόκειται για μια από τις τραγουδισμένες εκδοχές της γνωστής παραλογής “του γεφυριού της Άρτας”. Παραλογές ονομάζονται τα αφηγηματικά, παραμυθιακά δημοτικά τραγούδια που περιλαμβάνουν στις διηγήσεις τους τις δραματικές κυρίως περιπέτειες της ανθρώπινης ζωής. Είναι ποιήματα αρκετά εκτεταμένα και ύψιστης καλλιτεχνικής αξίας. Το συγκεκριμένο τραγούδι η παράδοση το ταυτίζει μ’ ένα γεφύρι που υπάρχει ακόμα έξω από την πόλη της Άρτας. Μας αφηγείται τον μύθο του γεφυριού που όλη την μέρα το έκτιζαν αλλά το βράδυ γκρεμιζόταν. Μετά από υπερφυσική υπόδειξη, ο πρωτομάστορας “έκτισε” (εντοίχισε) την ίδια τη σύζυγό του και έτσι το γεφύρι στέριωσε.

Το κείμενο του τραγουδιού είναι αλληγορικό· μιλά για τη δυσκολία της επιτυχίας ενός τεχνολογικού επιτεύγματος όπως το χτίσιμο ενός τόσο μεγάλου γεφυριού που μπορεί να απαιτήσει ακόμα και θυσίες ανθρώπινων ζώων για να ολοκληρωθεί. Σε διαφορετικές εκδοχές, το τραγούδι απαντάται σ’ όλα τα Βαλκάνια, σε κάθε τόπο όμως γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένο γεφύρι της περιοχής.

Αλληλεπίδραση, Ατομο-Σύνολο, Μεταβολή

Π2, Π4, Π3, Τ3, Τ4, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Ε7

1) Ψάξτε και βρείτε και άλλες τραγουδισμένες παραλογές π.χ. του πρματευτή.

2) Ζωγραφίστε τις εικόνες που φαντάζεστε ακούγοντας το τραγούδι.

3) Φέрте και παρουσιάστε στην τάξη φωτογραφίες γεφυριών αντίστοιχης εποχής και τεχνοτροπίας.

Η Περπερούνα και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά, Σαμίου Δόμνα κ.ά., επιμέλεια: Σαμίου Δόμνα, Lyra, 88505, 1998

Ας έμουν παλικάρι δώδεκα χρονών

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΟΝΤΟΥ

$\text{♩} = 210$

Ας έ-μουν πα - λι - κά - ρι - δώ - δε - κα, δώ - δε - κα χρο - νών.

Ας εί - χα και τη χά - ρη - έ - ξι ε - φτά, έ - ξι ε - φτά χρο - νών

Τα ποντιακά τραγούδια λόγω των μικροδιαστημάτων τους και του ιδιότυπου ρυθμού τους είναι πολύ δύσκολο να καταγραφούν σε ευρωπαϊκή σημειογραφία. Είναι απαραίτητο εδώ να χρησιμοποιηθεί η ηχογράφηση.

ας είχα την σαΐτα μ' κι αργυρόν τοξάρ',
 στον ουρανό β'γαινα τ' άστρα τόξευα,
 τους ήλ'ς και τους φεγγάρους, κι ολ'ς ετόξευα.
 Άμον* την Ηλ' τον κάστρον, κάστρεν κι είδαμε,
 χίλιοι - μίλιοι πιτσάροι* πολεμούν από*
 ουδέ πορούν* κι ανοίγ'νε, ουδέ αφήν' από.
 "Ντο* δί'τε με Ρωμάνες και Ρωμόπαιδα
 ντο δί'τε με Ρωμάνες κι αν ανοίγ' από;"
 "Δίγομε δυο άσπρα* κι έναν άλογον
 κι έναν κατ' φορεσίας κι αν ανοίγ'ς από".

Άμον: σαν, όπως

Άσπρα: νομίσματα

Ατό: αυτό

Έναν κατ' φορεσίας: μια φορεσιά

Ντο: τι

Πιτσάροι: παραφθορά του γενίτσαροι

Πορούν: μπορούν

Μετάφραση:

Ας ήμουν παλικάρι δώδεκα χρονών, ας είχα και την καλή μου έξι - επτά χρονών κι ας είχα και την σαΐτα μου και ένα ασημένιο τόξο. Θά 'βγαινα και θα τόξευα στον ουρανό τα άστρα, τους ήλιους και τα φεγγάρια. Σαν το κάστρο του Ήλιου, κάστρο δεν είδαμε. Χίλιοι μύριοι γενίτσαροι το πολιορκούν. Ούτε να το πάρουν μπορούν, ούτε και το αφήνουν. "Τι μου δίνετε Ρωμιοί και Ρωμιές, αν το ανοίξω;" "Σου δίνουμε δυο νομίσματα, ένα άλογο και μια φορεσιά".

Πρόκειται για πολύ παλιό τραγούδι από την περιοχή του Πόντου. Χορεύεται στο ρυθμό του χορού “κοτσαγγέλ” και τα λόγια του είναι στην ποντιακή διάλεκτο. Το θέμα του προέρχεται από τον γνωστό θρύλο του κάστρου της Ωριάς που είναι εξαιρετικά διαδεδομένος στον Πόντο. Ο μύθος αναφέρει πως οι Τούρκοι που πολιορκούσαν το κάστρο ξεγέλασαν μια κόρη και τους άνοιξε. Εκείνη, όταν είδε το σφάλμα της, για να μην την πιάσουν γκρεμίστηκε από τα τείχη. Στην εκδοχή που παρατίθεται εδώ, το κάστρο αποκαλείται “του ήλιου”.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Ομοιότητα - Διαφορά

Π2, Ε7, Ε3, Ε4, Ε6, Π4, Π3

- 1) Συζητήστε για τα κοινά σημεία και τις διαφορές της ποντιακής διαλέκτου και της ελληνικής γλώσσας.
- 2) Παρατηρήστε, από την ηχογράφιση τον τρόπο που εκτελείται το κομμάτι και προσπαθήστε να το αποδώσετε παρόμοια.

Αυθεντικά Μικρασιάτικα - Απάνθισμα από τη συλλογή της Μέλπως Μερλιέ, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Δραγούμης Μάρκος - Φαληρέας Γρηγόρης, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αφοί Φαληρέα, 1401, 1980

Ρεμπέτικα και λαϊκά τραγούδια

Το ρεμπέτικο τραγούδι, είδος αστικού τραγουδιού, φαίνεται ότι γεννιέται στην αναπτυσσόμενη οικονομικά και πολιτιστικά Σμύρνη στα μέσα περίπου του 19ου αιώνα. Το μουσικό ύφος που διαμορφώνεται στην πόλη φέρει επιδράσεις από Δύση και Ανατολή, αφού συναντάμε από δυτικού τύπου μαντολινάτες έως και ανατολίτικου ύφους ορχήστρες με βιολιά, σαντούρια, ούτια, πολιτικές λύρες κ.ά. Τα τραγούδια που παράγονται από τα μέσα του 19ου αιώνα έως το 1922 διαδίδονται ταχύτατα οπουδήποτε υπάρχουν Έλληνες. Έτσι δημιουργούνται εστίες στην Κωνσταντινούπολη, στη Θεσσαλονίκη, στην Αλεξάνδρεια αλλά και μεταξύ των Ελλήνων μεταναστών της Αμερικής απ' όπου έχουμε και μια παρακαταθήκη μοναδικών ηχογραφήσεων ρεμπέτικων τραγουδιών από το 1900 και μετά. Εργαλείο διάδοσης, επίσης, αποτελεί η μετάκληση μουσικών από τη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη στα αστικά κέντρα του τότε ελληνικού κράτους. Οι μουσικοί αυτοί εκτελούν τα τραγούδια τους σε μουσικά καφενεία, (τα λεγόμενα καφέ - αμάν) αλλά και σε μάντρες και εξέδρες ενθουσιάζοντας το κοινό. Τα λιμάνια, όπως είναι φυσικό, αποτελούν σταθμούς “μετεγκατάστασης” και ανάπτυξης του είδους: κυρίως αυτά της Ερμούπολης, του Πειραιά, της Καβάλας, του Ηρακλείου Κρήτης κ.ά. Με την άφιξη των Ελλήνων της Μικράς Ασίας μετά την καταστροφή της Σμύρνης το 1922, οι πρόσφυγες, σπουδαίοι μουσικοί και τραγουδιστές, είναι αυτοί που συνεργαζόμενοι με τους ντόπιους μουσικούς διαμορφώνουν πλέον οριστικά το ρεμπέτικο μουσικό ύφος.

Τις δεκαετίες 1950 - 1960 και λίγο αργότερα, αναπτύσσεται μια εξέλιξη του ρεμπέτικου: τα λαϊκά τραγούδια. Σ' αυτά διακρίνονται δυο τάσεις. Η μια με σαφείς επιρροές από το ελαφρό τραγούδι απευθύνεται στην οικονομικά μεσαία τάξη και στεγάζεται σε κοσμικές ταβέρνες και άλλους ανάλογους τόπους διασκέδασης της εποχής. Η δεύτερη επηρεάζεται από ανατολικές μουσικές όπως η Ινδική που καταφθάνει στην Ελλάδα μέσω του κινηματογράφου. Τραγούδια του είδους αυτού απευθύνονται σε λαϊκότερα κοινωνικά στρώματα και ακούγονται στις λαϊκές ταβέρνες,

Απ' το τέλος της δεκαετίας του 1970 και μετά τα ρεμπέτικα αναβιώνουν, γνωρίζουν ευρύτερη λαϊκή αποδοχή και γίνονται αντικείμενο μελέτης από κοινωνιολόγους, ιστορικούς και μουσικολόγους.

Ο θερμαστής ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΠΑΤΗ

♩=95

Fine

A1 A2

Μη - χα - νι - κός στη μη - χα - νή και ναύ - της στο τι - μό - νι
 κι ο θερ - μα - στής στο στά - κα - λο* με - τσι φω - τίες μα - λώ - νει.

Da Capo

Αγάντα*, θερμαστάκι μου
 και ρίγνε τις φτιαριές σου
 μέσα στο καζανάκι σου
 να φτιάξουν οι φωτιές σου.

Κάργα ρασκέτα* - οχ - και λοστό
 τον Μπέη* να περάσω
 και μες του Κάρντιφ*
 τα νερά, εκεί να πα' ν' αράξω.

Μα η φωτιά είναι φωτιά,
 μα η φωτιά είναι λάβρα,
 κι η θάλασσα μου τα 'κανε
 τα σωθικά μου μαύρα.

Αγάντα: λέγεται επάνω στη δουλειά και σημαίνει “κάνε κουράγιο”

Κάρντιφ: λιμάνι της Αγγλίας

Μπέης: ο Βισκαϊκός κόλπος

Ρασκέτα: η ξύστρα, όπου μαζί με τον λοστό και το φτυάρι ήταν τα εργαλεία των θερμαστών

Στόκολο: λέγεται το διαμέρισμα του βαποριού που βρίσκονται τα καζάνια και οι φούρνοι

Ρεμπέτικο τραγούδι που ηχογραφήθηκε το 1934 με τη φωνή του συνθέτη του. Αναφέρεται στο σκληρό επάγγελμα του θερμαστή στα ατμόπλοια. Η δουλειά του ήταν να τροφοδοτεί με καύσιμο τη φωτιά διατηρώντας την σε ικανοποιητικό επίπεδο ώστε το πλοίο να κινείται με μια ορισμένη ταχύτητα.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Τ4, Π4, Ε4, Ε3

Βρείτε φωτογραφίες από ατμόπλοια και ναυτικούς της εποχής που γράφτηκε το τραγούδι. Εάν είναι δυνατόν δομήστε τες έτσι ώστε να δημιουργείται ένα σύντομο σενάριο σχετικό με τα λόγια του τραγουδιού. Φτιάξτε μ' αυτά ένα οπτικοακουστικό θέαμα. Το μουσικό του μέρος θα είναι το τραγούδι είτε στην πρωτότυπη εκτέλεσή του, είτε σε εκτέλεση δική σας, που θα ηχογραφήσετε μέσα στην τάξη.

Πειραιώτικη κομπανία - Γιώργος Μπάτης, Μπάτης Γιώργος, Σέμσης Δημήτρης κ.ά., Lyra, 4645, 1994

Στου Λινάρδου την ταβέρνα

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΟΥΝΤΑ

♩=85

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of two flats (Bb and Eb). It consists of five staves of music. The first two staves are instrumental. The third staff is the start of the vocal line, marked with a double bar line and a section symbol 'A'. The fourth staff continues the vocal line, marked with a section symbol 'B'. The fifth staff is instrumental and ends with a 'Fine' symbol.

Στου Λι-νάρ δου την τα - βέρ - να βλε-πεις πρό-σώ - πα μο - ντέ - ρνα
 πά - νε ό - λαι έ - νας κι έ - νας οι α - στέ - ρες της τα - βέρ - νας

Ε - κεί πά - ει ο Πα - πα - ρού - νας α - Βα - ρέ - λας κι ο Μου - ρού - νας
 πά - ει ο Σκόρ - δος, α - Τε - μπέ - λης και ο Θρού - μπας κι ο Τσι - γγέ - λης

Πάει κι η κυρά Αγγέλω
 με το μαύρο της το βέλο*
 και η μερακλού η Φώτω
 που μεθάει με το πρώτο.
 Εκεί πάει κι η Σταμάτα
 που μεθά και σπάει πιάτα,
 πάει κι η κυρά Πιπίνα
 για να πει καμιά ρετσιόνα.

Εκεί πάει ο Νταμπτζάνας,
 Μαϊντανός κι ο Μελιτζάνας,
 πάει ο Ρέγγας κι ο Μπαρδάκος,
 Νεροχύτης και Ταμπάκος.
 Εκεί πάει ο Χατζημπάμιας,
 ο Γαρδούμπας και ο Λάμινας,
 πάει κι ο Χατζηραπάνης,
 Παστουρμάς κι ο Μπεκλιβάνης.

Σ' ένα τέτοιο ραβαϊσι*
 ποιος μπορεί να μη μεθύσει;
 Άλλος τραγουδά χορεύει
 κι άλλος έρωτα γυρεύει.
 Άλλος πίνει και πληρώνει
 κι άλλος ζούλα* την καρφώνει,
 “βρε Λινάρδο ταβερνιάρη
 γράψ’ τα κάτω απ’ το σφουγγάρι”.

Βέλο: γυναικεία καλύπτρα προσώπου, από λεπτό διαφανές ύφασμα.

Ζούλα: κρυφή

Ραβαϊσι: διασκέδαση, ξεφάντωμα

Το χιουμοριστικό αυτό ρεμπέτικο, ηχογραφήθηκε το 1936 σε δυο εκτελέσεις ταυτόχρονα, από τον Δημήτρη Περδικόπουλο και τον Στελλάκη Περπινιάδη. Στα λόγια του τραγουδιού καταγράφονται τύποι της λαϊκής ταβέρνας, των χρόνων του μεσοπολέμου, για τους οποίους χρησιμοποιούνται ως παρατσούκλια τα ονόματα πλήθους λαχανικών και εργαλείων.

Ο Παναγιώτης Τούντας έγραψε τραγούδια όλων των ειδών (ελαφρά, ρεμπέτικα, οπερέτες κ.ά.) και διετέλεσε καλλιτεχνικός διευθυντής εταιριών δίσκων.

Άτομο - Σύνολο, Σύστημα

Π2, Τ1, Π3, Π4, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Τ4

Καταγράψτε τους χαρακτήρες που αναφέρονται στο τραγούδι και επιλέγοντας κάποιους από αυτούς φτιάξτε τις προσωπογραφίες τους, λαμβάνοντας υπόψη και την εποχή που γράφτηκε το τραγούδι.

Παναγιώτης Τούντας V, Συνθέτες του ρεμπέτικου 28, Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας, Τούντας Παναγιώτης, επιμέλεια: Κουνάδης Παναγιώτης, Minos - EMI, 724348528332

Μ' έχεις μαγεμένο

ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΟΓΚΟΥ Ή ΜΠΑΓΙΑΝΤΕΡΑ

♩=100

Bm

1. 2. 3.

A

Bm

Bm F#7 Bm

Σα μα - γε - μέ - νο το μυα - λό μου φιτε - ρου -
η κά - θε σκέ - ψη μου κο - νιά σου τρι - γυ -

B Bm

γί - ζει Δεν η - συ -
ρί - ζει

Bm B7 Em Em

χά - ζω και στον ύ - πνο ό - ταν και - μά - μαι ω, ε - σέ - να

F#7/E Bm/D F#7/C# F#7 Bm Bm F#7 Bm

πά - ντα αρ - χα - ντο - πού - λα μου θυ - μά - μαι

Fine

*Άλλος τύπος εκτέλεσης

Μεσ της ταβέρνας τη γωνία για σε τα πίνω,
για την αγάπη σου ποτάμια δάκρυα χύνω.
Λυπήσου σου με μικρή και μη μ' αφήνεις μόνον, ω,
αφού το βλέπεις πως για σένα μαραζώνω.

Αχ, παιχνιδιάρη πάψε τώρα τα γινάτια,
και μη μου κάνεις την καρδούλα μου κομμάτια.
Με μια ματιά σου σαν μου ρίξεις, αχ, πως λιώνω,
κοντά σου ξέρεις πως ξεχνάω κάθε πόνο.

Πρόκειται για ρεμπέτικο τραγούδι με ερωτικό περιεχόμενο και κανταδόρικο ύφος. Ηχογραφήθηκε το 1940 με τις φωνές του συνθέτη και του Μανόλη Χιώτη. Το ψευδώνυμο “Μπαγιαντέρας” του το “κόλλησαν” όταν στις Αποκριές του 1923 ντύθηκε Ινδή χορεύτρια δηλαδή Μπαγιαντέρα.

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά

Τ1, Δ4, Π3, Π4, Ε3, Ε4, Ε5, Ε6, Δ1

Η μελωδία αυτού του ιδιαίτερα τρυφερού τραγουδιού αποπνέει έντονα το ύφος της εποχής που γράφτηκε. Προσπαθήστε, απομονώνοντας το ποιητικό του κείμενο, να το μελοποιήσετε, χρησιμοποιώντας τη μουσική γλώσσα ενός σύγχρονου ρεύματος π.χ. ροκ ή χιπ κοπ. Ηχογραφήστε το αποτέλεσμα και συγκρίνετε τα δυο τραγούδια.

Μπαγιαντέρας - Ζούσα μοναχός χωρίς αγάπη, Γκόγκος Δημήτρης ή Μπαγιαντέρας, D.P.I., 79

Στης Αλβανίας τα βουνά ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

$\text{♩} = 102$

Στις Αλ - βα
με - ρό - νυ

νί - ας τα βου - νά
χτα γυρ - νά - ω

για τη γλυ - κιά πα - τρι - δα μας μα - νού - λα

πο - λε - μά - ω

Da Capo

Fine

Έχω μαζί μου το Θεό, μάνα, και δεν φοβάμαι
κι ένα γλυκό ξημέρωμα κοντά σου πάλι θά 'μαι.
Θά 'ρθω, μανούλα, νικητής γλυκά θα μ' αγκαλιάσεις,
το μοναχό παιδάκι σου, μάνα, δεν θα το χάσεις.

**

Τα λόγια του τραγουδιού αυτού, είχαν εμφανή στόχο να εμπνεύσουν τον κόσμο στις δύσκολες ώρες του ελληνοϊταλικού πολέμου, στα βουνά της Αλβανίας. Οι συνθέτες του ρεμπέτικου έγραψαν τότε πολλά τραγούδια για τον πόλεμο της Αλβανίας. Κάποια από αυτά ήταν σατιρικά.

Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία

Π1, Τ1, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Τ4

Ερευνήστε και βρείτε τραγούδια που δημιουργήθηκαν για να εμπνεύσουν τους Έλληνες κατά τη διάρκεια του πολέμου π.χ. τραγούδια της Βέμπο κ.ά.

Τι είν' η πατριδα μας, Κραουνάκης Σταμάτης - Χατζηχρήστος Απόστολος κ.ά., Μακεδόνας Κώστας, Ακτή, 4719182, 1992

Ο Ζέπος ή Ψαροπούλα

ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

♩ = 185

Mια ψα - ρο - πού - λα. εί - ναι α - ραγ - μέ - νη
στο α - κρο - γιά - λι το
Ζέ - πο - πρε - ρι - μέ - νει
Κα - πε - τάν Av - δρέ - α Ζέ - πο χαι - ρο - μαι ό - ταν σε βλέ - πω
χαι - ρο - μαι ό - ταν σε βλέ - πω κα - πε - τάν Av - δρέ - α Ζέ - πο

Fine **A** **Da Capo**

Όλοι καλάρουνε*, μα δεν πίνουν ψάρια,
καλάρει ο Ζέπος και βγάζει καλαμάρια.
Έγια μόλα έγια λέσα,
έχει ο σάκος ψάρια μέσα.

Μέσα στο τσούρμo* του είν' όλοι μόρτες*
έξι απ' την Κούλουρη* κι έξι Αϊβαλιώτες.
Καπετάν Αντρέα Ζέπο,
χαίρομαι όταν σε βλέπω.
Έγια μόλα έγια λέσα,
έχει ο σάκος ψάρια μέσα.

Καλάρω: ρίνω και μαζεύω τα δίχτυα

Κούλουρη: τοποθεσία στη Σαλαμίνα

Μόρτης: μάγκας

Τσούρμo: πλήρωμα βάρκας ή карабиού

Ψαροπούλα: βάρκα ψαρέματος

Πρόκειται για το πρώτο μεταπολεμικό τραγούδι του Γιάννη Παπαϊωάννου. Ηχογραφήθηκε το 1946 ταυτόχρονα σε δυο εκτελέσεις: στη μια με τις φωνές των Οδυσσέα Μοσχονά και Στελλάκη Περπινιάδη και στην άλλη μ' αυτές του Δημήτρη Περδικόπουλου και του συνθέτη.

Τα λόγια του αναφέρονται στη θαλασσινή ζωή και στο επάγγελμα του ψαρά. Ο Αντρέας Ζέπος, ήταν γνωστός ψαράς στην παραλία του Μοσχάτου και φίλος του Παπαϊωάννου.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Σύστημα

T1, P2, P3, P4, T4, E3, E4, E5, E6, Δ1

Συγκρίνετε το τραγούδι με τα νησιώτικα και βρείτε ομοιότητες στο ρυθμό, τη μελωδία κ.λπ..

Μοναδικές ερμηνείες, Παπαϊωάννου Γιάννης κ.ά., MBI, 10526, 1992

Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΛΔΑΡΑ

Ενδεικτικοί τρόποι συνοδείας ζεμπέτικου

♩ = 75

το μέτρο αυτό παίζεται μοναχα την πρώτη φορά

A

Νύ - χτω - σε χω - ρίς φεγ - γά - ρι το σκο - τά - δι εί - ναι βα - θύ.

B

κι ό - μως έ - να πα - λι - κά - ρι

1. δεν μπο - ρεί να κοι - μη - θεί.

2. δεν μπο - ρεί να κοι - μη - θεί.

Άραγες τι περιμένει
 όλη νύχτα ως το πρωί,
 στο στενό το παραθύρι
 που φωτίζει με κερί;

Πόρτα κλείνει, πόρτ'(α) ανοίγει
 με βαρύ αναστεναγμό,
 ας μπορούσα να μαντέψω
 της καρδιάς σου τον καϋμό.

Ο συνθέτης έγραψε αυτό το ρεμπέτικο τραγούδι σε ηλικία μόλις εικοσιενός ετών, αποτυπώνοντας σ' αυτό τις σκληρές συνθήκες της εμφύλιας αντιπαράθεσης που άρχισε το Δεκέμβριο του 1944. Απία δημιουργίας του τραγουδιού ήταν οι πρώτες συλλήψεις και προσαγωγές μελών της Εθνικής Αντίστασης στις φυλακές του Επταπυργίου (Γεντί Κουλέ). Ο δεύτερος στίχος της πρώτης στροφής ήταν αρχικά “...νύχτωσε και στο Γεντί ...”. Επίσης αντί του “... που φωτίζει με κερί...” έγραφε “...που φωτίζει το κελί”, ενώ η τρίτη στροφή ήταν “ Πόρτα ανοίγει, πόρτα κλείνει μα διπλό είναι το κλειδί, τι έχει κάνει και το ρίξαν το παιδί στη φυλακή”.

Το τραγούδι έγινε γνωστό από το 1945 όταν τραγουδιόταν στα πάλκα. Κυκλοφόρησε σε δίσκο το 1947 με τη φωνή της Στέλλας Χασκίλ. Προηγουμένως όμως ο συνθέτης αυτολογοκρίθηκε τροποποιώντας τα σημεία εκείνα που δεν ήταν δυνατόν να περάσουν από τη λογοκρισία. Το 1949 το τραγούδι αυτό μαζί και με άλλα “επικίνδυνα” τραγούδια, απαγορεύτηκαν με διαταγή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών.

Επικοινωνία, Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, E4, E6, Π4, T1

Συζητήστε για τους εμφυλίους πολέμους και τα προβλήματα που δημιουργούν στους λαούς. Σημειώστε στον παγκόσμιο χάρτη σε ποιες χώρες μαίνονται εμφύλιοι πόλεμοι.

Απόστολος Καλδάρas I, Συνθέτες του ρεμπέτικου 50, Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας, Καλδάρas Απόστολος, επιμέλεια: Κουνάδης Παναγιώτης, Μίνos - EMI, 724349922426

Πάλιωσε το σακάκι μου ΒΑΣΙΛΗ ΤΣΙΤΣΑΝΗ

$\text{♩} = 90$

Πά - λιω - σε το σα - κά - κι μου
θα οβή - σω απ' το - με - ρά - κι - μου
και καη - μό και καη - μό ε - χω με - γά - λο
δεν μπο - ρώ δεν μπο - ρώ να πά - ρω άλ - λο

Fine

Τόσα κουστούμια χάρισα,
μα τώρα που ρεστάρισα*
φίλος δε με πλησιάζει,
τα παλιόρουχα κοιτάζει.

Ντυμένο σε προσέκουνε
κι όλοι κοντά σου τρέχουνε.
Σαν παλιώσουν πέρα ως πέρα,
δε σου λένε καλημέρα.

Ρεστάρισα: έμεινα χωρίς χρήματα

Πρόκειται για ρεμπέτικο τραγούδι κοινωνικού περιεχομένου, που ηχογραφήθηκε το 1948 με τις φωνές της Στέλλας Χασκίλ και του συνθέτη. Οι στίχοι του περιγράφουν την οικονομική δυσπραγία, ένα φαινόμενο πολύ χαρακτηριστικό της εποχής εκείνης.

Αλληλεπίδραση, Μεταβολή
Π2, Ε3, Δ1, Ε6, Ε4, Π4, Τ1

Παίξτε διάφορες ρυθμικές ασκήσεις στα 9/4. Δημιουργήστε συνοδευτικά ρυθμικά σχήματα.

Τα κλασσικά του Βασίλη Τσιτσάνη, Τσιτσάνης Βασίλης, Μπιθικώτσης Γρηγόρης κ.ά., Minos - EMI, 724348977229, 1990

Καροτσέρη τράβα

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

$\text{♩} = 95$

Τρά-βα τρά-βα τρά-βα κα-ρο-τσέ-ρη τρά-βα
 και στο Κα - λα - μά - κι κό-ψε για ου - ζά-κι
 Ε, ρε ντουινιά!

Da Capo
 Ε, ρε ντουινιά!

Τράβα, τράβα, τράβα,
 στη Γλυφάδα τράβα,
 για καλό κρασάκι
 και για μπαρμπουνάκι.
 Ε, ρε ντουινιά!

Γύρνα πίσω, τράβα,
 στην Αθήνα τράβα,
 κι άκου μπουζουκάκι
 απ' το Σμυρنيωτάκι*.
 Ε, ρε ντουινιά!

Σμυρنيωτάκι: Αναφορά στην Σμυρναίικη καταγωγή του συνθέτη

Πρόκειται για παραλλαγή και διασκευή του παραδοσιακού ρεμπέτικου τραγουδιού από την Κωνσταντινούπολη, ο “Καροτσέρης”. Ηχογραφήθηκε το 1952 με τις φωνές του συνθέτη, του Τάκη Μπίνη και της Σούλας Καλφοπούλου. Ο καροτσέρης δεν είναι ο οδηγός του κάρου αλλά της καρότσας, δηλαδή του τετράτροχου αμαξιού, με την ανοιγόμενη κουκούλα, που χρησίμευσε ως “εκλεπτυσμένο” μεταφορικό μέσο σ’ όλα σχεδόν τα αστικά κέντρα για πολλές δεκαετίες. Το τραγούδι περιέχει επίσης ενδιαφέρουσες αναφορές για το Καλαμάκι και τη Γλυφάδα, ως χώρους διασκέδασης της εποχής.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Σύστημα

E3, Δ3, Π2, Τ1, Ε4, Ε6, Δ1

- 1) Προσθέστε ρυθμικό σχήμα σε ξύλινο κρουστό που να θυμίζει ήχο αλόγου.
- 2) Βρείτε ένα μελωδικό οσινάτο για το μπάσο που να αποτελείται από 2 - 3 νότες.

Απόστολος Χατζηχρήστος I, Συνθέτες του ρεμπέτικου 37, Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας, Χατζηχρήστος Απόστολος, επιμέλεια: Κουνιάδης Παναγιώτης, Minos - EMI, 724385401329

Και ο μήνας έχει εννιά

ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΥΓΠΟΥΛ / ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΖΑΒΕΛΑ

175

1. Dm 2. Dm A7 Dm Dm A

Μια ζω - ή την έ - χού - με

κι αν δεν τη γλε - ντή - σου - με τι θα κα - τα - λά - βου - με

A7

τι θα κα - ζα - ντή - σου - με τι θα κα - τα - λά - βου - με τι θα κα - ζα -

Dm Gm A7

νή - σου - με. Με στον ψεύ - τι - κο ντου - νιά παί - ξε μου δι - πλο - πε - νιά

Dm B Gm Dm

παί - ξε μου δι - πλο - πε - νιά και ο μή - νας έ - χει εν - νιά

A7 Dm

και ο μή - νας έχ - ει εν - νιά

Όσο ζει ο άνθρωπος, κοίτα, παρατήρησε,
μέχρι τα σαράντα του κι ύστερα μπατίρισε.
Με τον ψεύτικο ντουνιά
παίξτε μου διπλοπενιά
και ο μήνας έχει εννιά.

Στου διαβόλου τα 'γραψα όλα το κατάστικο
και γλεντώ τα νιάτα μου πριν με πιάσει λάστικο.
Με τον ψεύτικο ντουνιά
παίξτε μου διπλοπενιά
και ο μήνας έχει εννιά.

Τη ζωή σου γλέντησε, πριν έρθουν γεράματα
και σου λένε άδικα: "μάθε γέρο γράμματα!"
Με τον ψεύτικο ντουνιά
παίξτε μου διπλοπενιά
και ο μήνας έχει εννιά.

Καζαντζίω: πλουτζίω, αποκτώ περιουσία
Ντουνιάς: κόσμος, ανθρωπότητα

Αρχοντορεμπέτικο που ηχογραφήθηκε το 1952 με το Νίκο Γούναρη και το Τρίο Κιτάρα.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Μεταβολή

Τ1, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Π3, Π4

Τα τραγούδια όπως αυτό που παρατίθεται, τραγουδιόντουσαν στις ταβέρνες της εποχής επάνω στα πάγκα. Βρείτε σκηνές από ελληνικές ταινίες της δεκαετίας του 1950 όπου φαίνεται το πάγκο και τραγουδιούνται ανάλογα τραγούδια. Παρατηρήστε τον τρόπο διασκέδασης που επικρατούσε τότε και συγκρίνετέ τον με τον σημερινό.

Αθάνατα Ρεμπέτικα, Τσιτσάνης Βασίλης - Νίνου Μαρίκα, Lyra, 3011, 1976

Τα ματόκλαδά σου λάμπουν ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗ

$\text{♩} = 135$ *Bm Bm Bm Bm Bm Bm (ίδια αρμονική συνοδεία ως το τέλος)*

Fine

A

Τα μα-τό- κλα - δά σου λά -μπουν, βρε σαν τα λού-λου - δα του κά-μπου.

A'

σαν τα λού-λου - δα του κά-μπου, βρε τα μα - τό - κλα - δά σου λά-μπουν

Da Capo

Τα ματόκλαδά σου γέρνεις, βρε,
 νου και λογισμό μου παίρνεις.

Τα ματάκια σ' αδερφούλα, βρε,
 μου ραίζουν την καρδούλα.

Τα ματάκια σου να βγούνε, βρε,
 σαν κι εμένανε δε θα βρούνε

**

Πρόκειται για ρεμπέτικο τραγούδι από τα τελευταία στη δισκογραφία των 78 στροφών. Ηχογραφήθηκε το 1959 με τον Γρηγόρη Μπιθικώτση. Η μελωδία του είναι διασκευή αυτής του πρώτου τραγουδιού του συνθέτη που κυκλοφόρησε το 1932 με τίτλο “Εφουμάραμ’ ένα βράδυ”.

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά

Τ1, Δ2, Δ5, Π3, Π4, Ε3, Ε1, Ε5, Δ1, Ε6
 Αυτοσχεδιάστε κι άλλους στίχους για το τραγούδι.

Γρηγόρης Μπιθικώτσης 1950 - 1962, Μπιθικώτσης Γρηγόρης - Τσιτσάνης Βασίλης κ.ά., EMI, 71197-8, 1981

Ο μαθητής

ΓΙΩΡΓΟΥ ΖΑΜΠΕΤΑ / ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

♩=135

The musical score is written in 2/4 time with a tempo of 135. It features a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature of 2/4. The score includes various musical notations such as triplets, slurs, and dynamic markings. Chord symbols are provided above the staff, including F, C7, and F. The lyrics are written below the staff, with some words in bold or different colors to indicate emphasis or phrasing. The score is divided into sections labeled I, A, B, and C. The lyrics are: "Έ -van και - ρό που μ'έ -σ텔 - νε η μά -να μου σχο - λεί - ο. κι ο δά -σκα -λός μου μ'έ -βα - ζε στο πρώ -το το θρα - νί - ο Ο πιο κα - λός ο μα -θη - τής Η - μου - ν'έ - Ο πιο κα - λός ο μα -θη - τής γώ σ'ην τά - ξη κι οι δά -σκα - λοι μου κι οι δά -σκα - με εί -χα - νε μη βρέ -ξει και μη στά - ξει. λοι με εί -χα - νε"

Πάντοτε στο τετράδιο
βαθμό έπαιρνα δέκα
κι αν στη ζωή πήρα μηδέν
τα φταίει μια γυναίκα.

Στον έλεγχο διαγωγή
είχα κοσμοιάτη
κι όμως οι συναναστροφές,
όλες αυτές, Μανόλη μου,
μου βγάλανε το μάτι.

Χιουμοριστικό λαϊκό τραγούδι που ηχογραφήθηκε το 1961 με τον Μανόλη Καναρίδη. Χρησιμοποιήθηκε και στην ομώνυμη κινηματογραφική ταινία του Κώστα Ανδρίτσου το 1968, όπου το τραγούδησε η Βίκυ Μοσχολιού.

Άτομο - Σύνολο, Σύστημα

Π4, Π3, Ε3, Ε4, Ε5, Ε6, Δ1, Ε5, Ε7, Π5

Ακούστε και συγκρίνετε διαφορετικές εκτελέσεις του τραγουδιού.

Ο πιο καλός ο μαθητής, Ζαμπέτας Γιώργος, Minos - EMI, 170460-1, 1992

Καντάδες και παλαιότερα ελαφρά τραγούδια

Η λέξη “καντάδα” προέρχεται από το λατινικό ρήμα “cantare” που σημαίνει τραγουδώ. Είναι είδος λαϊκού αστικού τραγουδιού, γεννήθηκε στα Επτάνησα και φαίνεται να πέρασε στην ηπειρωτική Ελλάδα μετά την ένωση το 1863. Το μουσικό ύφος της καντάδας δείχνει την επιρροή που ασκήθηκε στην μουσική των Επτανήσων από τη γειτονική Ιταλία. Χαρακτηριστικό της είναι η δυτική πολυφωνία τύπου πρίμο - σεκόντο - μπάσο. Αρκετές καντάδες δημιουργήθηκαν από συνθέτες που κατά κύριο λόγο ανήκουν στην Επτανησιακή Μουσική Σχολή και στη Νεοελληνική Εθνική Μουσική Σχολή όπως ο Διονύσιος Λαυράγκας, ενώ στίχους έγραψαν πολλοί ποιητές μεταξύ των οποίων και ο Διονύσιος Σολωμός. Για αρκετές όμως δεν γνωρίζουμε από ποιους γράφτηκαν. Οι καντάδες συνοδεύονται συνήθως από κιθάρες και μαντολίνα. Διακρίνουμε δυο ειδών καντάδες. Την αθηναϊκή με πιο λόγιο χαρακτήρα που συνδέεται με τους αθηναίους ρομαντικούς ποιητές του τέλους του 19ου αιώνα όπως Γεώργιος Δροσίνης, Τίμος Μωραϊτίνης κ.λπ. και την επτανησιακή με πιο έντονο το λαϊκό στοιχείο.

Η καντάδα συνδέθηκε στενά με τη συνήθεια των νέων να τραγουδούν τα βράδια κάτω από το παράθυρο της αγαπημένης τους εκφράζοντας με τον τρόπο αυτό τα αισθήματά τους. Έτσι καθιερώθηκε η έκφραση “πάμε να κάνουμε μια καντάδα”. Ωστόσο, στο ρεπερτόριο που χρησιμοποιούσαν για το σκοπό αυτό δεν περιλαμβάνονταν μόνο καντάδες αλλά και διάφορα άλλα τραγούδια.

Το παλαιότερο ελαφρό τραγούδι αναπτύχθηκε στα αστικά κέντρα από τη δεκαετία του 1920. Τότε περίπου χρονολογείται και η εξάπλωση του γραμμοφώνου στην Ελλάδα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάγκη δημιουργίας τραγουδιών συμβατών με το ρομαντικό κλίμα της εποχής και που μπορούσαν να λειτουργήσουν ως οικογενειακή αναψυχή. Έτσι δημιουργήθηκε ολόκληρη κατηγορία τραγουδιών η οποία επηρεάστηκε έντονα από τα αντίστοιχα γαλλικά τραγούδια της εποχής και απευθύνθηκε στη μεσαία και ανώτερη οικονομικά και κοινωνικά τάξη. Τα τραγούδια αυτά ήταν ιδιαίτερα έντεχνα από μελωδική και αρμονική άποψη. Οι στίχοι τους μιλούσαν κυρίως για τον έρωτα αλλά και για τη διασκέδαση και το κρασί. Το είδος αυτό τραγουδιού υπηρετήθηκε από αξιόλογους συνθέτες οι οποίοι διέθεταν σπουδές δυτικής λόγιας μουσικής π.χ. ο Κλέων Τριανταφύλου ή Αττίκ, ο Γιάννης Κωσταντινίδης που στο χώρο του ελαφρού τραγουδιού έγινε γνωστός ως Κώστας Γιαννίδης, ο Χρήστος Χαιρόπουλος κ.ά.

Γιαλό - γιαλό ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΚΑΝΤΑΔΑ

♩ = 100

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΦΡΟ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΦΡΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ
 Η ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ, Η ΑΓΑΠΗ
 ΜΟΥ ΚΟΙΜΑΙ
 ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΑΣ ΚΥΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΥ ΤΗΝΕΞΥΠΝΑΤΕ.
 ΓΙΑΛΟ ΓΙΑΛΟ ΓΙΑΛΟ ΓΙΑΛΟ ΠΗΓΑΙΝΑΜΕ ΠΗΓΑΙΝΑΜΕ ΚΙ ΟΛΟ ΓΙΑ ΣΕ ΚΙ ΟΛΟ ΓΙΑ
 ΣΕ ΝΑ ΛΕΓΑΜΕ ΓΙΑΛΟ ΝΑ ΠΑΣ, ΓΙΑΛΟ ΝΑ ΡΘΕΙΣ, ΤΑ ΛΟΓΙΑ
 ΜΟΥ ΝΑ ΘΥΜΗΘΕΙΣ ΓΙΑΛΟ ΝΑ ΘΕΙΣ

Να 'ταν η θάλασσα κρασί
 και τα βουνά μεζέδες
 κι οι βάρκες κρασοπότηρα
 να πίνουν οι γλεντζέδες.

Γιαλό - γιαλό πηγαίναμε
 κι όλο για σενα λέγαμε
 γιαλό να πας, γιαλό να 'ρθεις,
 τα λόγια μου να θυμηθείς.

Επτανησιακή καντάδα του 19ου αιώνα που έχει τραγουδηθεί σε ολόκληρη την Ελλάδα, πολύ συχνά με την προσθήκη και άλλων αυτοσχέδιων σατιρικών στίχων.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Δ7, Δ5, Ε3, Ε2, Ε4, Ε6, Ε1, Π4, Π3

1) Ερευνήστε την ιστορία της καντάδας.

2) Δραματοποιήστε μια καντάδα, όπως φαντάζεστε ότι θα γινόταν στα καντούνια της Ζακύνθου.

Καντάδες του παλιού καιρού, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Τσιλιφής Νίκος, Lyra, 0020, 1996

Απόψε την κιθάρα μου ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΚΑΝΤΑΔΑ

$\text{♩} = 120$

A - πό - ψε την κι-θά-ρα μου
 και στα καν-τού-νια
 τη στό - λι - σα καρ-δέ - λες και στα καν-τού-νια
 περ - πα - τώ για τσ'ό- μορ - φες κο-πέ - λες, και λες,

Απόψε να μην κοιμηθείς,
 παρά να καρτερέψεις*,
 να ακούσεις την κιθάρα μου
 κι απέ* να πα να πέσεις.

Για σένα γιούλια μάζεψα,
 για σε και τ' άλλα τ' άνηθη,
 απόψε σ' ονειρεύτηκα
 κι ο ύπνος μου εκάθη.

Καντούνι: στενό δρομάκι, σοκάκι

Καρτερέψεις: περιμένεις

Κι απέ: και μετά

**

Πρόκειται για επτανησιακή καντάδα. Στα λόγια περιλαμβάνονται χαρακτηριστικοί ιδιωτισμοί της επτανησιακής διαλέκτου όπως καντούνι που σημαίνει μικρό δρομάκι κ.ά.

Επικοινωνία, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

T4, Π3, Π4, Ε2, Ε4, Ε6, ΔΙ

Ζωγραφίστε τις εικόνες που φαντάζεστε ακούγοντας την καντάδα αυτή.

Ελληγισμός σε στεριά και θάλασσα, Αρχείο ραδιοφώνου - Παραδοσιακή μουσική Ι, ΕΡΤ 5, 101, 1997

Στης Πλάκας τις ανηφοριές ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΚΑΝΤΑΔΑ

♩ = 106

Ε χει η Α -
 θή - να ο - μορ - φιές έ - χει και κά - τι ζω - γρα - φιές μα σαν της Πλά - κας τα στε -
 νά δεν εί - δα τέ - τοια που - θε - νά, μα σαν της Πλά - κας τα στε - νά δεν εί - δα
 τέ - τοια που - θε - νά Δεν... το ξέ - ρει η αν - θρω - πό - της πώς ο Θε
 ός εί - ναι πλα - κιά - της κι ό - ταν σι - γα - ψι - χα - λί - ζει
 Ω! Τα βα - σι - λι - κά πο - τί - ζει ή - ζει.

A **B** **rall.** **1.** **2.**

Στης Πλάκας τις ανηφοριές
 που γέρνουν οι κληματαριές
 έχει κάτι πλακιώτισσες, που λες,
 ροδόσταμο τις πότισες;

Η ρετσίνα κεχριμπάρι,
 ταβερνιάρη, ταβερνιάρη,
 βάλε μας να σβήσει η έννοια, ω,
 από την κεχριμπαρένια.

Έχουμε στα μπαλκόνια
 της φωλιές τα χελιδόνια της
 κι απάν' από το κάστρο της
 τον Παρθενώνα έχει γι' άστρο της.

Και το σουρούπο σαν φτάνει,
 βγαίνουν οι Θεοί σεργιάνι
 και τα κοπανάν για γούρι, ω,
 στην ταβέρνα του Τζουτζούρη.

Πρόκειται για αθηναϊκή καντάδα. Τα λόγια της περιγράφουν γλαφυρά τη συνοικία της Πλάκας η οποία, με τις ταβέρνες της, υπήρξε κέντρο ανάπτυξης του μουσικού αυτού είδους. Χαρακτηριστικό είναι, ότι στις ιστορικές ταβέρνες της Πλάκας κρέμονται ακόμα στον τοίχο το μαντολίνο και η κιθάρα.

Άτομο - Σύνολο, Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Ε2, Ε3, Ε4, Ε5, Ε6, Δ1, Π3, Π4

- 1) Διερευνήστε ποια όργανα χαρακτηρίζουν την καντάδα.
- 2) Συζητήστε για την Πλάκα, τη μορφή της και την παράδοσή της.

Καντάδες του παλιού καιρού, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Τσιλιφής Νίκος, Lyra, 0020, 1996

Πάμε σαν άλλοτε

ΚΩΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΔΗ / ΑΛΕΚΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

$\text{♩} = 90$

A

Em C Am Em
 Πά-με σαν άλ-λο-τε, πά-με σαν άλ-λο-τε στο μα-κρυ-νό τ'α-κρο-γιά-λι που τα
 B7 Em B7 Em Em
 μυ-σι-κά του πά-λι θα μας πει το μα-ϊ-στρά-λι. Πά-με σαν άλ-λο-τε
 C Am D7 G Em B7
 πά-με σαν άλ-λο-τε σκέ-φου γα-λή-νη που-θά'χει 'κει που σκέ-κο-νται οι βρά-χοι και φι-
B
 I: 2: 1: 2: 1: 2:
 E B B7 E B7
 λο-σο-φούν μο-νά-χοι Θά'μα-στε μό-νοι ε-σά κι ε-γώ στη γνω-στή μας α-
 και θα βρε-θού-με με βή-μα αρ-γό στα λη-μέ-ρισμας
 I: 2: 1: 2: 1: 2:
 E B7 E
 κρό-για-λιά τα πα-λιά. Σου και γω 'συ και 'γω στις ακ-
 γω 'συ και 'γω σου και
 I: 2: 1: 2: 1: 2: 2. Για φινάλε
 B7 E B7 E
 ρό-για-λιάς τη γα-λή-νη Σου και λή-νη. λή-νη. **Fine**

Πάμε σαν άλλοτε, πάμε σαν άλλοτε,
 θα σε κρατώ απ' το χέρι
 και της θάλασσας τ' αγέρι
 τη δροσιά του θα μας φέρει.

Πάμε σαν άλλοτε, πάμε σαν άλλοτε,
 πάμε αγάπη μου, πάμε
 στ' ακρογιάλι π' αγαπάμε
 και που πάντα θα θυμάμαι.

Μαϊστράλι: ο βορειοδυτικός άνεμος

Πρόκειται για ερωτικό τραγούδι που ηχογραφήθηκε το 1943. Ο Κώστας Γιαννίδης, του οποίου το κανονικό όνομα ήταν Γιάννης Κωνσταντινίδης, ήταν συνθέτης λόγιας μουσικής. Στο έργο του, που είναι σημαντικότερο, δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση παραδοσιακών χορών και μελωδιών που μεταγράφει για δυτική συμφωνική ορχήστρα. Ο ίδιος έλεγε πως τραγούδια έγραφε μόνο για λόγους βιοπορισμού. Ωστόσο, στα τραγούδια του γίνεται φανερή η λόγια μουσική παιδεία του δημιουργού τους.

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, E4, E5, E6, Δ1, Π4, Τ1, Δ6

Βρείτε και ακούστε έργα για συμφωνική ορχήστρα του Γιάννη Κωνσταντινίδη. Παρατηρήστε τα και συγκρίνετέ τα με τα τραγούδια του.

Η πιο ωραία εποχή Νο2, Γιαννίδης Κώστας κ.ά., Σακελλάριος Αλέκος κ.ά., Βέμπο Σοφία κ.ά., Minos - EMI, 724359284828, 2003

Για μια κιθαρίτσα

ΑΛΕΚΟΥ ΣΠΑΘΗ / ΓΙΩΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

♩=88

Για μια κι - θα - ρί - τσα ξε - νυ - χτά - νε τα κο - ρί - τσια για ν'α -
 που 'χει γλά - κα τό - ση κι έ - χει κιό - λας ξη - με - ρώ - σει και λα -
 κού - σουν της α - γά - πης τη φω - νή λή - σα - νε κι οϊπρώ - τοι πε - τει - νοί
 Μεί - ναν ορ - φα - νά τα μα - ξι - λά - ρια κι αν ξυ - πνήσει ο γέ - ρος τι χα -
 μπά - ρια; Θά 'χου - με λα - χτά - ρες και θα σπά - σουν οι κι - θά - ρες με τις
 γλά - στρες που θα βρέ - ζουν οι ου - ρα - νοί

A **Bm** **E7** **A** **A** **Bm** **E** **A** **Dm** **A** **Dm** **NC** **Dm** **E7** **A** **Bm** **E** **Fine** **Da Capo**

‘Εκλεισ’ η ταβέρνα, σταματήσανε τα “κέρνα!”
 και στο δρόμο μοναχός ένας μπεκρής,
 κάπου έχει καθίσει κι έχει ξάφνου ξεμεθύσει
 με τη σκέψη κάποιας άπιστης μικρής.

Όσο δυνατό κρασί κι αν πίνει,
 το νερώνει ο πόνος του για ‘κείνη.
 ‘Εκλεισ’ η ταβέρνα, σταματήσανε τα “κέρνα!”
 και στο δρόμο αποκοιμήθηκε ο μπεκρής.

Τραγούδι που ηχογραφήθηκε το 1950. Τα λόγια του περιγράφουν πολύ παραστατικά τις καντάδες που έκαναν οι νέοι της εποχής. Μιλούν για τα κορίτσια που με χτυποκάρδι περίμεναν πίσω από τη μισόκλειστη γρίλια την έλευση των κανταδόρων. Η χαρακτηριστική φράση “... με τις γλάστρες που θα βρέξουν οι ουρανοί!” περιγράφει την συνήθεια αγανακτισμένων γονέων αλλά και γειτόνων, οι οποίοι πετούσαν στους κανταδόρους γλάστρες, καρέκλες, ποτιστήρια ή ... τους περιέλουζαν με νερό.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία

T3, Π4, Π3, E3, E4, E2, E6, Δ1

Ψάξτε χαρακτηριστικές σκηνές καντάδας από παλιές ελληνικές ταινίες.

Αξέχαστη εποχή, Σπάθης Αλέκος κ.ά., Οικονομίδης Γιώργος κ.ά., Minos - EMI, 707662, 1993

Νεότερα ελληνικά τραγούδια

Η ενόττητα αυτή περιλαμβάνει ελληνικά τραγούδια του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, που ανήκουν σε πολλά διαφορετικά μουσικά ρεύματα. Κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι αγαπήθηκαν και τραγουδήθηκαν από πολύ κόσμο. Εκπροσωπούνται εδώ τα εξής μουσικά ρεύματα:

Το έντεχνο τραγούδι. Ο όρος “έντεχνο”, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1960, για να διαφοροποιήσει το συγκεκριμένο είδος τραγουδιού από τα υπόλοιπα. Αυτά έχουν ως σύνθετες κοινός χαρακτηριστικό ότι οι συνθέτες τους επηρεάζονται από τη δυτική λόγια μουσική παράδοση που έχουν κατά κανόνα σπουδάσει, αλλά και από τη λαϊκή μουσική, την οποία ερευνούν και προσαρμόζουν στις συνθέσεις τους. Σημαντικό είναι επίσης πως στα τραγούδια αυτά μελοποιούνται όχι μόνο στίχοι γραμμένοι ειδικά για αυτό το σκοπό, αλλά και ποιήματα καταξιωμένων ποιητών όπως ο Γιώργος Σεφέρης, ο Οδυσσέας Ελύτης, Νίκος Γκάτσος, Μάνος Ελευθερίου κ.ά. Θεμελιωτές της τάσης αυτής είναι οι Μάνος Χατζιδάκις και Μίκης Θεοδωράκης ενώ ακολουθούν και άλλοι συνθέτες όπως ο Σταύρος Ξαρχάκος, ο Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Μάνος Λοίζος, ο Θάνος Μικρούτσικος, ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο Νίκος Ξυδάκης, ο Σταμάτης Κραουνάκης κ.ά. Το έντεχνο τραγούδι συνεχίζει να καλλιεργείται μέχρι σήμερα.

Το πολιτικό τραγούδι. Η σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας χαρακτηρίζεται από έντονα πολιτικά πάθη και μεγάλες κοινωνικές αντιπαραθέσεις. Η άνοδος (1967) και η πτώση (1973) της στρατιωτικής δικτατορίας, όξυνε τα φαινόμενα αυτά. Αυτό είχε ως συνέπεια τη δημιουργία μιας νέας τάσης που ονομάστηκε “πολιτικό τραγούδι”. Περιλάμβανε τραγούδια που ήταν γραμμένα στη λογική και στο ύφος του έντεχνου τραγουδιού, αλλά με έντονα τα στοιχεία της πολιτικής αμφισβήτησης και της κοινωνικής κριτικής. Υψηλήθηκε από τον Μίκη Θεοδωράκη που είναι και ο κύριος εισηγητής του ήδη από το '60, το Θάνο Μικρούτσικο κ.ά.

Το νέο κύμα. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960 ανθεί και το “νέο κύμα”. Ο όρος αυτός είναι ακριβής μετάφραση του αντίστοιχου γαλλικού που χαρακτηρίζει το ομώνυμο κίνημα (nouvelle vague) που επικράτησε στον γαλλικό κινηματογράφο και στο γαλλικό τραγούδι στα τέλη της δεκαετίας του 1950. Το νέο κύμα χαρακτηρίστηκε από τρυφερά τραγούδια, αρκετά συχνά, στη μορφή της μπαλάντας. Τα τραγούδια αυτά τραγουδήθηκαν κυρίως από τη νεολαία της εποχής και υπηρετήθηκαν από συνθέτες - τραγουδιστές όπως η Αρλέττα, ο Γιάννης Σπανός, ο Λάκης Παπάς κ.ά.

Το ελληνικό ροκ. Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 οι νέοι της εποχής δέχονται με ενθουσιασμό τα μηνύματα της διεθνούς ροκ σκηνής και αρχίζουν να καλλιεργούν το είδος αυτό και στην Ελλάδα. Έτσι αρχίζουν να παίζουν με ηλεκτρικά μουσικά όργανα και να υιοθετούν τον τρόπο γραφής της ροκ μουσικής, προσαρμόζοντάς τον στα ελληνικά δεδομένα. Το αποτέλεσμα ήταν ροκ τραγούδια τραγουδισμένα

με ελληνικό στίχο που, σε αρκετές περιπτώσεις, διέθεταν έντονο το στοιχείο της κοινωνικής αμφισβήτησης. Η ελληνική ροκ σκηνή συνεχίζει τη δράση της μέχρι σήμερα. Σημαντικοί εκπρόσωποι του είδους αυτού είναι: ο Παύλος Σιδηρόπουλος, ο Νίκος Πορτοκάλογλου, ο Λαυρέντης Μαχαιρίτσας, τα συγκροτήματα Τρύπες, Υπόγεια Ρεύματα, Ξύλινα Σπαθιά κ.ά.

Το ελληνικό χιπ-χοπ. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 το χιπ-χοπ που κυριαρχεί ήδη στη διεθνή μουσική σκηνή φθάνει και στην Ελλάδα. Το είδος αυτό χαρακτηρίζεται από ρυθμικό και στακάτο τρόπο ομιλίας στον οποίο παρεμβάλλονται μικρές μελωδικές φράσεις. Τα ποιητικά κείμενα των τραγουδιών του είδους αυτού έχουν έντονο το στοιχείο της αμφισβήτησης και της ανατροπής. Αντιπροσωπευτικά χιπ χοπ συγκροτήματα είναι οι Άκτιβ Μέμπερ (Active Member), οι Γκόινγκ Θρου (Going Throw), τα Ημισκούμπρια κ.ά.

Άσμα Ασμάτων

ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ / ΙΑΚΩΒΟΥ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ

A $\text{♩} = 164$

Gm F Gm

Τι ω - ραί - α που είν' - η α - γά - πη μου... με το κα - θη - μερ

F Gm F Dm Gm

νό - της φό - ρε μα... κίε - να χτε - νά - κι στα μαλ - λιά...

B Cm Gm 1.2

Κα - νείς δεν ή - ξε - ρε πως εί - ναι τό - σο'ω - ραί - α κα

3. Gm F Gm Fine **Γ** F

νείς δεν ραί - α! Κο - πέ

Gm F Gm

λες του Α - ουσ - βιτς του Ντα - χά - ου κο - πέ - λες... μην

Cm Gm Cm

εί - δα τε την α - γά πη μου; μην εί - δα - τε την α -

Gm F Gm **Δ** Gm

γα - - - πη μου; Την εί - δα - με σε

F E^b Dm Cm D⁵

μά - κρι - νό τα - ξί - δι... δεν εί - χε πια το φό - ρε - μά

Cm Dm

της ού - τε χτε - νά - κι στα μαλ - λιά.

Da Capo

Τι ωραία που είν' η αγάπη μου
η χαϊδεμένη από τη μάνα της
και τ' αδερφού της τα φιλιά.
Κανείς δεν ήξερε πως είναι τόσο ωραία.

Κοπέλες του Μασουτχάουζεν*
κοπέλες του Μπέλσεν*
μην είδατε την αγάπη μου;

Την είδαμε στην παγερή πλατεία
μ' ένα αριθμό στο άσπρο της το χέρι*
με κίτρινο άσπρο την καρδιά*.

Τι ωραία που είν' η αγάπη μου
η χαϊδεμένη από τη μάνα της
και τ' αδερφού της τα φιλιά.
Κανείς δεν ήξερε πως είναι τόσο ωραία.

Νταχάου, Μασουτχάουζεν, Μπέλσεν: Ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης.

“...μ' ένα αριθμό στο άσπρο της το χέρι...”: οι Ναζί χαρακτήριζαν κάθε κρατούμενο μ' έναν αριθμό τον οποίο σταμπάριζαν στο χέρι του.

“...με κίτρινο άσπρο στην καρδιά”: οι Ναζί υποχρέωναν τους Εβραίους να φορούν στο μέρος της καρδιάς ένα κίτρινο άστρο από το οποίο ήταν άμεσα αναγνωρίσιμη η εθνικότητά τους.

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στον ποιητικό κύκλο “Η μπαλάντα του Μασουτχάουζεν” που ο Θεοδωράκης μελοποίησε ολόκληρο, το 1965. Ηχογραφήθηκε την ίδια χρονιά με τη φωνή της Μαρίας Φαραντούρη. Στο έργο αυτό ο Ιάκωβος Καμπανέλλης περιγράφει τα προσωπικά του βιώματα από τον εγκλεισμό του στο ναζιστικό στρατόπεδο Μασουτχάουζεν της Αυστρίας (1943 - 1945). Στο συγκεκριμένο ποίημα γίνεται αναφορά σε μια κοπέλα εβραϊκής καταγωγής που αγάπησε με το βλέμμα ο ποιητής πίσω από τα σύρματα του στρατοπέδου.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία

Π2, Π1, Ε4, Ε6, Δ1, Τ4

1) Στο τραγούδι γίνεται αναφορά στο ολοκαύτωμα των εβραίων κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Βρείτε και αναλύστε τα στοιχεία που παρέχονται.

2) Ακούστε στην τάξη ολόκληρο τον κύκλο “Μασουτχάουζεν”. Συζητήστε γι' αυτόν.

Μασουτχάουζεν - Επιφάνια, Θεοδωράκης Μίκης, Καμπανέλλης Ιάκωβος κ.ά., Φαραντούρη Μαρία, Delta, 5003, 1976

Να διώξω τα σύννεφα

ΗΛΕΚΤΡΑΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ / ΑΚΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

$\text{♩} = 132$

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 7/8 time signature. It consists of five staves of music with Greek lyrics underneath. The score includes various chords such as Em, Bm, Bm7, Am, B7, C, and F#m7(b5). There are two first endings and a second ending, both marked with '1.' and '2.' above the staff. A 'Da Capo' instruction is placed at the end of the second ending. The lyrics are: 'Της νύχτας κυλάνε οι ώρες τον ύπνο μου διώχνει η βροχή φοβάμαι μη σ'άρπαξαν μπόρες κι α-πό-μει-να ε-γώ μο-να-χή φο-χή Να διώ-ξω τα σύν-νε-φα να γί-νω α-γέ-ρι, να φέγ-γω στο δρό-μο σου να γί-νω ασ-τέ-ρι κι αν πά-λι τ'α-πό-βρα-δο καώ-μό θα μου φέ-ρει να μεί-νω στο δρό-μο σου να γί-νω φω-τιά να γί-νω φω-τιά'.

Την πόρτα χτυπάει αγέρας,
το σπίτι βαραίνει η σιωπή,
γυρεύω το φέγγος της μέρας,
ζητώ τη δική σου φωνή.

Να διώξω τα σύννεφα...

Της νύχτας κυλάνε οι ώρες,
τον ύπνο μου πήρε η βροχή,
μη χάθηκες σ' άγνωστες χώρες,
μη σ' έδεσαν ξένοι καημοί.

Να διώξω τα σύννεφα...

**

Το τραγούδι αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή “Τα τραγούδια της Καίτης Χωματά” που κυκλοφόρησε το 1967. Αποτελεί τυπικό δείγμα “νεοκυματικού” τραγουδιού. “Νέο κύμα” ονομάστηκε η τάση μιας μερίδας συνθετών της δεκαετίας του ’60 και του ’70 να γράφουν τρυφερά και μελωδικά τραγούδια εκτελεσμένα από λίγα όργανα. Τα τραγούδια αυτά σημείωσαν μεγάλη επιτυχία την εποχή εκείνη. Τραγουδήθηκαν σε συγκεκριμένους μουσικούς χώρους, τις λεγόμενες “μπουάτ” (boîte στα γαλλικά σημαίνει κουτί). Το όνομα υποδηλώνει το μέγεθος του χώρου που ήταν συνήθως αρκετά μικρό. Οι τραγουδιστές κάθονταν κοντά στον κόσμο, τραγουδούσαν χωρίς μικρόφωνα και συχνά συνόδευαν οι ίδιοι τη φωνή τους με μια κιθάρα προτρέποντας τον κόσμο να τραγουδήσει μαζί τους σαν μια μεγάλη παρέα.

Συνθέτες του νέου κύματος ήταν ο Γιάννης Σπανός, ο Διονύσης Σαββόπουλος κ.ά. Τραγουδιστές του νέου κύματος ήταν η Πόπη Αστεριάδη, η Αρλέτα, ο Γιώργος Ζωγράφος κ.ά.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, Π4, Π3, Τ3, E4, E6, Δ1

1) Ακούστε κι άλλα τραγούδια από το Νέο Κύμα και βρείτε πληροφορίες γι’ αυτό.

2) Ετοιμάστε μια παράσταση σε στιλ μπουάτ και τραγουδήστε σε μικρές ομάδες για την υπόλοιπη τάξη.

Τα τραγούδια της Καίτης Χωματά, Χωματά Καίτη, Lyra, 3233, 1967

Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη

ΔΙΟΝΥΣΗ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ

♩ = 150 [A] 4/4

Γ C B♭ F

Η α - θά - νη βου - λιά - ζει σα - λεύ - ει το πλή - θος ει -
 πάς πα - λι - κα - ρι ω - ραί - ο σαν μύ - θος κι ο
 ό - λες αι α - νιέ - νες μιας γής χτυ - πη - μέ - νης με -
 κά σε να - νου - ρί - ζουν κι ε - σύ α - νε - βαι - νεις ψη -

1. B♭ F C

κό - νες ξε - χύ - νο - νται με μιάς. Πού
 γά - φω - να κι α - σύ - ρμα - τοι α - πό πα - ντιού Γλυ

2. B♭ C F 1. 2. NC

λό - ι - σια στο θά - να - το κο - λυ - μπάς Και Ποιάς σ'α
 λά στους βα - σι - λιά - δες τ'ου - ρα - νού

[B] Dm G F /F /E Dm Gm 3 F

λή - θεια εί - μαι ε - γώ και πού πά - ω με χι - λεις δυό ει -
 λείς με στρα - βύ - νουν και πά - ω και γο - να - τίζω και το

1. B♭ C C 2. C F

κό - νες στο μυα - λό προ - βο αί - μα σου φι - λώ Πού

Πού πας παλικάρι, πομπές ξεκινούνε
 κι οι σκλάβες σου ουρλιάζουν στο βωμό.
 Ουρλιάζουν τα πλήθη, καμπάνες ηχούνε
 κι ο ύμνος σου τραντάζει το ναό.

**

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στη συλλογή με τίτλο “Το περιβόλι του τρελού” που εκδόθηκε το 1969 και τραγουδήθηκε από τον ίδιο το συνθέτη.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Ομοιότητα - Διαφορά

Π1, Π2, Τ4, Ε6, Ε4, Δ1

1) Ζωγραφίστε τον Γεώργιο Καραϊσκάκη όπως τον φαντάζεστε ακούγοντας και τραγουδώντας αυτό το τραγούδι.

2) Τραγουδήστε το τραγούδι στην σχολική εκδήλωση για την 25η Μαρτίου.

Το περιβόλι του τρελού, Σαββόπουλος Διονύσης, Lyra, 3243, 1969

Τα ηφραίστεια

ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ / ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΒΟΥ

$\text{♩} = 120$

A G G G G D⁷ G D Em G
 Au-γε-ρι - ναί του η - λι - ου ακ - τί - νες τι - προ - βαί - νε - τε,

B Am D⁷ C D⁷ G G
 τὰ - χα α - γα - πὰ - ει να βλέ - πει έ - ργα λη - στών το μά - τι

Γ G D⁷ G D D G D Em D
 των ου-ρα-νί - ων. Ω! Έλ-λη- νες ω, θεί - αι ψυ -

G G G G Gsus⁴ G D⁷
 χαι, που εις τους με - γά - λους κιν - δύ - ναους φα - νε -

G Gsus⁴ Gsus⁴ D⁷ D⁷ G D G
 ρώ - νε - τε α - κά - μα-ντον ε - νέρ - γει - αν και υ - ψη - λην φύ -

G D G D G **A** NC Am Am
 σιν, Πώς πώς της τα - λαι -

D⁷ D⁷(add⁹) D⁷ G C D
 πλώ - ρου πατ - ρί - δος δεν πα - σχί - ζε - τε να σώ - ση - τε τον

D⁷ G **A** G G D G D G D
 στέ - φα - νον α - πό τα χέ - ρια α - νό - σι - α λη - στών - το - σού

G D G **E** B⁷ B⁷ B⁷ Em Em * Em B⁷ Em **A'** G
 των. Εί - ναι πολ - λά τα πλή - θη των αλλ' έ - νας
 και φο - βε - ρά εις την ό - ψιν

G D⁷ G D⁷ C G D D⁷ G
 Έλ-λην δύ - να - ται, έ - νας άν - δρας γεν - ναι - ος να τασκορ - πι - ση

Fine

Ο σύνθετης μελοποίησε αποσπάσματα των “Ωδών” του Ανδρέα Κάλβου το 1969, φτιάχνοντας έτσι έναν κύκλο τραγουδιών που ονόμασε “Αρκαδία IV”. Ο τίτλος αυτός αναφέρεται στο γεγονός της εξορίας του συνθέτη στο χωριό Ζάτουνα της Αρκαδίας. Ηχογραφήθηκαν το 1971 στο Λονδίνο με τη φωνή της Μαρίας Φαραντούρη.

Άτομο - Σύνολο, Πολιτισμός

Π1, Ε4, Ε6, Δ1

Συζητήστε για τη γλώσσα του Ανδρέα Κάλβου. Πώς καταφέρνει να ακολουθήσει το ύφος αυτό μουσικά ο συνθέτης;

Τα τραγούδια του αγώνα, Θεοδωράκης Μίκης, Περγιάλης Νότης κ.ά., Φαραντούρη Μαρία κ.ά., Minos - EMI, 7243480314 6, 1974

Δέκα παλικάρια

ΜΑΝΟΥ ΛΟΪΖΟΥ / ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

♩=205

Δέ - κα πα - λι - κά - ρια στή - σα - νε χο -
 Πέ - φταν τα ντου - βά - ρια α - πό το χο -

ρό ρό
 κι α - πό τις πε - νιές του Μι - χα - λά

Κι ό - λη νύ - χτα λέ - γα - με τρα - γού - δι για τη λε - βε - ντιά

κι ό - λη νύ - χτα κλαί - γα - με Γορ - γό - να Πα - να - για

Και το βράδυ - βράδυ ήρθαν με τα μας
 Μάρκος Βαμβακάρης με Τσιτσάνη.
 Σμίξαν τα μπουζούκια και ο μπαγλαμάς
 με τον ταμπουρά* του Μακρυγιάννη.

Κι όλη νύχτα λέγαμε ...

Έβαλα ένα βόλι στο καρπούφλο*
 κι έριξα τη νύχτα να φωτίσει
 κι είπα να φωνάξουν το Θεόφιλο
 τον καημό μας για να ζωγραφίσει.

Κι όλη νύχτα λέγαμε ...

Ταμπουράς: έγχορδο παραδοσιακό μουσικό όργανο της οικογένειας των μακρικών λαούτων

Καρπούφλο: καρποφύλλι, το τουφέκι με μακριά κάνη

**

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στη συλλογή “Θαλασσογραφίες” που εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το 1969. Τραγουδήθηκε από τον τραγουδιστή Γιάννη Καλατζή.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Πολιτισμός

Δ3, Π2, Π1, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Δ5

1) Το τραγούδι αναφέρεται σε ιστορικά πρόσωπα και στοιχεία της παράδοσης. Εντοπίστε τα και δείτε πώς αυτά συνδυάζονται.

2) Προσέξτε τη βηματική κίνηση της μελωδίας στο ρεφρέν. Φτιάξτε δικές σας βηματικές κινήσεις πάνω σε κάποιο κείμενο.

Θαλασσογραφίες, Λοΐζος Μάνος, Minos - EMI, 480006, 1970

Μέσ' στου Βοσπόρου τα στενά

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΛΔΑΡΑ / ΠΥΘΑΓΟΡΑ

♩=83

A C C⁷ F C

Μέσ'στου Βο-σπό-ρου τα στε-νά ο Γιάν-νης κλαίει τα δει-λι-νά

B C G⁷ F⁷ C G⁷ C

Και ο Με-μέ-της πλά-ι του πί-νει και τρα-γου-δά-ει του.

F Am Am Am Am Am Am Am

Τού-ρκος ε-γώ κι ε-σύ Ρω-μιάς Κι ε-γώ λα-ός κι ε-σύ λα-ός

B C G⁷ F⁷ C G⁷ C

Ε-σύ Χρι-στό κι ε-γώ Αλ-λάχ ό-μως κι οι δυο μας αχ και βαχ.

Με λίγη αγάπη και κρασί
 μεθάω και 'γώ, μεθάς και 'σύ
 πιες λίγο από το τάσι* μου
 αδέρφι και καρντάση* μου.

Τούρκος εγώ ...

Καρντάσης: ο πιστός σύντροφος, ο αδελφός

Τάσι: κούπα κρασιού

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στη συλλογή “Μικρά Ασία” που κυκλοφόρησε το 1972. Το τραγούδησε ο Γιώργος Νταλάρας. Αξιοσημείωτο είναι ότι στα λόγια του προβάλλονται τα κοινά στοιχεία που συνδέουν τον ελληνικό με τον τουρκικό λαό προωθώντας έτσι κλίμα αδελφοσύνης και φιλίας ανάμεσά τους.

Ομοιότητα - Διαφορά, Πολιτισμός

Π1, Π2, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Π4, Τ4

- 1) Συζητήστε για τον τρόπο ζωής των Ελλήνων στην Τουρκία.
- 2) Εντοπίστε τα κοινά στοιχεία του πολιτισμού των δύο λαών.
- 3) Συζητήστε για τα προβλήματα των μειονοτικών ομάδων σε μια χώρα.

Μικρά Ασία, Καλδάρας Απόστολος, Πυθαγόρας, Νταλάρας Γιώργος - Αλεξίου Χάρις, Minos - EMI, 724348009623, 1972

Ομπρός βοηθάτε να σηκώσουμε τον ήλιο

ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ / ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

♩ = 105

A Dm1 Dm Gm Dm Gm Dm Gm Dm Dm C
 Ο - μπρός βο - η - θά - τε να ση - κώ - σου - με τον ή - λιο πά - νω α - πό την ΕΛ - λά -

Dm Dm Dm C Dm Dm C B F /G
 σα α - πό τον κό - σμο Τι, ι - δέ - τε ε -

F F Bb F C F C F C F C
 κόλ - λη - σεν η ρό - δα του βα - θιά στη λά - σπη κι α,

F F /G F F Bb F C F C F C F
 δέ - τε χώ - θη - κε γ' α - ξό - νι του βα - θιά με στο αί - μα

Γ C
 Ο - μπρός παι - διά και δεν βο - λεί μο - να - χός του ν' α - νέ - βει ο ή -

F 1. 2. A Dm C Bb A Dm
 λιος σπρώ - χτε με στη - θος και με γό - να, να τον ε -

C Bb A E Gm Dm C
 βγά - λου - με α - π' τη λά - σπη Δέ - στε, α - κου - μπά - με α - πά - νω -
 α - π' το γαί - μα

Dm Gm C Dm
 του, ο - μο - αί - μα - τρι, α - δελ - φοί του.

Φ Gm Gm Cm Gm F Bb
 σμο Ε - μπρός, ε - μπρός κι η φλό - γα του μας τύ - λι -

F Gm Gm
 ξε - α - δερ - φοί μου. Ε - μου

Το τραγούδι είναι απόσπασμα από το λαϊκό ορατόριο “Πνευματικό εμβατήριο”. Το ορατόριο αυτό είναι ένα έργο για σολίστες, ελληνικά λαϊκά όργανα, χορωδία και ορχήστρα. Ο συνθέτης συνέθεσε τη μουσική στη Ζάτουνα της Αρκαδίας το 1969. Ηχογραφήθηκε το 1970 στο Άλμπερτ Χωλ του Λονδίνου με σολίστες τη Μαρία Φαραντούρη, τον Αντώνη Καλογιάννη και τον Γιάννη Θεοχάρη.

Αλληλεπίδραση, Μεταβολή

Π1, Ε3, Δ4, Ε4, Ε6, Δ1, Π4

Φτιάξτε ένα συνοδευτικό μέρος για τύμπανο.

Πνευματικό εμβατήριο - Οιδίπους Τύραννος, Θεοδωράκης Μίκης, Σικελιανός Άγγελος, Φαραντούρη Μαρία κ.ά., Polygram, 511058-2, 1991

Τα ελληνόπουλα

ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΡΑΪΝΔΡΟΥ / ΚΩΣΤΑ ΜΥΡΗ

A $\text{♩} = 160$

F B^b B^b F G^m B^b G^m B^b

Α - στρι της τρα - μου - νιά - νας να πεις του κλει - δω
 πώς πιά - στη - καν - στα δī - χτυα πε - τρο - χε - λι - δο

B

I. F 2. F^b F^b B^b C F

να να. Σε μαύ - ρο και στε - νό και - ρά α - θε

I. C B^b C⁷ F 2. C

γέ - ρας θα κυ - λά - ει τα λι - θα - ρά - που - λα λά - ει τα
 ός να τα φυ -

B^b F C⁷ F^b F

ελ - λη - νό - τα ελ - λη - νό - που - λα Τα λα.

Προτού τα καμακώσουν, τα δίχτυα χάλασα
 και τ' άφρησα να φύγουν στην πετροθάλασσα.

Σε μαύρο και στενό καιρό ...

Λεβέντες του λεβάντε* κρασί μετάλαβα
 και θα 'ρθω πριν νυχτώσει στα πετροκάραβα.

Σε μαύρο και στενό καιρό ...

Λεβάντες: ο ανατολικός άνεμος

Λιθαρόπουλα: μικρά λιθάρια, πετρούλες

Κλειδωνας: έθιμο που τελείται στην γιορτή του Αγίου Ιωάννη στις 24 Ιουνίου

Τραμουντάνα: ο βόρειος άνεμος αλλά και ο πολιτικός αστέρας

Το τραγούδι γράφτηκε όταν, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, η συνθέτρια βρέθηκε για μουσικές σπουδές στο Παρίσι. Εκεί γνωρίστηκε με τη Μαρία Φαραντούρη η οποία της ζήτησε να μελοποιήσει μια σειρά ποιημάτων του Κώστα Μύρη. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία του κύκλου "Η Μεγάλη Αγρύπνια" που κυκλοφόρησε το 1975, μετά την πτώση της δικτατορίας. Είναι ο μοναδικός δίσκος της Καραϊνδρου που περιέχει μόνο τραγούδια. Μετά απ' αυτό η συνθέτρια αφιερώθηκε στη σύνθεση μουσικής για τον κινηματογράφο και το θέατρο. Ο Κώστας Μύρης δεν είναι άλλος από τον φιλόλογο και θεατρολόγο Κώστα Γεωργουσόπουλο που με το όνομα αυτό έγραψε την ποίησή του.

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά

E4, E6, E7, Π2, Π4, T2, T3, T4

1) Κάντε μια έρευνα για τη μουσική που έχει γράψει η συνθέτρια για τον κινηματογράφο π.χ. για ταινίες του σκηνοθέτη Θεόδωρου Αγγελόπουλου. Ακούστε αποσπάσματα στην τάξη.

2) Βρείτε πληροφορίες για το έθιμο του κλειδωνα και δραματοποιήστε το στην τάξη.

Η μεγάλη αγρύπνια, Καραϊνδρου Ελένη, Μύρης Κώστας, Φαραντούρη Μαρία, Columbia 70159, 1975

Τσάμικος

ΜΑΝΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ / ΝΙΚΟΥ ΓΚΑΤΣΟΥ

♩ = 114

Σχήμα συνοδείας

Στα κα - κο - τρά - χα - λα τα - βου - νά

με το σου - ραύ - λι και το ζουρ - νά πά - νω στην πέ - τρα την α - για - α Νι - κη - φό - ρος κι ο Δι - γε -

αμέ - νη χο - ρεύ - ουν τώ - ρα τρεις αντ - ριω - μέ - νοι
νής κι ο γιος της Άν - νας της Κο - μνη - νής

Δική τους είναι μια φλούδα γης
μα εσύ Χριστέ μου τους ευλογείς
για να γλιτώσουν αυτή τη φλούδα
απ' το τσακάλι και την αρκούδα.
Δες πώς χορεύει ο Νικητάρας
κι αηδόνι γίνεται ο ταμπουράς*.

Από την Ήπειρο στο Μοριά
κι απ' το σκοτάδι στη λευτεριά,
το πανηγύρι κρατάει χρόνια
στα μαρμαρένια του Χάρου αλώνια.
Κριτής κι αφέντης είν' ο Θεός
και δραγουμάνος του ο λαός.

Δραγουμάνος: ο διερμηνέας

Ζουρνάς: πνευστό παραδοσιακό μουσικό όργανο με διαπεραστικό ήχο

Σουραύλι: ποιμενικός αυλός που φτιάχνεται συνήθως από καλάμι

Ταμπουράς: έγχορδο παραδοσιακό μουσικό όργανο, της οικογένειας των μακριών λαούτων

Τραγούδι που περιλαμβάνεται στη συλλογή με γενικό τίτλο “Αθανασία” που εκδόθηκε το 1976. Τραγουδήθηκε από τον Μανώλη Μητσιά.

Πολιτισμός, Διάσπαση (Χώρος - Χρόνος)

Π1, Π2, Τ1, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Τ4

Στο τραγούδι γίνεται αναφορά σε πρόσωπα ιστορικά. Διαλέξτε κάποια απ' αυτά και φτιάξτε τις προσωπογραφίες τους αφού ερευνήσετε τη βιογραφία τους.

Αθανασία, Χατζιδάκις Μάνος, Γκάτσος Νίκος, Γαλάνη Δήμητρα κ.ά., EMI, 724383444120, 1995

Άκρα του τάφου σιωπή

ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ / ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

A $\text{♩} = 80$

D⁵ C⁵ C⁵ G⁵ F⁵ C⁵ D⁵

Α - κρατου τά - φου σι - ω - πή στον κά - μπο βα - σι - λεύ ει. Λα -

D⁵ C⁵ C⁵ G⁵ F⁵ C⁵ D⁵

λει που - λι, πάτρ - νεισπου - ρί κι η μά - να το ζη - λεύ ει **Fine**

B

F⁵ F⁵ F⁵ G⁵ C⁵ C⁵ F⁵

Τα μά - τια η πεί - να ε - μαύ - ρι - σε στα μά - τια η μά - να μνέ - ει

D⁵ D⁵ D⁵ G⁵ C⁵ C⁵ F⁵

στέ - κει ο Σου - λιώ - της ο κα - λός πα - ρά - με - ρα και κλαί - ει.

Γ

D⁵ G⁵ G⁵ D⁵ B^b F⁵ C⁵

Έρ - μοντου - φέ - κι σκο - τει - νό πι σ'έ - χω 'γω στο χέ - ρι; Ο -

Gm C⁵ D⁵ D⁵ Gm C⁵ Dm

πού ε - σύ μου γι - νες βα - ρύ κι ο α - γα - ρη - νός το ξέ - ρει. Ο -

B^b C⁵ Dm B^b Am Dm **Δ** Dm Dm

πού ε - σύ μου γι - νες βα - ρύ κι ο α - γα - ρη - νός το ξέ - ρει.

Gm Dm Gm Dm B^b C Dm

Da Capo al Fine

Πρόκειται γι' απόσπασμα από το έργο “Ελεύθεροι πολιορκημένοι”. Το έργο του Διονύσιου Σολωμού εξιστορεί την πολιορκία και την Έξοδο του Μεσολογγίου. Το ομώνυμο μουσικό έργο εκδόθηκε το 1977. Συμμετείχαν οι τραγουδιστές Νίκος Ξυλούρης, Ηλίας Κλωναρίδης, Λάκης Χαλκιάς και η ηθοποιός Ειρήνη Παπά.

Αλληλεπίδραση, Πολιτισμός

Δ7, Ε3, Ε4, Π1, Π2, Ε6, Δ1, Τ4

1) Πώς καταφέρνει ο συνθέτης να αποδώσει τη ατμόσφαιρα των στίχων με τη μουσική του;

2) Διαλέξτε ένα άλλο ποίημα του Διονύσιου Σολωμού και μελοποιήστε το.

Οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Μαρκόπουλος Γιάννης, Σολωμός Διονύσιος, Παπά Ειρήνη κ.ά., Μίνος - EMI, 708372, 1977

Προς νέο συνθέτη ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΚΗΛΗΔΟΝΗ

Swing Feel

$\text{♩} = 128$

A

Πρώ - τα βρή-σκου-με τα λά - για με με-γά - λη προ-σο - χή
 Και αι - γά αι - γά αρ - χι - ζεις να τους βά-ζεις μου - αι - κή

1. C7

μια πούκι άλ-λοι γρά-φουν χρώ - να κι ί - σως τ'ά'χου-νε πει
 που ό - λο κά - τι να θυ - μί - ζει

2. C7

και να μην ξε-ρου-με τι. Έ-να τρα - γού - δι, για να'ν τρα-γού-δι
 γού - δι, για να'ν τρα-γού-δι

F C7

θέ - λει λό-για α-πλά έ - να τρα - γού - δι, για να'ν τρα-γού-δι
 θέ - λει μιαμου-αι-κή έ - να τρα - γού - δι, για να'ν τρα-γού-δι

1. C7 2. C7 Fine

θέ - λει κά-ποιο μπλα-μπλά. Έ - να τρα - θέ - λει τέ - λος κι αρ-χή

Da Capo

Λίγο αργότερα μαθαίνεις πώς διαλέγουν τις φωνές,
 μια που, δίκως να το θέλεις, θα πλακώσουν πολλές.
 Πρέπει ακόμα να προσέχεις να 'ναι ξύπνιοι οι μουσικοί
 έτσι που, αν δεν ξέρεις νότες, θα τις ξέρουν αυτοί.

Ένα τραγούδι...

**

Τραγούδι που περιλαμβάνεται στη συλλογή “Είμαι ένας φτωχός και μόνος κάου - μπόου” που εκδόθηκε το 1978 και τραγουδήθηκε από τον ίδιο το συνθέτη.

Αλληλεπίδραση, Σύστημα

Δ3, Δ5, Δ7, E3, E4, E6, Δ1, Π4

Γράψτε το δικό σας τραγούδι ακολουθώντας τις οδηγίες του συνθέτη.

Είμαι ένας φτωχός και μόνος κάου μπόου, Κηληδόνης Λουκιανός, Lyra, 3315, 1978

Ρόζα Ροζαλία ή το ροζ χρώμα

ΛΕΝΑΣ ΠΛΑΤΩΝΟΣ / ΜΑΡΙΑΝΝΙΝΑΣ ΚΡΙΕΖΗ

♩=158

Στη ρο - δα - ζα - χα - ρέ - νια πα - ρα - λί - α μι -
 λού - σαν ό - λοι για τη Ρό - ζα Ρο - ζα - λί - α που ' - χε στα δυό της μά - γου - λα λί - γά - κι κρέ - μα φρά - ου - λα
 κι έ - βγα - ζε βόλ - τα με σ' - τη ροζ Α - να - το - λή τα γου - ρου - νά - κι της το τρι - α - ντα - φυλ - λι. Και
 σών - νε - φρά 'α - πό ροζ που - λιά φλα - μιν - γκος της κε - λαη - δού - σα - νε Ρό - ζα Ρο - δα - λή, αχ
 Ρό - ζα Ρό - ζα Ρο - ζα - λί - α πά - με μα - ζι στη συ - ναυ - λι - α ν'αν - θί - σει μ'ό - λα τα βιο - λιά μια
 ροζ με - γά - λη βυσ - σι - νιά στο πρώ - το μας φι - λί.

Στη ροδοζαχαρένια παραλία,
 μιλούν ακόμα για τη Ρόζα Ροζαλία.
 Και λένε πως την Άνοιξη,
 σα ρόδινη ανάμνηση
 περνάει πέρα μες τη ροζ ανατολή
 το γουρουνάκι της το τριανταφυλλί.

Και κάποια ροζ οπάλινη* λατέρνα
 ακόμα παίζει το
 “Ρόζα Ροδαλή ...

Οπάλι: πολύτιμος λίθος που ιριδίζει

Τραγούδι που περιλαμβάνεται στη συλλογή “Εδώ Λιλιπούπολη” που εκδόθηκε το 1981 και τραγουδήθηκε από τη Σαβίνα Γιαννάτου. Προέρχεται από την ιστορική σειρά “Εδώ Λιλιπούπολη” του Γ΄ Προγράμματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας που, ενώ κατ’ αρχήν απευθυνόταν στα παιδιά, αγαπήθηκε εξίσου και από τους μεγάλους. Η σειρά δημιουργήθηκε και παιζόταν επί τρία χρόνια με την υποστήριξη του τότε διευθυντή του Γ΄ Προγράμματος, Μάνου Χατζιδάκι. Η Λιλιπούπολη άφησε μια παρακαταθήκη υπέροχων τραγουδιών και σπαρταριστών επεισοδίων. Πλαισιώθηκε από σημαντικούς μουσικούς, τραγουδιστές, κειμενογράφους και ηθοποιούς.

Ομοιότητα - Διαφορά, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Δ3, Ε4, Ε5, Ε6, Δ1, Τ4

- 1) Παρατηρήστε τις αρμονικές εναλλαγές στο τραγούδι και την αίσθηση που βγάζουν.
- 2) Ακούστε κι άλλα τραγούδια από τη Λιλιπούπολη.

Εδώ Λιλιπούπολη, Μαραγκόπουλος Δημήτρης - Πλάτωνος Λένα κ.ά., Κριεζή Μαριανίνα, Γιαννάτου Σαβίνα - Σακκάς Σπύρος κ.ά., EMI, 162-71159/60, 1981

Έλα απόψε στου Θωμά

ΣΤΑΥΡΟΥ ΞΑΡΧΑΚΟΥ / ΚΩΣΤΑ ΦΕΡΡΗ

♩=90

C C C Fm D^b C

F⁷ D^b C G^b F G^b d C C

A C G1 C **B** C

Έ - λα α - πό - ψε στου Θω - μά να κα - τέ - βουν οι αγ - γέ - λοι
να σου παί - ξω μπα - γλα - μά

C F⁷ Fm C

να χο - ρέ - ψουν τσι - φτε - τέ - λι Κι αν με - ρα - κλω - θείς πο - λύ και σ'α - ρέ - σει το βιο - λι

A B^bm C **1.** D^b C **2.** D^b C **Da Capo** C

με βιο - λι - σαν - του - ρο - βιά - λι να χο - ρέ - ψουν οι δια - βό - λοι θα χο - ρέ - ψουν οι δια - βό - λοι.

Στου Θωμά το μαγαζί
θα φτιαχτούμε όλοι μαζί,
μα, στο νόημα για να μπεις,
θα σου εξηγήσει ο Μπάμπης

του Γιωργάκη η δοξαριά
θα σου κόψει τη μιλιά
κι η Μαρίκα με το ντέφι
θα γελάει και θα σου γνέφει.

Σαντουροβιόλι: σύνθεση των λέξεων σαντούρι και βιολί

Τραγούδι σε ρεμπέτικο ύφος που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της ταινίας “Το ρεμπέτικο” σε σκηνοθεσία του Κώστα Φέρρη. Ο ομώνυμος δίσκος μ’ όλα τα τραγούδια της ταινίας εκδόθηκε το 1983.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Πολιτισμός

E3, E4, E5, E6, Δ1, Π2, Π4, T4

Συγκρίνετε το τραγούδι με παλιότερα ρεμπέτικα και συζητήστε πώς ο συνθέτης μιμείται το ύφος τους.

Ρεμπέτικο, Ξαρχάκος Σταύρος, Φέρρης Κώστας, Πολυκανδριώτης Θεόδωρος κ.ά., CBS, 450637, 1983

Ήταν τέσσερα παιδιά

ΜΑΝΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ / ΝΙΚΟΥ ΓΚΑΤΣΟΥ

$\text{♩} = 105$ E_m E_m B^7

B^7 E_m E_m^7 E_m^6 E_m

Μονιέλο συνοδείας

E_m A E_m G

Ή - ταν τέσ - σε - ρα παι - διά, γεια σου, Γέ - ρο

$F^{\#}m^7(b5)$ $F^{\#}m^7(b5)$ D C E_m E_m E_m

του Μο - ριά, σαν α - γρί - μι πά - λευ - ες κι ό - λο τα δα - σκά - λευ - ες

B B^5 A^5 C^5/G $B_{sus^4}/F^{\#}$ C^7 B_{sus^4}

Χε - λι - δό - νια και σπα - θιά στις καρ - διές τους αρ - μα - θιά πά - νω στην Κα - ρύ - ται - να

B^7 $E_m^{(6)}$ B^7 E_m A E_m G

με τον ή - λιο γεί - το - να. Ή - ταν τέσ - σε - ρα παι - διά, γεια σου, Γέ - ρο

$F^{\#}m^7(b5)$ $F^{\#}m^7(b5)$ D C E_m E_m E_m

του Μο - ριά, σπύ - τι δεν τα χύ - ρα - γε κι ο και - ρός προ - χύ - ρα - γε.

Fine
Da Capo

Χρόνια μαύρα και πικρά
στα βουνά τα φαλακρά
κι έτρεχαν τα αίματα
μέσ' στα κλεισορέματα.

Κι όταν έφτασε Λαμπρή,
στολιστήκαν σα γαμπροί,
πίσω τους κι ο θάνατος,
καβαλάρης φτερωτός.

Ήταν τέσσερα παιδιά,
γεια σου, Γέρο του Μοριά,
τόπος δεν τα κράταγε
κι ο καιρός περπάταγε.

Στράτα - στράτα και στρατί,
έτσι γράφει το χαρτί,
πάνω από τ' ανάθεμα
σπείρανε χρυσάνθεμα.

Μα σαν άστραψε στη γη
των καιρών η προσαγή,
πέσαν τα κακόμοιρα
σαν κυπαρισσόμηλα.

Ήταν τέσσερα παιδιά,
πες μας, Γέρο του Μοριά
πες μας αν τα γνώρισες
κι αν τα παρηγόρησες.

Τραγούδι που περιλαμβάνεται στη συλλογή τραγουδιών με γενικό τίτλο “Σκοτεινή μητέρα” που εκδόθηκε το 1986. Τραγουδήθηκε από τη Μαρία Φαραντούρη.

Άτομο - Σύνολο, Επικοινωνία, Μεταβολή

Ε2, Ε4, Ε6, Δ1, Δ3, Π1, Π2

Φτιάξτε μια μελωδία για το μπάσο.

Σκοτεινή μητέρα, Χατζιδάκις Μάνος, Γκάτσος Νίκος, Φαραντούρη Μαρία, Σείριος, Μίνος - EMI, 860042, 1986

Το φλασάκι

ΛΑΥΡΕΝΤΗ ΜΑΧΑΙΡΙΤΣΑ / ΣΑΚΗ ΜΠΟΥΛΑ

♩=90

Keyboards

Me-λαγ -

A §

χό-λη- σες νιώ- θεις πε- τα- μέ- νος μες στην
 καιφτε- ρό. στο μυα- λό σου χιό- νι που τη

πό-λη σου σαν ξε- νος βρε- παι - διμου α μάν στην καρ- διά βά-λε πα-τί - νια
 σκέ-ψη σου πα γώ - νει βρε παι - διμου α μάν στην καρ- διά βά-λε πα-τί - νια

B

και δυο ρου - λε μάν. Φύλ-λο Βά-λε στο μα γνη-τό- φω-νο τρα
 και δυο ρου - λε μάν.

γού-διαπαιγου στά - ρεις σκέ-ψου τηνώ - ρα τη σι-γημή που τη ρε-βάνς θα πά - ρεις

σκέ-ψου κο - ρί - τσια και γιορ - τές και πράγ-μα που σα - λεύ - ει

κι έ-να παι-δί που μο - να - χό - τα ὀρό-μο του γυ ρεύ - ει Κά - τι

Κάτι άστραψε, κάτι σαν φλασάκι,
 σαν πικ νικ μέσ' στο δασάκι
 μια γλυκιά φωτιά,
 λάβε θέση για να πάρεις
 πάλι την πρωτιά.

Σαν να δρόσισε, έρχεται βροχούλα
 και μια άνοιξη νυφούλα,
 βρε παιδί μου, αμάν,
 στην καρδιά βάλε πατίνα
 και δυο ρουλεμάν.

Βάλε στο μαγνητόφωνο τραγούδια ...

**

Τραγούδι που κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1986. Τραγουδήθηκε από τον Σάκη Μπουλά.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο

E4, E6, E7, Δ1, Δ3, E3, Π4

1) Βρείτε και ακούστε και άλλα τραγούδια του Λαυρέντη Μαχαιρίτσα και ιδιαίτερα εκείνα που δημιούργησε ως μέλος του ροκ συγκροτήματος “Τερμίτες”.

2) Διερευνήστε τις απαρχές της ελληνικής ροκ σκηνής και παρουσιάστε κάποιους σημαντικούς εκπροσώπους της μέσα στην τάξη π.χ. τον Παύλο Σιδηρόπουλο.

Η νύχτα θα το πει, Τσακνής Διονύσης, Μαχαιρίτσας Λαυρέντης κ.ά., EMI, 480254, 1994

Ταραντέλα ΔΙΟΝΥΣΗ ΤΣΑΚΗ

♩ = 128

Bm Bm Bm E A A
 A Bm A Em A Em F#m
 E G A Bm Bm Bm Bm Bm A
 Bm A A
 Bm A A
 Bm A A A A A A A
 Bm A A
 E Bm D A D A
 C Bm F#m F#m D
 A D A C Bm
 F#m F#m NC Bm

πό - λη μας το βρά - δυ του Σαβ - βό - του αλ - λά - ζει ά - ψη τρε - λαί - νει και τρέ -
 φώ - τα που α - νά - βου - νε στων κα - ρα - βιών την πλώ - ρη λί
 λαι - νε - ται σε κά - θε ε - πό - χη. Τα μά - νι μιας α - τέ - λειω - της βδο
 μά - δας δια - δρο - μή. Κί εί - ναι συ νή - θει - α πα - λιά το Σάβ - βα - το... στην πό - λη,
 κά - θε κα - τερ - γά - ρη ή ναι - κο - κύ - ρη συ - ντα - νή το κό - βε, ρά - βε,
 ξή - λω - νε το κλέ - ψι μο ή - το ζό - ρι, να δι - νου - νε... τη θέ - ση τους της
 σχό - λης τη γιορ - τή.

Απλοί κι ανυποψίαστοι στα σπίτια και στους δρόμους
με έρωτες εφήμερους και με φθηνό αλκοόλ,
πως αύριο είναι Κυριακή, μια μέρα που σκοτώνει,
κανένας δεν το σκέφτεται στις μέθης το ρυθμό.

Κι είναι συνήθεια παλιά το Σάββατο...

Και να που το δικαίωμα στο όνειρο τελειώνει,
γυρίζουνε οι σκέψεις στις Δευτέρας τον τροχό.
Και να που η πολιτεία μας αλλάζει πάλι όψη
και στις ισορροπίας της γυρίζει το σκοπό.

Κι είναι συνήθεια παλιά το Σάββατο...

**

Το τραγούδι αυτό γράφτηκε για τις ανάγκες της παράστασης “Σάββατο - Κυριακή - Δευτέρα” του Εντουάρντο ντε Φίλιππο που ανέβηκε στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, σε σκηνοθεσία Γιάννη Διαμαντόπουλου, την περίοδο 1988 - 89. Τραγουδήθηκε από τους τραγουδιστές Χαρούλα Αλεξίου και Κώστα Θωμαΐδη. Δισκογραφήθηκε για πρώτη φορά το 1990, όταν συμπεριλήφθηκε στη συλλογή με τίτλο “Φώτα παρακαλώ” όπου ακούστηκε με τη φωνή της Τάνιας Τσανακλίδου.

Αλληλεπίδραση, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, E4, E6, Δ1, Π2, Τ2, Τ3

Η ταραντέλα είναι ένας χαρακτηριστικός ιταλικός χορός σε 12/8. Βρείτε παραδείγματα από ιταλικές ταραντέλες και ερευνήστε τη δοξασιά που συνδέεται μ’ αυτό το χορό.

Παίζοντας με δυο ορχήστρες, Τσακνής Διονύσης, Nitro music, 10112, 2000

Τα λαϊκά

ΣΤΑΜΑΤΗ ΚΡΑΟΥΝΑΚΗ / ΛΙΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

♩ = 102

Τα πιο ω - ραί - α λα - τ -

κά σεσπί - τια με μω - σα - τ - ι - κά τα εί - χα - με χο - ρέ - ψει, γα - λά - ζο γύ - ψο η ο - ρο
 χλωκai τα φυ - στί - κια μες στο μπωλκι οι γέ - ροι στη βε - ρά - ντα, με το ρυ - θμό της μου - αι

φή και τα - τα - καύ - νια μου καρ - φί κι α - πό την πρώ - τη τη στρο - φή το στό μα ε γώ τό'χα λα
 κής και με μπλου - τζίν Α - με - ρι - κής μια ε - φη - βεί - α ε - πι - ει -

τρέ - ψει. Κο - ρι - τσια α - γό - ρια μες στο κής που γί - νε - ται σα - ρά ντα... Δε γυρ - νά - νε

λέ - με... πί - σω πο - τέ τα κά - λά παι - διά... σ'ε - κεί - να τα χρώ - νια... έ - ρω - τά μου

τώ - ρα πλη - γω - μέ - νε μου αϊ - τέ σά - χυαί μα - στε του χρώ - νου... τ'α - λώ - νια

Έ - λα μην κλαις μη μου κλαις σε γιά - τρε - ψα
 Έ - λα μην κλαις μη μου κλαις σ'ορ - κί - ζο - μαί

λύ - πες κι α - γά - πές πα - λές α - νά - τρε - ψα μί - ζο - μαί Τα πιο ω - ραί - α λα - τ -
 για πα - ραι - σθή - σεις κα - λές φη -

κά σε σπί-τια με μώ-σα - τ - κά τα εί-χα-με χο - ρέ - ψει, για λά ζιο
 γύ-ψο η ο - ρο - φή και τα τα-κού-νια μου καρ-φί αλ - λά χω-ρίς ε - πι-στρο
 φή Της πιο ω - ραί-ες Κυ-ρια-

Τις πιο ωραίες Κυριακές με λεμονάδες σπιτικές τις είχαμε δροσίσει
 με το Δομάζο αρχηγό και το Σιδέρη κυνηγό,
 γιατί ήσουν Ένωση κι εγώ με χωρισμό σ' είχα φοβίσει.
 Μετά μας πήγε αριστερά το περιβόλι κι η χαρά
 και πήραμε το βήμα στο πρώτο υπόγειο του Κουν
 και στην Επίδαυρο που ακούν Θεούς κι ανθρώπους να νικούν
 τα πάθη και το χρήμα.

Δεν γυρνάνε, λέμε, πίσω...

Το τραγούδι αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή τραγουδιών “Ανθρώπων έργα” που εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το 1993. Τραγουδήθηκε από την Άλκηστη Πρωτοψάλτη.

Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Τ1, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Τ4, Τ5

Στα λόγια του τραγουδιού γίνονται συνεχείς αναφορές σε πρόσωπα και συνήθειες της δεκαετίας του 1960. Βρείτε φωτογραφίες της εποχής εκείνης που να ταιριάζουν με τα θέματά του και φωτοτυπήστε τις σε πολλά αντίτυπα. Κατόπιν εργαστείτε με την τεχνική του κολλάζ, φτιάχνοντας έργα που να ταιριάζουν με τα λόγια του τραγουδιού.

Ανθρώπων έργα, Κραουνάκης Σταμάτης, Νικολακοπούλου Λίνα, Πρωτοψάλτη Άλκηστη, Polydor, 521384, 1993

Πότε Βούδας πότε Κούδας

ΠΕΤΡΟΥ ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ / ΜΑΝΩΛΗ ΡΑΣΟΥΛΗ

♩=118

Πά-τε Βού-δας, πά-τε Κού-δας, πό-τε | - η- σούς κ' | -ού-δας.

Έ-χω κα-τα - λά-βει ή - δη της ζω - ής μου το παι - χνί - δι

έ - χω κα - τα - λά - βει ή - δη της ζω - ής μου το παι - χνί - δι

πό-τε Βού- δας, πό-τε Κού- δας πό - τε | - η - σούς κ' | -ού-δας

NC 3 3 3

G (Dm) Em A (Dm) Em

Όλο ίδια και τα ίδια
του μυαλού σου ροκανίδια.
Άλλο ο ανοιχτομάτης
κι άλλο ο αυγουλομάτης.

Στό 'πα μια και στό 'πα δύο
στό 'πα χίλιες δέκα δύο
"βρε δεν είν' εδώ το Σούλι,
εδώ είναι του Ρασούλη".

Πότε Βούδας...

Το τραγούδι αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή “Πότε Βούδας, πότε Κούδας” που εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το 1995. Τραγουδήθηκε από το συνθέτη και τραγουδιστή Νίκο Παπάζογλου.

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά

Ε3, Τ1, Ε4, Ε6, Δ1

Συνοδέψτε ρυθμικά και χορευτικά το κομμάτι.

Πότε Βούδας πότε Κούδας, Βαγιόπουλος Πέτρος, Ρασούλης Μανόλης, Παπάζογλου Νίκος, CBS, 450291, 1986

Μ' αρέσει να μη λέω πολλά

ΥΠΟΓΕΙΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

♩ = 130

Μ'α-ρέ-σει να μη λέω πολ-
 λά μη λέω πολ - λά μ'α-ρέ-σει να κοι-τάω ψη - λά κοι -τάω ψη -
 λά σ'α-τέ-λειω-τα τρα-γού-δια.

A **B** **Fine**

Με τη σκιά μου να πετώ, να πετώ,
 να πιάνω αστέρια στο βυθό, στο βυθό,
 βυθό της μουσικής σου.
 Κι όταν θα πέφτει η παγωνιά, η παγωνιά
 να κάνω κύκλους σαν ολό-
 ολόγιομο φεγγάρι στη σκηνή σου.

Μ' αρέσει να μη λέω πολλά...

Νά 'ταν τα φώτα τα θαμπά, τα θαμπά,
 νά 'ταν αστέρια φωτεινά, φωτεινά,
 στα χέρια να στ' αφίσω.
 Μάτια μου, ψάξε να με βρεις, να με βρεις,
 ψάξε στους δρόμους της σιωπής, μοναχός
 θα σβήνω τη μορφή μου.

*

Τραγουδί του μουσικού συγκροτήματος “Υπόγεια Ρεύματα”. Περιλαμβάνεται στη συλλογή “Ο μάγος κοιτάζει την πόλη” που κυκλοφόρησε το 1994. Τραγουδήθηκε από τα μέλη του συγκροτήματος.

Επικοινωνία, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E4, E6, Δ1, E5, Π4, Π3

Το τραγούδι χρησιμοποιεί μόνο τρεις συγχορδίες. Προσπαθήστε να βρείτε τις αλλαγές με το αυτί, χωρίς να κοιτάτε την παρτιτούρα.

Live στο θέατρο των βράχων, Υπόγεια Ρεύματα, FM records, 342, 1996

Το μηδέν

ΘΑΝΟΥ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΥ / ΛΑΚΗ ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Latin feel
 =127 NC

A

Το μη - δέν θα κά - νω κύ - κλο κι ε - κεί μέ - σα θα χο -
 ρεύ - ω κι ας μη ξέ - ρώ πού πη - γαί - νω κι ας μην ξέ - ρώ τι γυ -
 ρεύ - ω. Τη ζω - ή μου μη - δε - νί - ζω πάει να πει πως ξα - ναρ
 χί - ζω τη ζω - ή μου μη - δε - νί - ζω πί - σω δεν ξα - να - γυ -
 ρί - ζω. Βά - λα - με φω - τιά στα φρέ - να και μας έ - μει - νε το
 γκά - ζι με τα - χύ - τη - τες με - γά - λες μο - να - χά η γη αλ -
 λά - ζει έ - ται μό - να η γη αλ - λά - ζει με τα - χύ - τη - τες με -
 γά - λες βά - λα - με φω - τιά στα φρέ - να και μας έ - μει - νε το
 γκά - ζι. **Fine** NC | 2. NC

Στά - χτες γί - να - νε τα

Στάχτες γίνανε τα πάντα, κήκε το παρελθόν μου,
 όλη μου η περιουσία στην καρδιά και στο μυαλό μου.
 Τη ζωή μου μηδενίζω πάει να πει πως ξαναρχίζω,
 τη ζωή μου μηδενίζω, πίσω δεν ξαναγυρίζω.

Βάλαμε φωτιά στα φρένα ...

Το τραγούδι αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή “Ψάξε στο όνειρό μας” που εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το 1997. Τραγουδήθηκε από την Ελευθερία Αρβανιτάκη.

Το τραγούδι γράφτηκε για τις ανάγκες της θεατρικής παράστασης “Η Κυριακή των παπουτσιών”. Το κείμενο και η σκηνοθεσία ήταν του Λάκη Λαζόπουλου. Το έργο αυτό αναφερόταν στην αναζήτηση ενός θησαυρού που κρυβόταν μέσα σ’ ένα παλιό παπούτσι και το οποίο βρισκόταν ανάμεσα σε χιλιάδες άλλα πεταμένα στον ακάλυπτο χώρο μιας φτωχικής πολυκατοικίας. Οι ένοικοι, μετά από απελπισμένη αναζήτηση του θησαυρού, αποφάσισαν ότι ο αληθινός θησαυρός ήταν να επαναστατήσουν στην καθημερινότητά τους αναζητώντας νέες διεξόδους για τη ζωή τους. Το αποθεωτικό φινάλε της παράστασης γινόταν υπό τους ήχους του τραγουδιού που παραθέτουμε εδώ.

Επικοινωνία, Μεταβολή

E3, E4, E6, Δ1, Π4, Τ2, Τ3

Παίξτε τα συνοδευτικά μοτίβα που προέρχονται από τη λατινοαμερικάνικη σάμπα.

Ψάξε στο όνειρό μας, Μικρούτσικος Θάνος, Λαζόπουλος Λάκης, Αρβανιτάκη Ελευθερία κ.ά., Μίνος - EMI, 493296, 1997

Βραχυκύκλωμα ΒΑΓΓΕΛΗ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

$\text{♩} = 105$ Ostinato

E^5 E^5 D^5 D^5

Βρα-χυ - κύ-κλω-μα Σε

A

τού-το που μου έ-λα-χε τον τό-πον αζω οι συγ-γε-νείς κι οι φί-λοι μου με λέ - νε χα - ζό που
 εί-ναι κα - λο-καί-ρι τού-το το φε-τι-νό κο - ντεύ-ω να φλι-πά-ρω κι ό-λο στρι-φο-γυρ-νώ ο

ά - φη-σα τα αί-γου-ρα για τη μου-σι-κή α - λί-μο-νο δεν έ-χω την κοι-νή λο - γι - κή για-τί κουρ-
 στί-χος δε μου φτά-νει δε-κα-τρείς σουλ-λα-βές κι η μου-σι-κή μου κά-νει ζι-ου ζι-τσουλα-βές Ε -

δι - ζω την κι - θά-ρα μου κι α-νοι-γω πα-νιά κι αι - σθά-νο-μαι σα δρᾶ-κος που 'χει βγει πα-γα-νιά μου
 του-τός ο σασκο-πάς δεν έ - χει ρί-ζες ε - δώ μα έ - λα που τρυ-πώ-νει κι έ - χει δε-σει καρ-πό

B

φέρ - νει τρέ - λα μου φέρ - νει τρέ - λα μου φέρ - νει ζά - λη μου φέρ - νει ζά - λη απ'

τις πα-τού-σες ως το κε-φά - λι της σπι-χουρ-γι-ας η βι - ο - πά - λη. Δεν

Γ Χορωδία

Bass Drum Ε Τρί-ζουν οι κόρ - νες σπά-νε τα φρέ

- να μά - να θα φύ γω θα πάω στα ξε - να Αυ

A Bass Drum

τός ο τό-πος δεν εί-ναι για μέ - να αυ - τός ο τό-πος δεν εί-ναι για μέ - να Στη...

Στη Σαλονίκη και στον Περαιά
ζούσα στην τύχη φίνα και ωραία
με μια σάρι μπίρι ντουμ παμ παρέα.
Ανοίγω το ραδιόφωνο κι ακούω μια φωνή
να λέει για τον Καντάφι και τον Χομεινί.

Καθόλου να γυρίσω δεν αργώ το κουμπί
και πιάνω μια συχνότητα πολύ σπαστική.
Μπλοκάρουνε τα σύρματα και ο γενικός
και μες στο βραχυκύκλωμα τρελός πανικός.

Τρίζουν οι κόρνες ...
Αυτός ο τόπος δεν είναι για μένα.
Βραχυκύκλωμα!

*

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στη συλλογή “16 πειραγμένα τραγούδια του Βαγγέλη Γερμανού” που κυκλοφόρησε το 1998 και αποδίδεται σε χιπ-χοπ διασκευή από τα Ημισκούμπρια. Το “χιπ-χοπ” ως όρος εκφράζει μια γενικότερη νεανική κουλτούρα που περιλαμβάνει τρόπο ντυσίματος, συμπεριφοράς, μουσικής (rap), ζωγραφικής (graffity art) κ.ά. Η ραπ (η λέξη στα αγγλικά σημαίνει χτυπώ) είναι μια σημαντική φόρμα αφροαμερικανικής, αστικής μουσικής. Οι ρίζες της βρίσκονται σε διάφορες αφηγηματικές μορφές δημοφιλούς μουσικής, όπως τα τόκινγκ μπλουζ και τα γκόσπελς. Έγινε ευρύτερα γνωστή τη δεκαετία του 1980.

Άτομο - Σύνολο, Ομοιότητα - Διαφορά

Π5, Π4, Π3, Δ6, Δ4, Δ5, Δ1, Ε3, Ε4, Τ2, Ε7, Ε6, Δ7

- 1) Συζητήστε για το μουσικό ρεύμα της ραπ κι ακούστε παραδείγματα και σ' άλλες γλώσσες.
- 2) Ακούστε την αυθεντική εκτέλεση του τραγουδιού από το Βαγγέλη Γερμανό και συγκρίνετε τις δύο εκτελέσεις.
- 3) Φτιάξτε το δικό σας ραπ τραγούδι και εκτελέστε το προσθέτοντας ηχητικά σχήματα που μιμούνται ήχους κρουστών με το στόμα.

16 πειραγμένα τραγούδια του Βαγγέλη Γερμανού, Γερμανός Βαγγέλης, Ημισκούμπρια κ.ά., Lyra, 4907, 1998

Ιερά οδός

ΝΙΚΟΥ ΞΥΔΑΚΗ / ΘΟΔΩΡΗ ΓΚΟΝΗ

♩=106

Cm Cm Fm Fm

D⁵ C⁵ D⁵ C⁵ D⁵ C⁵ C C

Fine θα

A C C C (A⁷) Dm

κό - ψω απ' τον Κο - λω - νό α - γρι - ε - λιάς κλω - νά - ρι θα
Μέ - ρες εν - νιά θα περ - πα - τώ και το με - γά - λο βρά δυ - θα

G⁷ G⁷ G⁷ C

σκά - ψω τον Η - ρι - δα - νό θά 'βρω νε ρό - και χνά ρι. Κι α - πό την Ι - ε - ρά Ο -
βρώ το χά - σμα το πα - λιό θα κα - τε βώ στον Ά - δη Ξύ - πνα γλυ - κιά μου τί - να

C C G⁷ C NC

δό θα 'ρθώ θα 'ρθώ θα 'ρθώ στην Ε - λευ - σί - να να βρώ τα ρό - δα τα λευ -
ξε τη σιά, τη σιά, τη σταχ - τη και την σκό - νη Ξύ - πνα ν'α - κού - σου - με ξα -

C G⁷ C Γ C

κά τους κρό, τους κρό - κους και τα κρί - να κι α - πό την Ι - ε - ρά Ο -
νά, ξα - νά του Κο - λω - νού τ'ση - δό - νι Ξύ - πνα ν'α - κού - σου - με ξα -

Dm G⁷ C C

δό θα 'ρθώ στην Ε - λευ - σί - να
νά του Κο - λω - νού τ'ση - δό - νι

2 Dm G⁷ C

Στο Β με στίχους της 1ης στροφής

Da Capo al Fine

Ξύπνα ν' ακούσουμε
ξανά του Κολωνού τ' αηδόνι.

Κι από την Ιερά Οδό...

Τραγούδι που περιλαμβάνεται στη συλλογή “Ζωντανή ηχογράφιση από το Γυάλινο Μουσικό Θέατρο” εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το 2002. Τραγουδήθηκε από την Ελευθερία Αρβανιτάκη και το συνθέτη.

Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Ε4, Ε6, Δ1

Στο τραγούδι αναφέρονται κάποιες τοποθεσίες της Αττικής που είχαν σημασία στην αρχαιότητα. Κάντε μια έρευνα γι' αυτές και βρείτε τι σημαντικό συνέβαινε εκεί. Πώς αυτές έχουν διαμορφωθεί σήμερα;

Ζωντανή ηχογράφιση από το γυάλινο μουσικό θέατρο, Ξυδάκης Νίκος, Γκόνης Θεωδωρής, Αρβανιτάκη Ελευθερία κ.ά., Lyra, 9801160, 2003

Βυζαντινοί – εκκλησιαστικοί ύμνοι

Η μουσική που αποτελεί μέρος της ελληνικής ορθόδοξης χριστιανικής λατρείας, καθώς και το μουσικό σύστημα που χρησιμοποιείται σ' αυτήν αναπτύχθηκαν, κατά κύριο λόγο, την εποχή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Γι' αυτό το λόγο η μουσική αυτή σήμερα αναφέρεται και ως βυζαντινή μουσική, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι την βυζαντινή περίοδο δεν υπήρχαν και κοσμικά δηλαδή μη θρησκευτικά τραγούδια τα οποία, όμως, δεν έχουν διασωθεί. Πολλοί από τους ύμνους που ψάλλονται σήμερα στην ελληνική ορθόδοξη χριστιανική λατρεία έχουν συντεθεί κατά τους μεταβυζαντινούς χρόνους: επειδή όμως αυτοί ακολουθούν το ίδιο σύστημα με τους βυζαντινούς, τους ονομάζουμε και αυτούς βυζαντινούς.

Το μουσικό σύστημα της βυζαντινής μουσικής προέρχεται απ' αυτό της αρχαίας ελληνικής μουσικής· γι' αυτό το λόγο, χρησιμοποιεί κι αυτό τρόπους που εδώ όμως, ονομάζονται ήχοι. Χρησιμοποιούνται οκτώ βασικοί ήχοι (πρβλ. την Οκτώηχο): τέσσερις κύριοι και τέσσερις πλάγιοι. Κάθε ήχος έχει το δικό του χαρακτήρα αλλά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μελωδικά σχήματα. Δεν χρησιμοποιείται πολυφωνία αλλά μόνο ισοκράτης. Ο ισοκράτης είναι μια συνοδευτική φωνή που σε γενικές γραμμές τραγουδά με κρατημένους φθόγγους τη βάση του τετραχόρδου στο οποίο κινείται η μελωδία.

Η σημειογραφία που χρησιμοποιείται έως σήμερα προέρχεται από τα νεύματα των πρώτων χριστιανικών χρόνων που ήταν μικρά σημάδια πάνω στο κείμενο τα οποία οδηγούσαν τη μελωδική κίνηση της φωνής. Η βυζαντινή σημειογραφία, σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή, δεν δηλώνει απόλυτο τονικό ύψος αλλά σχετικό, ενώ εμπεριέχει και ποιοτικά στοιχεία. Δηλαδή, κάθε φθόγγος μας οδηγεί στο πόσες βαθμίδες πρέπει να ανέβει ή να κατέβει η φωνή και με ποιο τρόπο.

Στην εκκλησιαστική λατρεία υπάρχουν πολλοί τύποι ύμνων, αρκετοί από τους οποίους παρατίθενται εδώ.

Για να γίνει σαφέστερη η μορφή των ύμνων που ακολουθούν, προτάσσεται εδώ μια μικρή εισαγωγή στους διάφορους τύπους ακολουθιών και ύμνων.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

Μια εκκλησιαστική ημέρα και ο εορτασμός της, αρχίζει από το βράδυ της προηγούμενης ημέρας με την βραδινή Ακολουθία, τον Εσπερινό, και συνεχίζεται κυρίως με την πρωινή Ακολουθία, τον Όρθρο. Στις μεγάλες γιορτές, ή και στις μικρότερες πολλές φορές, ακολουθεί η Θεία Λειτουργία. Το κέντρο της Θείας Λειτουργίας αποτελεί η τέλεση του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας. Μια Ακολουθία αποτελείται από δεήσεις, αιτήσεις, ευχές, αναγνώσματα από την Αγία Γραφή, Ψαλμούς από το Ψαλτήριο του Δαβίδ, και διαφόρων ειδών ύμνους. Χαρακτηριστικός για τον Εσπερινό είναι ο 140ος Ψαλμός "Κύριε εκέκραξα προς σε...", ενώ για τον Όρθρο ο 148ος Ψαλμός "Πάσα πνοή αινεσάτω τον Κύριον...". Οι Ψαλμοί αυτοί ψάλλονται σταθερά κάθε ημέρα στις αντίστοιχες Ακολουθίες. Μία άλλη Ακολουθία που συνήθως απλά διαβάζεται, στην Εκκλησία ή ιδιωτικά, μετά τον Εσπερινό είναι το Μικρό Απόδειπνο. Την Μεγάλη Τεσσαρακοστή όμως ψάλλεται μέσα στο Ναό το Μεγάλο Απόδειπνο.

ΕΙΔΗ ΥΜΝΩΝ

Ψαλμός

Ο όρος “ψαλμός” αναφέρεται αποκλειστικά στους ύμνους που περιέχονται στο Ψαλτήριο του Δαβίδ και όχι σε οποιοδήποτε είδος ύμνου. Οι Ψαλμοί στις Ακολουθίες μπορούν, κατά περίπτωση, απλά να διαβάζονται, να ψάλλονται ολόκληροι με μια απλή ή πιο σύνθετη μελωδία, εναλλάξ ανά στίχο από τους δύο χορούς, να ψάλλονται μόνο λίγοι στίχοι τους, ή να απαγγέλλονται, προηγούμενοι σε διάφορους ύμνους. Οι Ψαλμοί αποτελούν την ραχοκοκκαλιά του ψαλτού μέρους των Ακολουθιών.

Στιχηρά

Τα στιχηρά είναι μικροί ύμνοι, αφιερωμένοι σε μια εορτή, που αποτελούνται από μία στροφή και ψάλλονται κυρίως μετά από τους τελευταίους στίχους του “Κύριε εκέκραξα” και του “Πάσα πνοή” (βλ. παραπάνω).

Απολυτικά

Το Απολυτικό είναι ένας μικρός ύμνος, δηλαδή μία στροφή που περιγράφει συνοπτικά το θέμα της εορτής και θεωρείται ο πιο χαρακτηριστικός της ύμνος. Ψάλλεται σε όλες τις Ακολουθίες που γίνονται σε μια εορτή. Τα Απολυτικά είναι παλαιά και αγνώστων ποιητών ποιήματα.

Κοντάκιο

Το Κοντάκιο ήταν ένας εκτενής ύμνος που αποτελούνταν από μια μικρή στροφή, το Προοίμιον, που περιγράφει συνοπτικά το θέμα της εορτής, και πολλές μεγάλες στροφές, τους Οίκους, που το αναπτύσσουν εκτενέστερα. Το Προοίμιο και οι Οίκοι ψάλλονταν στον ίδιο ήχο (μουσική κλίμακα). Οι Οίκοι ήταν όμοιες μεταξύ τους στροφές και ψάλλονταν στην ίδια μελωδία. Το Κοντάκιο δεν χρησιμοποιείται σήμερα ολόκληρο. Μόνο το Προοίμιο και ο πρώτος Οίκος διαβάζονται στην Ακολουθία του Όρθρου, ενώ μόνο το Προοίμιο, όπως το “Η Παρθένος σήμερα” ψάλλεται στη Θεία Λειτουργία. Τα Κοντάκια εμφανίστηκαν τον 6ο αιώνα με τον Άγιο Ρωμανό το Μελωδό που θεωρείται ο “πατέρας” τους.

Ωδή

Οι Ωδές είναι ύμνοι από την Παλαιά Διαθήκη με ύφος ανάλογο μ’ αυτό των Ψαλμών, που ψάλλθηκαν από διάφορα πρόσωπα σε διάφορες περιστάσεις της ιστορίας των Εβραίων. Από τις πολλές Ωδές που υπάρχουν στην Παλαιά Διαθήκη επικράτησαν και έμειναν στη Χριστιανική λατρεία εννέα. Ψάλλονταν παλιά ολόκληρες στον Όρθρο, όπως ψάλλονταν κι οι Ψαλμοί. Σήμερα ψάλλεται μόνο η Θ’ Ωδή της Θεοτόκου στον Όρθρο και η Η’ Ωδή των Τριών Παίδων στον Εσπερινό του Μεγάλου Σαββάτου.

Κανόνας

Ο κανόνας είναι ένας εκτενής, πολύστροφος ύμνος, αφιερωμένος σε μια εορτή. Αποτελείται από εννέα ή, συνηθέστερα, οκτώ Ωδές. Κάθε Ωδή του Κανόνα είναι σαν ένα τραγούδι: η πρώτη στροφή της κάθε Ωδής, ο Ειρμός, δίνει το μέτρο και τη μουσική για τις υπόλοιπες στροφές, τα Τροπάρια. Κάθε Ωδή έχει την δική της μελωδία, αλλά όλες οι Ωδές ενός Κανόνα ψάλλονται στον ίδιο ήχο (μουσική κλίμακα). Οι Κανόνες ψάλλονται κυρίως στην Ακολουθία του Όρθρου, αλλά και στην Ακολουθία του Αποδείπνου.

Εγκώμια

Τα Εγκώμια είναι μια ειδική κατηγορία ύμνων που ψάλλονταν παλιά μαζί με τους στίχους του 118ου Ψαλμού, του λεγόμενου Αμώμου, στην Ακολουθία των Παθών του Κυρίου, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου ή και κάποιων μεγάλων αγίων. Όπως ο Άμωμος χωρίζεται σε τρία μέρη, τις Στάσεις, έτσι και τα Εγκώμια χωρίζονται σε τρεις Στάσεις. Κάθε Στάση των Εγκωμίων είναι ένα ποίημα με πολλές μικρές στροφές που ψάλλονται όλες στην ίδια μελωδία. Σήμερα, τα Εγκώμια ψάλλονται συνήθως χωρίς τους στίχους

του Ανώμου και κυρίως μόνο στην Ακολουθία των Παθών.

Μεγαλυνάρια

Ονομάζονται έτσι, γιατί αρχίζουν πολλές φορές με τις λέξεις “Μεγάλυνον ψυχή μου...”. Παλιά πρέπει να ήταν αυτοτελείς ύμνοι, αλλά από μια εποχή και μετά άρχισαν να ψάλλονται μαζί με τα τροπάρια της 9ης Ωδής του Κανόνα, εναλλάξ ένα Μεγαλυνάριο και ένα τροπάριο ως μία ενότητα. Σε μερικές εορτές υπάρχει μόνον ένα Μεγαλυνάριο, το ίδιο για κάθε τροπάριο, όπως το “Ευαγγελίζου γη” στην εορτή του Ευαγγελισμού: σε άλλες εορτές τα Μεγαλυνάρια είναι πολλές μικρές όμοιες - ή περίπου όμοιες - στροφές που ψάλλονται στην ίδια - ή περίπου στην ίδια - μελωδία και είναι διαφορετικά για κάθε ένα τροπάριο.

Κάθισμα

Τα Καθίσματα είναι ύμνοι που αποτελούνται από μία στροφή και ψάλλονται στην Ακολουθία του Όρθρου. Λέγονται έτσι γιατί παλιά, την ώρα που ψάλλονταν τα Καθίσματα οι πιστοί κάθονταν, ενώ στους προηγούμενους και επόμενους ύμνους στέκονταν όρθιοι. Τα Καθίσματα είναι παλαιά ποιήματα, αγνώστων ποιητών. Κάποια, ωστόσο, απ’ αυτά είναι προοίμια παλαιότερων Κοντακίων.

Θεοτοκίο

Κάθε ύμνος, οποιοδήποτε είδους, που αναφέρεται στην Θεοτόκο λέγεται Θεοτοκίο.

Εξαποστειλάρια

Τα εξαποστειλάρια είναι μικροί μονοστροφικοί ύμνοι που ψάλλονται στον Όρθρο πριν από το “Πάσα πνοή”. Επειδή παλιά ο Όρθρος ψαλλόταν πριν από το ξημέρωμα, την ώρα που λέγονταν τα Εξαποστειλάρια πλησίαζε η ανατολή του ηλίου. Έτσι, τα παλιά Εξαποστειλάρια, συνδυάζοντας τον ερχομό του αισθητού φωτός με το φως του Χριστού, περιείχαν την φράση “Εξαπόστειλον το φως σου, Χριστέ”. Γι’ αυτό, τα τροπάρια αυτά ονομάστηκαν έτσι. Είναι παλαιά ποιήματα αγνώστων ποιητών.

Εφύμνιο

“Εφύμνιο” ονομάζεται οτιδήποτε επαναλαμβάνεται μετά από κάθε στίχο ενός Ψαλμού ή μιας Ωδής, είναι δηλαδή ένα “ρεφραίν”. Μπορεί να είναι πολύ μικρό π.χ. “Αλληλούια”, “Εισάκουσόν μου Κύριε” ή μεγαλύτερο (“Τον Κύριον υμνείτε και υπερυψούτε εις πάντας τους αιώνας”, ή, “Ταις πρεσβείαις της Θεοτόκου Σώτερ σώσον ημάς”) ή και ολόκληρο τροπάριο π.χ. “Χριστός ανέστη...”, “Κύριε των Δυνάμεων...”.

Προκείμενο

Το Προκείμενο είναι ένας στίχος από έναν Ψαλμό, που ψάλλεται ως εφύμνιο σ’ έναν ή δύο άλλους στίχους από τον ίδιο Ψαλμό και ψάλλεται πριν από τα αναγνώσματα της Αγίας Γραφής. Προκείμενα ψάλλονται σε όλες τις Ακολουθίες.

■ Εισηγήσεις

1. Στις παρτιτούρες που ακολουθούν δεν προτείνονται επιμέρους δραστηριότητες. Ωστόσο, προτείνονται κάποιες γενικές δραστηριότητες που είναι οι εξής: α) η εκτέλεση του ύμνου με συνοδεία ισοκράτη από μια ομάδα παιδιών β) η αναφορά στο εκκλησιαστικό πλαίσιο που ψάλλεται ο ύμνος γ) η αναφορά στον ήχο και την αίσθηση που αποπνέει.
2. Στην παρτιτούρα ευρωπαϊκής σημειογραφίας: ο ισοκράτης σημειώνεται πάνω από το πεντάγραμμο με αγγλοσαξονικές ονομασίες των φθόγγων (C, F, κ.ο.κ.). Το σύμβολο M σημαίνει “μαζί”, δηλαδή κίνηση μελωδίας και ισοκράτη σε ταυτοφωνία.
3. Ο συντάκτης των μουσικών κειμένων Γιάννης Αρβανίτης χάριν πληρότητας ορθογραφίας αρχικά είχε χρησιμοποιήσει 3 σημάδια της παλαιάς παρασημαντικής, τα οποία, κατόπιν αιτήματος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αφαίρεσε.

Τὸ Τρισάγιον τῆς Θείας Λειτουργίας

ἦχος δειθ

α γι ος ο θε ος δ α γι ος
 Ι σχυ ρος δ γι ος δ θα α να α τος
 ε λε ε η η σον η η μα ας (τρίς)
Δ ο ξα Πα τρι υγι ω και δ γι ω πνε ε
 ευ μα τι
Κ αι νυ η και ει και εις τους αι ω νας των αι
 ω νων δ μην
Α γι ος δ θα α να α τος ε λε ε
 η η σον η η μα ας ἄργότερον
Δ υ υ να α μις δ α γι ι ο ο ος ο
 ο ο θε ο ο ο ος δ α γι ι ο ο ος
 Ι ι ι σχυ ρο ο ο ος δ α γι ι ος δ
 θα α να τος ε λε ε η σο ο ον η
 μα ας:~

Ισοκράτημα σε Σολ

Α - γι - ος ο Θε - ός Α - γι - ος |
 σχυ - ρός Α - γι - ος α - θά - να - τος
 ε - λέ - η - σον η - μάς.
 Δό - ξα Πα - τρι και Υι - ώ και Α - γί - ω Πνεύ - μα - τι και
 νυν και α - εί και εις τούς αι - ώ - νας των αι - ώ - νων α - μήν.
 Α - γι - ος α - θά - να - τος ε -
 - λέ - η - σον η - μάς.
 Δύ - να - μις Α - γι - ος ο Θε -
 ός Α - γι - ος α - θά - να -
 - τος ε - λέ - η - σον η - μάς.

*

Ο ύμνος αυτός είναι προς τιμήν της Αγίας Τριάδος. Εισήχθη στη Θεία Λειτουργία τον 5ο αιώνα, αν και είναι ίσως λίγο παλαιότερος. Απαγγέλλεται και ψάλλεται με διάφορους τρόπους σε διάφορα σημεία όλων των Ακολουθιών. Πιο γνωστή είναι η μορφή που δίνεται εδώ, με την οποία ψάλλεται στη Θεία Λειτουργία.

Ύμνος τῆς Θεοτόκου
ἦχος π̣̣̣̣ Νη ρ

(NH)

ΗΝ ΤΙ ΜΙΩ ΤΕΡΑΝ ΤΩΝ ΧΕΡΟΥ ΘΙΜ̣̣̣̣ και εν
 ΔΟΞΟ ΤΕΡΑΝ ΑΣΥΚΡΙΤΩ ΩΣ ΤΩΝ ΣΕΡΑ ΦΙΜ̣̣̣̣
 ΤΗΝ ΑΔΙΑΦΘΩΡΩΣ ΘΕΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΕ
 ΚΟΥ ΣΑΝ̣̣̣̣ ΤΗΝ ΟΥΤΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ̣̣̣̣ ΣΕ Ε
 ΜΕ ΓΑ ΛΥ ΥΝΟ Ο ΜΕΝ̣̣̣̣

Στίχοι

(NH)

ΜΕ ΓΑ ΛΥ ΝΕΙ Ν ΨΥΧΗ ΜΟΥ ΤΟΝ ΚΥΡΙ
 ΟΝ̣̣̣̣ και η ΓΑΛΛΙΑ ΣΕ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΜΟΥ̣̣̣̣
 Ε ΠΙ ΤΩ ΘΕΩ ΤΩ ΩΨΩΤΗΡΙ ΜΟΥ̣̣̣̣
 (NH)

ΚΑ ΘΕΙ ΛΕ ΔΥ ΓΑΣΤΑΣ ΑΠΟ ΘΡΟΝΩΝ και
 ΥΨΩΣΕ ΤΑ ΠΕΙΝΟΥΣ̣̣̣̣ ΠΕΙΝΩΝ ΤΑΣ ΕΥΕΠΛΗΣΕΝ
 ΑΓΑΘΩΝ̣̣̣̣ και πλουτου συντας̣̣̣̣ ΕΞΑ ΠΕΣΤΕΙ
 ΛΕ ΚΕ ΝΟΥΣ̣̣̣̣

Την τι - μι - ω - τέ - ραν των Χε - ρου - βιμ και εν - δο - ξο -
 τέ - ραν α - συγ - κρι - τως των Σε - ρα - φιμ την α - δι - α -
 φθό - ρως Θε - όν Λό - γον τε - καύ - σαν την όν - τως Θε - ο -
 τό - κον σε - με - γα - λύ - νο - μεν
 Με - γα - λύ - νει η ψυ - χή μου τον Κύ - ρι - ον και η - γα - λλί - α -
 σε το πνεύ - μα μου ε - πί τω Θε - ώ - τω Σω - τή - ρι μου
 Κα - θεί - λε όν - νά - στας α - πο θρό - νων και ύ - ψω - σε τα - πει - νούς
 πει - νών - τας ε - νέ πλη - σεν α - γα - θών και πλου - τούν - τας ε - ξα - πέ στει λε κε - νούς

**

Είναι ποίημα του Αγίου Κοσμά του Μελωδού (7ος / 8ος αιώνας). Ψάλλεται ως Εφύμνιο σε κάθε στίχο της Θ' Ωδής, της Ωδής της Θεοτόκου, κάθε μέρα στον Όρθρο, εκτός από τις μεγάλες Δεσποτικές και Θεομητορικές εορτές. Υπάρχει μελοποιημένη και στους οκτώ ήχους της βυζαντινής μουσικής και ψάλλεται κάθε φορά στον ήχο του Κανόνα της ημέρας. Σύμφωνα με την παράδοση, ο ύμνος αυτός συμπληρώθηκε με θαυματουργό τρόπο από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ στο Άγιον Όρος με τις φράσεις “Άξιον εστίν ως αληθώς μακαρίζειν σε την Θεοτόκον, την αιμακάριστον και παναμώμητον και Μητέρα του Θεού ημών”. Μ' αυτή την μορφή ψάλλεται στη Θεία Λειτουργία του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Κοντάκιον τῶν Χριστουγέννων

Ἦχος Γα

Παρθένος ἡ μερὸν τὸν ὑπερ-
 ουσιον τι κτελει και η γη το σπηλαι-
 ον τῶ α προσι τῶ προσ α α γει α α
 γε ελοι με τα ποι με ε εων δο ξο λο του
 ουσι μα α γοι δε με τα δε τε ρος ο
 δοι πο ρου ουσι δι η μας τῶρ ε γεννη η
 θε παι δι ον γε ε ον ο προ αι ω ω
 νων θε ος:

Musical score for the hymn "H Parthenos simeron uperousion". The score consists of seven staves of music with Greek lyrics underneath. Chord markings (M, C, D) are placed above the notes. The lyrics are: Η Παρ - θέ - νος σή - με - ρον τον υ - περ - ού - σι - ον τί - κτει και η γη το σπή - λαι - ον τω α - προ - σί - τω προ - σά - γει Αγ - γε - λοι με - τά ποι - μέ - νων δο - ξο - λα - γού - σι Μά - γαι δε με - τά α - στέ - ρος α - δοι - πο - ρού - σι δι η - μάς γαρ ε - γεν - νή - θη παι - δι - ον νέ - ον ο προ αι - ώ - νων Θε - ός.

*

Πρόκειται για ένα ποίημα του Αγίου Ρωμανού του Μελωδού. Σύμφωνα με την παράδοση, είναι το πρώτο Κοντάκιο που συνέθεσε ο Άγιος Ρωμανός, παίρνοντας το χάρισμα αυτό από την ίδια την Θεοτόκο όταν αποκοιμήθηκε κατά την διάρκεια του Όρθρου των Χριστουγέννων, είδε στον ύπνο του τη Θεοτόκο η οποία του έδωσε ένα ρολό χαρτί να το φάει. Τότε ξύπνησε κι άρχισε να ψάλλει το Κοντάκιο αυτό.

Ἀπολυτίκιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου
ἦχος α̇ Δι. θ.

(Δ1)

Ἡ με ρον τῆς σω τῆ ρι ας ἡ μών το κε
 φα λαι ον και του απ αι ω νος μν σθη ρι
 ου ἡ φα νε ρω σις ο γι ος του θε ου
 γι ος τῆς Παρ θε νου Γι νε ται και Γα βρι ηλ
 τῆν χα ριν ευ α γέ λι ζε ται δι ο και ἡ
 μεις συν αυ τω τῆ θε ο το κω βο η σω
 μεν και ρε κε χα ρι τω με νη ο Κυ ρι
 ος με τα σου ου~

G

Ση - μέ - ρον της σω - τη - ρί - ας η - μών το κε - φά - λαι - ον και του
 απ' αι - ώ - νος μου - στή - ρι - ου η φα - νέ - ρω - σις. Ο Υι - ός του Θε -
 ού Υι - ός της Παρ - θέ - νου γί - νε - ται και Γα - βρι - ήλ την
 χά - ριν ευ - αγ - γε - λί - ζε - ται δι - ό και η - μεις συν αυ -
 τώ τη Θε - ο - τό - κω βο - η - σω - μεν. Χαί - ρε
 Κε - χα - ρι - τω - μέ - νη ο Κύ - ρι - ος με - τά σου

**

Αυτός είναι ένας νέος ύμνος, γραμμένος από το νέο υμνογράφο, πατέρα Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη, που έζησε στο Άγιον Όρος κατά τον 20ό αιώνα.

Κάθισμα Θεοτοκίου

ἦχος Γαϛ

ΗΥ ω ραι ο ΤΗ τα α α της Παρθε υι ι
 α ασ σου και το υ περ λαμπρο ο ον το της
 α Γνει ει α ασ σου ο Γα βρι ηλ και τα πλα
 γεις ε βο α σοι θε ο το κε ποι ον
 σοι εΓ κω μι ο ο ον προσα γα γω ε πα α
 ξι ι ον τι δε ο νο μα α σωω σε α πο
 ρω και αι ε ξι σταμαι δι ο ως προσε τα
 α γην βο ω σοι και αι ρε η κε χα
 ρι τω με νη:~

 Την ω-ραι - ό - τη - τα της Παρ-θέ - νί - ας σου

 και το υ - πέρ - λαμ - προν το της α - γνεί - ας σου

 ο Γα - βρι - ήλ κα - τα - πλα - γείς ε - βό - α σοι Θε - ο -

 τά - κέ Ποί - ον σοί ε - γκώ - μι - ον Προ - σα -

 γά - γω ε - πά - ξι - ον τι δε ο - νο - μά - σω - σε

 α - πα - ρώ και ε - ξί - στα - μαι δι - ό - ως προ - σε - τά - γην βο -

 ώ - σοι χαί - ρε η Κε - χα - ρι - τω - μέ - νη.

Θεοτικό Κάθισμα που ψάλλεται κατ' εξαίρεσιν και στο τέλος του Μικρού Αποδείπνου, καθώς και στο τέλος της Ακολουθίας των Χαιρετισμών της Θεοτόκου. Η τελευταία είναι μια Ακολουθία του Μικρού Αποδείπνου που περιλαμβάνει και το Κοντάκιο του Ακαθίστου Ύμνου και τελείται κάθε Παρασκευή βράδυ κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Τροπάριον του Νυμφίου

ἦχος π̣ δ̣ - Γα ρ

(Γα) (ΝΗ) δου ο Νυμφι ος ἐρ χεται (Γα) ἐν τω με
 (Μ) σω ω τῆς νυ υ κτος και μα και ρι ος ο δου
 ου ου λος (Γα) ον ευ ρη σει Γρη Γο ο ρουν τα (Γα)
 α να ξι ος δε πα α α λιν ον ευ ρη σει
 (Μ) ρα θυ υ μουντα (Πα) βλε πε ουχ ψυ χη η μου
 (ΝΗ) μη τω υ πνω και τε νε χθης ι γα μη η τω
 θα γα α τω πα ρα δο θης και τῆς βα σι
 λει ας ε ε ε ζω κλει σθης (ΝΗ) α λα δ να
 α γη τον κρα α ζουου σα (Πα) δ α Γι ο ος δ
 (Μ) Γι ος (ΝΗ) δ Γι ος ει ο θε ε ος η μων (Γα) (Μ)
 (Γα) δι α τῆς θε ο το ο ο κου ε λε ε η η
 σον η μας:~

Ι - δοῦ ο Νυμ - φι - ος ἐρ - χε - ται εν ἰώ μέ - σω - τής -
 νυ - κτός και μα - κά - ρι - ος ο δοῦ - λος ον ευ - ρή - σεις -
 γρη - γο - ρού - ντα α - νά - ξι - ος δε πά - λιν ον ευ -
 ρή - σεις ρα - θυ - μοῦ - ντα βλέ - πουν ψυ - χή - μου
 μη - τω ὑ - πνώ κα - τε - νε - χθής ἰ - να μη - τω θα - νά -
 ἰω πα - ρα - δο - θής και της βα - σι - λεί - σας ἐ - ξω - κλει -
 σθής αλ - λά α - νά - νη - μον κρά - ζου - σα Ἄ -
 - γι - ος Ἄ - γι - ος Ἄ - γι - ος εἰ ο Θε - ός ἡ -
 - μών δι - ά της Θε - ο - τά - τος καὶ ε -
 λέ - η - σον ἡ - μάς.

**

Ο ὕμνος αὐτός ἀνήκει στους λεγόμενους “Τριαδικούς ὕμνους”, πρὸς τιμὴν δηλαδὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὴν τριπλὴ ἐπανάληψη τῆς λέξης “ἅγιος”. Ψάλλεται στὴν ἀρχὴ τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυμφίου (Ὁρθροὶ Μεγάλῃς Δευτέρας, Μεγάλῃς Τρίτης καὶ Μεγάλῃς Τετάρτης), καὶ τοὺς δίνει αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἑπιχερὸν τοῦ Πάσχα
ἦχος π̣' ρ̣ — Κε ρ

Π⁴ (κε) α ε ρ ο ν κ μ ν σ η κ μ ε ρ ο ν α
 να δε δεικται Πα ε χα κρι νον α γι ο ν
 Πα α ε χα μω στι κων Πα ε χα παν σε βρα σμι ο ν
 Πα α ε χα χρι στος ο λυ τρω της Πα ε χα α
 μω μον Πα ε χα με γα ε Πα ε χα των πι ε των
 Πα ε χα το πν λας η μιν του παρα δειει σου α
 νοι οι οι οι ξαν Πα ε χα παν τας α γι α α
 ζον πι ε τους:

Το στιχηρό αυτό ψάλλεται στο “Πάσα πνοή” στον Όρθρο του Πάσχα και συνεχίζει να ψάλλεται σ’ όλη την περίοδο του Πάσχα, στον Όρθρο ή και στον Εσπερινό. Είναι παλιός ύμνος που πιθανόν ανάγεται στον 6ο αιώνα.

Αρχαία ελληνική μουσική

Η μουσική, σύμφωνα με πληροφορίες που έχουν σωθεί, έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο τόσο στον καθημερινό βίο των αρχαίων Ελλήνων, όσο και στη θρησκευτική λατρεία. Ωστόσο πολύ λίγα τεκμήρια της μουσικής της αρχαιότητας έχουν διασωθεί ως τις μέρες μας. Το μουσικό σύστημα βασιζόταν σε τρόπους που ανάλογα με την προέλευσή τους είχαν και αντίστοιχες ονομασίες (Δώριος, Λύδιος, Φρύγιος κ.ά.). Οι τρόποι αυτοί εμφανίζουν αναλογίες με τους “ήχους” της βυζαντινής μουσικής, με τους τρόπους (modi) της μεσαιωνικής και αναγεννησιακής μουσικής της Δύσης και τους “δρόμους” ή μακάμια των μουσικών ιδιωμάτων της Μεσογείου.

Ο ρυθμός ακολουθούσε το ποιητικό μέτρο το οποίο βασιζόταν σε τυποποιημένες μορφές που λέγονταν πόδες π.χ. ίαμβος, δάκτυλος, ανάπαιστος, ιωνικός κ.ά. Τα μέτρα αυτά είναι συνδυασμοί μεγαλύτερων και μικρότερων διαρκειών που αντιστοιχούν στα μακρά και βραχεία φωνήεντα και αντιστοιχούν με ελληνικούς παραδοσιακούς ρυθμούς.

Τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνταν ήταν πνευστά (ο αυλός που αντιστοιχεί με το ζουρνά, η σύριγξ που αντιστοιχεί με τη φλογέρα κ. ά.), κρουστά (το τύμπανον που αντιστοιχεί με το μεγάλο ντέφι, σείστρα, κρόταλα κ.ά.) και έγχορδα (το τρίγωνον που αντιστοιχεί με την άρπα, η πανδουρίς που αντιστοιχεί με τον ταμπουρά κ.ά.).

Η μουσική σημειογραφία χρησιμοποιούσε γράμματα της αλφαβήτου αυτούσια ή τροποποιημένα, που δήλωναν συγκεκριμένο τονικό ύψος. Σε μορφή μουσικού κειμένου έχουν σωθεί περί τα πενήντα από τα οποία τα οκτώ είναι εκτενή.

Η ηχητική απόδοση της αρχαίας ελληνικής μουσικής παραμένει σήμερα αντικείμενο έρευνας. Στις διάφορες προσπάθειες που έχουν γίνει ως σήμερα διακρίνουμε δύο τάσεις: είτε αποδόθηκε λιτά είτε αποδόθηκε με στολίδια δανεισμένα από την παραδοσιακή ελληνική μουσική και αυτή της ανατολικής Μεσογείου.

Ύμνος στον Ήλιο

ΜΕΣΟΜΗΔΗ

Χι - ο - νο - βλε - φά - ρου πα - τερ Α - ρύς ρο - δό - εσα - σαν ος αν - τυ - γα - πώ - λων
 πια - νοίς υπ' ίχ - νεσ - σι - δι - ώ - κεις, χρυ - σέαι - σιν α - γαλ - λά - με - νος κά - μαις
 πε - ρί νώ - τον α - πεί - ρι - τον ου - ρα - νού α - κτί - να πα - λύ - στρο - φον αμ - πλε - κων
 αί - γλας πο - λυ - δερ - κέ - α πα - γάν πε - ρί γαί - αν ἄ - πα - σαν ε - λίσ - σων,
 πα - τα - μοί δε σέ - θεν πυ - ρός αμ - βρό - του τί - κτου - σιν ε - πή - ρα - τον α - μέ - ραν

Μετάφραση

Πατέρα της χιονοβλέφαρης αυγής, που το ρόδινο ἄρμα σου οδηγείς πάνω στα ίχνη που τα πετούμενα ἄτια σου αφήνουν, που αγάλλεσαι μες στα χρυσά μαλλιά σου, εσύ που συστρέφεις στην ἀπειρη του ουρανού απλωσιά την πολύστροφη σου ακτίνα τυλίγοντας της λαμπρότητας την κλωστή γύρω απ' ολόκληρη τη γη και που οι ποταμοί της ἀθάνατης φωτιάς σου γεννούν την ευφρόσυνη μέρα.

Ο ὕμνος αυτός γράφτηκε κατά τη ρωμαϊκή περίοδο και ανήκει στα ελάχιστα μουσικά αποσπάσματα αρχαίας ελληνικής μουσικής που μας έχουν παραδοθεί. Ο Μεσομήδης, κρητικής καταγωγής, ήταν διακεκριμένος κιθαρῳδός και συνθέτης, κρητικής καταγωγής, αυλικός του Αδριανού.

Μεταβολή, Πολιτισμός, Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, Δ2, Π4, Τ2, Τ4

- 1) Εντοπίστε το ρυθμό του κομματιού και ακολουθήστε τον με κρουστά ὄργανα.
- 2) Επιχειρήστε να αποδώσετε κινητικά τον ὕμνο.
- 3) Εντοπίστε τους δεσπόζοντες φθόγγους του κομματιού.
- 4) Αυτοσχεδιάστε κι άλλες παρόμοιες μελωδίες πάνω στο ρυθμό.
- 5) Βρείτε κι άλλες πληροφορίες για τη μουσική και τους ρυθμούς στην αρχαία Ελλάδα.

Musique de la Grèce antique, Atrium musicae de Madrid, επιμέλεια: Paniagua Gregorio, Harmonia Mundi, 1901015, 1986

Ύμνος στη Νέμεση

ΜΕΣΟΜΗΔΗ

Νέ- με- σι πτε- ρό- εσ- σα, βί- ου ρο- πά, κυ- α- νώ πι- θε- α, θύ- γα- τερ Δί- κας,
 ά- κού- φα φρι- άγ- μα- τα θνα- τών ε- πέ- χεις α- δά- μαν- τι χα- λι- νώ,
 έχ- θου- σα δ'ύ βριν ο- λο- άν βρο- τών μέ- λα- να φθό- νον εκ- τός ε- λαύ- νεις,
 υ- πό σόν τρο- χόν άσ- τα- ταν τι- βη χα- ρο- πά με- ρά- πων στρέ- φε- ται τύ- χα
 λή- θου- σα δέ- παρ πό- δα βαι- νεις, γαυ- ρού- με- γον αυ- χέ- να κλι- νεις
 υ- πό πή- χυν α- ει βί- ο- τον με- τρείς, νεύ- εις δ'υ- πό κόλ- πων α- φρών α- ει
 ζυ- γόν με- τά χει- ρα κρα- του- σα, ί- λη- θι μά- και- ρα δι- κασ- πό- λε,
 Νέ- με- σι πτε- ρό- εσ- σα, βί- ου ρο- πά. Νέ- με- σιν θε- όν ά- δο- μεν αφ- θί- ταν,
 Νί- κην τα- νυ- οίπ- τε- ρον ομβ- ρί- μαν νη- μερ- τέ- α και- πά- ρε- δρον Δί- κας,
 α- τάν με- γα- λα- νο- ρί- αν βρο- τών γε- με- σά- σα φέ- ρεις κα- τά Ταρ- τά- ρου.

Μετάφραση

Νέμεση, φτερωτή, που της ζωής γέρνει την πλάστιγγα, γαλανομάτα θεά, της Δίκης θυγατέρας, που τις κενές των θνητών αυθάδειες συγκρατείς με χαλινάρι διαμαντένιο και που μισώντας την ύβρη την ολέθρια των θνητών διώχνεις τον μαύρο φθόνο. Κάτω απ' τον ασταμάτητο τροχό σου που σ' απάτητους κυλάει δρόμους η τύχη περιστρέφεται των ανθρώπων χαρωπή. Ανειδίωτη βηματίζεις στα πόδια τους και τον γάυρο λυγίζεις αυχένα. Τη ζωή μετράς στον πήχυ σου και τ' αυστηρό σου πάντοτε βλέμμα στρέφεις στην καρδιά, ζυγαριά κρατώντας στα χέρια. Ελεήμων δείξου, μακαρία της δικαιοσύνης χορηγέ, Νέμεση, φτερωτή, που της ζωής γέρνει την πλάστιγγα. Τη θεά τραγουδάμε Νέμεση την αθάνατη, τη Νίκη την ισχυρή και απλοφτέρουγη, την αψευδή, που σιμά στο θρόνο της Δίκης κάθεται, εσένα που αποστέργοντας την υψηλοφροσύνη των θνητών την οδηγείς στον Τάρταρο.

Βλέπε σχόλια, δραστηριότητες κ.λπ. στον “Ύμνο στον Ήλιο”.

Παραδοσιακά τραγούδια απ' όλο τον κόσμο

Στον πλανήτη έχουν αναπτυχθεί πολλοί και διάφοροι μουσικοί πολιτισμοί μερικοί από τους οποίους έχουν παράδοση χιλιετιών. Οι μουσικοί αυτοί πολιτισμοί μέχρι πριν μερικά χρόνια ήταν σε μεγάλο βαθμό άγνωστοι στο πλατύ κοινό. Με την ανάπτυξη των μέσων επικοινωνίας αλλά και με την επιτόπια καταγραφή και δισκογράφησή τους οι μουσικές αυτές άρχισαν να μας γίνονται πιο οικείες. Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, εμφανίστηκε η τεχνοτροπία “ethnic music” που ενσωματώνει στοιχεία από παραδοσιακούς μουσικούς πολιτισμούς σε δημοφιλή μουσικά ιδιώματα της Δύσης. Αποτέλεσμα ήταν η Έθνικ μουσική να γίνει δημοφιλής.

Στο ανθολόγιο εκπροσωπούνται όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες και μουσικοί πολιτισμοί. Τα τραγούδια της ενότητας τραγουδιούνται σε διάφορες γλώσσες. Άλλες από αυτές έχουμε συνηθίσει να τις ακούμε (αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, ισπανικά), ενώ με άλλες δεν είμαστε εξοικειωμένοι (αραβικά, κινέζικα, ινδικά, διάφορα αφρικανικά γλωσσικά ιδιώματα κ.ά.).

Για τις οικείες γλώσσες, χρησιμοποιήθηκε ο καθιερωμένος τρόπος γραφής τους. Για τις υπόλοιπες, για να μπορέσουν να προφερθούν ευκολότερα, υιοθετήθηκε ένα σύστημα γραφικής απόδοσης που αποτελεί μίξη ελληνικών και λατινικών χαρακτήρων. Το σύστημα αυτό, όπως είναι φυσικό, δεν επαρκεί για να αποδώσει όλες τις αποχρώσεις των διαφορετικών γλωσσών και διαλέκτων. Συνεπώς, για την σωστή αξιοποίησή του απαιτείται η ανάγνωση των λόγων με παράλληλη ακρόαση του τραγουδιού, έτσι ώστε να γίνονται αντιληπτές οι λεπτές αποχρώσεις της προφοράς της κάθε γλώσσας.

Υπόμνημα προφοράς ήχων

αι: ήχος μεταξύ α και ε

b: μπ

d: ντ

ει: ήχος μεταξύ ε και ι

h: ελαφρό χ

ô: ήχος μεταξύ ο και ου

tZ: παχύ τζ

tS: παχύ τσ

Τα κεφαλαία γράμματα προφέρονται παχιά.

Οι χαρακτήρες μέσα σε παρένθεση προφέρονται ανάλαφρα.

The hart he loves the high wood

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

♩=180
mp

The hart he loves the high wood, the hare she loves the hill; the knight he loves his

mp

The hart he loves the high wood, the hare she loves the

p

bright sword, the girls they like their will, the girls they like their will.

hill; the knight he loves his bright sword, the girls they like their will.

Πρόκειται για παλιά μελωδία ιδιαίτερα διαδεδομένη στη Μεγάλη Βρετανία. Η εκδοχή που παρατίθεται εδώ είναι σε μορφή δίφωνου κανόνα. Τα λόγια λένε: “Το ελάφι αγαπά τα δάση, ο λαγός αγαπά τους λόφους, ο ιππότης αγαπά το γυαλιστερό σπαθί του, τα κορίτσια αγαπούν τα όνειρά τους”.

Αλληλεπίδραση, Ομοιότητα - Διαφορά

E1, E2, E5, E6, E7, Π4, T2

1) Τα λόγια του κανόνα αυτού είναι μια διαδοχή από εικόνες. Προσθέστε δικά σας λόγια στα ελληνικά ή στα αγγλικά ακολουθώντας αυτή τη λογική.

2) Αποδώστε εικαστικά τα λόγια που υπάρχουν ήδη, όπως και αυτά που θα προσθέσετε, με την τεχνική των κόμικς.

First and Seconds, *An introduction to two part singing*, 21 songs edited and arranged by William Appleby and Frederick Fowler, Voice Parts Edition, Oxford University Press

La Biondina

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

$\text{♩} = 100$

A

Quan - do e - ro pic - ci - na pic - ci - na mio pa - pa mi por - ta - va a gio -

car mi di - ce - va Ma - riet - ta bien gran - de. mi di - ce - va Ma - riet - ta bien

B

gran - de. Quan - do gran - de de ti vog - lio ma - ri - tar. Bion - da bel - la

bion - da o bion - di - nel - la d'a - mor. bion - di - nel - la d'a - mor.

Grandicella io son' divenuta
all' eta di cedici anni
ho una figlia che chiamma gia mamma.

Grandicella io son' divenuta
all' eta di cedici anni
ho una figlia che chiamma gia mamma
ma non ha mai piu vist' il papa.

Bionda ...

Πολυφωνικό τραγούδι από την περιοχή των Ιταλικών Άλπεων. Η Ιταλία γέννησε την όπερα αλλά και τον χαρακτηριστικό τύπο τραγουδιού μπελ κάντο (bel canto). Το τραγούδι που παρατίθεται υιοθετεί την τεχνική του πρίμο - σεκόντο, που είναι πολύ διαδεδομένη στην Ιταλία, ενώ συνοδεύεται και από τρίτη φωνή, εκείνη του μπάσου. Τα λόγια λένε: “Όταν ήμουν μικρή, ο μπαμπάς με πήγαινε να παίξω και μου ’λεγε σα μεγαλώσεις, θα σε παντρέψω, όμορφη ξανθιά, ξανθούλα αγαπημένη. Μεγάλωσα, είμαι πια δεκαέξι χρονών. Έχω μια κορούλα που με φωνάζει μαμά. Το μπαμπά, όμως, δεν τον ξαναείδαμε”.

Άτομο - Σύνολο, Μεταβολή, Πολιτισμός

E2, E3, E4, E6, Δ1, Π3, Π4, Π2

- 1) Ακούστε άριες από την ιταλική όπερα και συγκρίνετέ τες με το ύφος του τραγουδιού.
- 2) Ακούστε επτανησιακές καντάδες και συγκρίνετέ τες με το τραγούδι αυτό.
- 3) Το τραγούδι θίγει το θέμα των νεαρών γονιών. Συζητήστε για τις πιθανές αντιδράσεις της οικογένειας σε παρόμοιες περιπτώσεις.

Le catalogue, Musique du monde, Buda Records, 92615 - 2, 1995

Καληνύφτα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ - ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΑ ΧΩΡΙΑ

♩=97

Τι ενγκλυ - τσε-α τού-ση νύ - φτα'εν ώ ρια
 ι-βω ε πλώ-νω πε-ντισέ-ο-ντα σε σέ-να εις τη φε - νέ-στρα α την α - γά-πη μου
 Ι τσηκαρ-διάς μουσου νοί-φτωτην πέ-να λαρι ό, λαρι ό,λα λέ ρο, λαρι ό, λαρι ό,λα
 λά λαρι ό, λαρι ό,λα λέ ρο λαρι - ό λαρι ό, λα λα. λαρι λα **Fine** ι-βω ε

Ιβώ έ πλώνω πεντσέοντα σε σένα,
 τσε για σένα ψυχή μου αγαπώ,
 μα που πάω, που σύρνω, που στέω
 εις τη καρδιά μου πάντα σένα βαστώ.
 Λαριό ...

Και σου μάι μ' αγάπησε ώρια μου,
 έ σου πόνησε μάι άσε μένα,
 έττα χείλη σου άνοιτσε μάι
 πει τα λόγια τσ' αγάπη(ς) βλοημένα.
 Λαριό ...

Κ' έιτ' αμμάι σου, άτσε μάγο γκλυτσεό,
 εν άνοιτσε μάι για μένα φτεχό,
 μα που πάω, που σύρνω, που στέω
 εις τη καρδιά μου πάντα σένα βαστώ.
 Λαριό ...

Αμμάι: μάτι
Γκλυτσεά: γλυκιά
Ε: δεν
Είττα: εκείνα
Ιβώ: εγώ
Μάι: ποτέ
Νοίφτω: ξεδιπλώνω

Πένα: πόνος
Πλώνω: κοιμούμαι
Πεντσέοντα: σκεπτόμενος
Φενέστρα: παράθυρο
Φτεχό: φτωχό
Ωρια: ωραία

*

Πρόκειται για τραγούδι της αγάπης από τα ελληνόφωνα χωριά που βρίσκονται στο νοτιότερο τμήμα της ιταλικής χερσονήσου. Η παρουσία των ελληνόφωνων στα μέρη αυτά φαίνεται πως αρχίζει τον 8ο π.Χ. αιώνα με την άφιξη αποίκων από την Ελλάδα οι οποίοι εγκαθίστανται στα παράλια της Μεσημβρινής Ιταλίας και της Σικελίας (Μεγάλη Ελλάδα). Το ελληνικό στοιχείο της Κάτω Ιταλίας τονώθηκε στο πέρασμα του χρόνου με την εγκατάσταση νέων αποίκων κατά τη βυζαντινή περίοδο. Η διάλεκτος περιέχει πλήθος δωρικών και προβυζαντινών στοιχείων.

Το τραγούδι που παραθέτουμε είναι ιδιαίτερα αγαπητό στις ελληνόφωνες κοινότητες του Σαλέντο. Η ηχογράφηση που περιλαμβάνεται στο Ανθολόγιο, έγινε στο χωριό Κοριλιάνο το 1981, και τραγουδιέται από ομάδα χωρικών.

Επικοινωνία, Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π4, Π3, Π2, Δ1, Ε7, Ε6, Ε4, Ε3

Βρείτε τις λέξεις του τραγουδιού που είναι όμοιες στα νέα ελληνικά.

Η ελληνική μουσική παράδοση της Κάτω Ιταλίας, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Διονυσόπουλος Νίκος - Λιάβας Λάμπρος, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 6 - 7, 1991

Les mensonges

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΓΑΛΛΙΑΣ

♩ = 120

J' avais vous dire u - ne chan - son qu' est plei - ne de men - son -
 ges. J' avais vous ges. Si y' a un mot de vrai de - dans, que le di -
 able m' em - por - te, la! La la la la la la la la la le le
 la la la la la la la la la la la le le Je m' suis le -

Je m' suis levé de bon matin,
 quand le soleil se couche,
 et je suis parti travailler
 au fond de la rivière, la!
 La la la la ...

J' ai mis ma voiture sur mon dos,
 les deux roues dans ma poche,
 je roule en haut, je roule en bas,
 Il tombe des noisettes, la!
 La la la la ...

Si vous passez devant chez moi,
 entrez dans la cuisine,
 vous trouverez ma femme dans
 l' four
 et la poule qui tricote, la!
 La la la la ...

**

Πολύ παλιό τραγούδι που προέρχεται από τη Γαλλία, χώρα στην οποία αναπτύχθηκε τόσο η παραδοσιακή όσο και η λόγια μουσική. Ανήκει στην κατηγορία των τραγουδιών που υιοθετούν το χιούμορ του παραλόγου με λόγια ασύνδετα μεταξύ τους. Η παράδοση αυτού του είδους των τραγουδιών συναντάται σε πολλές χώρες όπως και στην Ελλάδα. Τα λόγια λένε: “Θα σας πω ένα τραγούδι γεμάτο ψέματα. Κι αν υπάρχει μια λέξη αληθινή μέσα, ας με πάρει ο διάβολος. Σηκώθηκα ένα πρωί την ώρα που έδυε ο ήλιος κι άρχισα να δουλεύω στον πάτο του ποταμού. Έβαλα το αμάξι μου στην πλάτη και τις δυο του ρόδες στην τσέπη μου. Αν περάσετε από το σπίτι μου, μπείτε στην κουζίνα. Θα βρείτε τη γυναίκα μου μέσα στο φούρνο και την κότα να πλέκει”.

Ομοιότητα - Διαφορά, Πολιτισμός

Π2, Ε3, Δ3, Ε4, Ε2, Π4, Τ3

Δημιουργήστε ένα ρυθμικό σχήμα που να ταιριάζει και συνοδέψτε με αυτό το τραγούδι.

La tradition, Anthologie de la chanson française, Chansons pour enfants No 12, EPM, 9915, 1994

Πολυφωνικό τραγούδι ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΜΕΡΟΥΝ

Πρόκειται για πολυφωνικό τραγούδι των Πυγμαίων του Καμερούν. Οι Πυγμαίοι ζουν μέσα στα δάση σε μικρές κοινότητες ως κυνηγοί και τροφουσλλέκτες. Η μουσική τους κυρίως φωνητική και πολυφωνική, συνοδεύεται αποκλειστικά από ρυθμικά όργανα όπως τύμπανα, κουδούνια κ.λπ. Τα τραγούδια τους πάντοτε εντάσσονται σε διαφόρων τύπων τελεουργίες.

Το τραγούδι που παραθέτουμε εδώ τραγουδήθηκε από δεκατρία νεαρά κορίτσια και μικρά παιδιά σε μια μικρή κοινότητα μέσα στο δάσος και δεν έχει λόγια. Τραγουδιέται με το στόμα μισάνοιχτο και εκβάλλοντας ήχο. Ανήκει στην τελεουργία γγκάνγκα (nganga) που στη γλώσσα των Πυγμαίων σημαίνει μάγος και τελείται ως εξής: όταν κάποιος αρρωστήσει, τα μέλη της κοινότητας μαζεύονται κι ανάβουν φωτιά. Ο μάγος και ο βοηθός του χορεύουν γύρω της, ενώ οι υπόλοιποι τραγουδούν τα τραγούδια που προορίζονται για την τελεουργία αυτή. Ο μάγος υπνωτισμένος από τη μουσική και το χορό διαβάζει στη θράκα το σωστό γιατρικό για την ασθένεια και το λέει στα μέλη της κοινότητας. Εκείνοι το ετοιμάζουν και του το παραδίνουν για να το εφαρμόσει στον ασθενή. Τέλος, ο μάγος πηδάει πολλές φορές μέσα στο κέντρο της θράκας που πλέον θεωρείται ιερή, σκορπίζοντας τα κάρβουνα και τις στάχτες μέχρι να τη σβήσει.

Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα

T3, T2, P4, P2, Δ4, Δ2, Δ1, E3, E5, E6, T4

1) Η δεύτερη φωνή αποτελεί αυτοσχεδιασμό πάνω στην πρώτη. Κάντε το δικό σας ελεύθερο αυτοσχεδιασμό και προσθέστε τον στην πρώτη φωνή.

2) Ακούστε έργα του Στηβ Ράιχ που χρησιμοποιούν μια παρόμοια λογική από αλληλοσυμπληρούμενα μοτίβα (interlocking patterns). Συζητήστε για το πως η μουσική αυτή με την επανάληψη και τις ανεπαίσθητες αλλαγές στα μοτίβα δημιουργεί μια αίσθηση τελεουργίας.

Cameroon, *Baka Pygmy music*, *Musics and musicians of the world*, επιμέλεια: Arom Simha - Renaud Patrick, UNESCO collection / Auvidis, 8023, 1990

Παινιδοτράγουδο

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΑΚΤΗΣ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ

$\text{♩} = 130$

A1

αμ - (ν)ά πε - (d)ι - ό άσ άσ πε - (d)ι - ό άσ άσ αμ - νά πε - (d)ι
αμ - νά (τ)εν -

A2

(τ)έ (π)αου ζά ο αγκιά φουαίν - σο σου - αί αμ - νά (τ)εν - (τέ) (π)αου ζά ο αγκιά φουαίν

A3

- σο σου - αί (μ)άσ. (d)α νια - ό ό - ι (τ)ιάν - (τ)ο φ(λ)άσ - (d)ά ο - da (μ)άσ. (d)α - νια $\times 3$

B

ό ό - ι (τ)ιάν - (τ)ο φ(λ)άσ - (d)ά ο - da

Da Capo

Πολυφωνικό - διαλογικό τραγούδι που ανήκει στην εθνότητα Μπαουλέ, μια από τις εξήντα περίπου φυλές που συμβιώνουν στην Ακτή του Ελεφαντοστού. Ο μύθος λέει πως ο λαός αυτός διώχθηκε από την Γκάνα μετά από φιλονικία. Προσπαθώντας να βρουν μέρος να εγκατασταθούν βρέθηκαν μπροστά στα ορμητικά νερά του ποταμού Κομοέ. Ο μάγος είπε τότε πως έπρεπε να θυσιαστεί ένα αγόρι για να περάσουν. Η βασίλισσα Άουρα Πόκου πέταξε στο ποτάμι τον ίδιο της το γιο ώστε να περάσει ο λαός της και να βρεθεί σε μέρος ασφαλές. Απ' αυτό το γεγονός που ονομάστηκε "Μπαουλί" (που στη γλώσσα τους σημαίνει "νεκρό παιδί"), ο λαός ονομάστηκε Μπαουλέ.

Τα τραγούδια και η μουσική τους, που είναι γνωστά και αγαπητά όχι μόνο μεταξύ των μελών της φυλής, χαρακτηρίζονται από παράλληλες τρίτες που τραγουδιούνται είτε από μεγαλύτερες ομάδες, είτε και από δυο μόνο τραγουδιστές.

Στην ηχογράφηση του παινιδοτράγουδου που παρατίθεται εδώ τραγουδούν μικρά κορίτσια μ' αυτό το είδος πολυφωνίας. Συνοδεύουν το τραγούδι τους με παλμικά χτυπήματα των χεριών στους μηρούς, παρεμβάλλοντας μικρά ρυθμικά ιντερμέδια με κρουστούς ήχους από τα χείλη. Τα λόγια που είναι σατιρικά αναφέρονται σε μια γυναίκα που ήταν εφτά χρόνια έγκυος και χρειαζόταν καινούρια ρούχα γιατί τα παλιά σκίστηκαν από την τεράστια κοιλιά της.

Μεταβολή, Πολιτισμός

E2, E3, E5, E6, E7, Δ1, Δ2, Δ4, Π4, T2, T3

1) Μιμηθείτε τους ήχους και προσθέστε ρυθμικές ηχηρές κινήσεις.

2) Τραγουδήστε σε δύο ομάδες, όπως στην ηχογράφηση.

Côte - d' Ivoire, *Baule vocal music*, Musics and musicians of the world, επιμέλεια: Zemp Hugo, UNESCO collection / Auvidis, 8048, 1993

Φωνητικό παιχνίδι

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΕΣΚΙΜΩΝ ΙΝΟΥΙΤ – ΚΑΝΑΔΑΣ

$\text{♩} = 116$

di - ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ

δύο εκπνοές μια εισπνοή

τα...

di - ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ di-ρουμ ...

simile...

**

Πρόκειται για φωνητικό παιχνίδι των Εσκιμών Ινουίτ του Βορειοανατολικού Καναδά. Η λέξη “ινουίτ” είναι το όνομα με το οποίο οι ίδιοι αποκαλούν τον εαυτό τους (στη γλώσσα τους σημαίνει άνθρωπος).

Τα καταγαιάτ όπως οι ίδιοι τα ονομάζουν, είναι παιχνίδια συναγωνισμού. Παίζονται στις περισσότερες περιπτώσεις από δυο γυναίκες, μέλη αντίπαλων ομάδων, που τοποθετούνται έτσι ώστε τα πρόσωπά τους σχεδόν να ακουμπούν. Κάθε γυναίκα έχει στόχο να εξαντλήσει την αντοχή της άλλης. Καθεμιά που σταματά αντικαθίσταται από άλλη της ίδιας ομάδας. Η ομάδα που χάνει είναι εκείνη που όλα της τα μέλη εγκατέλειψαν. Το κομμάτι σταματάει, όταν μια από τις γυναίκες εξαντλήσει την αναπνοή της ή γελάσει. Η αναμέτρηση, λοιπόν γίνεται ως προς την αντοχή αλλά και την ποιότητα του ηχοχρώματος που παράγουν.

Στα καταγαιάτ χρησιμοποιούνται λέξεις δίχως νόημα. Σε κάποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και λέξεις που σημαίνουν κάτι συγκεκριμένο αλλά που συνήθως τοποθετούνται η μια δίπλα στην άλλη χωρίς λογική συνέπεια. Σ' άλλες περιπτώσεις, οι φωνές μιμούνται τη φωνή της χήνας ή άλλων ζώων ή τις φωνές που χρησιμοποιούν στο κυνήγι για να προσελκύσουν τα ζώα.

Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία, Πολιτισμός

Δ4, Δ2, Ε7, Ε3, Π4, Π3, Δ7, Ε1, Δ5

Μιμηθείτε τους ήχους, προσπαθήστε να βρείτε κι άλλους δικούς σας και φτιάξτε ένα δικό σας φωνητικό τραγούδι.

Canada - Inuit games and songs, Musics and musicians of the world, επιμέλεια: Nattiez Jean – Jacques, UNESCO collection / Auvidis, 8032, 1991

Go down, Moses

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

♩=105

Σολο **A**

When Is - rael was in E - gypt land
 pressed so hard they could not stand

Χορωδία

1. Let my peo-ple go. Op - go.

2.

B **Ρεφραίν από χορωδία**

Go down, Mo - ses, way down in E - gypt land

D.C.

Tell old Pha - ra - oh: Let my peo-ple go.

et my people go.
 "If not I' ll smite your firstborn dead",
 let my people go.
 Go down...

"No more shall they in bondage toil",
 let my people go.
 "Let them come down in Egypt's spoil",
 let my people go.

Πρόκειται για παραδοσιακό, αμερικανικό σπνρίτσουαλ, που εξιστορεί τη Βιβλική ιστορία του Μωυσή και της εξόδου των Εβραίων από την Αίγυπτο.

Τα σπνρίτσουαλ εμφανίστηκαν περίπου στα μέσα του 18ου αιώνα, όταν οι αφρικανικής καταγωγής σκλάβοι προσηλυτίστηκαν στο Χριστιανισμό. Συνδύαζαν τη δυτική αρμονία των θρησκευτικών ύμνων των λευκών με στοιχεία της αφρικανικής μουσικής και ήταν χορωδιακά τραγούδια. Αρκετά συχνά είχαν μορφή ερωταπόκρισης. Τα τραγουδούσαν με ρυθμικό λίκνισμα του σώματος και τα συνόδευαν με χτυπήματα των χεριών. Συχνά οι μελωδίες των σπνρίτσουαλ βασίζονταν σε μελωδίες διάφορων λαϊκών θρησκευτικών ύμνων των λευκών που οι Αφρικανοί της Αμερικής παράλασαν με τον δικό τους τρόπο.

Ατομο - Σύνολο, Πολιτισμός

Π3, Π4, Π2, Δ2, Ε4, Ε5, Ε6, Ε7, Δ1

Κάντε μια έρευνα για τη μαύρη θρησκευτική μουσική σπνρίτσουαλ (spiritual).

Marian Anderson, the voice that comes once in a hundred years, Anderson Marian, conductor: Toscanini Arturo, Pearl, 9405, 1990

Μικρή Μορένα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΧΙΛΗΣ

♩=180

Quien es mi mo-de-lo muer-to to-
re-ro To-re-ro
o de cla-ve-les.
Don-de pa-so la no-che ahí ha-blan-do o
ahí hab-lan-do o
de mis a-mo-res. Di-mequete vas, di-mequete
Pe-ro no me lle-vas, pe-ro no me
vas pa-ra la A-la-me-da. Di-mequete vas, di-mequete vas pe-ro no me lle-vas
lle-vas, pe-ro no me lle-vas. Di-mequete vas, di-mequete vas pa-ra la A-la-me-da
E-sta no-che a-lum-bra A-sí!
Por-que no tie-ne mar A-sí!

La fa - ro - la del mar. Al - la! E - sta no - che a - lum - bra A -
 Por - que no tie - ne mar. Al - la! E - sta no - che a - lum - bra A -
 sil! Por - que no tie - ne mar Al - la! mar Tus
 sil! La fa - ro - la del
 o - jos Mo - re - na me ma - tan a mi, Y Yo sin tus o - jos no
 pue - do vi - vir no pue - do vi - vir, tus o - jos Mo - re - na me
 pue - do vi - vir. No ma - tan a mi O - le.

Πρόκειται για λαϊκό, παραδοσιακό τραγούδι. Στη συγκεκριμένη ηχογράφιση τραγουδιέται από ομάδα παιδιών που ζουν στις φτωχικές γειτονίες μιας μικρής πόλης κοντά στην έρημο Ατακάμα.

Η μουσική παράδοση της Χιλής συνδυάζει στοιχεία τόσο από τους Ισπανούς αποίκους όσο και από τους γηγενείς πληθυσμούς, πράγμα που είναι φανερό και στο τραγούδι αυτό.

Τα παιδιά στην Χιλή μιλούν στο τραγούδι από πολύ μικρή ηλικία μέσα από τις κοινωνικές τους δραστηριότητες. Τραγουδούν και χορεύουν ισότιμα με τους μεγάλους σε πανηγύρια, θρησκευτικές γιορτές και στις διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις. Με εξαίρεση κάποια παιχνιδιδοτραγούδα, φαίνεται πως δεν υπάρχει ρεπερτόριο ειδικό για τα παιδιά.

Τα λόγια του τραγουδιού λένε: “Τα μάτια σου, Μορένα, με πληγώνουν, αλλά δεν μπορώ να ζήσω χωρίς αυτά”.

Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π2, Π3, Π4, Ε3, Δ4, Δ3, Ε4, Ε5, Ε6, Δ1, Δ2

- 1) Αποδώστε όλα τα ρυθμικά μέρη με παλαμάκια. Προσθέστε στο οργανικό κομμάτι μέρη για κρουστά.
- 2) Πειραματιστείτε με φωνήματα τραβώντας το “ppp”.

Amerique du sud, Le chant des enfants du monde vol. 6, επιμέλεια: Corpataux Francis, Arion, 64438, 1998

Τα άνθη του τσαγιού

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΙΝΑΣ

♩=145

A

σαν Σια Σι ι - σουέ ιο ο τα - ανγκ λιεν (γ)ι ιν χάι ναικ'ιο

B

μανγκμανγκ ιο μάν μιν φο - ν(γκ) Σαν σ'αναν αρ τζιάοτζιέν μεί

σουέ σ'σ νι αρ τό - ο Τσι-ιν λόου τζιάο ιουχουάν κε ιο

τσά - ι τσα μα - ν(γκ) πιάε νιάο Σεν σεν τζανγκ Σιν τζουαίν

Γ

He he μιά - (ό) μιν Σια-α-ο

ουο ουι μιά(ο) μι Σιέν τζι Τσαν ι - ο

Τραγούδι που προέρχεται από τους Μιάο, μια από τις περίπου πενήντα τέσσερις μειονότητες που ζουν διεσπαρμένες στην κινεζική επικράτεια. Οι Μιάο είναι αγρότες και ζουν σε ορεινή περιοχή μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Φορούν χαρακτηριστικές τοπικές ενδυμασίες με έντονα χρώματα και πολλά κοσμήματα. Η μουσική τους διαθέτει έντονη και ξεχωριστή προσωπικότητα. Χαρακτηρίζεται από πεντατονικές κλίμακες, όπως και η μουσική της υπόλοιπης χώρας. Το συγκεκριμένο τραγούδι είναι χαρακτηριστική μελωδία της περιοχής και στη συγκεκριμένη ηχογράφιση τραγουδιέται από κορίτσι δώδεκα ετών.

Τα λόγια λένε: “Ο ήλιος στέλνει το πρωινό του χαμόγελο. Duo όμορφα τραγούδια από τα άνθη του τσαγιού. Αφιερώνω την νιότη μου σ’ αυτή την όμορφη γη. Μαζεύω το τσάι με χαρά. Τα αγόρια είναι δυνατά σαν τα βουνά. Τα κορίτσια είναι όμορφα σαν το νερό”.

Πολιτισμός, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π2, Π4, Τ2, Ε5, Ε6, Δ1, Δ2, Ε1, Τ4

- 1) Φτιάξτε την κλίμακα πάνω στην οποία είναι γραμμένο το τραγούδι και αυτοσχεδιάστε πάνω σ’ αυτήν.
- 2) Βρείτε ελληνικά πεντατονικά τραγούδια.

Minorités tribales du sud - ouest de la Chine, Le chant des enfants du monde vol. 5, επιμέλεια: Corpataux Francis, Arion, 64365, 1996

Νανούρισμα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΝΟΤΙΑΣ ΙΝΔΙΑΣ

♩=73

A

τζο τζο τζο τζο μπά-λε κρι-Σνα τζο-κου-λα πά-(ρι)ου-τε

B

τού γκου β(ει) νά τού γκου-β(ει) νά τού γκου β(ει) νά νά-β(α)ρ(α)ινα κέ-πι da

Γ

τό-(ρι)-λα τάν-δού νά-γκα-ζα(μ)πί-κι τζά-τζι (φ)οῦ-(κ)ε_λε τσέ-λι ναν-κού-(β)ε ντα-γκα-λέ-μπα

σα-(ρ)α-πα(ρ)τι-ε_ (κ)έ-(ρ)τι ναν-κού-(β)ε ντα-γκα-λέμ-βα τζό γκου-λα-βά πάα-ρ(νι)

A'

τζο τζο τζο τζο τζο τζο τζο

Η μουσική παράδοση στην Ινδία είναι πολύ μεγάλη και εξαιρετικά πολυποικίλη· οι ρίζες της εντοπίζονται από την αρχαιότητα. Τα παιδιά στην Ινδία, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, μεγαλώνουν ακούγοντας παραδοσιακή μουσική και τραγούδια αλλά και το νεότερο μουσικό ιδίωμα που σε μεγάλο βαθμό σχετίζεται με την ιδιαίτερη ανάπτυξη του κινηματογράφου στη χώρα.

Το τραγούδι που παρατίθεται εδώ είναι νανούρισμα και τραγουδιέται από ενήλικο άτομο. Η λέξη “τζο, τζο” είναι αντίστοιχη του ελληνικού “νάνι νάνι”. Τα λόγια του “η κούνια του μωρού είναι σκεπασμένη με διαμάντια και ρουμπίνια ...” παραπέμπουν στο ελληνικό “κοιμήσου και παράγγειλα στην Πόλη τα προικιά σου, στη Βενετιά τα ρούχα σου και τα διαμαντικά σου” κάνοντας έτσι φανερή τη συνάφεια των τραγουδιών αυτών παρότι προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες.

Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία, Πολιτισμός

Π4, Π3, Π2, Δ3, Δ2, Ε3, Ε4, Δ5, Ε6, Δ1

- 1) Χρησιμοποιήστε διαφορετικά κουδουνάκια για να συνοδέψετε το τραγούδι.
- 2) Βάλτε δικά σας λόγια στο νανούρισμα.

Berceuses - Lullabies, Le chant des enfants du monde vol.3, επιμέλεια: Corpataux Francis, Arion, 64298, 1994

Η λυγερή

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΑΒΟΑΝΔΑΛΟΥΣΙΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

$\text{♩} = 100$

λαιμ -

μά - βαι - δά - - - - - ιά τε - θέ - ννα, λαιμ - μά - βαι - δά - - - - - ιά τε - θέ - ννά α -
 μερ - βι - λή - - - - - δ(α) αι - - - - - σερ' - νά, αι - μερ - βι - λή - - - - - δ(α) αι - - - - - σερ' - νά α -

- μάν α - μάν, α - μάν - - - - - α - μάν, η(ει) - μι Ζα - μαι - λου φαιτ τέ - να, α - μάν, α - μάν, α - μάν - - - - - α μάν αι
 - μάν α - μάν, α - μάν - - - - - α - μάν, (γ)ουσ - νουν θαι γέ - - - - - (η) - ννα μελ, α - μαν, α - μαν, α - μάν - - - - - α μάν

**

Πρόκειται για πολύ παλιό, αραβικό, αστικό τραγούδι. Ανήκει στην αραβοανδαλουσιανή μουσική παράδοση που αναπτύχθηκε στην Ισπανία κατά τη διάρκεια της παραμονής των Αράβων στη χώρα αυτή.

Το συγκεκριμένο τραγούδι αποτελεί μέρος από μια νούμπα που είναι μια φόρμα της κλασικής αραβικής μουσικής αντίστοιχη με τη σουίτα της λόγιας δυτικής μουσικής. Η μορφή αυτή ξεκίνησε από την Ανδαλουσία τον 9ο αιώνα και από εκεί διαδόθηκε σ' ολόκληρο τον αραβικό κόσμο. Είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με ένα συγκεκριμένο είδος ποίησης και ως συνηθισμένη θεματική έχει τη χαρά της ζωής και τον έρωτα.

Τα λόγια λένε: “Όταν είδα τη λυγερή η ομορφιά της με σκλάβωσε. Λυγίζει όπως το κλαδί του δέντρου. Ποιος θα ακούσει το παράπονό μου για τον έρωτα που νιώθω; Μόνο αυτή μπορεί”.

Αλληλεπίδραση, Πολιτισμός

Π2, Π4, Τ2, Ε3, Ε4, Ε6, Ε7, Δ1

Ακούστε και συγκρίνετε διάφορες μουσικές της Δυτικής Μεσογείου.

Joyas de la Musica Culta Arabe, Abdel Karim Ensemble, Pneuma, 300, 2001

Waltzing Matilda

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

♩ = 120

Once a jol-ly swag-man camp'd by a bil-la-bong, Un-der the shade of a cool-li-bah tree, and he
 sang as he watch'd and wait-ed-till-his bil-ly boiled, You'll come a waltz-ing Ma - til - da with me
 Waltz-ing Ma-til - da, waltz-ing Ma-til - da, You'll come a waltz-ing Ma - til - da with me, And he
 sang as he watch'd and wait-ed till his bil-ly boiled, You'll come a waltz-ing Ma - til - da with me

Down came a jumbuck* to drink at that billabong,
 up jumped the swagman and grabbed him with glee,
 and he sang as he shoved that jumbuck in his tuckerbag,
 you'll come a-waltzing Matilda with me.
 Up rode the squatter* mounted on his thoroughbred,
 down came troopers one two three.
 Whose that jumbuck you 've got in the tuckerbag?
 You 'll come a-waltzing Matilda with me.
 Up jumped the swagman and sprang into the billabong,
 you 'll never catch me alive said he,
 and his ghost may be heard as you pass by that billabong,
 you 'll come a-waltzing Matilda with me.

billabong: ποταμάκι, ρυάκι

billy: κυλινδρική μεταλλική κανάτα με καπάκι και χερούλι από σύρμα, που χρησιμοποιούσαν για να βράζουν νερό

coolibah tree: ένα είδος ευκαλύπτου που ευδοκεί στην Αυστραλία

jumbuck: πρόβατο (η λέξη προέρχεται από τη γλώσσα των αυτοχθόνων πληθυσμών της Αυστραλίας)

squatter: γαιοκτήμονας και ιδιοκτήτης κοπαδιών ελεύθερης βοσκής

swagman: περιπλανώμενος που κουβαλά τα προσωπικά του είδη στην πλάτη σε ένα είδος σάκου (swag) την πλάτη και μετακινείται με τα πόδια, ψάχνοντας δουλειά

Πρόκειται για παραδοσιακό τραγούδι των αποίκων της Αυστραλίας. Είναι γεμάτο από χαρακτηριστικές λέξεις της αυστραλιανής διαλέκτου και είναι πασίγνωστο σ' ολόκληρη τη χώρα. Αφηγείται το μύθο ενός αυστραλού μοναχικού περιπλανώμενου περιπατητή που, όταν τον πιάνουν να προσπαθεί να κλέψει ένα πρόβατο, προκειμένου να μην παραδοθεί πηδάει μέσα στο ποτάμι και πνίγεται. Η Ματίλντα δεν είναι κοπέλα αλλά ο σάκος του. Τον κουβαλά στην πλάτη, όταν περπατά, με τρόπο που μοιάζει σα να χορεύει βάλς μαζί του.

Μεταβολή, Πολιτισμός

T2, E3, E4, E6, Δ1, Π2, T3

1) Κάντε μια έρευνα για την μουσική και τα όργανα που χρησιμοποιούν οι ιθαγενείς πληθυσμοί της Αυστραλίας.

2) Αντιπαραβάλετε τη μουσική των ιθαγενών πληθυσμών με τη μουσική των αποίκων, επιχειρώντας έτσι να συγκρίνετε τους δυο πολιτισμούς.

Songs of the Australian Bush, various artists, Larrikin, 118, 1994

Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια

Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα, επινοήθηκαν οι πρώτες μηχανές αναπαραγωγής του ήχου, δηλαδή το γραμμόφωνο και το ραδιόφωνο. Οι εφευρέσεις αυτές έκαναν εφικτή την εύκολη διάδοση της μουσικής σε ανθρώπους όλων των κοινωνικών και οικονομικών τάξεων.

Παράλληλα στα μεγάλα αστικά κέντρα άρχισαν να αναπτύσσονται νέες μορφές μουσικής που, δανειζόμενες στοιχεία από παραδοσιακές μουσικές και από τη λόγια μουσική παράδοση, διαμόρφωσαν συγκεκριμένα στιλ και ρεύματα, που έγιναν πολύ αγαπητά στις μεγάλες κοινωνικές μάζες. Τέτοια ήταν το βαλς, το ταγκό, το τσα – τσα, το τουίστ, η μπόσα νόβα, το ροκ εν ρολ κ.ά. Το γεγονός ότι αυτά συνδέονταν άμεσα με το χορό τα μετέτρεψε σε διασκέδαση και φυσικά τους προσέδωσε ακόμα μεγαλύτερη δημοτικότητα.

Τη δεκαετία 1930 ο ηλεκτρισμός άρχισε να περνάει στα μουσικά όργανα. Έτσι μουσικά όργανα όπως η κιθάρα και το μπάσο έγιναν ηλεκτρικά αποκτώντας έτσι νέες εκφραστικές δυνατότητες αλλά και πολύ μεγάλη ένταση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι ορχήστρες να αρχίσουν να παίζουν σταδιακά σε όλο και μεγαλύτερους χώρους, αφού μπορούσαν πλέον να ακουστούν, αποκτώντας έτσι εξαιρετικά πολυπληθή ακροατήρια. Οι μουσικές αυτές ονομάζονται διεθνώς “popular”, από όπου προέρχεται ο όρος pop, και ελληνικά αποδίδονται ως «δημοφιλείς».

Τα δημοφιλή μουσικά ρεύματα στις περισσότερες περιπτώσεις ενσωματώνουν και το στοιχείο της εμπορικότητας, είναι δηλαδή προϊόν προς κατανάλωση του οποίου η δημοτικότητα εξαρτάται άμεσα από την πώληση δίσκων, την προβολή στα μαζικά μέσα ενημέρωσης και την παρουσία τους στους καταλόγους δημοτικότητας (charts, top - ten).

Η μουσική **Τζαζ (Jazz)** γεννήθηκε στη Νέα Ορλεάνη των Η.Π.Α. στις αρχές του 20ου αιώνα. Οι ρίζες της βρίσκονται στην δυτική λόγια μουσική και στην μουσική παράδοση των αφρικανών σκλάβων. Διαθέτει το στοιχείο του αυτοσχεδιασμού και των έντονων και συχνά πολύπλοκων ρυθμών. Στα πλαίσια της τζαζ αναπτύχθηκαν πολλά διαφορετικά στιλ όπως το ντίξιλαντ, το σουίνγκ, το μπη-μποπ κ.ά.

Το **Ροκ εν Ρολ (Rock 'n' Roll)** εμφανίστηκε στις Η.Π.Α. στις αρχές της δεκαετίας του 1950. Ήταν μια μορφή χορευτικού τραγουδιού που συνδύαζε στοιχεία από την ρυθμ εντ μπλουζ των μαύρων, την κάντρου των λευκών αλλά και από την τζαζ και τα μπλουζ. Χαρακτηριζόταν από τους έντονα χορευτικούς ρυθμούς αλλά και από τη χρήση της ηλεκτρικής κιθάρας και των ντραμς. Θεωρήθηκε προκλητική μορφή μουσικής και αμφισβητήθηκε από τους μεγαλύτερους. Είναι το πρώτο είδος μουσικής που δημιούργησε νεανική κουλτούρα που περιελάμβανε τρόπο ντυσίματος και συμπεριφοράς.

Το **Ροκ (Rock)** γεννιέται στις αρχές της δεκαετίας του 1960 παράλληλα στην Αγγλία και στις Η.Π.Α. Επηρεάζεται έντονα από το Rock 'n' Roll έχει όμως πιο σκληρό ήχο και εντονότερο το στοιχείο της κοινωνικής αμφισβήτησης. Το ροκ συμβαδίζει με τα κοινωνικά κινήματα της εποχής και αποτελεί,

για όσους το ακολουθούν, κυριολεκτικά στάση ζωής. Στα πλαίσια της ροκ μουσικής δημιουργήθηκαν κατά καιρούς πολλά διαφορετικά ρεύματα όπως το харντ ροκ, το μέταλ, το πανκ κ.ά.

Η **Ποπ (Pop)** μουσική είναι το εμπορικότερο είδος δημοφιλούς μουσικής. Αποσκοπεί στην διασκέδαση χωρίς ιδιαίτερες τάσεις κοινωνικού προβληματισμού. Χαρακτηρίζεται από μελωδίες που είναι εύκολο να απομνημονευθούν και να τραγουδηθούν από τον κόσμο. Επηρεάζεται από πολλά είδη μουσικής όπως ροκ, κάντρυ κ.ά. Διαθέτει ηλεκτρικό ήχο και η θεματολογία των στίχων είναι ανάλαφρη. Στα πλαίσια της ποπ κινούνται τα ρεύματα σοφτ ροκ, ποπ – ροκ, ντίσκο κ.ά.

Η **Ρέγκε (Reggae)** είναι μουσικό ρεύμα που γεννήθηκε στη Τζαμάικα. Αποτελεί συνδυασμό επιρροών από την αφροαμερικανική παράδοση της Βόρειας Αμερικής (ρυθμ εν μπλουζ) και την παραδοσιακή αφροτζαμαϊκική μουσική. Η ρέγκε έγινε γνωστή σε όλο τον κόσμο, χάρη στον τραγουδιστή και τραγουδοποιό Μπομπ Μάρλεϋ.

Summertime

GEORGE GERSHWIN / DUBOSE HEYWARD

$\text{♩} = 90$ **A**

Sum-mer time and the liv-in' is eas-y. Fish are jump in' an' the cot-ton is high. Oh yo' dad-dy's rich. an' yo' ma is good look-in' So hush, li-ttle ba-by don't yo' cry

One of these morn in's you goin' to rise up sing-in' Then you'll spread yo' wings an' you'll take the sky. But till that morn in' there's a noth in' can harm you. With Dad-dy an' Mam my stand-in' by.

Τραγούδι από το μιούζικαλ “Porgy and Bess” που έκανε την πρεμιέρα του στη Βοστώνη των Η.Π.Α. την 30η Σεπτεμβρίου του 1935. Υπήρξε ένα από τα πιο διάσημα τραγούδια του συνθέτη και στη συνέχεια διασκευάστηκε κι από πολλούς άλλους καλλιτέχνες. Τα λόγια μιλούν για το ζεστό καλοκαίρι του αμερικανικού Νότου.

Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Π4, Π3, Π5, Δ2, Δ1, Ε7, Ε6, Ε4, Δ6

1) Ακούστε πολλές διαφορετικές εκτελέσεις του τραγουδιού και συγκρίνετέ τις (μια τόσο ενδιαφέρουσα όσο και ιδιωματική είναι με την Τζάνις Τζόπλιν).

2) Ακούστε κι άλλα έργα του Τζορτζ Γκέρσουιν όπως “Γαλάζια Ραψωδία” (Rhapsody in Blue), “Ένας Αμερικανός στο Παρίσι” (An American in Paris) κ.ά. Συζητήστε για τις επιδράσεις της συμφωνικής μουσικής στο έργο του συνθέτη.

Porgy and Bess, Gershwin George, Gershwin Ira, Fitzgerald Ella - Armstrong Louis et al., Polygram Records, 827475, 1990

At the hop

ARTHUR SINGER / JOHN MEDORA / DAVID WHITE

$\text{♩} = 155$

The musical score is written in 4/4 time with a tempo of 155. It features a piano accompaniment and a vocal line. The key signature has one flat (B-flat). The score is divided into several systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The piano accompaniment includes chords and bass lines. The vocal line includes lyrics and rhythmic markings. The score includes a key signature change to C major for the final system.

Oh, my God!

A C⁷ C⁷ C⁷

Well you can rock it, you can roll it, Do the stom and e - ven stroll it, at the hop.

Hop hop hop hop, Hop hop hop hop,

C⁷ F⁷ F⁷ C⁷

When the re - cord starts a - spin - ning, You can - lyp - so when you chick - en at the hop.

Hop hop hop hop, Hop hop hop hop,

C⁷ G⁷ F⁷ C⁷

Do the dance sen - sa - tion that is sweep - ing the na - tion, At the hop.

Oooh, aah, Hop hop hop hop.

B C⁷ C⁷ C⁷

Let's go to the hop! Let's go to the hop! (Oh, ba - by)

F⁷ F⁷ C⁷

Let's go to the hop! (Oh, ba - by) Let's go to the hop!

Musical score for the song "At the Hop". It features a vocal line and a guitar accompaniment line. The vocal line starts with "Oooh, aah, let's go to the hop! Well you can". The guitar accompaniment has chords G7, F7, C7, and C7. The lyrics are: "Oooh, aah, let's go to the hop! Well you can".

Well you can swing it, you can groove it,
 You can really start to move it, at the hop.
 Well the jockey is the smoothest,
 And the DJ is the coolest, at the hop.
 All the cats and chicks can get their kicks,
 At the Hop.

Το τραγούδι αυτό παρουσιάστηκε σε πρώτη εκτέλεση από τους "Danny and the Juniors" το 1957 και περιγράφει τις χορευτικές φιγούρες του ροκ εν ρολ, που ξετρέλαιναν τους νέους της εποχής.

Αλληλεπίδραση, Επικοινωνία

Τ1, Π4, Π3, Δ1, Ε3, Ε4, Ε6, Ε5, Δ3, Τ2

- 1) Ακούστε κι άλλα παραδείγματα ροκ εν ρολ μουσικής και βρείτε πληροφοριακά στοιχεία για το στιλ.
- 2) Τραγουδήστε ξεχωριστά τα διάφορα μοτίβα του τραγουδιού και μετά βάλτε τα μαζί.

20th century - 50's Rock N Roll - At the hop, Various artists, K-Tel Entertainment, 2001

Blowin' in the wind

BOB DYLAN

♩ = 180

How ma-ny roads must a man walk down be-fore you call him a man?
 How ma-ny seas must a white dove sail be-fore she sleeps in the sand?
 How ma-ny times must the can-non balls fly, be-fore they're for-e-ver banned?
 The ans-wer, my friend, is blow-in' in the wind, the ans-wer is blow-in' in the wind.
 (wind) Oh, the ans-wer, my friend, is blow-in' in the wind.
 the ans-wer is blow-in' in the wind.

How many years
 can a mountain exist
 before it's washed to the sea?
 And how many years can some people exist
 before they're allowed to be free?
 Oh, how many times can a man turn his head
 pretending he just doesn't see?
 The answer my friend
 is blowing in the wind.
 The answer is blowing in the wind.

Μπαλάντα που κυκλοφόρησε το 1962 και περιλαμβάνεται στο δεύτερο άλμπουμ του Μπομπ Ντύλαν “Freewheelin’”. Μέχρι τον επόμενο χρόνο, είχε γίνει τόσο δημοφιλής ώστε την αποκάλεσαν ύμνο του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα. Ο Ντύλαν είναι χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της φολκ - ροκ σκηνής και τα τραγούδια του περιέχουν σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά μηνύματα για το κοινό, σε θέματα όπως τα δικαιώματα του πολίτη και ο πυρηνικός πόλεμος. Το σιλ της μουσικής του έγινε γνωστό και με το όνομα “protest music” (μουσική της διαμαρτυρίας).

Επικοινωνία, Ομοιότητα - Διαφορά

Π2, Π3, Π4, Ε4, Δ1, Ε7

Ακούστε και άλλα τραγούδια του Μπομπ Ντύλαν και άλλων φολκ - ροκ καλλιτεχνών όπως οι Τζόαν Μπαέζ, Σάιμον και Γκαρφάγγκελ κ.ά. και εντοπίστε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ύφους που υιοθετεί ο κάθε καλλιτέχνης.

The Freewheelin’ - Bob Dylan, Dylan Bob, Sony, 2003

Take five

PAUL DESMOND

$\text{♩} = 176$ $\text{♩} = \text{♩}$

Οσινάτο του πιάνο στο A Φωνητικό οσινάτο στο A

da ba da ba da ba da bada ba

da bada bada da ba da dabada bada da da bada ba da da da bada ba

da bada bada da ba da da bada bada da dabadabada da **Fine**

B da wa dawa da bada ba da wa dawa da ba da ba da wa dawa da bada ba

da ba da ba da da ba da ba da wa da wa da ba da ba

da wa dawa da ba da ba da wa dawa da bada ba da da ba

Ο Πωλ Ντέσμοντ και ο Ντέιβιντ Μπρούμπεκ συνεργάστηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 μέχρι το 1967. Καρπός της συνεργασίας αυτής ήταν μεταξύ άλλων και η μελωδία “Take Five”, που έγινε διάσημη με το κουαρτέτο του Ντέιβιντ Μπρούμπεκ. Ο τρόπος τραγουδιού με συλλαβές λέγεται σκατ σίνγκινγκ (scat singing).

Σύστημα

Π3, Π4, Δ2, Δ4, Ε3, Ε4, Ε6, Ε7, Δ1

1) Βάλτε το φωνητικό οσινάτο μαζί με τη μελωδία του Α. Η φωνή στη μελωδία μπορεί να είναι φαλτσέττο, ιδιαίτερα στο Β.

2) Ακούστε διάφορα παραδείγματα σκατ σίνγκινγκ και φτιάξτε τα δικά σας αυτοσχεδιαστικά φωνήματα.

3) Ακούστε και άλλα παραδείγματα μουσικής τζαζ από τον Λούις Άρμστρονγκ ή άλλους συνθέτες που χρησιμοποιούν σκατ σινγκινγκ και αυτοσχεδιασμό.

Dave Brubeck - Take five, Immortal concerts, Desmond Paul, Brubeck Dave, Giants of Jazz (Ita), 2000

A hard day's night

JOHN LENNON / PAUL MC CARTNEY

$\text{♩} = 150$

A $\text{♩} \text{C}$ Fmaj^7 C B^b

It's been a Hard Day's Night, and I've been work-ing like a
work all day to get you mo-ney to buy you

C C Fmaj^7 C B^b

dog. It's been a Hard Day's Night I should be sleep-ing like a
things, and it's worth it just to hear you say you're gon-na give me ev'-ry-

C F G

log but when I get home to you, I find the things that you do will make me
thing So why I love to come home, Cos when I get you a-lone, you know I'll

C F^7 Cm C Cm C **B** Em

feel al-right. You know I kay. When I'm home
be O

Am Em C Am

ev'-ry-thing seems to be al-right. When I'm home, feel-ing you hold-ing me

F^6 G Cm C C F^7

fight, fight, Yeah! 3...It's been a right. You know I feel, al-

Cm C C F^7 B^b C

right you know I feel al-right.

Τραγούδι των "Beatles" από το ομώνυμο άλμπουμ του 1964. Τα "Σκαθάρια", που έχουν μείνει στην ιστορία ως το πιο διάσημο Βρετανικό ποπ-ροκ μουσικό συγκρότημα όλων των εποχών, ξεκίνησαν από την πόλη του Λίβερπουλ και το 1962 απέκτησαν τη σύνθεση που τους έκανε διάσημους: με τους Πωλ ΜακΚάρτνεϊ, Τζον Λέννον, Τζωρτζ Χάρισσον και Ρίνγκο Σταρ.

Το 1963 ψηφίστηκαν ως το καλύτερο μουσικό συγκρότημα του κόσμου. Ως το 1968 που έκαναν το τελευταίο τους άλμπουμ, "The End", είχαν τα περισσότερα Νο 1 τραγούδια από κάθε άλλο μουσικό συγκρότημα. Τα λόγια του τραγουδιού αναφέρονται στο πως μας χαλαρώνει το να βρεθούμε μετά από μια μέρα σκληρής δουλειάς, με το αγαπημένο μας πρόσωπο.

Ομοιότητα - Διαφορά, Πολιτισμός

Π2, Ε3, Ε4, Ε6, Δ1, Τ1, Τ5, Π4

Αναλάβετε σε ομάδες να παρουσιάσετε ένα από τα άλμπουμ του συγκροτήματος στην τάξη. Μετά τις παρουσιάσεις, συζητήστε αν το συγκρότημα θεωρείται δικαιολογημένα ή όχι ως ένα από τα καλύτερα συγκροτήματα όλων των εποχών.

A hard day's night, The Beatles, Capitol, 46437, 1990

Imagine

JOHN LENNON

♩ = 70

F Fmaj⁷ B^b Fadd⁹ B^b

A F Fmaj⁷ B^b F Fmaj⁷ B^b

Im-ag-inethere's no heav - en it's ea-sy if you try

F Fmaj⁷ B^b F Fmaj⁷ B^b

no hell be-low us a-boveus on-ly sky

B^b Dm/A Gm B^b/F C F/C C⁷

Im-ag-ine all the peo - ple liv-ing for to-day ah

A F Fmaj⁷ B^b F Fmaj⁷ B^b

Im-ag-ine there's no coun - tries it is - n't hard to do.
Im-ag-ine no pos-ses - sions I won-derif you can

F 3 Fmaj⁷ B^b F Fmaj⁷ B^b B^b Dm/A

noth-ing to kill or die for and no re - li-gion too Im-ag-ine all the peo
no need for greed or hun - ger a broth-erhood of man Im-ag-ine all the peo

Gm B^b/F C F/C C⁷ B^b **B** C 3 F Fmaj⁷ A⁷

ple liv - ing life in peace you you maysay I'm adream-er
ple shar - ing all the world you

B^b C F Fmaj⁷ A A⁷ B^b C 3

but I'm not the on - ly one I hope some day you'll join

F Fmaj⁷ A A⁷ B^b C 3 F /C /D /E

us and the world will be as one live as one

Πρόκειται για μπαλάντα του Τζον Λέννον, από το ομώνυμο άλμπουμ που κυκλοφόρησε το 1971, και έγινε αμέσως Νο 1. Ο Λέννον ακολούθησε σόλο καριέρα μετά τη διάλυση του διάσημου μουσικού συγκροτήματος των “Beatles” το 1968. Μαζί με την Γιόκο Όνο συνέχισαν να κυκλοφορούν τραγούδια που γίνονταν επιτυχίες, αλλά και να αγωνίζονται για την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο Τζον Λέννον δολοφονήθηκε στη Ν. Υόρκη την 8η Δεκεμβρίου του 1980.

Το “Imagine” ψηφίστηκε από το μουσικό κοινό ως ένα από τα καλύτερα τραγούδια της χιλιετίας.

Επικοινωνία, Μεταβολή

Π2, Τ4, Ε4, Ε6, Δ1

1) Βρείτε στοιχεία για τις ειρηνιστικές οργανώσεις ανά τον κόσμο.

2) Ερευνήστε τη ζωή και την καριέρα του Τζον Λέννον μετά από τη διάλυση του γκρουπ.

Imagine, Lennon John, Ono Yoko, Capitol, 90803, 1990

As tears go by

MICK JAGGER / KEITH RICHARDS / ANDREW LOOG OLDHAM

$\text{♩} = 114$

E F# A B E

It is the eve-ning of the day, I sit and
My rich-es can't buy ev-ery-thing, I want to

F# A B A B

watch the chil-dren play, Smil-ing fac-es I can see,
hear the chil-dren sing, All I hear is the sound

1. E C#m A A6 G#m7 F#m7 B B7

but not for me I sit and watch as tears go by.

2. E C#m A Amaj7 A6 G#m7 F#m7 B

of rain fall-ing on the ground. I sit and watch as tears go by.

B7 E F# A B7 E

It is the eve-ning of the day, I sit and

F# A B A B7

watch the chil-dren play, Do-in'things I used to do

E C#m A Amaj7 A6 G#m7 F#m7

they think are new. I sit and watch as tears go

B B7 B F#m7 B7 E

by. Mm

Τραγούδι του γνωστού Βρετανικού ροκ συγκροτήματος, “The Rolling Stones” που αποτελείται από τους Κιθ Ρίτσαρντς, Μικ Τζάγκερ, Τσαρλς Γουάτς και Ρόνι Γουντ. Κυκλοφόρησε στο άλμπουμ τους “December’s children” το 1965. Η μουσική τους ήταν έντονα επηρεασμένη από το ρεύμα της “ρύθμ εν μπλουζ” (Rhythm ‘n’ Blues) και θεωρήθηκαν “τα κακά παιδιά” της βρετανικής μουσικής σκηνής. Τα λόγια του τραγουδιού που παρατίθεται εδώ περιγράφουν ήρεμες σκηνές το δειλινό.

Ομοιότητα - Διαφορά, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

Ε4, Ε5, Ε6, Δ1, Δ2, Δ3, Π3, Π4

1) Ερευνήστε το έργο των Rolling Stones και ακούστε όποια από τα τραγούδια τους θεωρήσετε τα πιο σημαντικά.

2) Κάντε μια έρευνα για τα νεότερα ρεύματα της διεθνούς ροκ σκηνής όπως Πανκ (Punk), Χέβυ μέταλ (Heavy metal), Νιού γουέιβ (New wave), Γκραντς (Grunts) κ.ά.

Hot Rocks 1964-1971, The Rolling Stones, Abkco, 6667, 1990

Another brick in the wall (part II) ROGER WATERS

♩ = 104 **A**

Dm We don't need no_ e-du ca- tion_ *Dm* We don't need no_

Dm thought con trol_ *Dm* No dark sar- ca- sm_ in the class- room

Dm Tea-cher leave them kids a lone **B** *G*

G Hey! Tea-cher! Leave them kids a lone *Dm*

Γ All in all_ it's just a - no-ther brick in the wall

Dm All in all_ you're just a - no-ther brick in the wall. *C* *F* *C* *Dm* *NC*

**

Πρόκειται για ένα τραγούδι του ροκ συγκροτήματος “Pink Floyd”. Περιλαμβάνεται στη συλλογή “The Wall” που κυκλοφόρησε το 1979. Η ομώνυμη ταινία θεωρήθηκε πρωτοποριακή για την εποχή της αλλά και αυστηρά ακατάλληλη. Τα λόγια του τραγουδιού λένε: “Δεν έχουμε ανάγκη από την εκπαίδευσή σας, δεν έχουμε ανάγκη να ελέγχετε τη σκέψη μας, ούτε το σαρκασμό μέσα στην τάξη τον έχουμε ανάγκη. Δάσκαλοι! Αφήστε ήσυχα τα παιδιά, δεν είστε παρά άλλο ένα τούβλο στον τοίχο που μας χωρίζει”.

Μεταβολή, Σύστημα

T5, T4, T2, Π2, E3, E4, E1

Ερευνήστε το έργο των “Pink Floyd” ακούστε μέσα στην τάξη και άλλα έργα τους π.χ. το “Wish you where here”, το “The dark side of the moon” κ.λπ.

Pink Floyd - The Wall, Pink Floyd, Harvest - EMI Records, 7460368, 1979

Walking on the moon STING

♩ = 160

A Dm7 Dm7 Dm7 Dm7 Bb Bb C C

Gi-ant steps are what you take walk-ing on the moon_

Dm7 Dm7 Dm7 Dm7 Bb Bb C C'

I hope my legs don't break, walk-ing on the moon_

Dm7 Dm7 Dm7 Dm7 Bb Bb C C

We could walk for e - ver, walk-ing on the moon_

Dm7 Dm7 Dm7 Dm7 Bb Bb C C Dm7

We could be to - ge - ther, walk-ing on, walk-ing on the moon.

1. Dm7 2. Dm7 **B** Bb Bb F F C C

Some may say, I'm wish - ing my
way, and if it's a
say, to-mor-row'sa -

Gm Gm Bb Bb x3 F F C C

days a - way No
price I pay Some
no - ther day You stay

Da Capo

Walking back from your house.
Walking on the moon.
Walking back from your house.
Walking on the moon.
Feet that hardly touch the ground.
Walking on the moon.
My feet don't hardly make no sound,
walking on, walking on the moon.

**

Τραγούδι του βρετανικού συγκροτήματος “Police” που μιλά για την πραγματοποίηση των ονείρων μας με οποιοδήποτε κόστος. Περιλαμβάνεται στο άλμπουμ “Reggatta de Blanc” που κυκλοφόρησε το 1979. Ο τίτλος του άλμπουμ αναφέρεται στο γεγονός ότι οι μουσικοί του συγκροτήματος ήταν ξανθοί και έπαιζαν λευκή ρέγκε μουσική.

Αλληλεπίδραση, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E3, E4, E6, E7, Δ1, Δ2, Δ3, Π3, Π4, Τ2

1) Το τραγούδι είναι σε σιλ ρέγκε. Σημειώστε σε ποιους χρόνους του μέτρου παίζονται οι συγχορδίες. Συνοδέψτε με ρυθμικά κρουστά παίζοντας μόνο στους χρόνους αυτούς.

2) Ένα άλλο στοιχείο του μουσικού αυτού σιλ είναι το επαναλαμβανόμενο μελωδικό μοτίβο στο μπάσο που ονομάζεται ριφ (riff): παίξτε το ή τραγουδήστε το.

3) Ακούστε ρέγκε μουσική από τον Μπομπ Μάρλεϋ και άλλους καλλιτέχνες τζαμαϊκανής καταγωγής και συγκρίνετέ την με τη ρέγκε των “Police”.

The Very Best of Sting and the Police, Sting, Police, A&M Records, 540834, 1997

Λόγια δυτική μουσική

Η δυτική και κεντρική Ευρώπη καλλιέργησε παράλληλα με τον παραδοσιακό και ένα λόγιο μουσικό πολιτισμό του οποίου κύρια χαρακτηριστικά ήταν η επώνυμη δημιουργία, η μουσική σημειογραφία (πεντάγραμμο), η ανάπτυξη μουσικής θεωρίας, η ανάπτυξη της πολυφωνίας και της τονικότητας. Η μουσική αυτή ονομάστηκε κλασική, με την έννοια της διαχρονικότητας, ή σοβαρή, σε αντιπαράθεση με την ελαφρά. Πιο δόκιμος, όμως, όρος θεωρείται το “λόγια μουσική”, σε αντιστοιχία προς τη λόγια ποίηση, που υπονοεί ότι η μουσική αυτή έχει συμπυκνωμένες καλλιτεχνικές πληροφορίες και λειτουργεί όχι μόνο για διασκέδαση όσο για συγκέντρωση, καλλιέργεια και ψυχαγωγία, δηλαδή αγωγή της ψυχής. Για να την απολαύσει κανείς, όπως και όλες τις λόγιες μουσικές, χρειάζεται να την ακούσει πιο προσεκτικά. Η μουσική αυτή από τα μέσα του 19ου αιώνα και μετά συνήθως παίζεται σε ειδικούς χώρους συναυλιών.

Η λόγια Δυτική μουσική πηγάζει από την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή μουσική, τα πρωτοχριστιανικά μέλη, καθώς επίσης και από τις ντόπιες μουσικές παραδόσεις. Βασική επίδραση στην ανάπτυξη του δυτικού μουσικού πολιτισμού είχαν τόσο η εκκλησία, όσο και οι αριστοκρατικές αυλές που μετά τη διάλυση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας άρχισαν να αναπτύσσονται σε όλες τις περιοχές. Μπορούμε να διακρίνουμε έξι βασικές περιόδους του δυτικοευρωπαϊκού μουσικού πολιτισμού, που έχουν ως κύρια χαρακτηριστικά τα παρακάτω:

- 1) Μεσαίωνας (έως το 1400):** στην εκκλησιαστική μουσική κύριο χαρακτηριστικό είναι η μονοφωνική μελωδία που βασίζεται στο σύστημα των τρόπων (modi) με μελωδικά στολίσια, ενώ στην κοσμική μουσική οι χορευτικοί ρυθμοί και τα επικά ή ερωτικά τραγούδια (τροβαδούροι - τρουβέροι).
- 2) Αναγέννηση (1400 - 1600):** περίοδος ανάπτυξης της φωνητικής τροπικής αντιστικτικής πολυφωνίας.
- 3) Μπαρόκ (1600 - 1750):** σταδιακή εγκατάλειψη των τρόπων, περίοδος μετάβασης στην τονικότητα και στην ομοφωνία.
- 4) Κλασικισμός (1750 - αρχές του 19ου αιώνα):** καθιέρωση της τονικότητας. Περίοδος ανάπτυξης της συμφωνικής μουσικής και των κλασικών μουσικών μορφών (της σονάτας, της συμφωνίας κ.ο.κ.).
- 5) Ρομαντισμός (αρχές του 19ου αιώνα - αρχές 20ού αιώνα):** διεύρυνση των ορίων της κλασικής φόρμας και της τονικότητας, σταδιακή εισαγωγή της χρωματικότητας, Η εποχή χαρακτηρίζεται επίσης από μεγάλη εκφραστικότητα και ελευθερία.
- 6) 20ός αιώνας:** περίοδος έντονων μουσικών αναζητήσεων καθώς και εμφάνισης μιας τεράστιας ποικιλίας διαφορετικών μουσικών ρευμάτων, κινημάτων και συνθετικών τεχνικών όπως ο ιμπρεσιονισμός, η ατονικότητα, ο δωδεκαφθογγισμός, ο σειραϊσμός, ο μινιμαλισμός, η νέα απλότητα, ο μεταμοντερνισμός κ.ά.

(Δες και επεξηγήσεις στο Ευρετήριο μουσικών όρων και εννοιών).

Σήμερα, η μουσική αυτή είναι διεθνοποιημένη: παίζεται, καλλιεργείται και διδάσκεται σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες.

Summer is icumen in – – Ήρθε το καλοκαιράκι ΑΝΩΝΥΜΟΥ

$\text{♩} = 175$ **A**

① Sum - mer is a co - ming in, loud - ly sing cuck - oo.
 Ήρ - θε το κα - λα - και - ρά - κι, ψάλ - λουν τα που - λιά.

B

③ Gro - wethseed and blo - weth mead, and spring - ethwood a - new; Sing cuck - oo.
 Και φυ - σά - ει τ'ά - ε - ρά - κι, βγαί - νουν τα σπαρ - τιά. Τρα - λα - λα.

④

⑤ Sing cuck - oo now, sing cuck - oo.
 Τρα - λα - λα λα Τρα - λα - λα.

⑥

Εξάφωνος κανόνας που γράφτηκε το β' μισό του 13ου αιώνα και είναι το παλαιότερο κομμάτι κοσμικής μουσικής που έχει βρεθεί. Το πρωτότυπο κείμενό του είναι στα λατινικά. Για να είναι εφικτή η ανάγνωσή του, παραθέτουμε μια εκδοχή σε παλιά αγγλικά. Ο κανόνας είναι εξάφωνος και γι' αυτό πρωτοποριακός για την εποχή του. Πρόκειται για ένα πολυφωνικό κομμάτι με έξι φωνές, την εποχή που πολυφωνικές συνθέσεις με δυο ή τρεις φωνές θεωρούνταν ήδη πολύ προοδευτικές. Οι τέσσερις πρώτες φωνές μπαίνουν ανά δυο μέτρα ενώ η πέμπτη και η έκτη λειτουργούν ως βάσιμο και μπορούν να μπουν κατευθείαν.

Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

E2, E4, P4, P3, E5, E6

Συνοδέψτε με ισοκράτη ντο και σολ ενόργανα ή φωνητικά.

Summer is icumen in - Chants médiévaux anglais, The Hilliard Ensemble, Harmonia Mundi, 901154, 1992
One hundred songs of England, Edited by Granville Bantock, Oliver Ditson Company, Boston

Viva la musica

MICHAEL PRAETORIUS

$\text{♩} = 130$ **A1** **A2** **A3**

Vi - va, vi - va la mu - si - ca, vi - va, vi - va la mu - si - ca, vi - va la mu - si - ca.

**

Τρίφωνος κανόνας που μάλλον αποτελεί μέρος κάποιου μεγαλύτερου έργου του συνθέτη. Ο Πραιτόριους άφησε ευρύ έργο αποτελούμενο από λειτουργίες, μοτέτα, κοράλ κ.ά. Αξιόλογη, ωστόσο, είναι και η προσφορά του ως θεωρητικού της μουσικής. Το τρίτομο βιβλίο του, “Syntagma Musicum”, περιέχει πλήθος πληροφοριών για τη μουσική και τα όργανα του 17ου αιώνα. Τα λόγια σημαίνουν: ζήτω η μουσική!

Ε1, Ε3, Ε6, Ε7, Π4, Τ2

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο, Πολιτισμός

1) Αφού τραγουδήσετε τον κανόνα μείνετε σε κορώνα στην τελευταία συγχορδία και ακούστε την προσεχτικά. Συζητήστε για τις νότες από τις οποίες αποτελείται και γενικότερα για την κατασκευή συγχορδιών (εδώ μείζονα).

2) Τραγουδήστε διάφορες τρίφωνες συγχορδίες ως άσκηση, αφού χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Jubilate Deo WOLFGANG AMADEUS MOZART

A $\text{♩} = 90$

① Ju - bi - la - te, ② ju - bi - la - te, ③ ju - bi - la - te ④ De - o

B

Ju - bi - la - te De - o, ju - bi - la - te De - o.

**

Πρόκειται για τρίφωνο κανόνα του Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ. Τα λόγια του που είναι γραμμένα στα λατινικά και σημαίνουν “Δοξάστε το Θεό”, προφέρονται “γιουμπιλάτε ντέο”. Ο Μότσαρτ υπήρξε ένας από τους αντιπροσωπευτικότερους συνθέτες της κλασικής περιόδου. Άφησε έργο ευρύ και πολυποικίλο. Στις συνθέσεις του περιλαμβάνονται σαράντα μία συμφωνίες, κουαρτέτα εγχόρδων, σονάτες για πιάνο, όπερες κ.ά.

Πολιτισμός

E1, E2, E4, E5, E6, Π4

Τραγουδήστε, ως προθέρμανση, το μοτίβο των δύο πρώτων μέτρων και τη σκάλα που ξεκινά στο πέμπτο μέτρο.

Voiceworks 2, Peter Hunt, Oxford

An die Freude - Ωδή στη χαρά

LUDWIG VAN BEETHOVEN / FRIEDERICH VON SCHILLER

$\text{♩} = 130$

A

Freu - de, schö - ner Göt - ter - fun - ken, Toch - ter aus E - ly - si - um,
Κό - ρη των θε - ών ω - ραί - α, κό - ρη απ' τα Η - λύ - σι - α,

A'

wir be - tre - ten feu - er - trun - ken, Himm - li - sche, dein Hei - lig - tum! Dei - ne Zau - ber
τις φτε ρού - γες σου α - πλώ - νεις και vi - κάς τη σκο - τει - νιά. Ο - λοι γί - νο -

B

bin - den wie - der, was die Ma - de streng ge - teilt; al -
νται α - δέλ - φια και μοι - ρά - ζο - νται τη γη, ά -

A''

- le Men - schen wer - den Brü - der, wo dein sanf - ter Flü - gel weilt.
- για μά - για τους τυ - λί - γεις και αρ - χι - ζει η γιορ - τή.

Των ανθρώπων τις μυριάδες με χαράς κρασί μεθάς
και ευφραίνεις την ψυχή τους, στους επτά ουρανοί τους πας.
Κι η αγάπη που ανθίζει τους ανοίγει τα φτερά
και με μια φωνή υμνούνε πάντα εσένα, τη Χαρά.

**

Απόσπασμα από την Ενάτη Συμφωνία του συνθέτη, σε ποίηση Φρίντριχ φον Σίλερ. Ο Μπετόβεν με τις συνεχείς του αναζητήσεις στο θέμα της μορφής δημιουργεί μια συμφωνία την οποία διευρύνει προς την κατεύθυνση του ορατορίου, με τη χρήση μελοποιημένης ποίησης, σολίστ και χορωδίας. Η Ενάτη Συμφωνία - και ιδιαίτερα η “Ωδή στη χαρά” - αποτελεί ένα από τα γνωστότερα και σπουδαιότερα έργα της δυτικής λόγιας μουσικής. Ο Μπετόβεν συνέθεσε ολόκληρο το έργο όταν είχε πλέον χάσει εντελώς την ακοή του. Η πρεμιέρα δόθηκε στη Βιέννη το 1824. Από το 1986 η “Ωδή στη χαρά” χρησιμοποιείται ως ο ύμνος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επικοινωνία, Πολιτισμός

E3, E4, Δ5, Π4, Π2, E6, Δ1,

Προσθέστε μια συνοδεία για τύμπανο ή και κύμβαλα για να δώσετε τόνο εμβατηρίου στον ύμνο.

Beethoven, 9 Symphonien, Beethoven Ludwig van, Berry Walter - Janowitz Gundula et al., Berliner Philharmoniker, conductor: Karajan Herbert von, Deutsche Grammophon, 429036, 1990
Ferenc List, Transcriptions IV, Symphonies de Beethoven Nos 8 - 9, Editio Musica, Budapest

Toreador

GEORGE BIZET / HENRI MEILHAC & LUDOVIC HALEVY

♩=130

A $E^b E^b E^b E^b E^b E^b E^b E^b A^b/B^b B^b7 E^b E^b/D$

f To - ré - a - dor, en gar - del__ To - ré - a dor!__

B $Cm^7 F^7 B^b B^b F^m F^m Cm Cm Cm D^7$

To - ré - a dor! *p* Et son - ge bien, oui, songe en com - bat tant__ qu'un oeil noir te re -

$G^7 F^m7(b5) F^m7(b5) E^b/B^b E^b A^b$

gar - de et que l'a - mour t'at - tend, To - ré - a - dor__

$E^b B^b7 E^b$

l'a - mour, l'a - mour t'ai - tend!

Το κομμάτι προέρχεται από την τετράπρακτη όπερα “Κάρμεν” που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι το 1875. Το λιμπρέτο είναι βασισμένο στην ομώνυμη νουβέλα του Προσπέρ Μεριμέ. Η υπόθεση της όπερας, που εκτυλίσσεται στη Σεβίλλη το 1800, είναι ο απελπισμένος έρωτας του Δον Χοσέ για την όμορφη τσιγγάνα, Κάρμεν, με την άστατη καρδιά. Μετά από πολλές περιπέτειες η Κάρμεν υπόσχεται στον ταυρομάχο Εσκαμίλο πως, αν κικήσει στην ταυρομαχία, θα ‘χει την αγάπη της. Ο ταυρομάχος φεύγει και εμφανίζεται ο Δον Χοσέ που βλέποντας πως έχασε την αγάπη της Κάρμεν τη μαχαιρώνει. Η κοπέλα ξεψυχάει την ώρα που ο Εσκαμίλο επιστρέφει νικητής.

Η άρια που παρατίθεται εδώ τραγουδιέται από τον ταυρομάχο Εσκαμίλο στην β’ πράξη. Τα λόγια λένε: ταυρομάχε θυμήσου καθώς μάχεσαι, ότι ένα μαύρο μάτι σε κοιτά και ότι η αγάπη σε περιμένει.

Αλληλεπίδραση, Άτομο - Σύνολο

Π2, Π4, Τ2, Τ3, Τ5, Ε3, Ε4, Ε6, Ε7, Δ1, Δ3

1) Στην όπερα αυτή ο Μπιζέ, αν και Γάλλος, κατόρθωσε να ενσωματώσει στοιχεία από την παραδοσιακή μουσική της Ισπανίας με εξαιρετική επιτυχία. Ακούστε ισπανική παραδοσιακή μουσική, όπως φλαμένκο και πασοντόμπλε, και προσπαθήστε να εντοπίσετε τις επιρροές του συνθέτη.

2) Ερευνήστε το έργο του σημαντικού ισπανού ζωγράφου Πάμπλο Πικάσο, ο οποίος ασχολήθηκε πολύ με το θέμα της ταυρομαχίας. Εντοπίστε, από τα έργα του που απεικονίζουν ταυρομαχίες, αυτά που σας αρέσουν περισσότερο και χρησιμοποιήστε τα για να εικονογραφήσετε την άρια του Μπιζέ.

Bizet - Carmen, Bizet George, Baltsa Agnes - Carreras José - Ricciarelli Katia et al., Berliner Philharmoniker, conductor: Karajan Herbert von, Deutsche Grammophon, 413322-2, 1983

Georges Bizet, Carmen, Oper in drei akten, Klavierauszug, Alkor - Edition Kassel

L' omnibus automobile

ERIK SATIE / VINCENT HYSPIA

♩ = 60

A

Fine Il é-tait en-vi-ron neuf-heu-res tre-n-té cinq

P

A'

Ladoucenu-it ve-nait de tom-ber av ec-grâ-ce et le pe-tit jeu d'eau pleu-rait sur le bas sin-

A''

Lors-que je vis, pas-ser au mi-lieu de la pla-ce Un o-mni-bus au-to-

mo-bile en-ten-dez vous, av-ec de grands yeux vertset rou-ges de hi-bou.

L'omnibus etait vide et l' ecriteau "Complet"
detachait sur fond bleu ses sept lettres de flame.
Je suivis au gallop le monster qui passait
en écrasant avec des airs d'hippopotame
des femmes, des enfants, des chiens et des sergots,
des deputes et des tas d' autres animaux.

Enfin, il s' arreta place de l' Opera
et je vis qu' il etait chargé des sacs de platre.
Ces sacs, me dit le conducteur, ces sacs sont là
pour remplacer le voyageur acariatre.
Nous faisons des essais depuis plus de vingt mois
et ces sacs sont pour nous autant de gens de poids.

Πρόκειται για ένα τραγούδι του Ερίκ Σατί που ήταν σύμβολο αντικομφορμισμού ως το τέλος της ζωής του. Ήταν άνθρωπος με ανατρεπτικό χιούμορ, μια ποιότητα που περνούσε και στη μουσική του. Συνέθεσε κυρίως έργα για πιάνο αλλά και μπαλέτα κ.ά.

Το τραγούδι που παρατίθεται εδώ γράφτηκε το 1905 για τις ανάγκες του τραγουδιστικού ρεπερτορίου ενός παρισινού καμπαρέ, όταν ο Σατί εργαζόταν εκεί ως πιανίστας. Το κείμενό του αποτελεί ένα σχόλιο, με χιουμοριστική και σουρεαλιστική διάθεση, σχετική με τον φόβο των κατοίκων του Παρισιού να χρησιμοποιήσουν τα πρώτα λεωφορεία, καθώς και για τις προσπάθειες των αρχών να τα καθιερώσουν ως μέσα μαζικής μεταφοράς.

Μεταβολή, Πολιτισμός, Σύστημα

E3, E4, E5, E6, Δ1, Π4

1) Ερευνήστε τη βιογραφία του Ερίκ Σατί και εντοπίστε κάποια από τα γεγονότα που δείχνουν τον αντικομφορμισμό και το χιούμορ που τον διέκριναν. Ακούστε και άλλα έργα του.

2) Ακούστε τραγούδια που προέρχονται από το γαλλικό καμπαρέ των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Βρείτε στοιχεία για τη μορφή αυτή μουσικού θεάτρου.

Melodies et chansons, Satie Erik, Laplante Bruno - Durand Marc, Calliope, 6885, 2000
Erik Satie, *L' omnibus automobile, Piano et chant*, Editions Salabert, Paris

Νέο Ουγγρικό Παραδοσιακό Τραγούδι

BELA BARTOK

A

mp

♩ = 120

Er-dő, er - dő de ma - gos a te - te - je,
Oh, how high green for - est, spread your high - est tree?

B

Jaj de ré - gen le - hul - lott a le - ve - le, Jaj de ré - gen le - hul - lott a
How long since its la - test leaf fell si - lent - ly? How long since its la - test leaf fell

B'

A

le - ve le, Ár - va ma - dár pár - ját ke - re - si ben - ne
si - lent - ly? Now a lone bird seeks her mate so mourn - ful - ly.

A

Bu - za kö - ze száll a da - los
High a - bove the corn a lark now

B

pa - csir - ta, Mert o - da - fönt a sze - me - it
earth-ward flies. Sad her heart for torn a - midst the

B''

ki - sir - ta; Bu - za - vi - rág, bu - za - ka - lász ár - nyá - ban.
emp - ty skies. Shel - tered, hid - den ün - der shade of leaf and flower,

A

Râ-gon-dolt a ré-gi-el-sõ pâr-já-ra.
Still she mourns the mate who left her lone-ly here.

Ουγγρικό λαϊκό τραγούδι που περιλαμβάνεται στο πιανιστικό έργο “Μικρόκοσμος”. Ο Μπάρτοκ, συνθέτης με έργο ευρύ και πολυποίκιλο, τελείωσε τη σύνθεση του Μικρόκοσμου το 1939. Εσωμάτωσε μέσα σ’ αυτόν τόσο παραδοσιακά τραγούδια από την Ουγγαρία, όσο και ασύμμετρους ρυθμούς π.χ. 7/8, 9/8, 5/4 κ.λπ. και μελωδίες που κατέγραψε κατά τη διάρκεια των επιτόπιων ερευνών που πραγματοποίησε στα Βαλκάνια, στην Τουρκία αλλά και σε άλλες χώρες.

Το έργο αποτελεί μέθοδο εκμάθησης πιάνου και απευθύνεται στα παιδιά. Η σημασία και η πολυμορφία του μουσικού του έργου, τοποθετεί τον Μπάρτοκ ανάμεσα στους σημαντικότερους συνθέτες του 20ού αιώνα. Έγραψε συμφωνικά έργα όπως η “Μουσική για έγχορδα, κρουστά και τσελέστα”, μουσική για μικρά σύνολα όπως τα “Κουαρτέτα έγχορδων”, όπερες όπως “Ο πύργος του Κυανοπώγωνα” κ.ά. Το κείμενο του τραγουδιού περιγράφει τη θλίψη ενός πουλιού που μοναχό ψάχνει να βρει το χαμένο του ταίρι.

Επικοινωνία

E4, E3, E6, Δ1, Π4

1) Το τραγούδι που παρατίθεται εδώ είναι πεντατονικό και προέρχεται από την ουγγρική λαϊκή παράδοση. Σημειώστε τις νότες πάνω στην παρτιτούρα και φτιάξτε την κλίμακα. Ακούστε την προσεκτικά και παρατηρήστε το ιδιαίτερο χρώμα της.

2) Ακούστε πάλι το τραγούδι από τον “Μικρόκοσμο” και συζητήστε για το ύφος που του έχει προσδώσει η επεξεργασία του συνθέτη.

3) Φτιάξτε μια απλή πεντατονική μελωδία και προσπαθήστε να την εναρμονίσετε δανειζόμενοι συγχορδίες από την παρτιτούρα του Μπάρτοκ. Σχολιάστε το αποτέλεσμα.

4) Ακούστε κι άλλα έργα του συνθέτη.

Microkosmos, Bartok Béla, Helffer Claude, Harmonia Mundi, 190968.69, 1991

Béla Bartok, *Microkosmos V 127*, Boosey and Hawkes, London, Paris

Ce qu'il a, le chat

IGOR STRAVINSKY

Section A: *mf sempre*

Section B: *meno f*

Ce qu'il a, le chat,
c'est un coussin blanc qu'il a;
Mon enfant à moi en a
un bien plus blanc que ca.

Ce qu'il a, le chat,
c'est un tout fin drap qu'il a;
Mon enfant à moi en a
un bien plus fin que ca.

Ce qu'il a, le chat,
c'est un chaud bonnet qu'il a;
Mon enfant à moi en a
un bien plus chaud que ca.

**

Πρόκειται για ένα τραγούδι από την σουίτα τραγουδιών “Τα νιαουρίσματα της γάτας”, που γράφτηκε το 1916 πάνω σε ρώσικη λαϊκή ποίηση. Είναι έργο για φωνή και τρία κλαρινέτα που ο ίδιος ο συνθέτης όρισε ως σουίτα τραγουδιών. Ο Στραβίνσκι, συνθέτης με μεγάλη συμβολή στη διαμόρφωση της λόγιας μουσικής του 20ου αιώνα, άφησε έργο πολύπλευρο και πρωτοποριακό για την εποχή του. Τα λόγια λένε: “Η γάτα έχει μια όμορφη κούνια. Το μωρό μου έχει μια ωραιότερη. Η γάτα έχει ένα λευκό μαξιλάρι. Το μωρό μου έχει ένα λευκότερο. Η γάτα έχει ένα όμορφο σεντόνι. Το μωρό μου έχει ένα ομορφότερο. Η γάτα έχει ένα ζεστό καπέλο. Το μωρό μου έχει ένα ζεστότερο”.

Ομοιότητα - Διαφορά, Πολιτισμός

E3, E4, E6, Δ1, Δ4, T2, Π4

1) Κάντε ένα παιχνίδι γλιστρώντας με τη φωνή προς τα πάνω όπως στο τέλος του τραγουδιού, ξεκινώντας κάθε φορά και από μία νότα πιο ψηλά στη χρωματική κλίμακα.

2) Προσέξτε την αλλαγή στο μέτρο.

Stravinsky - *Miniatures*, Stravinsky Igor, The Schirmer Ensemble, conductor: Kelly Bret, Naxos, 8.554367, 1997

Igor Stravinsky, *Les berceuses du chat, Suite de chants*, Chester Music, London

Alabama song KURT WEILL / BERTOLT BRECHT

A

Oh show us the way to the next whis-ky bar.

B **A'**

Oh don't ask why, oh don't ask why. For we must find the next

B'

whis-key bar, for if we don't find the next whi-sky bar. - tell you we must

die! - tell you we must die! - tell you, - tell you -

Γ

tell you we must die! Oh Moon of A - la-

ba - ma we now must say good bye

We've lost our good old mam - ma

and must have whi - sky oh you know why. Oh Moon

Γ'

The image shows a musical score for a song in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of four systems of music. Each system includes a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on grand staff (treble and bass clefs). The lyrics are: 'tell you we must die! Oh Moon of A - la- ba - ma we now must say good bye We've lost our good old mam - ma and must have whi - sky oh you know why. Oh Moon'. There are two repeat signs, one at the beginning of the first system and one at the beginning of the fourth system. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and a more complex treble line with chords and melodic fragments.

of A - la - ba - - - ma we now must say good
 bye. We've lost our good old mam -
 ma and must have whi - sky oh you know why.

pp

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στο έργο “Άνοδος και πτώση της πολιτείας του Μαχαγκόνυ” που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1930. Οι Κουρτ Βάιλ και Μπέρτολντ Μπρεχτ δημιούργησαν μια μορφή μουσικού θεάτρου που συνδύαζε στοιχεία καμπαρέ, με επιδράσεις από τη τζαζ, τη λαϊκή, αλλά και τη λόγια δυτική μουσική με έμφαση στην όπερα. Οι δυο δημιουργοί διέθεταν βαθιά κοινωνική συνείδηση και άσκησαν μέσα από τα έργα τους έντονη πολιτική και κοινωνική κριτική.

Η ιστορία την οποία αφηγείται το έργο είναι συμβολική: περιγράφει τρεις φυγάδες του νόμου που ιδρύουν την πολιτεία Μαχαγκόνυ όπου κανείς δεν δουλεύει. Το τραγούδι, η πρώτη στροφή του οποίου παρατίθεται εδώ, τραγουδιέται από την ηρωίδα Τζέην. Τα λόγια του λένε: “Δείξε μας το δρόμο για το κοντινότερο μπαρ με ούισκι. Σου λέω πρέπει να πεθάνουμε! Ω φεγγάρι της Αλαμπάμα, ήρθε η ώρα να πούμε αντίο. Χάσαμε τη μητέρα μας και πρέπει να πιούμε ούισκι. Ξέρεις καλά γιατί”.

Αλληλεπίδραση, Μεταβολή

Π5, Π4, Π3, Π2, Τ2, Ε3, Ε4, Ε6, Ε7, Δ1, Τ4

1) Διαβάστε το έργο “Άνοδος και πτώση της πολιτείας του Μαχαγκόνυ”. Επιλέξτε ένα απόσπασμα, μοιραστείτε τους ρόλους και προσπαθήστε να το αποδώσετε θεατρικά.

2) Ακούστε αποσπάσματα και από άλλα έργα των Μπρεχτ - Βάιλ όπως “Η όπερα της πεντάρας” κ.ά.

Ute Lemper sings Kurt Weill, Weill Kurt, Lemper Ute - Meyer Wolfgang et al., Decca, 425204, 1990

Kurt Weill, *Aufstieg und fall der Stadt Mahagonny*, Oper in drei Acten, Universal Edition, New York

Mesostics re Merce Cunningham

JOHN CAGE

mir
ex
Rath
est
L
s

miror
ex
Rath
escribrory
ies

mir
the
pre
crown
we
ple
C
n
We

de
nce
siductor
One
m
p
le
n
y
short
St
a
m
C
u

dence
siductor
once
In
premise
on
gy
short
stead
mucon

mix
ye
ct
Vob
wrong
a
k
uie

mix
lyjectiveob
wrong
ack
Suite

com
well
muer
othsic
weight

com
well
muer
othsic
weight

Απόσπασμα από το έργο “62 Mesostics re Merce Cunningham” για φωνή με μικρόφωνο. Ο Κέιτζ συνθέτης με ανήσυχο πνεύμα οδηγείται σε πειραματικούς μουσικούς δρόμους. Ήταν πρωτοπόρος της μουσικής του τυχαίου αλλά δοκιμάστηκε και σε άλλες μουσικές τάσεις του 20ού αιώνα όπως η ηλεκτροακουστική μουσική κ.ά.

Το έργο που παρατίθεται εδώ βασίζεται σε κείμενα που κατασκεύασε από λέξεις επιλεγμένες με την τεχνική Άι Τσιινγκ*. Οι λέξεις αυτές προέρχονταν από το βιβλίο του Μερς Κάννινγκαμ “Αλλαγές” και από άλλα τριανταδύο που ο ίδιος επέλεξε από τη βιβλιοθήκη του.

Στην έκδοση των μεζόστικς ο συνθέτης δίνει τις εξής εκτελεστικές οδηγίες: “Για την κάθε παράσταση πρέπει να επιλεγούν τουλάχιστον πέντε ξεχωριστά μεζόστικς και ο λιγότερος χρόνος για το καθένα μαζί με την παύση που το ακολουθεί μπορεί να είναι ένα έως ενάμιση λεπτό της ώρας. Το τέμπο είναι ελεύθερο, όμως κάθε μεζόστικ πρέπει να ακούγεται ενιαίο σαν μια κραυγή ή φωνή, χωρίς να έχει ενδιάμεσα άλλες παύσεις από αυτές που είναι αναγκαίες για την αναπνοή. Προσπαθήστε να βρείτε διάφορους τρόπους εκφοράς του λόγου, δίνοντας σημασία σε κάθε γράμμα χωρίς όμως να το ξεχωρίζετε από τα προηγούμενα ή τα επόμενα”.

* **Αι Τσιινγκ**: πρόκειται για το κινέζικο “Βιβλίο των χρησμών” που βασίζεται στην έννοια του τυχαίου.

Μεταβολή, Σύστημα, Διάσταση (Χώρος - Χρόνος)

T4, Π4, Π3, Δ2, Δ3, Δ4, Δ1, E7, E6, T5

- 1) Εκτελέστε ακολουθώντας τις οδηγίες του συνθέτη. Πειραματιστείτε με χρήση μικροφώνων, αν έχετε.
- 2) Φτιάξτε τα δικά σας μεζόστικς στα ελληνικά.
- 3) Ακούστε και άλλα έργα του Τζον Κέιτζ.

62 Mesostics re Merce Cunningham, Cage John, Emi, 26095, 1992

John Cage, *Sixty - two Mesostics, re Merce Cunningham*, Heenmar Press inc, C.F. Peters Corporation, Leipzig

Ορέστεια: III Ευμενίδες

(απόσπασμα: μ. 244-295)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ/ ΑΙΣΧΥΛΟΣ

♩ = 100

f

(Ευμ.) Δίδραμα Παλλάδος ευμενικόν, ὠδὸ' ἀμάρταν πόλιν τὸν καὶ Στέος οὐ Παγκρατῆς Ἄρης (ε. φρουρὸν ἔβαν νέμει)

Χορωδία

Ὀργανική ἢ φωνητική συνοδεία

Χά - ρ μα - τα δ' ἀν - τι -

(Ευμ.) μισθόμον Ἑλλάνων ἀγάλμα δαμόνων, ἀγ' ἐγὼ κατεύχομαι θεσπίσασσι πρῶμηνός ἐπιστάτους βίον τόχος ἀνητήτους γαίης ἐλαμπρόσσι φουδρὸν αἰλίω ἀέλας.

- δι - δοί - εν κοι - νο - φι

p *f* *p*

Κρουστά τρέμολο...

(Ἀθηνά) τοῦδ' ἐγὼ προφρονός τοιαῦς πόλιτας πράσσει, μεγάλας καὶ διασπίστους δαίμονας, αὐτὰ ἐπινασσαμένη πάντα γὰρ αὐτὰ τα κατ' ἀνθρώπους ἔλαγον διέπειν

- λεί

(S)

f *flatt.* *ff*

δια -

(Ευμ.) δυνδρατήμον δε μη πνέωι βλάβα - ταν ἐμὸν χάριν λέγω - φλογμούς σφμεσαστερεῖς φαιτων το μη περὰν ὄρον τόπιων, (Ευμ.) μήδ' ἄκαρτος ἀνίας ἐφερέτω νόσος, μήλά τ' εὐθενοῦντα Παν ἐν διπλοισιν ἐμβρόδος

νοί - α και

non flatt. *p* *f*

Κρουστά τρέμολο...

(Είπα) τρέφοι χάρητα τέταρτην, γόνος δε γας πλουτοχθίων ερκαίαν
δαιμόνων δόσην τισι.

στύ - γείν μι - ά φρε

(Αθήνα) ἴαθε ται χωρτα ἰήμη προσρόνως επιτρανομένων
γόνωμαι στήριγμα β' ἄμματα Πιεθως οἱ μοι γλάσαν κελ
πτοῦ' ἐπίατα προς τασδ' ἀγρίως

(Αθήνη) ὑπονηγαμένως, οὐδ' ἐκράθησ Ζεὺς ἀγοραῖος, γινά
δ' ἀγαθὴν κρις ἡμέτερα δια παντός.

νί. Κρασιτά τρίτολο... χαι

(Αθήνα) ταν β' ἀπληστον
κακὸν μῆστο' εν πόλει σταςιν
ταδ' ἐπιύχομαι βρέμεν.

(Αθήνα) μήτε πῶσαι κ' ὄως μέλαν ὀμο πειλαν δι' ὄργαν πικρὰς αντι-
φόνους στας ἀρπαλίσαι πόλεις.

ρε - ἴ'εν αι - σι - μι - αι - σι πλοῦ του.

>pp
‡ ο φθόγγος ανεβαινει κατά 1/4 τόνου
‡ ο φθόγγος ανεβαινει κατά 3/4 τόνου

Πρόκειται για έργο του Γιάννη Ξενάκη που δημιουργήθηκε με την εξής παράξενη αφορμή: στο Μίτσιγκαν των Η.Π.Α. υπάρχει μια πόλη με το περίεργο για τους αμερικανούς όνομα «Υψηλάντη» που θεωρούσαν ότι ήταν μάλλον ινδιάνικης προέλευσης. Κάποια στιγμή ανακάλυψαν ότι οι πρόγονόι τους ήταν Έλληνες. Έτσι κατασκεύασαν στη θέση του γηπέδου μπέιζ - μπωλ ένα θέατρο κατά τα πρότυπα των αρχαίων ελληνικών, στο οποίο άρχισαν να ανεβάζουν αρχαία δράματα σε συνεργασία με τον σκηνοθέτη Αλέξη Σολωμό.

Για την πρεμιέρα του θεάτρου αυτού, το 1965, παρήγγειλαν στον Ξενάκη τη σύνθεση της μουσικής για την Ορέστεια του Αισχύλου. Η δημιουργία του έργου διήρκεσε έως το 1966 και το πρωτότυπο έχει διάρκεια εκατό λεπτά. Είναι για παιδική χορωδία, μικτή χορωδία ενηλίκων και δεκατρείς μουσικούς. Στο απόσπασμα που παρατίθεται η συνοδεία είναι μεταγραμμένη για να εκτελεστεί στην τάξη.

Σύστημα

Π4, Τ5, Τ4, Τ2, Τ3, Ε4, Ε3, ΔΙ

- 1) Ακούστε και άλλα έργα του Ξενάκη π.χ. Πιθοπρακτά κ.ά.
- 2) Κάντε μια έρευνα για τους ευρωπαϊούς πρωτοπόρους συνθέτες του β' μισού του 20ού αιώνα δίνοντας έμφαση στα μουσικά ρεύματα που υπηρέτησαν π.χ. Ηλεκτροακουστική μουσική, Νέα απλότητα κ.ά.

Oresteia - Cassandra, Xenakis Iannis, Anjou Ensemble - Debart Dominique, Naive, 2002
Xenakis Iannis, Oresteia, Full score, Boosey & Hawkes, London

Μωρή κοντούλα λείμονιά

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΗΠΕΙΡΟΥ/ ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

$\text{♩} = 66$ \ = Quasi glissando

Μω - ρή - κον - τού μω - ρή κον - τού - λα λεί - μο - νιά με τα πολ - λά λεί -
 Μω ρή - κον - τού - - - - - λα - λεί - μο - νιά με - - - - - τα
 Μω - ρή - - - - - κον τού - λα λεί - μο νιά με τα πολ - λά
 Με τα πολ

μό - λεί - μό νια βυσ - σα νιώ - τισ - σα με τα πολ - λά λεί - μό - λεί - μό νια
 με - - - - - τα πολ - λά λεί - μό νια με - - - - - τα με - - - - - τα
 με τα πολ - λά λεί - μό - νια με τα πολ - λά με τα πολ - λά
 λά λεί - μό - - - - - νια με τα πολ - λά λεί - μό -

βυσ - σα - νιώ - τισ - σα - - - - - σύ μ'έ - κα - νες κί'αρ - ρώ - στη - σα
 πολ - λά λεί - μό - νια μ'έ - κα - νες κί'αρ - ρώ - στη - σα
 λεί - μό - νια μ'έ - κα - νες κί'αρ - ρώ - στη - σα
 - - - - - νια - - - - - αρ - ρώ - στη - σα

Πότε μικρή μεγάλωσες
κι έγινες για στεφάνι;
Χαμήλωσε τους κλώνους σου
να κόψω ένα λεμόνι,
για να το ζίψω*, να το πιω,
να μου διαβούν οι πόνοι.

Ζίψω: στίψω

Πρόκειται για τραγούδι από την Ήπειρο, γνωστό και στον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Το τραγούδι είναι ερωτικό και “μυθικό”, αναφέρεται στο μεγάλωμα της κόρης, στο πέρασμα στην εφηβεία και στην τελετουργία του γάμου. Αποτελεί τυπικό δείγμα ηπειρώτικου μουσικού ύφους. Όταν παίζεται στα πανηγύρια, συνοδεύεται από την ηπειρώτικη μουσική κομπανία που αποτελείται από βιολί, κλαρίνο, λαγούτο και ντέφι. Παρατίθεται σε σύγχρονη μεταγραφή για τετράφωνη χορωδία.

Επικοινωνία, Μεταβολή, Ομοιότητα - Διαφορά

Π4, Π3, Τ1, Ε3, Ε4, Ε7, Ε2, Δ2, Δ4

- 1) Παρατηρήστε την κίνηση των φωνών και το συσχετισμό μεταξύ τους.
- 2) Ακούστε κι άλλα πολυφωνικά ηπειρώτικα τραγούδια και επιχειρήστε να αυτοσχεδιάσετε πολυφωνικά.

Τα καλύτερα δημοτικά, 20 αυθεντικά δημοτικά τραγούδια, διάφοροι καλλιτέχνες, επιμέλεια: Καμβύση Βούλα, Minos - EMI, 724353992026, 2002

Ολυμπιακός Ύμνος

ΣΠΥΡΟΥ ΣΑΜΑΡΑ / ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

♩=130

Αρ - χαι - ον πνεύ - μα α - θά - να - τον, α - γνέ Πα - τέ - ρα του ω
 ραί - ου, του με - γά - λου, και γ' α - λη - θι - νού. Κα - τέ - βα, φα - νε -
 ρώ - σου. κι α - στρα - ψε ε - δώ πέ - ρα στη δό - ξα της δι - κής σου
 νης και γ' ού - ρα νού. Στο ὄρ - μο και στο πά - λε - μα
 και στο λι - θά - ρι στων ευ - γε - νών α - γώ - νων

λάμ - ψε την ορ - μή και με το α - μά - ρα - ντο στε -

φά - νω σε κλω - νά - ρι και σι - δε - ρέ - νιο πλά - σε και ά - ξιο το κορ

μί και σι - δε - ρέ - νιο πλά - σε κι ά - ξιο το κορ

μί Κάμ - ποι, βου - νά και θά - λασ σε φέγ - γουν - νε μα -

ζι σου σαν έ - γας λευ - κο - πόρ - φυ ρος μέ - γας να ός και

τρέ - χει σταν να - όν ε - δώ προσ - κυ - νη - τής σου και τρέ - χει

στον να - ό ε δώ προσ - κυ - νη - τής σου. Αρ - χαι - ον πνεύ - μα

Το 1894 ο βαρόνος Πιέρ ντε Κουμπερτέν συγκάλεσε στη Σορβόννη ένα διεθνές αθλητικό συνέδριο, με σκοπό να προάγει την ιδέα της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Κατά το τέλος του συνεδρίου και μετά από πρόταση του Δημήτριου Βικέλα, προέδρου της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, αποφασίστηκε να γίνουν οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα μετά από ένα χρονικό διάστημα δυο ετών. Η οργανωτική επιτροπή, το 1895, ανέθεσε στον ποιητή Κωστή Παλαμά (Πάτρα 1859 - Αθήνα 1943) και το συνθέτη Σπύρο Σαμάρα τη σύνθεση του Ολυμπιακού Ύμνου. Την 25η Μαρτίου 1896, ημέρα έναρξης των Ολυμπιακών αγώνων, και αφού ο Βασιλιάς της Ελλάδος Γεώργιος ο Α' κήρυξε την έναρξή τους, ακολούθησε θριαμβευτική η εκτέλεση του Ολυμπιακού ύμνου υπό την διεύθυνση του ίδιου του συνθέτη. Η αποδοχή από τον κόσμο ήταν τόσο ενθουσιώδης ώστε κάτω από συνεχή χειροκροτήματα χρειάστηκε να επαναληφθεί.

Ο Ολυμπιακός ύμνος του Σαμάρα παρέμεινε ο επίσημος ύμνος έως το 1912 οπότε αντικαταστάθηκε από άλλες μουσικές συνθέσεις. Το συμβούλιο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, όμως, το 1958 στο Τόκιο επενέφερε τον ύμνο των Σπύρου Σαμάρα και Κωστή Παλαμά ως τον επίσημο ύμνο που θα εκτελείται κατά την τελετή έναρξης και υποστολής της σημαίας των Ολυμπιακών Αγώνων.

Πολιτισμός

Ύμνος εις την Ελευθερίαν - Εθνικός Ύμνος - Ολυμπιακός Ύμνος - Εμβατήρια, Μάντζαρος Νικόλαος - Σαμάρας Σπύρος, Σολωμός Διονύσιος - Παλαμάς Κωστής, Αθηναϊκή Φιλαρμονία, Δήμος Αθηναίων Πολιτισμικός Οργανισμός, Sakkaris records

Ολυμπιακός Ύμνος 1896, υπό Σπ. Σαμάρα, Ποίημα Κ. Παλαμά, Έκδοση edition Orpheus, Μουσικός οίκος "Μ. Νικολαΐδης & Σια Ο.Ε."

Ύμνος εις την ελευθερίαν

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ / ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Maestoso

f Σε γνω - ρί - ζω α - πό την κό - ψη του σπα

A

p θιού την τρο - με ρή - σε γνω - ρί - ζω α - πό την ά - ψη *f* που με

A'

B

Γ

Vivo e cresc.

Γ'

ρά - και σαν πρώ - τα αν - δρει - ω μέ - νη χαι - ρε ω χαι - ρε ε - λευ - θε - ριά - και σαν

Γ''

πρώ - τα αν - δρειώ - μέ - νη χαι - ρε ω χαι - ρε ε - λευ - θε - ριά - και σαν

Εκεί μέσα εκατοικούσες
πικραμένη, εντροπαλή,
κι ένα στόμα ακαρτερούσες,
“έλα πάλι”, να σου πει.

Άργειε νά 'λθει εκείνη η μέρα,
κι ήταν όλα σιωπηλά,
γιατί τά 'σκιαζε η φοβέρα,
και τα πλάκωνε η σκλαβιά.

Το Μάιο του 1823 ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός (Ζάκυνθος 1798 - Κέρκυρα 1857) γράφει στη Ζάκυνθο τον Ύμνον εις την Ελευθερίαν, ποιητικό έργο που περιελάμβανε εκατόν πενήντα οκτώ στροφές. Το 1828, εγκαταλείπει την πατρίδα του για την Κέρκυρα. Εκεί συναντά και συνδέεται με φίλια με τον Νικόλαο Χαλικιόπουλο - Μάντζαρο. Έτσι ξεκινά η μελοποίηση του Ύμνου εις την Ελευθερίαν, η οποία διήρκεσε από το 1828 έως το 1830 και φαίνεται πως πραγματοποιήθηκε με στενή συνεργασία των δυο ανδρών. Η παρτιτούρα του Μάντζαρου είναι για τετράφωνη ανδρική χορωδία και πιάνο. Οι δυο πρώτες στροφές της μελοποίησης αυτής αποτελούν, με μερικές απλουστεύσεις, τον Εθνικό μας Ύμνο. Αυτό συνέβη, όταν ο Γεώργιος ο Α΄ με την ευκαιρία της ένωσης της Ελλάδας με τα Επτάνησα επισκέφθηκε την Κέρκυρα. Εκεί τον υποδέχθηκε η φιλαρμονική παιανίζοντας τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν. Εντυπωσιασμένος αποφάσισε στις 28 Ιουνίου του 1865 ότι στο μέλλον το έργο αυτό θα θεωρούνταν “επίσημον εθνικόν άσμα”.

Σημείωση: Η παρτιτούρα του Εθνικού ύμνου που παρατίθεται εδώ είναι το έργο όπως το έγραψε ο Μάντζαρος. Η εκδοχή του έργου που περιλαμβάνει τις μετέπειτα απλουστεύσεις βρίσκεται στο “Μουσικό Ανθολόγιο Δημοτικού”.

Αλληλεπίδραση, Πολιτισμός

Ε6, Ε4, Π1, Π2

Ύμνος εις την Ελευθερίαν - Εθνικός Ύμνος - Ολυμπιακός Ύμνος - Εμβατήρια, Μάντζαρος Νικόλαος - Σαμάρας Σπύρος, Σολωμός Διονύσιος - Παλαμάς Κωστής, Αθηναϊκή Φιλαρμονία, Δήμος Αθηναίων Πολιτισμικός Οργανισμός, Sakkaris records
Ελληνικός Εθνικός Ύμνος, Ποίησης Δ. Σολωμού - Μουσική Ν. Μαντζάρου, Εκδότης Σ. Γαϊτάνος, Πανεπιστημίου 69, Αθήναι

Ευρετήριο μουσικών όρων και εννοιών

αλληλοσυμπληρούμενα μοτίβα (αγγλ. interlocking patterns). Ρυθμικά ή μελωδικά μοτίβα με ανεξάρτητη κίνηση, που πλέκονται δημιουργώντας ενδιαφέρουσα πολυφωνία. Η τεχνική αυτή συναντάται στην παραδοσιακή μουσική αρκετών χωρών και χρησιμοποιήθηκε από συνθέτες του 20ου αιώνα.

αναστροφή συγχορδίας. Μια συγχορδία που ξεκινά από το δεύτερο φθόγγο της (α' αναστροφή), από τον τρίτο (β' αναστροφή) ή από τον τέταρτο, εφόσον υπάρχει (γ' αναστροφή).

αντιστικτική κίνηση. Ταυτόχρονη κίνηση ανεξάρτητων μελωδικών γραμμών.

αξελεράντο (ιταλ. accelerando). Σταδιακή επιτάχυνση.

άρια. Τύπος τραγουδιού της δυτικής μουσικής για σολίστα με συνοδεία οργάνων. Αποτελεί συνήθως αυτοτελές μέρος ενός μεγαλύτερου έργου (όπερας, ορατόριου ή καντάτας).

ατονικότητα. Μουσικό σύστημα που δεν χρησιμοποιεί τονικό κέντρο.

βάσιμο. Η χαμηλότερη φωνή. Ονομάζεται και μπάσο.

βηματική κίνηση. Κίνηση μελωδίας με βήμα, δηλαδή σε διπλανές νότες προς τα πάνω ή προς τα κάτω.

βιόλα. Έγχορδο με δοξάρι, της οικογένειας του βιολιού, λίγο μεγαλύτερο από το βιολί.

βιολί. Πολύ διαδεδομένο έγχορδο με δοξάρι, που χρησιμοποιείται στην δυτική ορχήστρα αλλά και σε παραδοσιακές μουσικές διαφόρων λαών.

βιολοντσέλο ή τσέλο. Μεγάλο έγχορδο με δοξάρι, της οικογένειας του βιολιού.

γκλισάντο (ιταλ. glissando). Γλίστρημα του ήχου με ανιούσα ή κατιούσα φορά.

γκόσπελ μουσική (αγγλ. gospel = ευαγγέλιο). Τραγούδια με χριστιανικό περιεχόμενο, πάνω σε μελωδίες και ρυθμούς της πρώιμης μπλουζ και τζαζ μουσικής. Η μουσική γκόσπελ τραγουδιέται κυρίως από αφροαμερικανούς.

Γκραντς (αγγλ. Grunge). Είδος νεανικής κουλτούρας. Η μουσική του έκφραση αποτελεί μια από τις εξελίξεις του Ροκ και ο ήχος του αποπνέει οργή και πάθος. Αναπτύχθηκε στις αρχές τις δεκαετίας του 1990, στις Η.Π.Α. Υπερετήθη από συγκροτήματα όπως οι Νιρβάνα (Nirvana) κ.ά.

γραφική παρτιτούρα. Είδος παρτιτούρας που απεικονίζει τους ήχους ή των τρόπων παραγωγής τους με σχήματα και σημεία. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως από συνθέτες κατά το β' μισό του 20ού αιώνα.

διάστημα. Η απόσταση ανάμεσα σε δύο φθόγγους. Το όνομά τους ορίζεται από τον αριθμό των διαδοχικών φθόγγων της κλίμακας που περιλαμβάνουν π.χ. ένα διάστημα 5ης περιλαμβάνει 5 φθόγγους της κλίμακας.

διαφωνία. Συνήχηση φθόγγων, που σύμφωνα με τη δυτική παραδοσιακή αρμονία εκλαμβάνεται ως "σκληρή".

Δωδεκαφθογγισμός. Μουσικό σύστημα του α' μισού του 20ού αιώνα που βασίζεται στη χρήση προκαθορισμένων σειρών και των δώδεκα φθόγγων της δυτικής μουσικής.

δρόμοι. Οι μουσικοί τρόποι στο ρεμπέτικο και την παραδοσιακή μουσική.

- ελάσσονα.** Ο ένας εκ των δυο τρόπων που χαρακτηρίζουν το δυτικό τονικό σύστημα. Λέγεται και μινόρε.
- εμβρατήριο.** Μουσικό έργο με έντονες επαναλαμβανόμενες ρυθμικές φράσεις, που χρησιμοποιείται συνήθως για να συνοδεύει στρατιωτικές ή άλλες παρελάσεις.
- Εξπρεσιονισμός.** Αισθητικό κίνημα των αρχών του 20ού αιώνα που βασίζεται στην έντονη εκφραστικότητα.
- ζουρνάς.** Ξύλινο πνευστό όργανο, πρόγονος του όμποε. Έχει επιστόμιο με διπλό καλάμι, που παράγει οξύ ήχο. Είναι πολύ συνηθισμένο όργανο στην παραδοσιακή μουσική πολλών χωρών.
- ηλεκτροακουστική μουσική.** Μουσική που συνδυάζει ηλεκτρονικούς και φυσικούς ήχους.
- ηχηρές κινήσεις.** Ήχοι που προέρχονται από την κρούση των μελών του σώματος.
- ήχοι.** Οι μουσικοί τρόποι της Βυζαντινής μουσικής.
- ηχόχρωμα - χροιά.** Η ιδιότητα του ήχου, που μας βοηθά να ξεχωρίζουμε τους ήχους μεταξύ τους.
- Ιμπρεσιονισμός (μουσικός).** Καλλιτεχνικό κίνημα που προσπαθεί να αποδώσει την εντύπωση του καλλιτέχνη για τα πράγματα, η οποία περνά μέσα από το φως και το χρώμα. Αναπτύχθηκε στη Γαλλία στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Είχε κατ' αρχήν εικαστική και δευτερευόντως μουσική έκφραση.
- ιντερμέδιο (ιταλ. intermezzo).** Σχετικά ελεύθερη φόρμα, που άλλωτε απαντάται ως ενδιάμεσο μέρος μουσικού έργου και άλλωτε είναι αυτόνομο.
- ισοκράτης.** Συνοδευτική φωνή που χρησιμοποιεί κρατημένους φθόγγους.
- καμπαρέ (γαλλ. cabaret).** Αστικός χώρος διασκέδασης των αρχών του 20ού αιώνα. Στα καμπαρέ παρουσιάζονταν τραγούδια, χοροί, σχόλια και σκετσάκια.
- καμπάσα.** Κρουστό, ιδιόφωνο, αποτελούμενο από μια λαβή προσαρμοσμένη σ' έναν κύλινδρο (συνήθως μεταλλικό) με χάντρες που τον περιβάλλουν. Παίζεται περιστρεφόμενο ρυθμικά.
- κανόνας.** Στη δυτική μουσική, κανόνας είναι πολυφωνική σύνθεση που χαρακτηρίζεται από τη διαδοχική είσοδο φωνών που παίζουν την ίδια μελωδία. Στη βυζαντινή μουσική, είναι τυποποιημένη μορφή ύμνου.
- καντάτα (ιταλ. cantata = τραγουδισμένη).** Φωνητική σύνθεση με συνοδεία οργάνων. Συνήθως αποδίδει μουσικά μια ιστορία, χωρίς όμως συνήθως να έχει σκηνική δράση. Αποτελείται από πολλά μέρη.
- κλαρινέτο ή κλαρίνο.** Ξύλινο πνευστό όργανο μ' ένα μονό καλάμι ως επιστόμιο. Χρησιμοποιείται σε πολλά είδη μουσικής (δυτική, τζαζ, παραδοσιακή). Στην ελληνική παραδοσιακή μουσική το λέμε κλαρίνο.
- κόντρα μπάσο.** Μεγάλο έγχορδο με δοξάρι με πολύ βαθύ ήχο. Στηρίζεται στο πάτωμα. Εκτός από το δοξάρι παίζεται και με τα δάκτυλα. Χρησιμοποιείται στην δυτική ορχήστρα και τη τζαζ μουσική.
- κοντσέρτο.** Φόρμα της δυτικής μουσικής για σολίστα και ορχήστρα.
- κοράλ.** Βλ. χορικό.
- κορώνα.** Μουσικό σύμβολο που, όταν χρησιμοποιείται σ' ένα φθόγγο, επιμηκύνει την αξία του, δηλαδή τη διάρκειά του.

κοσμική μουσική. Μη θρησκευτική μουσική.

κουαρτέτο. Οργανικό σύνολο αποτελούμενο από τέσσερα όργανα. Το πιο συνηθισμένο είναι το κουαρτέτο εγχόρδων που αποτελείται από α' και β' βιολί, βιόλα και βιολοντσέλο. Κατ' επέκταση, έτσι ονομάζεται κι ένα έργο γραμμένο για αυτό το σύνολο.

κουιντέτο. Οργανικό σύνολο αποτελούμενο από πέντε όργανα.

λαούτο. Νυκτό έγχορδο με μεγάλο ηχείο, που χρησιμοποιήθηκε πολύ στην Αναγέννηση. Σήμερα χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή μουσική κυρίως τονίζοντας τον ρυθμό με συχορδίες.

λίιντ (πληθ. λίνιτερ) (γερμ. Lied [πληθ. Lieder] = τραγούδι). Όρος που αναφέρεται σε τραγούδια με πιανιστική συνοδεία της κλασικής και ρομαντικής περιόδου.

λιμπρέτο (ιταλ. libretto = βιβλιαράκι). Το κείμενο της όπερας.

μαδριγάλι. Πολυφωνική σύνθεση για τέσσερις έως έξι φωνές, πάνω σε κοσμικό κείμενο. Το είδος αναπτύχθηκε κυρίως στην Αναγέννηση.

μακάμ(ια). Οι μουσικοί τρόποι της αραβικής και τουρκικής μουσικής.

μείζονα. Ένας εκ των δυο τρόπων που χαρακτηρίζουν το δυτικό τονικό σύστημα. Λέγεται και ματζόρε.

Μελωδική αλυσίδα. Μουσική φράση που επαναλαμβάνεται διαδοχικά κατά ένα φθόγγο ψηλότερα ή χαμηλότερα.

Μεταμοντερνισμός. Αισθητικό κίνημα του β' μισού του 20ού αιώνα που βασίζεται στην ένταξη παλαιότερων μουσικών στοιχείων σε σύγχρονα ιδιώματα.

Μινιμαλισμός. Μουσικό σύστημα του 20ού αιώνα που βασίζεται στην ελαχιστοποίηση του μουσικού υλικού και τη σταδιακή εξέλιξη του μέσω της επανάληψης.

μιούζικαλ. Είδος μουσικού θεάτρου που αναπτύχθηκε στην Αγγλία και τις Η.Π.Α. Το μιούζικαλ είναι μια μορφή δημοφιλούς όπερας.

μονοφωνική μουσική. Μουσική που έχει μια μελωδική γραμμή και πιθανόν να συνοδεύεται από ισοκράτη.

μοτίβο. Σύντομο χαρακτηριστικό μελωδικό ή ρυθμικό σχήμα.

μουσική δωματίου. Μουσική για μικρά σύνολα, που προοριζόταν για συναυλία σε μικρότερους χώρους.

μπαγλαμάς. Έγχορδο νυκτό όργανο που χρησιμοποιείται στη λαϊκή μουσική. Μοιάζει με μικρού μεγέθους μπουζούκι.

μπαλάντα. Τραγούδι που συνήθως αφηγείται μια ιστορία.

μπάσο. Βλ. βάσιμο.

μπελ κάντο (ιταλ. bel canto = όμορφο τραγούδι). Ιταλικό φωνητικό ύφος που στηρίζεται στη δεξιότεχνη του τραγουδιστή.

Νέα απλότητα. Μουσικό κίνημα του β' μισού του 20ού αιώνα, συγγενές με το κίνημα του Μινιμαλισμού, που

αναπτύχθηκε στην Ευρώπη ως αντίδραση στην πολυπλοκότητα της πρωτοποριακής μουσικής των δεκαετιών '60 - '70. Στηρίζεται σε απλές μουσικές φόρμες, φράσεις και γραμμές.

Νιου Γουέιβ (αγγλ. New Wave). Είδος νεανικής κουλτούρας, εξέλιξη του Πανκ. Η μουσική του έκφραση χαρακτηρίζεται από ηλεκτρονικό και ατμοσφαιρικό ήχο. Αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία του 1980 στην Αγγλία. Υπηρετήθηκε από συγκροτήματα όπως Δε Κιουρ (The Cure) κ.ά.

νταούλι. Μεγάλο κρουστό, μεμβρανόφωνο με δυο δέρματα, που παίζεται συνήθως μ' ένα χοντρό και ένα φιλό κρουστήρα.

ομοφωνία. Χρήση περισσότερων από δυο φωνές, με ρυθμική ομοιομορφία όπου κύρια είναι συνήθως η ψηλότερη. Οι υπόλοιπες παίζουν συνοδευτικό ρόλο σχηματίζοντας συχορδίες.

όπερα. Μουσικό θέατρο που παρουσιάζεται με σκηνική δράση και συνοδεύεται από σολίστες, χορωδία, ορχήστρα και μπαλέτο.

οπερέτα (ιταλ. operetta = μικρή όπερα). Έργο σαν την όπερα, αλλά με πιο ελαφρό χαρακτήρα τόσο στη μουσική όσο και στο λιμπρέτο.

ορατόριο. Μουσικό έργο με σολίστες, χορωδία και ορχήστρα, βασισμένο σε θρησκευτικά κείμενα. Παρουσιάζεται χωρίς σκηνική δράση.

οργανικά περάσματα. Μελωδίες για όργανα, που παρεμβάλλονται ανάμεσα στις μουσικές φράσεις της φωνής.

οστινάτο. Επαναλαμβανόμενο ρυθμικό ή μελωδικό σχήμα.

παιχνιδοτραγουδο. Τραγούδι που είναι μαζί και παιχνίδι.

Πανκ Ροκ (αγγλ. Punk Rock). Πρόκειται για τη μουσική έκφραση του Πανκ κινήματος που αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία του 1970, ιδιαίτερα στην Αγγλία. Πρεσβεύει την επιστροφή στις βασικές αρχές του Ροκ και χαρακτηρίζεται από ένταση και επιθετικότητα. Υπηρετήθηκε από συγκροτήματα όπως Σεξ Πίστολς (The Sex Pistols) κ.ά.

παραλλαγή. Επανάληψη με διαφοροποιήσεις.

Πασοντόμπλε (ισπ. Pasodoble). Είδος παραδοσιακής μουσικής και χορού της Ισπανίας. Ακούγεται πριν τις ταυρομαχίες.

παύση. Σιωπηλός χρόνος.

πεντάγραμμο. Σύστημα σημειογραφίας αποτελούμενο από πέντε παράλληλες γραμμές, που εφευρέθηκε στην Ευρώπη τον 11ο αιώνα.

πεντατονική κλίμακα. Μουσική κλίμακα με πέντε φθόγγους. Χρησιμοποιείται σε διάφορους μουσικούς πολιτισμούς (Ηπειρώτικος, Κινέζικος, Αρχαίος ελληνικός κ. ά.)

ποικίλματα. Μελωδικά στολίδια.

πολυφωνία. Χρήση περισσότερων από μία μελωδικών γραμμών που κινούνται ταυτόχρονα.

πράξη. Μέρος όπερας.

πρίμο - σεκόντο. Τρόπος φωνητικής συνήχησης σε παράλληλα διαστήματα 3ης ή 6ης.

προσαγωγέας. Η νότα της κλίμακας που δημιουργώντας συναίσθημα αναμονής, οδηγεί στην τονική που είναι η α' νότα της κλίμακας.

ρεφρέν (ή επωδός). Το τμήμα του τραγουδιού που επαναλαμβάνεται μετά από κάθε στροφή του τραγουδιού.

ριτενούτο (ιταλ. ritenuato). Η σταδιακή επιβράδυνση.

Ρυθμ εν μπλουζ (αγγλ. rhythm 'n' blues ή R & B). Μουσικό ρεύμα που αναπτύχθηκε από τους αφροαμερικανούς τη δεκαετία του '40 με επιρροές από τη τζαζ και την γκόσπελ. Το ροκ εν ρολ είναι η λευκή εκδοχή του σύγχρονου του ρυθμ εν μπλουζ.

σαντούρι. Πολύχορδο έγχορδο που παίζεται με μπαγκέτες τυλιγμένες στις άκρες με βαμβάκι ή κλωστή. Χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή μουσική.

Σειραισμός. Μουσικό σύστημα του 20ού αιώνα, που βασίζεται στη δημιουργία και τη χρήση προκαθορισμένων σειρών (φθόγγων, δυναμικής, αξιών κ.ο.κ.).

Σουϊνγκ (αγγλ. Swing). Είδος που ανήκει στην αστική παράδοση της τζαζ, με έντονα ρυθμικά χαρακτηριστικά και μελωδική πολυφωνία.

σπιρίτσουαλ (αγγλ. spiritual). Αφροαμερικανικά τραγούδια των σκλάβων, με πνευματικό και θρησκευτικό περιεχόμενο. Τραγουδιούνται συνήθως χωρίς συνοδεία οργάνων (a Capella) και θεωρούνται πρόδρομοι των μπλουζ.

στροφή. Ποιητική ενότητα.

συγκοπή. Ο τονισμός του ασθενούς μέρους του μέτρου, αντί του ισχυρού.

συγχορδία. Συνήχηση τριών ή περισσότερων φθόγγων.

συμφωνία. 1. Συνήχηση φθόγγων που σύμφωνα με την δυτική αρμονία θεωρείται εύηχη. 2. Έργο για ορχήστρα με τυποποιημένη φόρμα.

συνοδεία. Μουσική (ρυθμός, μελωδία ή συγχορδίες) που συνοδεύει την βασική μελωδία.

ταμπύρο στρατιωτικό. Μικρό τύμπανο με δυο μεμβράνες στη μια από τις οποίες έχει τεντωμένα μεταλλικά ελάσματα. Παίζεται με δύο ξύλινες μπαγκέτες.

τέμπο. Η ταχύτητα που παίζεται ένα κομμάτι.

τόκιν μπλουζ (αγγλ. talking blues). Αφροαμερικανικά τραγούδια που στηρίζονται στη ρυθμική απαγγελία. Πρόδρομος της ραπ.

τονικότητα. Μουσικό σύστημα της δυτικής λόγιας μουσικής της κλασικής και ρομαντικής περιόδου, που βασίζεται στην αρμονία, στον μείζονα και ελάσσονα τρόπο και στην ύπαρξη τονικού κέντρου.

τρίηχα. Ομάδα από τρεις νότες που παίζονται σε χρόνο που αντιστοιχεί σε δύο του ίδιου είδους ή σε ένα χρόνο της αμέσως μεγαλύτερης αξίας.

τρίλια. Ποίκιλμα με γρήγορη επανάληψη του διπλανού φθόγγου.

τροπικότητα. Το μουσικό σύστημα που βασίζεται σε τρόπους. Πολλά παραδοσιακά μουσικά συστήματα, αλλά και δυτικά που χρονολογούνται έως και την Αναγέννηση, είναι τροπικά.

τρόπος. Καθορισμένη διαδοχή φθόγγων, εκ των οποίων κάποιοι δεσπάζουν έναντι των υπολοίπων.

τσέμπαλο. Πληκτροφόρο όργανο, πρόδρομος του πιάνου, στο οποίο ο ήχος παράγεται από ένα μηχανισμό που τσιμπά τις χορδές. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως στην εποχή της Αναγέννησης και του Μπαρόκ.

φαλτσέτο (ιταλ. falcetto). Τεχνική με την οποία μπορεί κανείς να τραγουδήσει με ψηλή, ελαφριά, ψεύτικη φωνή. Χρησιμοποιείται για να τραγουδήσουμε νότες πάνω από την αληθινή φωνητική έκταση.

Φλαμένκο (ισπ. Flamenco). Παραδοσιακή τσιγγάνικη μουσική από την Ισπανία. Εκτελείται από φωνή που τραγουδά με στολίδια και λαρυγγισμούς, από κιθάρα και παλαμάκια. Συνήθως συνοδεύει τον ομώνυμο χορό.

Χέβι Μέταλ (αγγλ. Heavy Metal). Είδος νεανικής Ροκ κουλτούρας. Η μουσική του έκφραση χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα σκληρό ήχο. Αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία του 1970 στην Αγγλία. Υπήρξε από συγκροτήματα όπως Άιρον Μείντεν (Iron Maiden) κ.ά.

χιπχοπ (αγγλ. hip - hop). Όρος που εκφράζει μια γενικότερη κουλτούρα που περιλαμβάνει τρόπο ντυσίματος, συμπεριφοράς, μουσικής (ραπ), ζωγραφικής (γκράφιτι art) κ.ά.

χορικό (αγγλ. choral). Απλές μονοφωνικές μελωδίες της προτεσταντικής εκκλησίας, τις οποίες τραγουδούσε όλο το εκκλησίασμα. Αργότερα, εναρμονίστηκαν για περισσότερες φωνές από διάφορους συνθέτες π.χ. από τον Μπαχ. Κατ' επέκταση, χορικά ονομάζονται και τα χορωδιακά τραγούδια σε ορατόρια και καντάτες.

χρωματική σκάλα. Κλίμακα που χρησιμοποιεί μόνον ημιτόνια.

χρωματικότητα. Ο εμπλουτισμός της μείζονος και ελάσσονος κλίμακας με ξένους φθόγγους που προκύπτουν από τη χρήση των αλλοιώσεων δηλαδή της δίεσης και της ύφεσης.

Βιβλιογραφία

Γενική

1. Γρηγορίου Μιχάλης, *Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους*, Τόμοι Α΄ & Β΄, Αθήνα: Νεφέλη, 1994
2. Καλογερόπουλος Τάκης, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής - Από τον Ορφέα έως σήμερα*, Τόμοι Ι - 5, Αθήνα: Εκδόσεις Γιαλλελή, 1998
3. Michels Ulrich, *Άτλας της μουσικής*, Τόμοι 2, Αθήνα: Μουσικός οίκος “Φίλιππος Νάκας”, 1994 - 95
4. Edited by Sadie Stanley, *The New GROVE - Dictionary of Music & Musicians*, vol. Ι - 20, London: Macmillan Publishers Limited, 1995

Αρχαία Ελληνική Μουσική

1. Ασπιώτης Νικόλαος, *Αρχαίοι Έλληνες Μουσικοί και Σωζόμενα Μουσικά Αποσπάσματα*, Αθήνα: Έκδοση του περιοδικού Δαυλός, 1997
2. Μιχαηλίδης Σόλωνας, *Εγκυκλοπαίδεια της Αρχαίας Ελληνικής Μουσικής*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1982
3. Neubecker Annemarie Jeanette, *Η Μουσική στην Αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα: Οδυσσέας, 1986
4. Σαλτέλης Θεμιστοκλής, *Μετρική της Αρχαίας Ελληνικής Ποίησης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμα, 1972
5. West M. L., *Αρχαία Ελληνική Μουσική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδήμα, 1999
6. Chailley Jacques, *La Musique Grecque Antique*, Paris: Société d'Édition “Les Belles Lettres”, 1979

Βυζαντινοί Ύμνοι

1. Καράς Σίμων, *Μέθοδος της Ελληνικής Μουσικής, Θεωρητικών*, τ. Α΄, Αθήνα: 1982
2. Νεράντζης Δημήτριος, *Συμβολή στην ερμηνεία του Εκκλησιαστικού μέλους*, Ηράκλειο Κρήτης, 1997
3. Δετοράκης Θεοχάρης, *Βυζαντινή Ύμνογραφία*, Ηράκλειο, 1997
4. Φουντούλης Ιωάννης, *Λειτουργική Α΄, Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*, Θεσσαλονίκη, 1993

Ελληνικά Παραδοσιακά Τραγούδια

1. Ανωγειανάκης Φοίβος, *Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα*, Αθήνα: Εκδοτικός οίκος “Μέλισσα”, 1991
2. Baud - Bony Samuel, *Δοκίμιο για το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι*, Ναύπλιο: Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 1984

3. Baud - Bovy Samuel, *Τραγούδια των Δωδεκανήσων*, Τόμοι Α΄ & Β΄, Αθήνα: Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων - Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο Μέλπωσ Μερλιέ, 1935
4. Δραγούμης Μάρκος, *Ογδόντα πέντε Δημοτικές Μελωδίες από τα Κατάλοιπα του Νικολάου Φαρδύ*, Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο, 1991
5. *Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια (Εκλογή)*, Τόμος Α΄ & Β΄, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου, Αριθμ. 7, 1962
6. Ιωάννου Γιώργος, *Τα Δημοτικά μας Τραγούδια*, Αθήνα: Ερμής, 1994
7. Μαυροειδής Μάριος, *Ανθολογία Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής*, Αθήνα: Fagotto, 1994
8. Μερλιέ Μέλπω, *Τραγούδια της Ρούμελης*, Αθήνα: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1931, Β΄ Έκδοση Αθήνα 1981
9. Νικόλαος Πολίτης, *Δημοτικά Τραγούδια*, Αθήνα: Γράμματα, 1991
10. Παχτικός Γεώργιος, *260 Δημώδη Ελληνικά Άσματα*, Εν Αθήναις, Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1905, Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονυσίου Νότη Καραβία
11. Ράφτης Άλκης, *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Χορού*, Αθήνα: Θέατρο Ελληνικών Χορών “Δόρα Στράτου”, 1995
12. *Το Δημοτικό Τραγούδι, Της Ξενιτιάς*: Επιμέλεια Saunier Guy, Αθήνα: Ερμής, 1990
13. *Το Δημοτικό Τραγούδι, Παραλογές*: Επιμέλεια Ιωάννου Γιώργος, Αθήνα: Ερμής, 1989
14. *Το Δημοτικό Τραγούδι, Κλέφτικα*: Επιμέλεια Πολίτης Αλέξης, Αθήνα: Ερμής, 1981
15. *Τραγούδια από τα Δωδεκάνησα*: Επιμέλεια Λάμπρος Λιάβας, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, 1997

Ρεμπέτικα - Λαϊκά τραγούδια

1. Βλησίδης Κώστας, *Για μια Βιβλιογραφία του Ρεμπέτικου (1873 – 2001)*, Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 2002
2. Βολιότης - Καπετανάκης Ηλίας, *Ένας αιώνας Λαϊκό Τραγούδι*, Αθήνα: Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνη, 1989
3. Δαμιανάκος Στάθης, *Κοινωνιολογία του Ρεμπέτικου*, Αθήνα: Πλέθρον, 2001
4. Καλυβιώτης Αριστομένης, *Σμύρνη - Η μουσική ζωή 1900 - 1922*, Επιμέλεια Διονυσόπουλος Νίκος, Αθήνα: Music Corner & Τήνελλα, 2002
5. Κουνάδης Παναγιώτης, *Εις Ανάμνησιν Στιγμών Ελκυστικών - Κείμενα γύρω από το Ρεμπέτικο*, Τόμοι Α΄ & Β΄, Αθήνα: Κατάρτι, 2002
6. Πετρόπουλος Ηλίας, *Ρεμπέτικα τραγούδια*, Αθήνα: Κέδρος, 1991
7. *Ρεμπέτες και Ρεμπέτικο Τραγούδι*, Εισαγωγή - Επιμέλεια Κοταρίδης Νίκος, Αθήνα: Πλέθρον, 2003

8. Σχορέλης Τάσος, *Ρεμπέτικη Ανθολογία*, Τόμοι Α' - Δ', Αθήνα: Πλέθρον, 1988
9. *Τα Τραγούδια της Παρέας*, Ρεμπέτικα, Τόμοι 1 & 2, Αθήνα: Fagotto, 1996
10. Χατζηπανταζής Θεόδωρος, *Της Ασιάτιδος Μούσης Ερασταί - Συμβολή στη μελέτη της προϊστορίας του Ρεμπέτικου*, Αθήνα: Στιγμή, 1986

Καντάδες και Παλαιότερα Ελαφρά Τραγούδια

1. Χατζηπαποστόλου Νίκος - Χατζηπαποστόλου Ανδρέας, *Καντάδες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", 1997
2. Χατζηπαποστόλου Νίκος, *Οπερέτες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", ά. έ.

Νεότερα Δημοφιλή Ελληνικά Τραγούδια

1. Γκάτσος Νίκος, *Όλα τα τραγούδια*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 1999
2. Γκάτσος Νίκος, *Φύσα αεράκι φύσα με μη χαμηλώνεις ίσαμε*, Αθήνα: Ίκαρος, 1995
3. Δραγουμάνος Πέτρος, *Κατάλογος Ελληνικής Δισκογραφίας 1950 - 2000*, Αθήνα, 2000
4. Ελύτης Οδυσσέας, *Τα Ρω του Έρωτα*, Αθήνα: Ύψιλον / βιβλία, 1986
5. Θεοδωράκης Μίκης, *Μελοποιημένη ποίηση*, Τόμος Α' & Β', Αθήνα: Ύψιλον / βιβλία, 1997
6. Μυλωνάς Κώστας, *Η Ιστορία του Ελληνικού Τραγουδιού*, Τόμοι 1 - 3, Αθήνα: Κέδρος, 1984
7. Παπαδόπουλος Λευτέρης, *Τα Τραγούδια μου - Άπαντα*, Αθήνα: Κάκτος, 2002
8. Σαββόπουλος Διονύσης, *Η Σούμα 1963 - 2003*, Θεσσαλονίκη: Ιανός, 2004
9. *Τα Τραγούδια της Παρέας - Έντεχνα - Λαϊκά*, Τόμοι 1 & 2, Αθήνα: Fagotto, 1995
10. *40 Rock Τραγούδια με στίχους και συγχορδίες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", ά. έ.
11. *201 Ελληνικά Τραγούδια με στίχους και συγχορδίες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", 1998
12. *202 Ελληνικά Τραγούδια με στίχους και συγχορδίες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", 1999
13. *203 Ελληνικά Τραγούδια με στίχους και συγχορδίες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", 1999
14. *607 Ελληνικά Τραγούδια με στίχους και συγχορδίες*, Αθήνα: Μουσικός οίκος "Φίλιππος Νάκας", ά. έ.

Τραγούδια Λόγιας Δυτικής μουσικής

1. *20th Century Composers*, London: Phaidon Press Limited, 1996
2. *Beethoven Ludwig van 1770-1827, Lieder und Gesänge mit Klavierbegleitung*, München: G. Henle, 1990
3. Deryies Bernard - Lemery Denys - Sadler Michael, *Η Ιστορία της Μουσικής σε σκίτσα*, Αθήνα: Γράμματα ά. έ.

4. *Favourite opera classics. I - V for piano*, Budapest: Könnemann Music, c. 1995
5. *Headington Christofer, Ιστορία της Δυτικής Μουσικής – Από την Αρχαιότητα ως τις μέρες μας*, Τόμοι I & II, Αθήνα: Gutenberg, 2000
6. Kendall Alan, *The Chronicle of Classical Music*, London: Thames & Hudson, 2000
7. Μέντελσον Φέλιξ, *Ο Κόσμος της Όπερας - Εκατό όπερες*, Αθήνα: Στοχαστής, 2001
8. *Μουσική*, Τόμοι I - 20, Αθήνα: Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος Α. Ε.
9. Ξενάκης Ιάννης, *Κείμενα περί Μουσικής και Αρχιτεκτονικής*, Αθήνα: Ψυχογιός, 2001
10. Σάλτσμαν Έρικ, *Εισαγωγή στη μουσική του 20ού αιώνα*, Αθήνα: Νεφέλη, 1983
11. Σατί Ερίκ, *Εκτός Ήχου*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1990
12. Σηφάκης Γ. Μ., *Μπέλα Μπάρτοκ και Δημοτικό Τραγούδι*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 1997
13. Στραβίνσκυ Ιγκόρ, *Μουσική Ποιητική*, Αθήνα: Νεφέλη, 1980

Τραγούδια από Παραδοσιακές Μουσικές του Κόσμου

1. Anderson William - Shehan Campbell Patricia, *Multicultural Perspectives in Music Education*, Virginia: The Music Educators National Conference, 1989
2. Bours Etienne, *Dictionnaire Thematique des Musiques du Monde*, Editions Fayard
3. Duneton Claude, *Histoire de la chanson Française - Des Origines à 1860*, Editions Seuil
4. *Folksongs and Popular in Ireland*, Vol. I, Ossian Publications, 1979
5. Robine Marc, *Anthologie de la Chanson Française - La Tradition - Des Trouvères aux grands auteurs du XIXe siècle*, Editions Albin Michel
6. Shehan Campbell Patricia - Williamson Sue - Perron Pierre, *Traditional Songs of Singing Cultures: A World Sampler*, Warner Bros Publications, 1996
7. Walter Wiora, *European folk song - common forms in characteristic modifications*, Cologne: Arno Volk Verlag H. Gerig, 1966
8. Waring Dennis, *Making wood folk instruments*, New York: Sterling Publishing Company Inc, 1990
9. Broughton Simon - Ellingham Mark - Trillo Richard (eds.), *World Music, Vol. 1 Africa, Europe and Middle East*, London: The Rough Guides Ltd, 1999
10. Broughton Simon - Ellingham Mark (eds.), *World Music, Vol. 2 Latin and North America, Caribbean, India, Asia, Pacific*, London: The Rough Guides Ltd, 2000

Τραγούδια από Διεθνείς Δημοφιλείς Μουσικές

1. *Ανθολογία Τραγουδιών, Latin - Folk - Pop*, Αθήνα: Fagotto, 1995
2. *Blues Kings*, Milano: Nuova Carisch s.r.l., 2000
3. *Broadway Songs - 75 songs from 46 shows*, London: Budget books, 2003
4. *Classic Rock - 73 songs*, London: Budget books, 2003
5. Dufloy Serge - Farran Dominique - Sadler Michael, *Η Ιστορία του Rock and Roll σε κόμικς*, Αθήνα: Γράμματα, 1985
6. *Latin American Music, Home Organist Library Vol. 6*, London / New York / Sydney: Wise Publications, 1999
7. Oliver Paul, *Η Ιστορία του Blues*, Αθήνα: Απόπειρα, 1994
8. *Rock 'n' Roll Classics*, Miami Florida: Warner Bros Publications, 1996
9. Stambler Irwin, *Εγκυκλοπαίδεια της Pop, Rock και Soul*, Τόμος Α΄, Αθήνα: Νεφέλη, 1993
10. Stambler Irwin, *Εγκυκλοπαίδεια της Pop, Rock και Soul*, Τόμοι Β΄ & Γ΄, Αθήνα: Νεφέλη, 1994
11. *The Big Book of Rock*, London: Hal Leonard Europe, 2004

Συμπληρωματική δισκογραφία

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται δισκογραφικές σειρές οργανωμένες κατά θεματική ενότητα, που μπορούν να προσφέρουν ιδέες για συμπλήρωση και επέκταση του διδακτικού υλικού που ήδη προσφέρεται στο βιβλίο αυτό.

Αρχαίοι ελληνικοί ύμνοι

Μέλος Αρχαίο, Ταμπούρης Πέτρος, Αρ. τιτ. 2, FM Records

Βυζαντινοί ύμνοι

Μνημεία Εκκλησιαστικής Μουσικής, Μανόλης Χατζηγιακουμής, Αρ. τιτ. 14, Κέντρο Ερευνών και Εκδόσεων Σύμμεικτα Εκκλησιαστικής Μουσικής, Μανόλης Χατζηγιακουμής, Αρ. τιτ. 10, Κέντρο Ερευνών και Εκδόσεων

Παραδοσιακά τραγούδια της Ελλάδας

Δεν υπάρχει γενικός τίτλος. Πρόκειται για σειρά ηχογραφήσεων με παραδοσιακή μουσική και τραγούδια από όλη την Ελλάδα, Καρράς Σίμων, Αρ. τιτ. 25, Σύλλογος προς διάδοσιν της Εθνικής μουσικής - Σίμων Καράς Ελληνική Παραδοσιακή Μουσική, Διονυσόπουλος Νίκος, Αρ. τιτ. 5, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, Σαμίου Δόμνα, Αρ. τιτ. 4, Polygram

Δεν υπάρχει γενικός τίτλος. Πρόκειται για σειρά ηχογραφήσεων με παραδοσιακή μουσική και τραγούδια από όλη την Ελλάδα, Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής μουσικής Δόμνα Σαμίου, Σαμίου Δόμνα, Αρ. τιτ. 7, Διάθεση ειδικών Δισκογραφικών Εκδόσεων

Ρεμπέτικα - λαϊκά τραγούδια

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας - Συνθέτες του Ρεμπέτικου, Κουνάδης Παναγιώτης, Αρ. τιτ. 54, Minos - EMI

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας - Τραγουδιστές του Ρεμπέτικου, Κουνάδης Παναγιώτης, Αρ. τιτ. 16, Minos - EMI

Καντάδες και παλαιότερα ελαφρά τραγούδια

Σαν να ήταν χθες, Φωκάς Φώτης, Αρ. τιτ. 4, Music Box International s.a.

Η πιο ωραία εποχή, Φωκάς Φώτης, Αρ. τιτ. 4, Minos - EMI

Χρυσή Δισκοθήκη 1950 - 1990, Τσακματσιάν Χάρης - Γεραμάνης Πάνος, Αρ. τιτ. 41, Μίνος - EMI
Στου τραγουδιού την όχθη, Αρ. τιτ. 8, Lyra

Τραγούδια λόγιας Δυτικής μουσικής

The Very Best of Kiri Te Kanawa, EMI Classics, 2003
The Very Best of Beniamino Gigli, EMI Classics, 2003
The Very Best of Christa Ludwig, EMI Classics, 2003
The Very Best of Victoria De Los Angeles, EMI Classics, 2003
The Very Best of Dietrich Fischer - Dieskau, EMI Classics, 2003
The Very Best of Jessy Norman, EMI Classics, 2003
The Very Best of Monserrat Caballi, EMI Classics, 2003
The Very Best of Lucia Popp, EMI Classics, 2003
Victoria De Los Angeles - Songs of Spain, EMI Classics, 1999
Joseph Schmidt - The Complete EMI Recordings Vol 1 & 2, EMI Classics, 2003
Les Introuvables de Christa Ludwig, EMI Classics, 1992
The Fabulous Victoria de los Angeles, EMI Classics, 1994
Thomas Hampson - Schumann: Dichterliebe; et al / Parsons, EMI Classics, 1994
Decca Singers, Αρ. τιτ. 12, Decca
Placido Domingo, Sacred Songs, Deutsche Grammophon, 2002
Kathleen Battle at Carnegie Hall, Deutsche Grammophon, 1992

Τραγούδια από Παραδοσιακές Μουσικές του Κόσμου

Le chant du monde, Collection du Centre National de la Recherche Scientifique et du Musée de l' Homme,
Zemp Hugo, Αρ. τιτ. 37, Harmonia mundi s.a.
Δεν υπάρχει γενικός τίτλος. Πρόκειται για σειρά επιτόπιων ηχογραφήσεων με παραδοσιακή μουσική και τραγούδια
από ολόκληρο τον κόσμο, Ocora - Radio France, Toureille Pierre, Αρ. τιτ. περίπου 200, Harmonia mundi s.a.
Musiques et Musiciens du Monde, UNESCO, Daniéllou Alain, Αρ. τιτ. περισσότεροι από 100, Auvidis
97409740918x9929

Τραγούδια από δημοφιλείς Μουσικές του Κόσμου

The Best Glam Rock Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 1998

The Best Punk Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 1996

The Best Rock Ballads in the World Ever, Virgin Records Ltd, 1995

The Best Air Guitar Album in the World...Ever Vol.1 & 2, Virgin Records Ltd

The Best Prog Rock Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 2003

The Best Heavy Metal Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 2004

The Best Reggae Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 1994

The Best Blues Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 2000

The Best Soul Album in the World Ever, Virgin Records Ltd, 1999

The Best of Rock, EMI Records Ltd, 2002

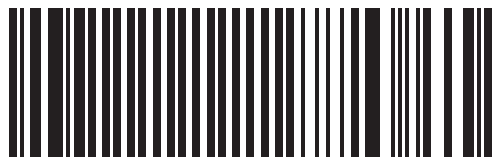
Jazz & Τζαζ, Περιοδικό *Jazz & Τζαζ*, Χαρωνίτης Γιώργος, Αρ. τιτ. περισσότεροι από 130

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων/ ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ

(01) 000000 0 21 0056 2

Κωδικός βιβλίου: 0-21-0056
ISBN 978-960-06-2693-3